edith wharton

«Adevărul e că nici un romancier al vremii noastre — cu excepția lui Nathanael West — nu a fost atât de neîndurător, atât de mușcător, de rece, cum a fost Edith Wharton când a atacat vulgaritatea și execurile societății noastre.»

IRWING HOWE

«Era conștientă că fiind femeie e dezavantajată. Dar cel mai mult o revolta atitudinea față de femeie a clasei în care se născuse și care cerea ca o femeie — doamnă — să fie decorativă în cel mai înalt grad și nimic altceva.»

GORE VIDAL

Lei 8

editura minerva

1220

wharton

edith wharton

sufletul omului

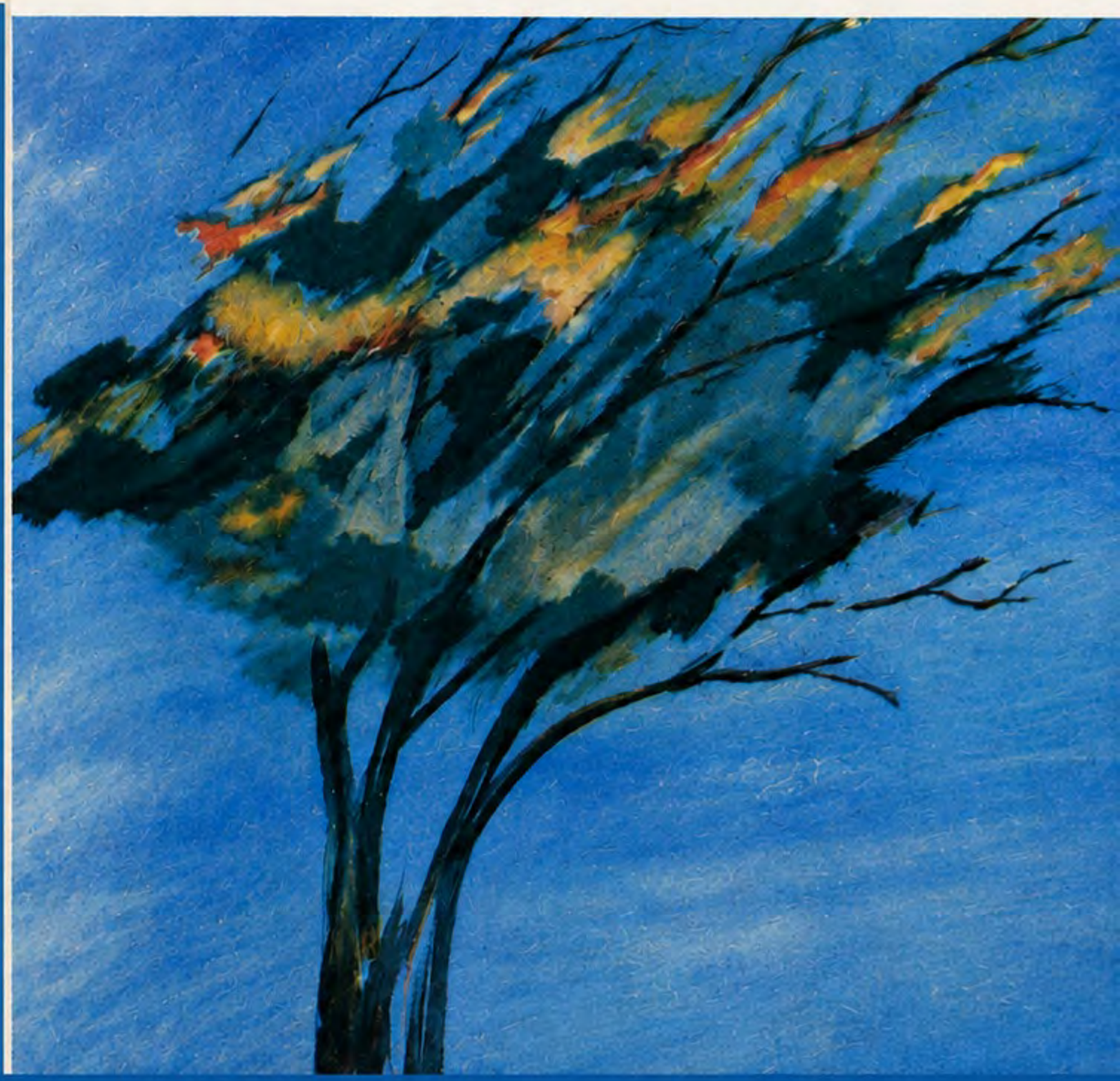

CLUBUL CĂRȚII DIGITALE

BIBLIOTECA ALEPH

Ilustrația copertei : *Anton Slavnica*

edith wharton

sufletul omului

TRADUCERE, PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC
DE IOANA ROTARU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1985
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Pentru versiunea românească toate drepturile rezervate Editurii Minerva (B.P.T.)

Edith Wharton, *Human Nature*
Albatros Verlag G.M.B.H., Hamburg
Edith Wharton, *The Touchstone*,
Charles Scribner's, New York, 1970

PREFAȚĂ

Într-un articol din 27 mai 1983, un cronicar al revistei *L'Express* o considera pe Edith Wharton, „fără riscul de a greși", cea mai mare scriitoare americană, citînd în sprijinul afirmației sale două dintre scrierile acesteia, *Ethan Frome* și *Casa veseliei* (House of Mirth), traduse în Franța, prima, în 1969, cealaltă, în 1981. Cronicarul, Michel Brandeau, exagera desigur, pentru că, deși a desfășurat o imensă activitate scriitoricească, scriitoarea americană nu a egalat ca forță creația unor scriitori ca Jack London, Teodore Dreiser, F.S. Fitzgerald sau Henry James, a cărui elevă și admiratoare Edith Wharton se considera. Spre deosebire de Henry James și de cei mai mulți contemporani americani, proza acesteia poate părea unecri anacronică, pentru că — dincolo de o experiență de viață oarecum limitată care pătrunde în opera sa — temele abordate nu mai erau caracteristice literaturii americane de după război.

Cu toate acestea, entuziasmul nemăsurat al criticului francez pentru scriitoarea americană oglindește o stare de spirit semnificativă : revenirea în atenția opiniei publice a operei sale, fapt nelipsit de explicații. Edith Wharton rămîne una dintre cele mai interesante experiențe artistice ale generației de scriitori americani care făceau trecerea de la literatura clasică la cea modernă, a se-

colului nostru. Această resurecție s-a făcut simțită nu numai prin numeroasele traduceri din opera sa, dar și prin biografiile critice care i s-au dedicat, în America, cît și în Europa. Romanele și nuvelele lui Edith Wharton sînt în primul rînd valoroase documente de epocă : o întreagă lume pe care scriitoarea o pune sub lupa care mărește pînă la deformare trăsăturile și pe care o studiază în ce are ea mai caracteristic. Clasa socială al cărei produs ea însăși era — marea burghezie — este de cele mai multe ori mediul scrierilor romancierei americane. Excepție face acea mică bijuterie a prozei psihologice care este *Ethan Frome*, povestire cu totul singulară în creația sa, „turning point" în cariera sa artistică, apărută în 1911, tradusă și în românește, alături de *Casa veseliei* și *New-Yorkul de altădată*.

Provenind dintr-o familie foarte înstărită new-yorkeză, viitoarea prozatoare primește de copil o educație aleasă, cu pregătire în familie, așa cum se obișnuia pe atunci. A învățat limbile europene : franceza, germana, italiana înainte de a avea 9 ani. A învățat mai cu seamă limba engleză literară, curată și lipsită de argotisme, lucru care se va reflecta în scrisul său de mare acurateță și eleganță. Tînăra Edith Newbold Jones citește cu pasiune pe marii scriitori ai lumii : Balzac, Goethe, Tolstoi, Dostoievski.

Educația sa intelectuală este însă marcată de desele călătorii în Europa, mai întîi cu părinții, apoi cu soțul (se căsătorise în 1885). Efervescența vieții artistice din Europa acelor ani, contactul cu marii scriitori, vizitele dese la Londra și întîlnirile cu Henry James au — toate — o influență covîrșitoare asupra sa. După apariția primelor încercări literare, încet, încet, Edith Wharton se va desprinde de multele obligații sociale și mondene, își va organiza un program de lucru studiind după un plan prestabilit, citind enorm, scriind. Odată cu consacrarea, care s-a produs în primii ani ai secolului nostru (în 1905, cînd apare *House of Mirth*), Edith Wharton și-a impus, cu și mai multă rigurozitate, un alt stil de viață. Vocația scrisului o înstrăinează complet de lumea din care făcea parte, de soțul ei, un reprezentant și el al marii burghezii,

de care se desparte în 1913. Stabilindu-se definitiv în Franța, scriitoarea este absorbită total de noua lume în care intră. Prietenii ei sînt cei care îi împărtășesc preocupările și aspirațiile, iar casa ei devine locul obișnuit de întîlnire al celor mai de seamă intelectuali ai vremii. Singura pasiune la care nu va renunța nici o clipă sînt călătoriile. În tovărășia cîtorva prieteni, ca Percy Lubbock, Paul Bourget, Howard Sturgis călătorește în toată Europa. Italia, Grecia, Maroc sînt locuri care o atrag nu numai o dată. De cele mai multe ori călătorește cu automobilul, noua invenție a secolului XX. Cîteva din aceste călătorii vor fi relatate în volumele *Italian Backgrounds* (Peisaje italiene) și *Italian Villas and Their Gardens* (Vile și grădini italiene), *A Motor-Flight through France* (Călătorie cu automobilul prin Franța), *In Morocco* (În Maroc).

Percy Lubbock, autorul unei lucrări *Portrait of Edith Wharton*, 1947, îi intuia cu precizie trăsăturile de caracter: „Nu i-a plăcut niciodată să se joace cu lucrurile ușoare, spectaculoase, care aduc repede recompense ieftine. Căuta să atingă tot ce e mai dificil și nu-și îngăduia să piardă vremea și să renunțe la normele stabilite la început, și pe care le-a respectat întreaga viață." (p. 17).

Iată — această femeie descinsă din plină lume a capitalului și a unei vieți exclusiv mondene, se află în anii primului război mondial într-o nouă patrie, pe care o slujește cu abnegație și credință, transformîndu-se în reporter de război, făcînd din locuința ei din Paris atelier de croitorie pentru front, cu cheltuieli proprii, organizînd împreună cu prieteni un sistem de cazare a celor veniți de pe front, a refugiaților. Angajează doi doctori și doi infirmieri și înființează o mică clinică pentru răniți. Existența scriitoarei nu este numai profund schimbată, ea este angajată plenar, din punct de vedere social, politic, artistic. Anii de după această experiență de viață sînt și cei mai rodnici din punctul de vedere al creației.

Țara adoptivă o va răsplăti pe luptătoarea Edith Wharton cu marele titlu de Cavaler al Legiunii de Onoare, iar țara de baștină o va onora la rîndul ei cu Premiul Pulitzer pentru romanul *Vîrsta inocenței*, în 1921, cu titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din Yale și cu primirea în Academia Americană.

Această reprezentantă tipică a începutului de secol, atașată prin comportament și scris mișcării care cerea drepturi pentru femei și eliberarea lor de sub apăsarea convențiilor sociale, a fost preocupată în scrierile sale de început de copleșitoarea influență a acestor convenții sociale și tribale asupra omului. „Ea adera la ideea că realitatea acestor convenții e mai puternică decît Omul, care, deși poate că nu pierde neapărat în ciocnirea cu ele, e rănit grav, iar fericirea lui e mutilată“ [1], afirmă un comentator al operelor sale.

Astfel, în *House of Mirth* (Casa veseliei), apărut în 1905, roman care îi va aduce consacrarea și se va bucura de o mare popularitate (după trei luni de la apariție ajungea la 140.000 de exemplare), tema va fi extrasă din mediul său favorit : societatea burgheză îmbogățită după războiul civil, o lume mercantilă și ipocrită, care dezumanizează. Eroina, Lily Bart, încearcă să facă față acestei societăți a banului ; are o personalitate puternică și un simț al onoarei care o vor împiedica să-și realizeze planurile, pentru că în lumea ei trebuia „să calci peste cadavre“. După ce ratează căsătoria care ar fi ridicat-o pe o treaptă înaltă a societății, îl întîlnește pe Lawrence Selden, care este exact opusul a ceea ce urmărește ea. Intelectual fin, cu avere modestă, Lawrence Selden este totuși omul alături de care Lily Bart trăiește adevărate satisfacții spirituale. Îl respinge însă, consecventă planului ei de parvenire. Planul va da greș, ea va aluneca vertiginos spre nivelul cel mai de jos al degradării. Deși deșteaptă și cu mult farmec, eroina nu reușește să mînuiască cu dibăcie lipsa de scrupul și ipocrizia, armele care îi puteau asigura reușita. Rămasă singură, fără bani, uitată de toți, obligată să-și cîștige existența lucrînd într-un atelier, ia o cantitate prea mare de somnifere exact în ziua cînd Lawrence Selden se hotărîse să se căsătorească cu ea.

Critica vremii nu a fost atît de entuziasmată de acest roman, cum a fost marele public. I s-a reproșat autoarei că s-a ocupat prea mult de afacerile mărunte ale unei societăți imorale, și că sfîr-

[1] H. Strausman, *American literature in the 20-th Century*. 1951, p. 14.

ştul tragic al eroinei nu este, artisticeşte, destul de motivat. Critica mai nouă evidenţiază însă cu precădere inteligenţa şi ironia cu care scriitoarea a conturat un tablou de epocă ce rămîne un document valoros. Despre aceste calităţi scriitoriceşti ale autoarei un alt comentator al său spunea : „...a înţeles foarte bine din ce e formată societatea, ştia că e arbitrară, capricioasă şi inconsecventă, ştia cînd banii puteau să deschidă uşile, ştia că acest joc al societăţii nu are reguli..." [1]

Într-unul din eseurile sale, *Art of Fiction (Arta ficţiunii)*, 1925, Edith Wharton teoretiza pe marginea romanului modern considerînd că acesta trebuie să fie o combinaţie între romanul psihologic francez şi romanul englez de moravuri. Modelele sale declarate erau : Balzac, Stendhal, Jane Austen, George Eliot, Henry James, Tolstoi, Dostoievski.

Astfel se va naşte, în 1911 *Ethan Frome*, acel mic roman, atît de cizelat artisticeşte, care va rămîne în literatura universală ca produsul cel mai valoros al creaţiei sale. Construit pe sistemul povestirii în ramă (un inginer care a rămas înzăpezit în satul Starkfield din Noua Anglie află de la localnici această poveste) romanul relatează destinul a trei personaje menite să sufere toată viaţa. Ethan Frome, fermier din acel sat, s-a căsătorit în tinereţe cu Zeena, femeia care o îngrijise pe bătrîna lui mamă. Curînd însă se va îndrăgosti de Mattie, servitoarea lor. Zeena o alungă de acasă. Cei doi, într-un moment în care îşi declară pasiunea, se hotărăsc să se sinucidă. Se urcă pe o sanie şi îşi dau drumul pe o pantă abruptă care sfîrşea în dreptul unui copac. În ultima clipă, Ethan încearcă să evite ciocnirea, lipsit de curaj în faţa morţii, dar accidentul se produce şi amîndoi sînt grav răniţi, rămînînd pe viaţă invalizi. Zeena îi acceptă pe amîndoi în casă, pe Mattie pentru că nu mai prezenta nici un pericol, iar prezenţa ei constituia pentru Ethan o veşnică suferinţă. Îi va îngriji toată viaţa aşa cum făcuse şi cu mama lui.

Ca şi la Thomas Hardy, personajele romanului sînt victimele destinului implacabil şi nimic nu poate schimba cursul evenimen-

[1] Louis Auchincloss, *Edith Wharton*, 1961.

telor. Deşi inspirat dintr-un mediu complet străin scriitoarei, fără a fi rezultatul unei experienţe de viaţă, romanul trăieşte prin excepţionala forţă de creare a atmosferei, a locurilor, a tipurilor umane, complexe, conturate cu o mare forţă realistă, în linia celei mai bune tradiţii a literaturii engleze şi americane. Va fi o încercare inedită în creaţia sa, rămasă dealtfel fără urmări, în ciuda opiniei critice, care o considera ca pe cea mai deplină reuşită. Romanul a avut cel mai mare succes în anii 30, mult după apariţia lui ; în 1935 a fost dramatizat de Owen şi Donald Davis şi s-a bucurat de un succes deosebit la National Theater din New-York.

Scriitoarea nu va reveni însă vreodată la o asemenea temă, în ciuda încurajării criticii, şi nu va considera această carte piesa de rezistenţă a creaţiei sale. Ea va reveni la evocarea lumii înaltei societăţi din care provenea, în romanul *Age of Innocence*, de astă dată cu mai puţin spirit critic şi mai multă nostalgie. În lumea pe care o evocase atît de crud în *Casa veseliei* autoarea găseşte acum întruchiparea vechilor tradiţii ale familei, devotamentul şi trăinicia.

Newland Archer, avocat, logodit cu May Weland, o tînără cu educaţie solidă, în spiritul temeinic al familiei americane, o cunoaşte în această perioadă pe vara viitoarei sale soţii, Ellen Olenska, fiica unor aventurieri, soţia unui bogat conte polonez. Este o fire emancipată, veselă, care nu se poate adapta mediului new-yorkez din care plecase de mult, şi care rămăsese unul închis, conservator. Contactul cu Europa o schimbase şi sosirea ei aici tulbură liniştea şi echilibrul tînărului cuplu. Dragostea care se înfiripă între cei doi se sfîrşeşte repede. Elen se hotărăşte să se întoarcă în Europa, iar eroul se va conforma principiilor în care a fost educat, căsătorindu-se cu May. După 25 de ani, Newland e văduv şi face împreună cu fiul său o călătorie în Europa. Se reîntîlneşte cu Ellen, dar sentimentul prăpastiei între cele două lumi îl face să nu rămînă cu ea, considerîndu-se depăşit şi „demodat". Fidel generaţiei sale, eroul refuză realitatea nouă, el vrea să rămînă în lumea în care păstrase şi imaginea ei de acum 25 de ani.

Edith Wharton declara în legătură cu rezolvarea conflictului din acest roman că „uneori, sub crusta groasă a convenţionalis-

mului pot răsări florile delicate și firave ale spiritului de sacrificiu și ale suferinței răbdate".

S-a observat de către critici că romanele scriitoarei americane au reușit să dea imaginea unei societăți așezate și convenționale, care, deși ținea să-și păstreze trăsăturile, nu poate să nu privească spre Europa, cu noile ei resurse de emancipare, așa cum însăși autoarea a făcut-o. Multe din personajele lui Henry James vin din același mediu și trăiesc aceleași conflicte, dacă ar fi să amintim aici doar *Ambasadorii* și *Portretul unei doamne*. Despre faptul că Edith Wharton a fost unul dintre cei mai fideli elevi ai lui James s-a scris de asemenea mult, observîndu-se că partea comună ambilor este fundalul social, concepția morală și socială, convingerea că moralitatea și rafinamentul (America, pe de o parte, Europa, pe de alta) rămîn niște valori indestructibile. Pe de altă parte, James însuși scotea în evidență deosebirile dintre scrisul său și al prietenei sale ; remarca privea însă numai *stilul*. Pe cînd el se preocupă cu minuțiozitate de fiecare element al planului psihologic, Edith Wharton trece repede pe deasupra, mult prea sus și mult prea repede ca să mai dea atenție unor astfel de detalii.

Într-adevăr, valoarea deosebită a prozei scriitoarei constă în stil și în tehnica narațiunii. Fără a inova în *forma* romanului, ea dezvoltă posibilitățile prozei tradiționale a secolului XIX cu o rară virtuozitate, care se simte mai ales în romanele discutate aici. Asemenea altor scriitoare ale epocii sale, cum ar fi Ann Glasgow, Willa Cather, Edith Wharton este și ea o păstrătoare a tradiției romanești pe linia stilului îngrijit, care se ferește de inovațiile și experimentele practicate în aceeași perioadă de o seamă de scriitori. Edith Wharton nu se va abate de la linia trasată de primele ei lucrări, stilul ei va rămîne același, tematica de asemenea, de-a lungul a aproape 30 de ani, perioadă în care, în arena literaturii europene și americane se înregistrează schimbări esențiale. În primele decenii ale secolului nostru se vor afirma scriitori ca Hemingway, Faulkner, Thomas Wolfe, pe cînd lucrările lui Edith Wharton cu greu mai pot fi puse în relație cu ceea ce scrie acest nou val de prozatori. Deși trăiește la Paris și e la curent cu toate

evenimentele artistice ale vremii, Edith Wharton și micul ei grup de prieteni se ține deoparte de cercurile unora ca Gertrude Stein și cunoscuta ei companie pariziană.

Volumul de nuvele pe care îl prezentăm acum în traducere românească, intitulat *Human Nature* (Sufletul omului) și căruia i-am adăugat o nuvelă, *Piatra de încercare*, din ciclul nuvelistic *Madame de Treymes*, este unul dintre ultimele apărute în timpul vieții scriitoarei americane. După acesta, apărut în 1933, va mai apărea autobiografia sa, *A Backward Glance* (Privire în urmă), în 1934.

Nuvela a fost pentru Edith Wharton unul din genurile preferate ; a scris în total 86 de nuvele și povestiri, nu toate însă de aceeași valoare. Cele cinci bucăți incluse de autoare în ciclul simbolic intitulat *Sufletul omului* sînt — credem — cele mai caracteristice pentru creația sa artistică de maturitate.

Nu s-ar putea spune că ele aduc ceva nou în tematica abordată, dar este neîndoielnic că reprezintă o chintesență a modului său de a vedea lumea și viața, a concepției sale artistice. Universul acestor proze este același ca în romane : societatea americană a epocii, închistată în prejudecăți și o existență plată, în care dramele sînt provocate de încercarea unor indivizi de a ieși, de a se salva din această lume. Valoarea acestor scrieri stă în finețea și inteligența investigării fondului sufletesc al personajelor sale, intuițiile ce privesc rezolvarea conflictelor, dovedind o profundă cunoaștere și înțelegere a celor mai complicate procese sufletești. Tehnica narativă este una de largă respirație, fără precipitări, cu popasuri îndelungi în crearea atmosferei, în motivarea atitudinilor de viață, și mai cu seamă în construirea proceselor sufletești, a *proceselor de conștiință* care modifică resorturile psihice dînd naștere la răsturnări de valori spectaculoase. Este o proză specific feminină, dar în care se simte spiritul mușcător, neîndurător și rece atunci cînd este atacată vulgaritatea, răutatea, imoralitatea, lașitatea.

Unul din aceste procese de conștiință este cel trăit de Ambrose Trenham, eroul din *Ziua înmormîntării*. Profesor universitar într-un orășel din Noua Anglie, existența lui se desfășoară tihnit, între școală, casă și escapadele amoroase. Dar soția, o femeie plină de complexe și foarte sensibilă, nu poate suporta înșelătoria și se sinucide. În acea zi a înmormîntării soției se produce șocul în conștiința eroului — interesant — nu în sensul remușcărilor, ca principal vinovat în această dramă, ci găsind-o vinovată pe Barbara, tînăra care-i dăruise cele mai frumoase clipe de iubire. Hotărît să-i restituie scrisorile și să rupă legătura, el îi face o vizită ; fata îi declară că va pleca în California lăsînd astfel timpul să hotărască și să vindece rănile. Ambrose Trenham trăiește de data aceasta o puternică criză de orgoliu, îi declară că o iubește, că vrea să o ia de soție ; în febra care îl cuprinde scapă plicul cu scrisori care îi trădează adevăratele intenții și fata înțelege ce laș și egoist este bărbatul pe care îl iubea. Nuanțele analizei psihologice sînt aici deosebit de fine. Cîndva, profesorul Trenham visase să se elibereze de mentalitatea burgheză și să plece undeva unde „dragostea și căsătoria nu sînt privite cu atîta severitate, unde omul poate să-și dea frîu liber instinctelor fără să provoace vreo catastrofă sau fără să se simtă degradat moral". Dar această dorință — pe care o afișa ca un principiu — ascunde de fapt incapacitatea sa de a trăi o iubire adevărată, lipsă de moralitate și slăbiciune. De fapt, „eliberarea" va fi a celor două femei, una prin moarte, cealaltă prin plecare. Eroul rămîne același, netorturat de alt chin, decît acela al egoismului său. După despărțirea de Barbara se întoarce liniștit acasă, constatînd că nimic nu s-a schimbat, în concluziile monologului interior citindu-se ironia scriitoarei : „M-am dus acolo ca să-i spun că probabil n-o să ne mai vedem, și ea a fost de acord. A fost de acord... asta-i tot."

Tot moravurile societății pe care scriitoarea o cunoștea atît de bine stau și la baza conflictului din nuvela *Bucuria umple casa*. Sîntem de data aceasta într-o lume mai variată, studiată cu mai vie curiozitate și cu infinit mai nuanțate tente ale observației realiste.

Christine Devons, căsătorită cu un înstărit agent de vînzări, într-un oraș de provincie, trăiește și ea aparent tihnit, într-o frumoasă casă înconjurată de arțari și garduri vii bine întreținute, o casă în care totul e alb, curat și luminos, soțul ei iubitor nu îngăduie suferința în casa lui, care emana sănătate, prospețime și nevinovăție. Dar femeia trăiește o criză sufletească. Existența sa măruntă, în casa unui bărbat pe care l-a acceptat din interes, e zdruncinată puternic de marea sa pasiune pentru pictorul Jeff Lithgow, strălucitor în societate, ducînd o existență aproape nomadă, talent încă neafirmat, fire șovăitoare și instabilă. De fapt, cei doi bărbați din viața Christinei reprezintă, prin contrast, cele două mentalități care predominau în societatea americană a vremii : respectul sfînt al familiei și al convenienței sociale, stabilitatea și echilibrul, pe de o parte, iar pe de alta, dorința de evadare, aventura, mirajul Europei, care fascina și atrăgea firile boeme, ca cea a pictorului Jeff Lithgow. Plasată la mijloc, eroina dă frîu liber pasiunii sale, își părăsește familia și îl urmează pe Jeff în Europa. După șase luni de viață boemă, trăind din plin marea iubire, dar și mizeriile unei existențe sărace, Christine înțelege că trebuie să se întoarcă acasă. Mai întîi, ea este prea mult legată de vechea ei existență („Cine e cealaltă ființă din ochii tăi ?" — o întreabă Jeff ; „Ah, una atît de dragă ! Băiețelul meu", răspunde ea), apoi nu e capabilă să-l înțeleagă pe bărbatul care „plutea la zeci de metri deasupra pămîntului, în mediul său natural — stratosfera", nu suporta absolutismul iubirii lui, „care depășea puterea umană — a ei în orice caz. Erau zile în care pur și simplu se clătina sub această greutate. Iar el niciodată nu a încercat să o ajute, ci a lăsat-o să poarte singură această enormă povară de a fi iubită de el, așa cum o lăsase o dată într-o gară, înconjurată de bagaje și haine, scotocind după umbrele, încercînd să prindă un hamal și să găsească autobuzul spre hotel, în timp ce el se îngrijea de acele obiecte sacre «lucrurile sale de pictat», uitînd între timp de orice altceva, inclusiv de ea." Telegrama pe care o primește la bordul vasului care o aducea acasă, prin care soțul ei îi comunică : „Peste două zile bucuria ne va umple casa", o fac și mai mult să rîvnească lumea ei liniștită, casa prietenoasă

şi curată, cărţile ei şi toată acea stare de cuviinţă şi bună stare în care trăise. Primirea este afectuoasă şi sinceră, toată acea lume a ei îşi manifestă bucuria de a se fi întors. Dar nimeni nu-i spune că omul pentru care îi părăsise se sinucisese la Paris, nesuportînd despărţirea. Din calculele acestei familii este exclus finalul tragic. Vor putea fi redobîndite clipele de fericire clădită pe dispariţia unui om — se întreabă scriitoarea ?

Tot aşa vor fi ascunse tainele ce zguduie existenţa unei familii în nuvela *Fiul ei.* Familia tradiţională închistată în prejudecăţi, terorizată de opinia publică, păstrînd aparenţele convenţionalismului impus de societate cu orice preţ este şi aici fundalul unei „poveşti" tragice, care ar fi putut cădea în sentimentalism de duzină dacă scriitoarea nu ar stăpîni atît de bine uneltele scrisului său. Naraţiunea se desfăşoară prin intermediul unui povestitor, un „martor", care nu este decît întîmplător implicat în destinul personajelor, prin prietenia care-l leagă de D-na Glenn, şi a cărui relatare detaşată, obiectivă, pune accent pe momentele tensionale ale povestirii şi mai cu seamă pe conturarea pregnantă a dramei trăite de D-na Glenn. Ea reprezintă un simbol pentru ceea ce, în concepţia scriitoarei, însemna o victimă a societăţii.

D-na Glenn avusese, înainte de a se căsători, un copil al cărui tată era bărbatul care-i va deveni soţ. Dar convenienţele sociale îi împiedică să-şi reia copilul (pe care-l încredinţaseră unei familii), chiar după ce se căsătoresc. Cuplul pare că trăieşte în deplină armonie şi concordanţă cu preceptele morale ale societăţii new-yorkeze. D-l Glenn se bucură de o mare autoritate morală : „părea că ar fi fost o figură arhaică a comunităţii", casa lor era deschisă celor mai alese cercuri, dar în existenţa lor „se instalase apatia prosperităţii, iar ei îşi purtau frumuseţea şi amabilitatea ca nişte haine scumpe îmbrăcate pentru ocazie". Interesanţi cu adevărat ei au devenit doar cînd cel de al doilea fiu, singurul despre a cărui existenţă se ştia, moare, ca aviator, în timpul războiului. Faţada cu care era obişnuită opinia publică se prăbuşeşte, D-l Glenn moare, la rîndul lui, după numai doi ani. Dezechilibrată, răscolită, de remuşcări, cu energia disperării, D-na Glenn va porni în căutarea primului ei fiu, sacrificînd puţina sa

avere, onoarea, sănătatea. Fanatismul ei în această acțiune o face însă să cadă repede victima unor escroci, care-i vor prezenta drept fiul ei pe un tînăr pictor și astfel o vor șantaja pînă la ultimul ban. Tot acest episod se petrece în Europa, prin stațiunile din Elveția și plajele din sudul Franței, în atmosfera propice apariției unor astfel de tipuri. Finalul tragic este inevitabil, eroina va trebui să plătească prin propria-i suferință pentru lașitatea de care se făcuse vinovată în tinerețe.

Pe alt plan, nuvela pune problema paternității în societatea americană (faptul a preocupat-o pe Edith Wharton pentru că această temă a revenit în creația sa de cîteva ori, determinat — se pare — și de un amănunt din propria ei biografie). Textul suferă însă de prea mari lungimi, tensiunea emoțională scontată de autoare scăzînd, diluată în prea multe dialoguri — suficient de plate.

Nu același lucru se întîmplă în nuvele *Diagnosticul*, text de excepție, prin forța pătrunderii analitice și concentrare a mijloacelor de expresie. Și aici este un „caz de conștiință". Paul Dorrance, un bărbat de 49 de ani, ca și Ambrose Trenham din *Ziua înmormîntării*, se complace într-o existență călduță, acceptînd prietenia unei femei care divorțase din cauza lui. „Criza" izbucnește în clipa cînd un diagnostic medical îi pune în față perspectiva morții. Egoismul, lașitatea lui de pînă acum îi apar în față : „Își păstrase libertatea, fidelitatea vechii sale iubiri, în măsura în care o dorise el, și își dovedise sieși că viața nu era nici pe jumătate atît de rea dacă știai s-o stăpînești. Așa obișnuia el să gîndească — și deodată, vreo două-trei ceasuri, începuse să judece lucrurile complet altfel, și ceea ce i se păruse pînă atunci viclenie se dovedea acum a fi un egoism nemilos." Și hotărîrea de a o lua de soție pe Eleanor este tot una provenită din egoism, pentru că în felul acesta — gîndea el — ar pune o sentinelă între el și moartea sa, cineva îl va jeli cu lacrimi fierbinți, „mormîntul nu ar mai fi atît de rece". Era, remarcă scriitoarea, „același instinct orb de conservare care în trecut îi făcea pe oameni să sacrifice viața sperînd să îmbuneze astfel moartea". De fapt, eroul nu are curaj să înfrunte singur moartea, are nevoie de încă cineva care să sufere alături de el. Căsătoriți, pleacă într-o călătorie în Europa și, cu

această ocazie, Paul Dorrance va consulta un celebru medic vienez. Aici intervine primul element surpriză al nuvelei, un suspans care va fi urmat în final de un altul, mai spectaculos, modalități artistice care dau dinamism și fac lectura deosebit de incitantă. Eroul află la Viena că nu este bolnav grav și că în curînd va fi perfect sănătos. Astfel, după puțină vreme, el va reveni la vechile-i deprinderi, vechiul mod de a gîndi, ajungînd chiar la constatarea că soția sa îl incomodează. „Nu era vina ei — gîndește el — dacă și-a închipuit, într-o clipă de slăbiciune, că fericirea o va transforma. Sub schimbările de suprafață ea rămînea aceeași : o însoțitoare perfectă atîta vreme cît el fusese bolnav și singur și o povară inconștientă acum cînd revenea neschimbat la o existență de care instinctul lui de conservare o ferise pînă atunci. De ce oare nu avusese încredere în acel instinct care îl avertizase că ea era potrivită pentru un interludiu sentimental, nu însă și pentru monotonia nemiloasă a căsniciei."

Numai că, și în această nuvelă, ca și în *Ziua înmormîntării*, tot femeia urmează să fie victima ; supusă unor traume sufletești peste puterile ei, cu inima slăbită, după o bronșită, ea moare „eliberîndu-și" definitiv soțul. În acest moment apare cel de al doilea element surpriză, cu totul neașteptat, în desfășurarea nuvelei : Paul Dorrance află că soția sa *știa*, încă din acea zi a fixării diagnosticului, că el nu era bolnav, dar îl lăsase să creadă acest lucru. De ce ? O asemenea cruzime cere o explicație de o înaltă tensiune emoțională, pentru a putea scuza femeia care își lasă soțul să creadă că este bolnav incurabil. Autoarea nu o dă, eroul pare însă a răsufla ușurat, eliberat de ultimele obsesii și gînduri care îi produceau insomnii. A intuit oare că Eleanor l-a lăsat să se creadă bolnav numai pentru faptul că era conștientă că, sănătos fiind, nu o va lua de soție ? Cititorul poate merge cu deducția și mai departe : dacă femeia știa că Paul Dorrance nu o va lua de soție decît ca să aibă lîngă el pe cineva, de frica morții, deci din egoism și nu din iubire, înseamnă că această femeie era conștientă, își sacrifica marea iubire pentru un bărbat individualist în cel mai înalt grad, laș, egoist.

Oricît ar părea de desuetă tratarea subiectelor în aceste nuvele, puse — toate — sub semnul unor teze pe care scriitoarea le-a urmărit în întreaga sa operă, trebuie să recunoaştem că ele se salvează prin forţa de generalizare a unor adevăruri şi sentimente general-umane, prin acea privire scrutătoare şi inteligentă pe care autoarea o aruncă peste destinele eroilor săi.

Ultimele două bucăţi la care ne vom referi, *Năluca* şi *Piatra de încercare*, diferă, atît ca tendinţă cît şi ca problematică, de celelalte. *Năluca* pune problema artistului de geniu în societate, a ceea ce el poate *părea* în faţa oamenilor şi ceea ce este în fapt. Poate fi el înţeles de oamenii din jur şi pentru care este obligat să creeze ? Intervine şi aici povestitorul, menit să fie *resoneur*-ul evenimentelor. Acesta este un arhitect american, Kilvert, în drum spre Veneţia, unde trebuia să participe la un mare bal dat în Palatul ducal de înalta societate cosmopolită. Pe vapor, acesta observă un cuplu a cărui înfăţişare şi comportament îi stîrnesc interesul. Scriitoarea exersează aici în linii de mare fineţe şi precizie în crearea portretelor celor doi ; Kilvert îi crede un cuplu de îndrăgostiţi, într-un moment de tensiune a relaţiilor lor ; „Femeia avea tenul oacheş, aproape măsliniu şi ars de soare, părul mai avea încă şuviţe negre, iar sub sprîncenele dese şi negre ochii îi erau de un castaniu arzător. Bărbatul avea ochii cenuşii, nasul drept, tenul şi părul erau, asemeni hainelor sale, de culoarea piperului şi sării... Avea fruntea şi pometii mai puternic bronzate decît ai femeii, în schimb, mîinile lungi, nervoase, erau mai albe la încheieturi. În rest, păreau cam de aceeaşi vîrstă, şi deşi nu era nici urmă de aer tineresc la nici unul din ei, maturitatea lor viguroasă părea că emană o stare puternică de emoţie." Între cei doi se desfăşoară o luptă pasională, plină de tensiune, într-un dialog pe care Kilvert nu-l înţelege dar încearcă să-l intuiască. El caută să-i plaseze în centrul unui mare roman sentimental, imaginîndu-şi că acum trebuie să se despartă definitiv, chinuiţi de probleme complicate, femeia rămînînd neînduplecată la implorările repetate ale tovarăşului ei. Imaginaţia lui Kilvert se dovedeşte a fi greşit. Ajuns la Veneţia, în societatea care organiza acel bal, el află că cei doi sînt un cuplu de artişti celebri, ea pianistă, el vio-

loncelist, invitați să cînte în acea seară. Motivul disputei atît de aprinse ținea de demnitatea și mîndria lor de artiști ; chiar dacă cititorul ar putea întrevedea în țesătura nuvelei o mare pasiune între cei doi, ea este dominată de mîndria, orgoliului artistic care o împiedică pe Margaret Aslar să accepte a fi doar „cea care acompaniază" pe violoncelistul Julien Brand, pierzîndu-și astfel dreptul la propria-i afirmare : „Noi sîntem fluierele la care cîntă zeii — spune ea — nici măcar urechi și priviri servile nu sîntem, ca voi ceilalți. Și indiferent de arta pe care avem onoarea să o reprezentăm, noi trebuie să o susținem și să o apărăm, chiar împotriva îndemnurilor inimii". Reacția povestitorului este una similară lumii din care face parte, de inaccesibilitate, în fața acestei noblețl autentice și integre a unui artist. „N-am întîlnit un trimis al zeilor și nu cred că știu cum să-i vorbesc", gîndește el.

Destinul artistului în societate este și tema povestirii *Piatra de încercare*, în care Edith Wharton pune problema în ce măsură viața intimă a unui artist poate deveni proprietate publică, alături de opera sa și cine este îndreptățit să o dea publicității fără consimțămîntul acestuia. Scriitoarea căreia i se publică postum scrisorile intime vizează desigur pe autoarea însăși, care s-a ferit totdeauna de publicitate în jurul propriei persoane, care și-a cenzurat foarte atent amintirile, eliminînd orice ar fi putut alimenta gustul marelui public pentru senzaționalul din viața unui artist. Propriile-i dezamăgiri, nefericirea conjugală, frustrarea de o viață de familie, iubirile trecătoare, totul a fost înlocuit în *A Backward Glance* (Privire în urmă) cu tonul senin, optimist, uneori nostalgic al evocării. De aceea își va fi ales, în această nuvelă, ca eroină, o scriitoare care nu mai e de mult în viață, dar care trăiește prin imaginea lăsată de scrisorile sale publicate pentru bani de bărbatul pe care l-a iubit. Succesul de public al acestei publicări, vizînd curiozitatea și indiscreția unui cerc atît de larg de oameni, îi aduce lui Glennard un mare venit bănesc care îi dă posibilitatea să se căsătorească cu fata pe care o iubea, să-și întemeieze un cămin. Dar această bunăstare clădită pe vînzarea „respectului de sine" îl face pe Glennard să trăiască drama consecințelor meschinăriei sale. Soția sa, care află episodul relațiilor lui cu Margaret Aubyn,

și deci de tipărirea scrisorilor, se înstrăinează de el. Regăsirea liniștii și înțelegerii se va produce cu greu, după o lungă perioadă de suferință trăită de amîndoi. Glennard înțelege pînă la urmă că cea frustrată este moarta, căreia îi luase totul „...pînă și ultimul refugiu în care mai avea încredere, unicul lucru pe care aș fi putut să i-l las ! I-am luat totul, am înșelat-o, am jefuit-o, am distrus-o și, în schimb, ea m-a ajutat să te găsesc."

Revenind, în concluzie, la cele spuse mai înainte, se impune constatarea că opera scriitoarei Edith Wharton rămîne caracteristică pentru o anume perioadă din dezvoltarea literaturii americane : aceea a trecerii spre proza modernă, reprezentată cu strălucire după anii douăzeci de Fitzgerald, Hemingway, Faulkner și alții.

Deși și-a desfășurat activitatea pe o perioadă lungă de timp, Edith Wharton și-a păstrat cu consecvență principiile tradiționaliste. În lucrarea pe care am mai citat-o, *Art of Fiction*, tîrziu, în 1925, ea continua să teoretizeze în această direcție : „Orice roman mare trebuie mai înainte de orice să fie bazat pe un simț al valorilor morale și, apoi, să aibă o construcție unitară, clasică, realizată cu economie de mijloace".

După cum se știe, după anii ce au urmat primului război mondial s-a ivit o puternică reacție împotriva trecutului în artă și literatură. De altfel tendințele realiste și naturaliste din însăși literatura americană pregătiseră terenul în această direcție. Într-un asemenea context, Edith Wharton nu va adera la noile tendințe, rămînînd fidelă modelelor secolului XIX. Războiul evocat de ea în cîteva scrieri, în ciuda experienței de viață din preajma frontului, nu aduce zguduiri existențiale, ci îmbracă doar forma „eroismului" și a „sacrificiului", în forma lor ideală.

Și totuși, cum se explică resurecția interesului pentru această scriitoare, mai cu seamă în Franța, patria ei adoptivă ? Explicația constă— cum am mai spus de altfel — în valoarea de document uman a acestei opere, un document tulburător prin găsirea acelor

momente și situații care să oglindească o lume pe cale să apună, cu conflicte și drame omenești cărora autoarea a știut, prin inteligență și talent, să le dea o valoare generalizatoare, etern umană. Pătrunderea psihologiei umane, satira, ironia, asociate unui stil de mare eleganță și virtuozitate artistică, se impun și ele între aceste argumente.

IOANA ROTARU

TABEL CRONOLOGIC

1862 *24 ianuarie.* Într-una din cele mai înstărite şi respectate familii din New York se naşte Edith Newbold Jones, fiica lui George Frederic Jones şi a Lucretiei Rhinelander Jones. Edith este al treilea copil al soţilor Jones, după Frederic Rhinelander şi Henry Edward.

1866 Familia Jones se stabileşte în Europa. Vor locui pe rînd la Roma, Paris, Bad Wildbad (Germania) şi Florenţa. Edith începe să înveţe franceza, italiana şi germana. Încă de pe acum îşi manifestă admiraţia faţă de lumea europeană.

1871 Henry James publică povestirea *Passionate Pilgrim* (Pelerinul pasionat) în care se enunţă tema sa favorită: contactul dintre spiritualitatea nepervertită americană şi rafinamentul european.

1873 Familia Jones se întoarce la New York. Edith face prima ei încercare literară sub forma unei povestiri. Reacţia părinţilor, în special a mamei, nu este prea încurajatoare.

1876 Mark Twain publică *Aventurile lui Tom Sawyer.*
Apare *Roderick Hudson,* roman de Henry James.

1879 Pentru prima oară Edith Jones publică cîteva poezii în revistele *Atlantic Monthly* şi *World.*

1880 Sănătatea şubredă a tatălui îi sileşte să plece din nou în Europa.

1882 Moare George Frederic Jones.

1885 Edith Newbold Jones se căsătoreşte cu Edward Robins Wharton, figură marcantă în cadrul vieţii mondene din New York.

1889 Apare *Sonata Kreutzer* de Lev Tolstoi.

1891 Edith Wharton publică prima ei nuvelă, *Mrs Manstey's View* (Vederea doamnei Manstey) în revista *Scribner's Magazine.*

1891 Apare romanul lui Thomas Hardy *Tess of the d'Urbervilles.*

1897 Edith Wharton publică împreună cu Ogden Codman volumul *Decoration of Houses* (Decoraţiuni interioare).

1897 Henry James publică romanele *The Spoils of Poynton* (Jefuirea Poyntonului) şi *What Maisie Knew (Ce ştia Maisie).*

1899 Obţine primul ei succes cu volumul de povestiri *Greater Inclination* (Înclinaţia mai mare).

Se naşte la Oak Park (Illinois) Ernest Hemingway.
Apare *Invierea* de Lev Tolstoi.

1900 Publică *The Touchstone* (Piatra de încercare).

1901 Publică *Crucial Instances* (Momente de răscruce).

Thomas Mann publică romanul *Casa Buddenbrook*.

1902 Apare primul ei roman *The Valley of Decision* (Valea deciziei). Acțiunea este plasată în Italia secolului XVIII.

În Salinas (California) se naște John Steinbeck.

1903 Edith Wharton se întîlnește pentru prima dată cu Henry James. De acum înainte cunoscutul scriitor va fi pentru ea nu numai un prieten devotat dar și un critic constant și plin de competență. Publică *Sanctuary* (Sanctuarul).

Henry James publică romanul *The Ambassadors* (Ambasadorii).

1904 Îi apare volumul de povestiri *The Descent of Man and Other Stories* (Descendența omului și alte povestiri).

În urma deselor sale călătorii prin Italia publică volumele : *Italian Backgrounds* (Peisaje italiene) și *Italian Villas and Their Gardens* (Vile și grădini italiene).

V. S. Reymont publică romanul *Țăranii*.

1905 Îi apare romanul *House of Mirth* (Casa veseliei) care devine în scurt timp unul dintre cele mai populare romane ale vremii.

1906 Autoarea semnează contractul pentru dramatizarea romanului. Premiera are loc pe data de 22 octombrie, la Savoy Theater din New York. Succesul piesei

nu este nici pe departe la fel de răsunător ca cel al cărții.

John Galsworthy publică romanul *Forsyte Saga.*

1907 Publică nuvelele *Madame de Treymes* și *Fruit of the Tree* (Fructul copacului).

1908 Îi apare un nou volum de povestiri intitulat *The Hermit and the Wild Woman* (Pustnicul și femeia sălbatică).
În același an își publică impresiile de călătorie din Franța : *A Motor-Flight through France* (Călătorie cu automobilul prin Franța).

1909 Semnează primul ei volum de versuri *Artemis and Actaeon.*

Apare romanul *Martin Eden* de Jack London.

1910 Publică volumul de povestiri fantastice *Tales of Men and Ghosts* (Povestiri despre oameni și stafii).
Tot în acest an scriitoarea optează definitiv pentru Europa și se stabilește la Paris.

1911 I se publică romanul *Ethan Frome.* Cu un an înainte acesta apăruse sub formă de foileton în revista *Scribner's Magazine.*

1912 Apare romanul *The Reef* (Reciful).

Anatole France publică *Dieux ont soif.*
Apare piesa *Pygmalion* a lui Bernard Shaw.

1913 Edith Wharton divorțează.
Îi apare romanul *Custom of the Country* (Obiceiul țării).

Marcel Proust începe să publice *În căutarea timpului pierdut.*

1915 La Paris, cu bani proprii, organizează şi conduce cu însufleţire nenumărate acţiuni de ajutorare a soldaţilor de pe front şi a răniţilor. Înfiinţează o croitorie pentru armată, o clinică şi un birou de angajare a veteranilor. Totodată este prezentă în ziarele vremii cu numeroase articole despre front scrise în urma vizitelor pe care le face pînă aproape de cîmpul de luptă.
Articolele sînt adunate şi publicate în volumul *Fighting France from Dunkerque to Belfort* (Franţa luptătoare de la Dunkerque la Belfort).

1916 La New York apare volumul *The Book of Homeless* (Cartea celor fără de casă) sub îngrijirea lui Edith Wharton. Cartea este o antologie dedicată luptătorilor în război şi poartă semnăturile unor celebre personalităţi : Paul Claudel, Jean Cocteau, Edmond Rostand, George Santayana, Joseph Conrad, Rudyard Kipling, ilustratori : John Singer Sargent şi Leon Bakst ; preşedintele Theodore Roosevelt semnează cuvîntul introductiv. Guvernul francez o numeşte pe Edith Wharton „Cavaler al Legiunii de Onoare" în semn de recunoştinţă pentru activitatea ei neobosită de ajutorare a celor care au luptat pentru apărarea Franţei.
Îi apare volumul de povestiri *Xingu, and Other Stories.*

28 februarie Moare Henry James.

1917 I se publică povestirea *Summer* (Vara).

Apare *Introducere în psihanaliză* de Sigmund Freud.

1919 Publică volumul *French Ways and Their Meaning* (Obiceiurile franceze şi înţelesurile lor).

1919 Îşi stabileşte reşedinţa de vară, lîngă Paris, la Pavilion Colombe.

1920 Publică romanul *Age of Innocence* (Vîrsta inocenţei). Părăseşte definitiv Parisul pentru a locui iernile la Hyères, în sudul Franţei.
Călătoreşte aproape în fiecare vară, în compania cîtorva prieteni devotaţi. În acest an publică volumul *Morocco,* care cuprinde impresiile din călătoria făcută nu de mult, în Maroc.

1921 I se acordă premiul *Pulitzer* pentru romanul *Vîrsta inocenţei.* Pentru prima dată binecunoscutul premiu american este oferit unei femei.

1922 În revista *Pictorial Review,* Edith Wharton publică sub formă de foileton romanul *Glimpses of the Moon* (Peisaje nocturne).

Katherine Mansfield publică nuvela ***Garden Party.***
Apare *Ulise* de James Joyce.

1923 I se publică romanul *Son at the Front* (Fiul pe front). Universitatea Yale îi acordă titlul de Doctor Honoris Causa. Cu acest prilej, Edith Wharton revine în America, după o absenţă de doisprezece ani.

1924 Apare ciclul de povestiri *Old New York* (Vechiul New York) ; sînt patru volume, fiecare cuprinzînd cîte o povestire : *False Dawn* (Zori false), *The Old Maid* (Fata bătrînă), *The Spark* (Scînteia) şi *New Year's Day* (Ziua Anului Nou).

Apare *Muntele vrăjit* de Thomas Mann.

1925 Publică volumul de eseuri *The Writing of Fiction* (Arta ficțiunii) în care își expune propriile principii literare.

André Gide publică romanul *Falsificatorii de bani.*
F. S. Fitzgerald publică romanul *Marele Gatsby.*
Apare *Procesul* de Kafka.
Apare romanul *Tragedia americană* de Theodore Dreiser.

1926 Publică volumul de povestiri *Here and Beyond* (Aici și dincolo) și cel de al doilea volum de poezii intitulat *Twelve Poems* (Douăsprezece poezii).

1927 Îi apare *Twilight Sleep* (Somn în amurg).

1928 Publică romanul *The Children* (Copiii).

1929 Publică romanul *Hudson River Bracketed.*

1930 Este primită în Academia americană.

1933 Îi apare volumul de povestiri intitulat *Human Nature* (Sufletul omului).

1934 Își publică autobiografia sub titlul *A Backward Glance* (Privire în urmă). Autoarea se dovedește a fi foarte subiectivă în relatarea evenimentelor, ignorînd cu bună știință tot ceea ce ar fi putut umbri farmecul amintirilor.

1937 *11 august* Edith Wharton moare la Pavilion Colombe. I se publică postum romanul *The Buccaneers* (Pirații) și nuvela *Ghosts* (Fantome).

Lui Bernard Berenson

FIUL EI

Cînd am văzut-o pentru prima oară pe doamna Stephen Glenn pe puntea vasului *Scythian* nu am recunoscut-o.

Trecusem de jumătatea călătoriei şi socoteam că vom fi la Cherbourg în 48 de ore, cînd a apărut pe punte şi s-a aşezat lîngă mine. Era la fel de frumoasă ca întotdeauna şi nu arăta nici măcar cu o zi mai bătrînă decît atunci cînd ne întîlnisem ultima oară — spre sfîrşitul războiului mi se pare, nu mult înaintea morţii singurului ei fiu, aviatorul. Şi totuşi acum, după cinci ani, mă uitam la ea de parcă ar fi fost o străină. De ce oare ? Cu siguranţă că nu din cauza părului ei alb ! Avusese norocul, asemeni multor americance, să încărunţească la o vîrstă la care chipul îi era încă proaspăt şi acum doisprezece ani cînd obişnuiam să ne întîlnim la serate sau la operă ea purta deja această cunună argintie. Acum, privind-o mai de aproape i-am văzut chipul încă neatins ; dar atunci ce o schimbase într-atît ? Să fi fost cuta subţire formată ca semn de îngrijorare de sprîncenele negre şi puternic conturate ? Sau ochii aceştia întunecaţi şi strălucitori care parcă se adînciseră şi mai mult în orbite arătînd ca nişte licăriri de stele ivite în gura unei peşteri. Dar o imagine

atît de sinistră nu se poate aplica în cazul unor ochi atît de blînzi ca cei ai Catherinei Glenn ! Şi totuşi mi-a fost sugerată de apariţia acestei doamne îndoliate care s-a aşezat lîngă mine spunîndu-mi :

— Deci nu mă recunoşti, domnule Norcutt ?... Catherine Glenn.

Am recunoscut că era scandalos din partea mea şi am întrebat-o apoi :

— Dar oare de ce ? Nu pot să-mi dau seama. Te superi dacă-ţi spun că nu te-am recunoscut fiindcă eşti şi mai frumoasă decît atunci cînd te-am văzut ultima oară ?

Răspunsul ei fu de o simplitate absolută :

— Nu, nu mă supăr... pentru că ar trebui să fiu ; asta numai dacă lucrurile mai au vreun sens.

— Vreun sens... ?

Ea păru că şovăie ; nu fusese niciodată genul de femeie care îşi găseşte uşor cuvintele.

— Vreun sens în viaţă. Ştii, de cînd ne-am întîlnit ultima oară am pierdut totul : fiul şi soţul. Spunînd asta îşi înclină capul uşor de parcă cuvintele rostite ar fi fost sacre. Apoi adăugă cu aerul că se străduia să fie mai precisă.

— Sau cel puţin aproape totul.

Acest „aproape" m-a intrigat. Din cîte ştiam eu doamna Glenn nu mai avusese nici un copil în afara fiului pierdut în război ; bătrînul unchi care o crescuse murise cu cîţiva ani înainte. M-am întrebat dacă definind astfel singurătatea nu făcea cumva aluzie la consolarea religioasă.

Am murmurat că ştiam de îndoita sa durere ; dar ea continuă, din nou spre surprinderea mea.

— Da, te-am văzut la înmormîntarea soţului meu. Am vrut mereu să-ţi mulţumesc că ai fost acolo.

— Firește că am fost.

— I-am remarcat pe toţi prietenii lui Stephen care au venit. Le-am fost foarte recunoscătoare şi mai ales celor

tineri. (Se referea la mine.) Știi, o înmormîntare este o consolare foarte mare. Mi-am arătat din nou nedumerirea.

— Pe fiul meu — fiul meu Philip — (de ce o fi crezut că era nevoie să-i spună numele de vreme ce era singurul ei copil ?) — l-am înmormîntat chiar pe locul pe care s-a prăbușit avionul său. Un sat mic din regiunea Somme ; tatăl lui și cu mine ne-am dus acolo imediat după armistițiu. Predica a ținut-o unul din preoții noștri militari. Oamenii din sat au fost și ei acolo, au fost foarte buni cu noi. Dar n-a mai fost nimeni altcineva... nici un prieten apropiat ; în perioada aceea numai rudele apropiate puteau primi pașaport. Băiatul nostru ar fi dorit asta... ar fi vrut să rămînă acolo unde a căzut. Dar e cu totul altceva să simți prietenii în jurul tău așa cum i-am simțit eu la înmormîntarea soțului meu.

În timp ce vorbea privirile îi erau ațintite asupra mea într-un mod aproape jenant. Niciodată nu-mi trecuse prin cap că doamna Glenn ar putea fi genul de femeie care acordă o importanță anume listei cu numele celor care au fost la înmormîntarea soțului ei. Păruse întotdeauna desprinsă și izolată de lumea din jur, în spatele zidurilor înalte ale unei fericiri domestice. Cînd am adăugat acest nou indiciu de caracter la datele incomplete pe care le adunasem cu ocazia primei ei apariții la New York și la impresia neclară pe care mi-o lăsa de fiecare dată cînd o întîlneam, am început să înțeleg că lista numelor era probabil singurul lucru de care îi păsa. Și apoi m-am întrebat ce știam cu adevărat despre ea. Se părea că foarte puțin dar fără îndoială era exact cît vroia ea să știu. În timp ce stăteam acolo și o ascultam privindu-i pe furiș profilul îndoliat, am început să intuiesc că simplitatea ei aparent destul de anostă putea fi de fapt prudența unei firi ascunse sau poate a unei persoane care păstrează un secret. Este o diferență enormă între cele două posibilități deoarece o fire ascunsă este arareori interesantă și arareori deține un secret ; dar am fost înclinat — deși nimic din ceea ce

știam despre ea nu putea să justifice acest lucru — să o situez în cea de a doua categorie.

Am început să-mi reamintesc vremurile în care ne întîlneam sporadic — niciodată n-a fost altfel, deoarece pe soții Glenn nu i-am cunoscut îndeaproape.

Ea apăruse la New York în jurul deceniului nouă cînd eu eram foarte tînăr iar ea era frumoasa nepoată a colonelului Reamer venită din Kentucky sau Alabama. Rămasă de mică orfană și fără bani ea a trebuit să treacă pe rînd pe la mai multe rude nu prea binevoitoare iar în cele din urmă se povestea că a ajuns actriță și că a străbătut America alături de o trupă de actori ambulanți. Undeva într-un stat îndepărtat, directorul teatrului și-a părăsit trupa iar colonelul Reamer, în ciuda faptului că nu prea avea bani și că era fără îndoială uluit de întreaga situație, a reușit totuși să-i facă față bărbătește și, renunțînd la egoismul său de bărbat neînsurat a luat-o pe fată la el acasă. Un astfel de trecut, deși astăzi ar părea searbăd, în anii nouăzeci păruse destul de frămîntat și-i conferise frumoasei Catherine Reamer un aer misterios și romantic ; figura ei rămăsese la fel de retrasă și de distinsă în ciuda faptului că fusese smulsă din asemenea promiscuități și primejdii.

Colonelul Reamer era un om ridicol : totul la el era ridicol — mesa pe care o purta (probabil una dintre ultimele existente), gradul lui militar destul de incert, glumele sale despre cavalerismul sudist și dueluri dintre ofițeri și persoane civile, afectarea demodată care îl făcea să pară un personaj ieșit din *Martin Chuzzlewit*. Era cunoscut ca fiind unul din cei mai plicticoși oameni din New York ; era tolerat numai pentru că era văr de-al doilea cu bătrîna doamnă cutare, pentru că era sărac și avea un suflet bun și pentru că din toată sărăcia lui reușise — cu un zîmbet și un gest elegant — să o adăpostească și s-o îmbrace pe nepoata sa rămasă pe drumuri. Mi-aduc aminte că bătrînul Reamer avea pasiunea listelor și a numelor ;

fie pentru ca să și-l vadă pe al său în coloana mondenă a ziarelor de dimineață, fie ca să ți le ofere pe acelea ale persoanelor cu care a luat cina sau pe care le-a refuzat din pricină că promisese deja altor persoane mult mai importante. Tinerii îi spuneau „Promisiunea anterioară", deoarece era întotdeauna nerăbdător să te anunțe că motivul pentru care nu venise la vreo petrecere anume era că făcuse în altă parte o promisiune anterioară.

M-am gîndit că probabil doamna Glenn învățase de la unchiul ei să acorde atîta importanță numelor, listelor de nume, prezenței anumitor persoane la anumite ocazii, convenienței sociale care transformă pînă și moartea într-un eveniment monden. Alături de mine, profilul ei atît de grav și pur ca marmura nu sugera astfel de preocupări și nici privirile ei adînci și stăruitoare aplecate asupra mea ; și totuși multe detalii îmi confirmau teoria.

Tocmai căsătoria ei cu Stephen Glenn părea să o confirme. Am privit în urmă și am început să-i reconstitui persoana. Era cu mult mai în vîrstă decît mine și figura lui mi-a fost foarte familiară în perioada de început a șederii mele la New York ; un om care era o permanentă podoabă a societății, care arăta întocmai cum se cuvenea și care se comporta, vorbea, primea vizite și își juca rolul de pe scena socială conform așteptărilor celor din jur. Încă de pe cînd mai era tînăr, doamnele în vîrstă îl consultau pe Stephen Glenn în legătură cu diverse probleme sociale (și erau multe pe acele timpuri nemiloase) de parcă el ar fi fost o figură arhaică a comunității. Cu toate acestea nu avea aerul unui om îmbătrînit sau ofilit prematur. Era unul din cei mai chipeși bărbați din vremea aceea, un bun trăgător cu arma și un maestru al cotilionului. Fusese avocat și devenise membru al unui renumit birou juridic care se ocupa mai ales cu administrarea unor vechi și importante proprietăți din New York. Cu timpul, bătrînele doamne care îl consultaseră pe probleme sociale, începură să-i ceară sfatul cu privire la investiții ; era considerat la

fel de competent și în acest domeniu. [illegible] singur nor îi umbrea anii de tinerețe. Se căsătorise cu o verișoară îndepărtată, un tip de femeie ștearsă care nu i-a dăruit copii și despre care se spunea că din această cauză a făcut o depresiune nervoasă ; astfel casa primitoare și arătoasă a lui Stephen Glenn a fost probabil mult timp pentru vizitatori un loc mohorît. Dar în cele din urmă ea a murit și după un interval decent de timp bărbatul s-a căsătorit cu domnișoara Reamer. Nimeni nu a fost foarte surprins. Fusese remarcat faptul că frumoasa Catherine Reamer și chipeșul Stephen Glenn erau atrași unul spre altul ; și totuși bătrînele doamne se gîndeau că ar fi putut nimeri mai bine, iar cele mai ironice au remarcat că nu mai putea face altfel după ce relația cu nepoata colonelului devenise atît de „evidentă". Pe vremea aceea atențiile venite din partea unui bărbat căsătorit — mai ales dacă acesta era nefericit și trăia despărțit de soție — erau privite ca un posibil pericol în calea viitorului unei tinere domnișoare. Cu toate acestea, Catherine Reamer se ridicase deasupra unor astfel de insinuări la fel cum reușise să facă față și primejdiilor din lumea teatrului. Nu trebuia decît să o privești ca să-ți dai seama că pe acea suprafață netedă de marmură nu se afla nici o fisură pe unde ar fi putut să se ivească degradarea.

Casa lui Stephen Glenn se deschise din nou și cei doi soți începură, discret, să primească vizite. Era firesc ca Glenn să dorească să aducă puțină viață în căminul său care de atîta amar de vreme fusese un fel de mormînt ; și deși mesele care se ofereau în această casă erau printre cele mai alese în materie de vin și de mîncare, nici unul dintre soți nu excela prin calitățile sale de gazdă astfel încît, în perioada în care i-am cunoscut, tinerii din societate ajunseseră să considere mesele lor ca fiind foarte plicticoase. Stephen Glenn era încă chipeș, soția sa era încă frumoasă, poate chiar mai frumoasă decît oricînd ; cu toate

acestea în existența lor se instalase apatia prosperității, iar ei își purtau frumusețea și amabilitatea ca pe niște haine scumpe îmbrăcate pentru o ocazie. Era ceva static, neschimbat în înfățișarea lor la fel ca și în atitudinea amabilă în conversație, în meniul ales cu grijă al dineurilor, în aranjamentul studiat al mobilei din salon. Au avut un băiat care s-a născut la un an după căsătorie și au devenit apoi părinți grijulii, povestind pe îndelete anecdote cu privire la ceea ce spunea și făcea fiul lor. Nimeni însă nu și-i putea imagina hîrjonindu-se cu el pe covor. Cineva spusese că se duc probabil la culcare cu coroanele pe cap asemeni regilor și reginelor de pe cărțile de joc ; treptat, din persoane impunătoare și distinse deveniră în ochii lumii înfumurați, rigizi și absurzi. Bătrînele doamne continuau să vorbească despre Stephen Glenn ca despre un bărbat care a făcut cinste familiei sale, iar soția sa căpătă și ea ceva din calitățile lui de fals comandant și începu să fie consultată, la fel ca și el, în legătură cu cele mai mărunte probleme sociale. În tot acest timp n-a apărut nimeni în existența lor de care ei să fie apropiați cu adevărat...

Apoi, deodată, deveniră iarăși interesanți. Asta s-a întîmplat cînd unicul lor fiu a murit înfruntînd singur în aer o escadrilă de aviație germană. Tînărul Phil Glenn a fost primul aviator american doborît. Cînd se află vestea, cei din jur văzură că soții Glenn pe care-i știau ei nu erau de fapt decît o simplă *façade* și că în spatele ei se ascundeau niște părinți iubitori, distruși și disperați, răzvrătiți însă și hotărîți să înfrunte plini de curaj pierderea care avea să le fie fatală.

Stephen Glenn a murit într-adevăr din această cauză, peste numai doi ani. Medicii au atribuit moartea sa unei boli anume, dar toți cei care l-au cunoscut mai bine au spus : „Pierderea fiului său e cauza". Apoi adăugau : „E groaznic să ai doar un singur copil".

Nu am mai văzut-o pe doamna Glenn de la înmormîntarea soţului ei. Încetasem complet să mă mai gîndesc la ea. Acum, în timp ce mă îndreptam spre Paris pentru a ocupa un post la consulatul american, m-am trezit stînd alături de ea şi amintindu-mi toate aceste lucruri. „Fiinţe nenorocite... de parcă două busturi de marmură au fost doborîte de pe soclurile lor şi sfărîmate", mi-am zis cînd mi-am adus aminte de înfăţişarea celor doi soţi după moartea băiatului. „Şi biata femeie a fost zdrobită de două ori... totuşi pot spune că asta a făcut-o să devină şi mai frumoasă..." Din nou m-am pierdut în presupuneri.

II

Am fost anunţat că o doamnă îndoliată dorea să mă vadă în legătură cu o afacere urgentă ; am aruncat o privire din micul meu birou de la consulatul din Paris înspre camera decorată cu hărţi şi portrete de preşedinţi, în care vizitatorii erau cercetaţi înainte de a fi primiţi de viceconsul sau de şef.

Era doamna Glenn.

Trecuseră şase sau şapte luni de la întîlnirea noastră de pe *Scythian*, iar eu uitasem din nou de existenţa ei. Nu era acel gen de persoană care să ţi se întipărească în minte. M-am întrebat care era motivul, căci în statuarul ei veşmînt cernit era mai nobilă şi mai frapantă ca niciodată. Aruncă o privire spre persoanele care aşteptau la rînd şi, cu voce joasă, mă întrebă dacă ne putem vedea între patru ochi.

Eram liber în acel moment, am condus-o în birou şi am dat liber dactilografei. Doamna Glenn păru tulburată de toate aceste semne de activitate din jurul meu.

— Mi-e teamă că o să ne întrerupă careva. Aş fi vrut să-ţi vorbesc între patru ochi, spuse ea.

Am liniștit-o că mai mult ca sigur nu vom fi deranjați, cu condiția ca ea să încerce să-mi spună în cîteva cuvinte despre ce era vorba...

— Ah, dar tocmai asta nu pot face. Ceea ce am eu de spus nu poate fi cuprins în cîteva cuvinte. Își ațintì asupra mea superbii săi ochi înnegurați, în care suferința se ghicea atît de adîncă încît n-am îndrăznit să propun o amînare.

I-am spus că voi face tot ce pot ca să previn orice întrerupere și drept răspuns ea se așează și continuă să se uite la mine de parcă n-ar mai fi avut nimic altceva de comunicat. Se auzi țăcănitul telefonului și o sunai pe secretară să aflu mesajul ; apoi unul din funcționari intră cu niște hîrtii pentru semnat.

— Mai bine semnez, ca să termin, i-am spus și ea rămase nemișcată, cu capul ușor plecat, de parcă această amînare o mai liniștise puțin. Funcționarul plecă, eu am închis din nou ușa și după ce am rămas singuri ea și-a ridicat capul și a zis :

— Domnule Norcutt, ai avut vreodată copii ?

I-am răspuns zîmbind că n-am fost niciodată însurat.

— Îmi pare rău, iartă-mă, murmură ea, privindu-și din nou mîinile înmănușate în negru, încleștate deasupra unei genți brodate bogat cu un fir negru și mat. Totul la ea arăta atît de perfect, de studiat și de costisitor de parcă ar fi fost o tînără frumoasă și plină de viață ; și totuși arăta ca o femeie distrusă.

— Am venit la dumneata pentru că am promis unei prietene că o ajut... o biată femeie care a pierdut urma fiului ei — unicul care i-a rămas — și îl caută acum cu înfrigurare.

Făcu o pauză, deși tăcerea mea păru că-i dă curaj să continue.

— E o poveste foarte tristă. Trebuie să încerc să ți-o explic. Cu mult timp în urmă, pe vremea cînd era tînără,

prietena mea s-a îndrăgostit de un bărbat însurat — ea o căsnicie nefericită.

Își umezi buzele uscate care își pierduseră culoarea.

— Nu trebuie să-i judeci prea aspru... El avea un caracter foarte nobil dar situația în care se afla era prea crudă. Soția sa era nebună ; pe vremea aceea, în asemenea cazuri, nu exista un mod legal de divorț. Dacă erai căsătorit cu o nebună numai moartea te mai putea elibera. Era o poveste foarte nefericită ; biata fată își compătimea din tot sufletul prietenul. Băiețelul lor...

Deodată se ridică în picioare cu un gest nobil și aplecîndu-se peste biroul meu îmi spuse :

— Eu sînt femeia aceea.

Rămase astfel, tremurînd, demnă ca o statuie a durerii așezată în fața unui mormînt ilustru. „Acestei femei ștearse i-a fost dat să exprime tristețea...", m-am gîndit eu minunîndu-mă în fața risipei pe care o face natura. Dar deodată ea se prăbuși pe scaun, își plecă fruntea peste birou și izbucni în suspine. Nu erau suspine violente, ci joase, înăbușite, aproape ritmice, devenind din ce în ce mai rare, asemeni ultimilor stropi după o ploaie torențială. „A plîns atît de mult încît ăsta trebuie să fie sfîrșitul" mi-am spus Ea deschise geanta și scoase o batistă fină cu care își șterse ochii. Apoi se întoarse iarăși spre mine.

— E pentru prima oară că vorbesc cuiva despre asta, în afara unui singur om.

I-am prins mîna într-a mea.

— N-avea nici un rost să mă prefac, continuă ea, justificîndu-se parcă.

— De ce ai face-o tocmai cu un prieten vechi ? Am încercat eu s-o liniștesc.

— Ah, dar am făcut-o atîția ani la rînd ; tăcerea a devenit a doua mea natură. Făcu o pauză apoi continuă cu voce scăzută :

— Copilul meu era atît de frumos, știi, domnule Norcutt sînt sigură că l-aș recunoaște oriunde... E doar cu doi

ani și o lună mai mare decît cel de-al doilea fiu al meu: Philip, cel pe care îl cunoșteai. Șovăi din nou, apoi, dornică de mărturisire, șopti abia auzit :

— L-am botezat pe cel mare Stephen. Știam că e riscant ; ar fi putut da de bănuit dar am simțit că trebuie să-i dau numele tatălui său, numele pe care l-am iubit cel mai mult... Era tot ce puteam păstra de la copilul meu. Și Stephen a înțeles și a acceptat...

M-am așezat holbîndu-mă la ea. Cum ? Copilul despre care îmi vorbea era al lui Stephen Glenn ? Cei doi avuseseră un copil cu doi ani înaintea lui Philip, fiul lor legitim ? Și deci cu aproape un an înaintea căsătoriei lor ? O ascultam consternat, încercînd să refac în mintea mea imaginea unui nou Stephen Glenn, frămîntat și impulsiv, în locul acelei imagini lustruite atît de cunoscute mie. Din cînd în cînd murmuram „da,... da" doar pentru ca s-o ajut să continue.

— Firește că a fost imposibil să țin copilul cu mine. Gîndește-te la unchiul meu ! Bietul de el... ar fi murit.

— Așa că ai murit dumneata în schimb !

Găsisem cuvîntul nimerit ; ochii i se umeziră din nou ; întinse mîinile spre mine.

— Ah, ai înțeles ! Mulțumesc. Da, am murit. Nici atunci cînd s-a născut Philip nu am revenit la viață... complet. Pentru că întotdeauna a existat Stevie... și o parte din mine îi aparținea lui, pentru totdeauna.

— Dar atunci cînd ai putut să te căsătorești cu Glenn, de ce... ?

Își plecă privirile și sîngele îi năvăli în obraji pînă spre tîmplele albite.

— De ce ?... Ascultă-mă, soțul meu nu are nici o vină. Încearcă să-ți amintești cum era viața acum treizeci de ani, în New York. A trebuit să se gîndească la situația sa profesională. O femeie cu un astfel de stigmat era condamnată... Nu puteam să-l compromit... Știam amîndoi că băiatul nostru era fără îndoială în mîinile cele mai bune.

— Nu l-ai mai revăzut niciodată ?

Ea scuturâ din cap.

— Făcea parte din înţelegerea... cu persoanele care l-au luat. Vroiau să-şi imagineze că este al lor. Ştiam că sîntem norocoşi ...găsisem un cămin atît de sigur, departe de orice bănuială... am fost nevoiţi să acceptăm condiţiile, zise ea ridicîndu-şi privirile în care se aprinsese o licărire de speranţă.

— Într-un fel, pentru mine acest interval de timp nu mai contează. Parcă a fost ieri. Ştiu că l-au îngrijit cum se cuvine şi l-aş putea recunoaşte oriunde. Nici alt copil nu avea asemenea ochi... Scotoci prin geantă şi scoase o casetă mică din marochin, o deschise şi îmi arătă portretul în miniatură al unui copilaş de cîteva luni.

— Am reuşit cu foarte mare greutate să obţin o fotografie a lui — portretul e făcut după ea. Frumos ? Da, voi fi în stare să-l recunosc oriunde... Nu are decît douăzeci şi şapte de ani...

III

Discuţia a continuat, a doua zi, la hotelul retras la care stătea doamna Glenn ; dar nu a dus la nimic precis, deşi ar fi putut.

Nefericita femeie nu putea decît să repete ciudata poveste pe care mi-o relatase atît de confuz la consulat. Imediat ce se născu, fiul ei fu încredinţat, în mare secret, unor soţi bogaţi şi fără copii, care l-au adoptat pe loc şi au dispărut pentru totdeauna. Au dispărut în sensul că (aşa bănuiam eu) Stephen Glenn era la fel de hotărît ca şi cei doi să nu mai audă niciodată unii de alţii. Biata Catherine a fost foarte bolnavă după naşterea copilului. O chinuia gîndul că trebuie să se ascundă şi, în acelaşi timp, obligaţia de a reveni lîngă unchiul ei cît mai curînd şi de a

găsi o explicație absenței sale în așa fel încît să nu trezească bănuieli ; și-a petrecut tot acest timp într-o agonie de teamă și suferință, iar cînd și-a revenit, copilul nu mai exista și adopțiunea era irevocabilă. După aceea, din cîte am înțeles, Glenn a hotărît să evite acest subiect, astfel încît ea a aflat prea puține despre cei care i-au luat copilul, doar că erau înstăriți și că proveneau de undeva din Pennsylvania. Se pare că imediat după aceea au plecat în Europa și nu s-a mai auzit nimic despre ei. Doamna Glenn a înțeles că domnul Brown (numele lor era Brown) era pictor și că la început s-au dus în Italia, apoi în Spania — dacă nu cumva fusese invers. Stephen Glenn avusese veşti despre ei de la o bătrînă guvernantă a surorii lui, o femeie de încredere a familiei și singura deținătoare a secretului bietei Catherine. Curînd însă guvernanta a murit și o dată cu ea au pierit și ultimele urme în legătură cu misterioasa pereche ; căci n-avea să fie ușor să umble prin Europa în căutarea unor soți pe numele de Brown care în urmă cu douăzeci și șapte de ani au pornit-o spre Italia sau Spania împreună cu un copilaș. Dar tocmai asta avea de gînd să facă doamna Glenn. Deținea o sumă frumușică de bani, se simțea îngrozitor de singură și nu avea alt scop și interes în viață decît să-și regăsească copilul pierdut.

Ceea ce vroia ea să obțină era un fel de recomandare oficială către consulii noștri din Italia și Spania, împreună cu o scrisoare confidențială în care să se sugereze scopul călătoriei sale. I-am făcut rost de toate aceste hîrtii și am încercat să-i arăt greutățile și riscurile unei astfel de căutări ; totodată i-am sugerat să-și ia ca tovarăș de drum pe cineva care ar putea s-o sfătuiască — nu cunoștea vreun om de afaceri, nu avea nici o rudă, vreun nepot sau văr ? Nu, îmi răspunse ea, nu avea pe nimeni ; dar nici nu avea nevoie. Dacă va fi cazul va apela la poliție sau va angaja un detectiv particular ; oricare din consulii americani la care va apela vor putea s-o ajute.

— În orice caz, adăugă ea, nu se poate să greşesc. Aş putea oricînd să-l recunosc. Arăta întocmai ca tatăl său. Şi dacă s-ar întîmpla să mă îndoiesc, am la mine miniatura şi o fotografie a tatălui său de cînd era tînăr.

Scoase la iveală micuţa casetă din marochin şi mi-o oferi spre contemplare. Portretul neclar al unui copil de numai cîteva luni — şi cu ajutorul lui se aştepta să recunoască un bărbat de aproape treizeci de ani !

Era clar că nu deţinea nici un alt indiciu în afara faptului că se vorbise, cu atîţia ani în urmă, despre plecarea în Europa a celor doi părinţi adoptivi. Pornea spre Italia închipuindu-şi că-şi aminteşte cum s-a zvonit că mai întîi se îndreptaseră într-acolo — argumentul în sine era destul de ciudat. Intenţiona să apeleze la toţi consulii americani pe care îi va întîlni. Pentru început Genova, apoi Milano, Florenţa, Roma şi Neapole. Într-unul din aceste oraşe va găsi cu siguranţă pe cineva care să-şi aducă aminte că a cunoscut cîndva o familie de americani, pe numele de Brown — părinţii celui mai frumos copil din lume. Era cu neputinţă să fi dispărut toate perechile de americani din sudul Europei care se numeau Brown şi care aveau un băieţel frumos din cale afară, pe numele de Stephen.

Doamna Glenn a pornit la drum într-o stare de exaltare aproape mistică. Mi-a făgăduit că voi primi veşti de la ea de îndată ce va putea comunica ceva sigur : „Asta înseamnă că vei primi cu adevărat veşti, şi încă repede !" încheie ea cu un zîmbet fericit. Trecură însă şase luni fără să primesc nici o veste, deşi am putut merge pe urmele ei cu ajutorul scrisorilor pe care şeful meu le primea de la diverşi consuli care îl anunţau că o oarecare doamnă Glenn a sosit cu o scrisoare de recomandare dar că din nefericire nu au putut să-i fie de nici un ajutor, deoarece „nu deţinea nici un fel de informaţii pe care să te poţi baza". Biata femeie...

Dar într-o zi, după vreo opt luni de la plecarea ei, sosi o telegramă : „Găsit fiul meu. Nespus de fericită. Mi-e dor de tine." Era semnată Catherine Glenn și purta ștampila unei stațiuni montane de tratament din Elveția.

IV

În vara aceea, cînd sosi timpul să-mi iau concediu, la Paris ploua chiar mai tare decît plouase în timpul iernii și m-am hotărît să plec degrabă în căutarea soarelui.

Citisem în ziare că de șase luni Riviera franceză suferea de secetă ; și deși nu credeam nici pe jumătate acest lucru, am luat următorul tren spre sud. Am coborît la Les Calanques, o stațiune micuță între Marsilia și Toulon unde se afla un hotel acceptabil și păduri de pin prin care te puteai plimba ; acolo, chiar în prima zi, am zărit pe plajă silueta majestuoasă a doamnei Glenn. M-a frapat faptul că renunțase la doliu. Purta o rochie albă, ușoară și o pălărie cafenie din paie, cu boruri largi, care îi umbreau ovalul delicat al feței. M-a zărit imediat și a pornit-o spre mine cu pas ușor. Razele de soare cădeau pe borul pălăriei și o lumină blîndă îi învăluia chipul ; radia de o tinerețe redobîndită.

— Dragă domnule Norcutt ! Ce minunat ! Chiar dumneata ești ? De săptămîni de zile vreau să-ți scriu ; cred că fericirea m-a făcut leneșă... și zilele mele sînt atît de pline, spuse ea cu un zîmbet fericit.

Am privit-o cu admirație crescîndă. Mi-am amintit cum la consulat îmi spusesem în mintea mea că trăsăturile chipului ei erau menite să exprime durerea ; dar asta numai pentru că nu o văzusem niciodată fericită. Nu, nici atunci cînd trăiau soțul și fiul ei Philip și bunăstarea lor era intactă, nu arătase așa ca acum. Și am înțeles că, în toți acești ani, dorul după fiul ei cel mare, sentimentul de rușine față de gestul lor plin de lașitate, și poate

disprețul ascuns față de soțul ei care a încurajat (sau mai precis a pretins) acest abandon i-au măcinat treptat sufletul lipsind-o de orice mulțumire. Acum mulțumirea era totală ; puteam observa asta...

— Ce fericită arăți !

— Firește ! A reacționat ea la fel de simplu ca prima oară cînd comentasem frumusețea ei crescîndă. Mi-am dat seama că ceea ce îi ilumina chipul, atunci pe vapor, nu era durere, ci scînteia unei speranțe. Încă de pe atunci era convinsă că își va găsi fiul ; acum îl găsise și arăta transfigurată. M-am așezat lîngă ea pe nisip.

— Și acum povestește-mi cum s-a întîmplat acest lucru incredibil.

— Nu incredibil, ci inevitabil, scutură ea din cap. Cînd cineva trăiește mai mult de jumătate din viață cu o unică dorință în minte, aceasta trebuie negreșit să se îndeplinească. *Trebuia* să-l găsesc pe Stevie ; și l-am găsit, îmi spuse ea și zîmbi cu acel zîmbet de madonă, ascuns și melancolic — imagine a eternei mame care atunci cînd vorbește de copiii ei ajunși la maturitate îi simte încă la pieptul ei.

Amănuntele, din cîte am înțeles, erau puține ; sau poate că era prea ametită de fericire ca să mi le poată spune. Îi căutase pe acești soți Brown în lungul și în latul Italiei și tocmai cînd avea de gînd să renunțe și se hotărîse (într-o stare de spirit mai puțin optimistă) să pornească spre Spania, miracolul s-a produs. În ultima seară, discutînd din întîmplare cu o doamnă, în holul hotelului, a făcut o ușoară aluzie — nu putea spune de ce — la scopul căutărilor ei. Femeia îi smulse miniatura și, izbucnind în lacrimi, recunoscu portretul fiului ei adoptiv și faptul că ea este mult rîvnita doamnă Brown. Au fost scoase la iveală hîrtii, au fost comparate datele și toate spre satisfacția deplină a doamnei Glenn. Nu putea fi nici o îndoială ; îl găsise pe Stevie al ei (slavă domnului, îi păstraseră numele !) ; un singur lucru îi umbrea bucuria,

vestea că zăcea bolnav, amenințat de tuberculoză, într-o stațiune montană din Elveția. Sau mai degrabă asta făcea parte dintr-un alt fapt trist : din nefericire părinții săi adoptivi își pierduseră aproape toată averea tocmai cînd el termina școala și nu au putut face mare lucru pentru el în sensul unei îngrijiri medicale, a unei cure de aer montan — tocmai lucrurile de care avea nevoie la acea vîrstă. Avînd pasiune pentru pictat, ei l-au lăsat în schimb să locuiască la Paris, destul de mizer, în Cartierul Latin, ca să lucreze toată ziua la una din acele școli importante... parcă la „Julien", nu-i așa ? Cel mai dăunător lucru pentru un băiat cu plămînii bolnavi. În acest ultim an a trebuit să renunțe și să-și petreacă mai multe luni, într-un loc ieftin, în Elveția. Doamna Glenn s-a dus de îndată după el — ah, întîlnirea aceea ! — și imediat ce l-a văzut și a discutat cu doctorii s-a convins că tot ce-i lipsea pentru a se reface erau confortul, îngrijirea bună și lipsa de necazuri. Doctorii au asigurat-o că plămînii tînărului erau din nou sănătoși ; Stephen iubea atît de mult marea încît, după cîteva săptămîni petrecute într-un hotel bun din Montana, a convins-o pe Catherine Glenn să-l însoțească pe coasta Mediteranei. Ea era însă ferm hotărîtă să-l ducă înapoi în Elveția, pentru încă o iarnă, indiferent de obiecțiile lui ; domnul și doamna Brown au recunoscut că are absolută dreptate.

— Ah, mai există și domnul Brown ?

— Da ! Îmi zîmbi ea distrată, cu gîndul numai la Stevie. O să-i vezi pe amîndoi — sînt aici, cu noi. Bieții de ei, i-am invitat pentru cîteva săptămîni ; nu pot să-i despart definitiv de Stevie... nu acum. (Era clar că spera s-o facă în cele din urmă.) Nu, am consimțit eu ; îmi închipuiam că nu putea face așa ceva. Tocmai atunci ea exclamă :

— Ah, uite-l pe fiul meu !

Văzui un tînăr înalt, cu umeri gîrboviți, care se apropia cu mers încet, de convalescent. Cînd ajunse lîngă

noi mi-am dat seama că aveam să-l plac mai mult decît îmi închipuisem — deşi, înainte, nu ştiu de ce, mă îndoisem de farmecul său. M-a frapat imediat privirea ochilor săi umbriţi de gene negre, ascunşi adînc în chipul firav pe care l-am ghicit a fi mult prea palid sub bronzul destul de puternic. Era o privire ironică, prietenoasă, veselă ; mai puţin mi-a plăcut linia aspră a gurii care se pierdu însă într-un surîs copilăresc. Costumul de flanel de culoare deschisă, în dungi, era prea mare pentru trupul subţire şi mlădios, iar părul negru şi moale îi cădea pe frunte şi i se lipea de tîmple de parcă acestea ar fi fost mereu umede. Da, acest tînăr Glenn arăta bolnav.

Mi-am amintit că atunci cînd doamna Glenn îmi istorisise povestea ei mă întrebasem de ce oare nu se gîndise şi la posibilitatea ca fiul ei cel mare să se fi înrolat în armata americană şi să fi pierit şi el pe cîmpul de luptă asemeni fratelui său. Se părea că această posibilitate nu-i dăduse niciodată de gîndit ; uitase că fusese război şi că unul din fiii ei îşi pierduse viaţa alături de mii de tineri americani. Şi acum lucrurile confirmau simţul ei de prevedere : războiul nu durase atît de mult ca America să ajungă să-şi dea toţi inapţii, aşa cum făcuse Europa şi era clar că Stephen Glenn, cu umerii lui înguşti şi culoarea ftizică a pometilor n-ar fi fost niciodată recrutat în serviciul activ al armatei. Îl bănuiam că era bolnav de mai multă vreme decît ştia mama lui.

Ea i se adresă radioasă în timp ce el se aşeza lîngă noi.

— Iată un vechi prieten, Stephen ; un prieten foarte bun de-al tatălui tău. Apoi exageră spunînd că, dacă n-aş fi fost eu, ea şi fiul ei nu s-ar fi găsit niciodată.

— Ce absurd, am protestat eu, iar tînărul Glenn îşi întinse pe nisip picioarele lungi, îşi încrucişă braţele la ceafă şi îmi aruncă o privire destul de obosită.

— Draga mea, înainte să-i mulţumeşti, pune-mă la o încercare mai lungă.

Catherine Glenn rise încîntată și, cu privirile ațintite asupra lui, continuă :

— Îi spuneam că domnul și doamna Brown sînt cu noi.

— Ah, da... spuse el indiferent. Eram înclinat să-l plac mai puțin pentru indiferența lui fățișă. Se cuvenea oare să accepte ca sărmanii lui părinți nefericiți, care îl crescuseră, să fie înlăturați de această nouă mamă frumoasă și bogată ? În fond, încă nu-i cunoscusem pe soții Brown. Și deși bănuiam atît din tonul ei cît și al lui că amîndoi se simțeau apăsați de prezența celor doi Brown, m-am hotărît să mai aștept pînă să trag vreo concluzie. Și deodată doamna Glenn spuse pe un ton pe care nu-l pot numi decît rece cordialitate :

— Ah, iată-i. S-au grăbit probabil anume...

V

Domnul și doamna Brown se apropiau pe plajă ; doamna Brown era în față, pășea cu un pas ușor și sprinten și dacă mai înainte mă uimise tinerețea redobîndită a doamnei Glenn, cealaltă mamă arăta, de la această distanță, ca o copiliță. Era mai scundă și mult mai zveltă decît Catherine Glenn și părea atît de tînără încît m-am îndoit pentru o clipă că acum douăzeci și șapte de ani ar fi putut avea vîrsta legală pentru a adopta un copil. Cu siguranță că ea și domnul Brown trebuie să fi avut motive excepționale de ajunseseră atît de timpuriu la concluzia că cerul nu le va binecuvînta niciodată căsnicia. Cînd s-au apropiat a trebuit să recunosc că exagerasem în privința tinereței doamnei Brown. Rămînea însă zveltă, plină de viață și copilăroasă ; prospețimea feței se datora în mare parte unui meșteșug anume, iar sclipirile aurii ale părului ei erau puțin prea aurii. Era totuși o femeie

atrăgătoare, cu aerul cosmopolit al celei care şi-a dobîndit eleganţa în locurile în care se găsesc imitaţii de foarte bună calitate. Se va dovedi că prima mea impresie n-a fost prea favorabilă ; dar din cîte aflasem, se putea deduce că doamna Brown profitase la maximum de cele mai neînsemnate ocazii. Reacţionă la numele meu cu un zîmbet cuceritor şi spuse :

— Ah, da... dragă domnule Norcutt. Doamna Glenn ne-a povestit cît îţi sîntem de îndatoraţi — la acest „sîntem" fruntea Catherinei Glenn se întunecă uşor. Să fi fost doar gelozia maternă ? Suspectam o neînţelegere şi mai adîncă. Cele două femei erau atît de deosebite, atît de diametral opuse ca înfăţişare, comportament şi calităţi personale, încît dacă s-ar fi întîlnit ca străine cu greu ar fi găsit un teren comun de înţelegere ; iar faptul că acest teren era creat de Stephen nu părea să uşureze prea mult situaţia.

— Ei bine, ce-ar fi dacă m-ar băga şi pe mine cineva în seamă ? rosti cu voce piţigăiată un omuleţ uscat, îmbrăcat într-un costum de flanel prea elegant, pe cap cu o pălărie de Panama prea albă pe care şi-o scoase cu un gest foarte complicat.

— Oh, fireşte ! Soţul meu — domnul Norcutt. Doamna Brown îşi puse mîna plină de bijuterii pe umărul fiului ei care stătea lungit.

— Steve, băiat rău ce eşti, ar fi trebuit să-l prezinţi pe tatăl tău.

În timp ce mîna ei strîngea umărul lui Stephen, am observat că unghiile lungi şi ovale îi erau date cu cea mai nouă nuanţă de coral şi că arătătorul era puternic îngălbenit de nicotină. Această imagine, obişnuită de altfel, mi s-a părut pe moment extrem de dezgustătoare.

Stephen nu catadicsi să-i răspundă şi domnul Brown îmi spuse ironic :

— Ştii, nu merită să-ţi pierzi banii şi obiceiurile într-un loc ascuns ca ăsta.

Doamna Brown îl fulgeră cu privirea.

— Nu fi prost ! Pentru Steve e mult mai bine să stea într-un loc liniştit unde să poată dormi, să mănînce şi să facă plajă. Mama lui şi cu mine vom fi severe cu el în privinţa asta, nu-i aşa, draga mea ? întrebă ea mutîndu-şi ghearele lăcuite pe umărul doamnei Glenn, care cu un fior abia perceptibil îi răspunse veselă :

— Atîta vreme cît ne putem opune !

— Ah, ăsta-i locul după care am tînjit atîta, rosti calm Stephen. („Doamne, *tînjit !*", îl interpelă domnul Brown). Stephen îşi trase pălăria în faţă, peste nasul ars de soare, îşi aşeză mîinile după gîtul plăpînd şi închise ochii. Doamna Brown se aplecă asupra doamnei Glenn cu unul din gesturile ei rapide :

— Iubito, înainte de a merge la masă, lasă-mă să te aranjez puţin. Aşa. Cu o mînă iute dădu drumul buclelor moi şi albe de sub borul larg al pălăriei. Aşa, acum e mai bine. Nu-i aşa domnule Norcutt ?

Chipul doamnei Glenn arăta straniu. Zîmbetul forţat fusese înlocuit de o rigiditate de marmură. Vechea ei ţinută statuară care mai înainte se topise dînd naştere unei fiinţe vii îi împietri din nou trăsăturile.

— Mulţumesc... mi-e teamă că nu m-am gîndit niciodată...

— Nu, niciodată nu te gîndeşti, ăsta-i necazul ! Doamna Brown îmi aruncă o privire cochetă. Cu asemenea înfăţişare, n-ar trebui să se gîndească ? Sau poate că tocmai ăsta e norocul nostru, al celorlalte femei, nu, Stevie ?

Doamna Glenn se îmbujorase ; vroia să riposteze, s-o umilească pe acestă fiinţă îngrozitoare. Îşi recăpătă însă blîndeţea şi se mulţumi doar să ridice un deget dojenitor.

— Oh, te rog, nu mai vorbi cu el, nu vezi că a adormit ?

„Doamne-Dumnezeule !“ mi-am spus în sinea mea, înclinîndu-mă în fața acestui mister.

Am petrecut două săptămîni la Les Calanques, și în fiecare zi nedumerirea mea creștea tot mai mult. Cel mai sociabil membru al grupului era fără îndoială Stephen. Doamna Glenn era ca întotdeauna : frumoasă, tăcută și plină de mărinimie. Stătea pe plajă alături de Stephen care moțăia, în rochia ei albă și vaporoasă, cu o umbrelă mare și albă întinsă anume ca să-l adăpostească pe el ; îmi aducea aminte de un înger sculptat care își întinde aripile largi deasupra unui mormînt (imaginea ei m-a făcut întotdeauna să mă gîndesc la o statuie) ; și ca să conversezi cu un înger de marmură atît de absorbit n-a fost niciodată prea ușor. Fusesem probabil îndreptățit să bănuiesc că sub această tăcere zîmbitoare se ascundea de fapt disprețul ei față de familia Brown. Asemenea multor femei ca ea, Catherine Glenn nu avea alt subiect de conversație în afara problemelor ei personale ; și cum în acel moment ele se învîrteau în jurul celor doi Brown, era ușor de ghicit de ce tăcerea era mai simplă.

Trebuie să mărturisesc însă că doamna Brown mă plictisea îngrozitor. Era genul perfect de femeie ușuratică, nu foarte tînără, sub a cărei zburdălnicie se ascund luciditatea și viclenia feminină. Toate acestea mă îndurerau mai ales pentru că știam cît suferă Catherine Glenn din pricina lor. În fond își găsise fiul datorită doamnei Brown ; ea îl crescuse și făcuse din el (eram obligat să presupun asta) o ființă încîntătoare, capricioasă, visătoare ; de fiecare dată cînd doamna Brown se întrecea pe sine în cochetărie adolescentină și viclenie matură, pri-

virile rănite ale Catherinei îmi spuneau : „Uită-te la Stephen. Nu e destul, oare ?".

Firește că era destul ; destul chiar să-i ierți domnului Brown aluziile și glumele nesărate, precum și plictisul pe care și-l înneca în băutură, într-un mod prea libertin. Aș putea adăuga că el nu era nici pe jumătate atît de plictisitor ca ea. În primele zile mă amuzase disprețul lui pentru stațiunea retrasă în care cele două femei îl sileau să stea și felul în care știa să se bucure de plăcerile vieții ca un adevărat lord, împrietenindu-se cu șefii restaurantelor și cheltuind sume mari pe curse de cai și jocuri de cărți.

— Fir-ar să fie, Norcutt, nu sînt obișnuit să fiu închis într-un loc ca ăsta. La dumneata situația e alta, probabil — depinde de nivelul fiecăruia, nu-i așa ? Înainte de a-mi fi pierdut banii...

Și tot așa mai departe. În mod paradoxal, deși pierderea averii juca un rol important atît în conversația lui cît și a soției, nu am crezut în ea niciodată cu adevărat — în existența acestei averi, vreau să spun. I-am făcut o aluzie în acest sens doamnei Glenn dar ea a făcut ochii mari și s-a uitat la mine mustrător de parcă aș fi insinuat că nu era demn din partea celor doi soți să viseze la o avere pe care nu o avuseseră vreodată.

— Mi-au spus că Stephen a avut tot ce și-a dorit. Și apoi, pînă și gusturile lor par destul de scumpe, nu-i așa? replică ea cu blîndețe.

— Tocmai ăsta e motivul.

— Motivul ?

— Singurii oameni lipsiți de orice gusturi scumpe sînt cei bogați din cale-afară. Poți observa asta cînd le vizitezi palatele ; dorm pe paturi de campanie și trăiesc cu cartofi fierți.

Doamna Glenn zîmbi.

— Lui Stephen nu i-ar fi plăcut așa ceva.

Stephen zîmbi la rîndul său cînd am făcut o aluzie la fostele splendori.

— Or fi existat probabil înainte de a-mi cădea primul dinte. Știu că Boy vorbește mereu despre asta ; dar ca și dumneata, am fost nevoit să-l cred pe cuvînt.

— Boy ?

— Nu știai ? Întotdeauna i s-a spus „Boy". Boydon Brown, prescurtat de prieteni și de rude în „Boy". Familia Boy Brown. Li se potrivește, nu ?

Într-adevăr ; nu eram însă sigur dacă lui i se potrivea să vorbească astfel.

— Întotdeauna te-ai adresat tatălui tău adoptiv în termeni atît de nepoliticoși ?

— Dumnezeule, firește. Nimeni nu se formalizează cu Boy, cu excepția chelnerilor din restaurante care se înclină în fața lui. Nu știu de ce. El are maniere. Eu n-am. Cînd mă duc într-un restaurant întotdeauna mi se dă masa cea mai proastă și chelnerul cel mai tîmpit.

Se lăsă pe spate pe nisip, clipi satisfăcut înspre mare și mă întrebă :

— Ai o țigară ?

— Știi că n-ar trebui să fumezi.

— Știu, dar fumez, zise el și întinse spre mine o mînă subțire cu articulații proeminente. Atîta vreme cît Kit nu-i prin preajmă.

Îi spunea îngerului de marmură, propriei sale mame, Kit ! Și totuși n-am fost jignit. L-am lăsat s-o facă așa cum l-am lăsat să ia una din țigările mele. Dacă „Boy" avea un stil anume față de chelneri, fiul său adoptiv avea și el un stil al său față de ființe mai neînsemnate ; zîmbetul lui, rîsul ușor răgușit m-ar fi convins să-i fac pe plac chiar dacă n-aș fi fost cucerit de felul lui de a vorbi. Obișnuiam să stăm ore în șir pe nisip, discutînd și visînd; nu întotdeauna netulburați căci doamna Brown avea un fel anume de a da tîrcoale și de „a trage cu urechea", cum spunea ea cochetînd. („Nu vreau ca Stevie să-și de-

nigreze fosta mamă în fața dumitale", îmi explică ea într-o zi.) De cîte ori doamna Brown — care pînă și aici reușise să-și stabilească un program de activități mondene — făcea baie, dansa, juca bridge sau se ducea la coafor, masaj și manichiură, cealaltă mamă, de la o fereastră de sus, se asigura că drumul era liber, cobora majestuos și valul de nisip pe care ședeam se transforma pentru ea într-un jilț.

Din cînd în cînd eu și Stephen aveam jumătate de oră doar pentru noi doi ; încercam atunci să-l fac să vorbească despre trecut. Părea destul de dornic s-o facă, dar era dezinteresat și incapabil să-și amintească prea multe amănunte.

— Nu-mi aduc niciodată aminte lucruri fără importanță... și cum, în ceea ce mă privește, pînă acum totul este lipsit de importanță, glumi el melancolic, vreau să spun pînă cînd am întîlnit-o pe mama Kit.

Își aducea vag aminte că în copilărie călătorise de cîteva ori prin Europa ; apoi l-au înscris la o școală particulară din Elveția ; în 1915 a încercat să se înscrie ca voluntar canadian iar în 1917 a vrut să intre în armata americană, dar a eșuat în ambele cazuri — era deajuns să-l privești ca să-ți dai seama de ce. După război a studiat o vreme la Academia Julien, iar apoi s-a îmbolnăvit ; pînă cînd a apărut mama Kit a dus-o cam greu. Nu va uita niciodată tot ce-a făcut ea pentru el... niciodată !

— Ei bine, așa se poartă toate mamele cu fiii lor. Am remarcat eu.

Stephen roși sub tenul ars de soare.

— Da, numai că vezi tu, eu n-am știut asta.

Părerile lui despre soții Brown, deși nu erau răutăcioase, erau însă foarte reci și am bănuit că și pe propria sa mamă o privea cu aceeași obiectivitate ; dar cînd am vorbit despre ea, tonul vocii i s-a schimbat complet. „N-am știut..." era o experiență nouă pentru el să fie

îngrijit de propria mamă. Şi totuşi acest gen de fem- îl intriga în mod vădit. Era prea sensibilă ca să o considere (aşa cum făceau cei doi Brown) o femeie naivă căreia nu i s-a întîmplat niciodată nimic ; dar nici nu putea să-şi dea seama ce fel de lucruri i se puteau întîmpla unei femei ca ea. Mi-am dat seama că ea găsise o explicaţie pentru acel moment al adopţiunii, spunîndu-i că atunci cînd el s-a născut ea era „căsătorită pe ascuns" cu tatăl lui (biata Catherine!) şi că anumite „probleme familiale" i-au obligat să nu mărturisească existenţa lui pînă în momentul în care căsătoria lor avea să fie anunţată ; în acest răstimp părinţii adoptivi şi cu el dispăruseră. Mi-am imaginat cît de ciudată trebuie să i se fi părut lui Stephen acea povestioară iscusită în comparaţie cu ceea ce putea el ghici din trecutul ei. Erau mai multe interpretări posibile dar în mod evident nici una nu se potrivea cu impresia lui despre ea. Pentru o clipă, Stephen a bănuit o legătură sentimentală, un trecut amoros între mine şi doamna Glenn ; dar intuiţia lui rapidă a respins această idee şi, aparent, s-a mulţumit s-o privească ca pe o fiinţă enigmatic de frumoasă şi incorigibilă în perfecţiunea ei.

— Mi-ar plăcea să o pictez într-o zi, dacă voi fi vreodată pregătit pentru aşa ceva, îmi spuse el şi m-am întrebat dacă incapacitatea la care se referea era de ordin moral sau artistic.

După ultima lui criză, doctorul i-a interzis să mai picteze ; în mod evident, acesta era singurul lucru de care îi păsa şi probabil unicul motiv pentru care vroia să se însănătoşească.

— Cînd te-ai prăbuşit la un anumit nivel e teribil de uşor să continui aşa pînă cînd ajungi să fii cu totul la pămînt. E mult mai uşor decît să începi iarăşi să te tîrăşti la deal. Dar eu vreau să mă fac destul de bine ca s-o pot picta pe mama Kit. Ea ar fi un subiect.

Într-o zi a plouat şi a fost silit să stea în casă. Am urcat pînă la el în cameră să-i ţin companie iar el a scos la iveală cîteva studii şi schiţe ; deodată Stephen cel diletant şi ironic s-a transformat într-un profesionist preocupat şi înflăcărat.

— Asta e singura mea viaţă pe care am trăit-o vreodată. Restul... ! E numai scrum ! Şi cînd îmi spuse asta chipul i se schimonosi semănînd cu un craniu.

Studiile erau perfecte, fără îndoială. Se punea întrebarea — veşnica întrebare — în ce se vor transforma ele cînd Stephen va fi destul de înzdrăvenit ca să le termine? În acel moment problema nu era atît de acută şi am putut să-l laud şi să-l încurajez cu toată sinceritatea. Cuvintele mele îl făcură să se îmbujoreze dar s-a constatat că i se ridicase temperatura. Doamna Glenn mi-a reproşat faptul cu blîndeţe : m-a implorat să nu-l mai las să se emoţioneze în legătură cu tablourile lui. I-am promis şi am asigurat-o — în urma întrebării ei cu privire la talentul lui Stephen — că era într-adevăr foarte talentat. Ea izbucni în lacrimi, nu însă de durere sau frămîntare, ci de bucurie adîncă, nestăpînită.

— Ah, ce-am făcut ca să merit toate astea... ca să merit o astfel de fericire ? Şi totuşi am ştiut întotdeauna că dacă îl găsesc mă va face fericită ! — spuse ea — apoi mă prinse de mîini şi îşi lipi obrajii umezi de ai mei. Aceasta fusese una din clipele ei senine.

Au mai fost şi altele, dar nu atît de radioase. Vedeam cum soţii Brown întind coarda. De ce trebuiau ei să stea izolaţi la Les Calanques cînd perspectiva le oferea staţiuni seducătoare ca Juan-les-Pins şi Antibes ? Asta ascundeau aluziile lor destul de dese. Firește, admitea doamna Brown, în primul rînd pentru că nu avea toaleta potrivită cu care să apară pe o plajă mondenă. Deşi nu erau prea uzate, hainele ei ar fi trebuit să provină de la cei mai mari croitori ; toată lumea ştia că preţurile lor

erau invers proporționale cu cantitatea de material folosit.

— E dezastruos să nu ai cu ce să te îmbraci, conchise ea rîzînd.

Am observat cum buzele Catherinei Glenn se îngustară. Domnul Brown adăugă apatic că atîta vreme cît nu-ți permiți să cîștigi un joc la bacara sau să oferi prietenilor tăi o masă ca lumea este de preferat să vegetezi la Les Calanques și să termini povestea. Numai că atunci cînd cineva a fost obișnuit să aibă o mulțime de bani...

Imediat mi-am dat seama de ce se întîmplase. Doamna Glenn, ale cărei necesități materiale nu depășeau confortul de primă calitate și haine scumpe făcute să ajungă pentru trei anotimpuri, nu înțelegea pe deplin aspirațiile celor doi soți. Averea ei, deși destulă, nu era prea mare ; totuși le aranjase părinților adoptivi o rentă care convertită în franci se dovedea a fi o ofertă generoasă. Și totuși era evident că ei sperau să primească mai mulți bani. Probabil că în spatele acestor lucruri se aflau și niște datorii ; cine putea ști dacă Stephen nu contribuise și el la aceste datorii ? Într-o zi i-am sugerat discret doamnei Glenn că dacă vroia să fie singură cu fiul ei ar fi trebuit să le ofere soților Brown o excursie pînă la Juan-les-Pins sau pînă la un alt loc de distracții asemănător. Dar i-am atras atenția că precedentul poate fi periculos și am sfătuit-o să-l întrebe și pe Stephen.

— Bănuiesc că și el e la fel de nerăbdător să-i vadă plecați, am riscat eu și drept răspuns ea s-a îmbujorat de plăcere și mi-a reproșat rîzînd.

— Ah, nu trebuie să vorbești așa. Apoi adăugă că se va gîndi la sfatul meu.

Nu știu dacă l-a întrebat într-adevăr pe Stephen, dar le-a oferit soților Brown o vacanță și ei au acceptat-o fără falsă mîndrie.

VI

După plecarea mea de la Les Calanques n-am avut nici o veste de la doamna Glenn pînă în octombrie cînd s-a întors la Paris. M-a implorat atunci s-o vizitez la hotelul la care o întîlnisem și ultima dată, la care stătea acum împreună cu Stephen și soții Brown.

Imi sugerase destul de misterios să luăm masa împreună, într-o anumită seară, cînd „toți" — cum s-a exprimat ea — vor fi plecați ; cînd am sosit mi-a explicat că Stephen plecase în week-end la țară cu niște foști colegi de la „Julien", iar soții Brown cinau la un monden local de noapte din Montmartre.

— Așa că vom fi singuri și netulburați de nimeni. Îmi spuse apoi că Steve se simțea mult mai bine și făcea orice numai s-o poată convinge să rămînă peste iarnă în Paris și să-l lase să picteze din nou ; în ciuda veștilor bune arăta destul de obosită și nemulțumită. I-am mărturisit că mă surprindea faptul că familia Brown mai era cu ea.

— Vezi tu, e destul de greu, îmi răspunse ea și fruntea i se înnegură. Îl iubesc atît de mult pe Stephen încît nu vor să-l părăsească ; cum aș putea să-i acuz ?

Mi-a fost imposibil să-i răspund și i-am pus o altă întrebare.

— Ai petrecut bine cu Stephen după ce ei au plecat la Juan-les-Pins ?

— N-au mai plecat ; cel puțin doamna Brown... Chrissy, așa-i place să-i spun, se corectă ea grăbită. N-a suportat să-l părăsească pe Stephen.

— A sacrificat Juan-les-Pins și cecul ăla frumușel ?

— Nu, cecul nu. L-a păstrat. S-a dus Boy, adăugă ea drept scuză.

Boy și Chrissy ajunseseră la asta ! Înainte de a-i pune o altă întrebare mi-am îndepărtat privirile de pe chipul tulburat al prietenei mele.

— Și Stephen ?

— N-aş putea să-ţi spun exact cum se simte. Dar uneori cred că i-ar place să fie singur cu mine. Fruntea i se însenină pentru o clipă. Mi-a dat de înţeles că dacă ne hotărîm să rămînem aici s-ar putea ca cei doi să fie ispitiţi de sporturile de iarnă din ţinutul Engadin.

— Să profite ei de aerul de munte, în locul lui Stephen?

Cu privirile în pămînt, Catherine Glenn îmi spuse zîmbind :

— Ce pot să fac ?

M-am hotărît să-l descos pe Stephen în legătură cu părinţii săi adoptivi. Trebuia să se pună cumva capăt situaţiei actuale ; existau însă cîteva elemente ciudate. De ce refuzase doamna Brown să meargă la Juan-les-Pins ? Oare din cauza unor datorii — aşa cum bănuisem eu — sau a unor cheltuieli urgente ? Sau era într-adevăr atît de legată de fiul ei adoptiv încît era geloasă pe influenţa mamei lui ? Asta ar fi fost într-adevăr mai periculos ; şi totuşi nu se potrivea cu datele mele despre ea. Din păcate ştiam atît de puţin. Deşi într-un fel doamna Brown mi se părea uşor de descifrat, pe de altă parte, mi se părea la fel de enigmatică cum i se părea lui Stephen Catherine Glenn. Suprafaţa era destul de transparentă dar ce ascundea oare întunericul din străfunduri ? Ape tulburi sau pur şi simplu mîl ? Singura speranţă era să-l facă pe Stephen să vorbească.

Stephen închiriase un atelier — am dedus că împotriva sfatului dat de doctorul său — şi îşi petrecea mare parte din timp acolo, în tovărăşia foştilor săi colegi pictori. Doamna Glenn fusese pe acolo o dată sau de două ori, dar în ciuda faptului că el fusese atît de drăguţ cu ea, se simţise nelalocul ei — cum de altfel şi era. „Ştii, nu pot face faţă conversaţiei lor", îmi explica ea. Oare putuse face asta vreodată, biata făptură ?

I-am sugerat că ar fi mai bine ca în aceste cîteva săptămîni pe care le petreceau în Paris să-l lase pe Stephen de capul lui, să facă ce vrea, iar ea a fost de acord. După

aceea, la munte, Stephen putea recupera ; tinereţea are o asemenea forţă de autovindecare. Dar am îndemnat-o să insiste ca el să petreacă încă o iarnă în Engadin ; nu însă în vreuna din localităţile mondene...

— Mi-e teamă că lui Boy şi Chrissy n-o să le placă...

— Oh, Doamne-sfinte, nu poţi să le dai un alt cec şi să-i expediezi în Egipt sau la Monte-Carlo ?

Catherine Glenn răspunse şovăind :

— Aş putea încerca, dar nu cred că ar pleca. Nu fără Stevie.

— Şi Stevie ce spune ?

— Ce poate să spună ? Ea l-a crescut. Ea a fost acolo... în toţi aceşti ani în care eu l-am părăsit.

Nu exista răspuns şi am simţit inutilitatea oricărui sfat pe care i l-aş fi putut da. Situaţia nu se putea schimba decît printr-o modificare internă. Sentimentul de milă pentru biata lui mamă m-a făcut să încerc să vorbesc cu Stephen. Ea mi-a dat adresa atelierului şi în ziua următoare m-am dus acolo.

Era o clădire nouă, cochetă, în cartierul Montparnasse ; înaltă, luminoasă şi încălzită cum trebuie. Ce diferenţă faţă de fostul lăcaş ! Am urcat pînă la uşa lui, am sunat şi am aşteptat. Se auzeau zgomote din interior dar cum nu s-a ivit nimeni am mai sunat o dată ; în cele din urmă Stephen deschise uşa. Chipul i se lumină de plăcere la vederea mea.

— Ah, tu eşti, dragă prietene !

Am simţit însă o uşoară reţinere în vocea lui.

— Te deranjez ? În cazul ăsta nu te sfii să mă dai afară.

— Tocmai aveam un model... începu el ezitînd.

— Ah, în cazul ăsta...

— Nu, nu, e numai... de fapt e Chrissy. Tocmai încercam să fac un studiu după ea...

M-a condus prin coridor, pînă în atelier. Era spaţios şi plin de lumină. De-a lungul pereţilor erau canapele şi

mese de stejar. Cîteva lămpi cu abajur și cîteva paravane înalte. De după unul din ele ieși doamna Brown, zveltă, într-o rochie deschisă, de vară ; nu purta pălărie iar părul ei auriu îi încadra plăcut chipul.

— Dragă domnule Norcutt ! Ce bucuroasă sînt că ai apărut ! Îmi înțepenise complet gîtul... Stephen n-are pic de milă.

— Pot să văd rezultatul ? am întrebat.

— Oh, nu, protestă ea cu groază prefăcută, e prea înspăimîntător, zău așa. Cred că făcea de fapt *nature morte* — sticlă de bere și lămîi, sau așa ceva.

— Nu e gata pentru examinare, i se alătură Stephen.

Camera era spațioasă și nu prea încărcată. Mi-am aruncat privirile în jur și n-am zărit decît un șevalet cu o pictură pe el. Stephen s-a dus și a îndreptat pînza cu fața spre perete cu gestul familiar al artistului care nu vrea să provoace atenția. Înainte de a face asta am putut vedea că pictura nu era nici un portret al doamnei Brown, nici o natură moartă. Era o schiță neterminată, destul de reușită, a unui nud de femeie văzut din spate. Un model, firește, dar de ce o fi vrut să-l ascundă ?

— Sînt atît de bucuroasă că ai venit, repetă doamna Brown, radioasă.

Am rămas la locul meu, sperînd că va pleca în curînd ; dar ea se trînti pe una din canapele, aranjîndu-și buclele rebele.

— Știi, lucrează prea mult. Aș vrea să-i spui și dumneata. Steve, vino aici și întinde-te, îi comandă ea, arătîndu-i celălalt capăt al divanului. Ar trebui să tragi un pui de somn.

Aluzia era atît de clară încît am spus :

— Dacă-i așa, poate vin mai bine altă dată.

— Nu, nu, stai cît să bei un cocktail. Simțim cu toții nevoia unui cocktail. Dragul meu, unde-i shaker-ul ?

Doamna Brown era din nou în picioare, sprintenă și veselă. Se duse după paravanul care o ascunsese prima oară și reveni cu toate cele necesare.

— Domnule Norcutt, te rog adu măsuța aceea. Ah, știu, draga de Kit nu aprobă cocktailurile, și are dreptate. Dar uită-te la el ! E dărîmat complet ! Ce-o să se întîmple dacă va continua să muncească la tablourile lui ca un sclav ? Tocmai îl certam în privința asta, cînd ai venit.

Shaker-ul dansa în mîinile ei iuți și într-o clipă ne întinse mie și lui Stephen cîte un pahar. Stephen se lungise ascultător pe canapea. Cînd el îi luă paharul ea se aplecă și îl sărută pe părul umed.

— Băiat rău ce ești !

M-am uitat la Stephen.

— Ar trebui să pleci de aici și să te duci în Elveția, l-am avertizat eu.

— La naiba, mormăi el. N-ai putea s-o faci pe Kit să renunțe la asta ?

Doamna Brown schiță un gest nerăbdător.

— E o prostie, nu-i așa ? Firește că ar trebuit să plece. Arată mai rău ca niciodată. Dar el cînd se gîndește la Elveția se gîndește la acele locuri oribile în care ne duceam de obicei pentru că erau ieftine, unde seara n-ai altceva de făcut decît să stai să te uiți împreună cu soțiile clericilor la vederi stereoptice cu ghețari. I-am spus că la St. Moritz i-ar place foarte mult. Acolo în fiecare moment se întîmplă ceva neobișnuit.

Stephen închise ochii și își cufundă capul în perne fără să spună nimic. Avea chipul tras și obosit ; m-a șocat cît de mult se schimbase de cînd ne despărțisem din Les Calanques.

Doamna Brown îmi urmări privirea, apoi, ridicînd din sprîncene, mă preveni ducîndu-și un deget la buzele-i roșii. Era ca o parodie la gestul matern al doamnei Glenn și am înțeles ce vroia să spună : „Nu vezi că a adormit ? Fii bine crescut și pleacă ușurel fără să-l deranjezi.“

Ce puteam să fac ? O clipă mai tîrziu uşa atelierului se închise în urma mea iar eu coboram scările. Mai grav era faptul că nu eram deloc sigur că Stephen adormise cu adevărat.

VII

A doua zi de dimineaţă am primit un telefon de la Stephen care mă invita să iau masa cu el. Ne-am întîlnit într-un restaurant liniştit, lîngă atelierul lui, şi după un prînz minunat alcătuit, cînd ne-am aşezat la cafea şi ţigări, el îmi spuse cu un aer nepăsător.

— Îmi pare rău că ieri te-am dat afară în felul ăla

— O, nu, am văzut că erai obosit şi n-am vrut să-ţi tulbur somnul.

Stephen privi posomorît în farfurie.

— Obosit, da... sînt obosit. Dar nu vroiam să dorm. M-am prefăcut doar ca s-o fac pe Chrissy să tacă din gură.

— Ah...

Îmi aruncă o privire rapidă, aproape supărată, mi s-a părut. Apoi continuă :

— Sînt momente în care vorbăria goală aproape mă ucide. Mă întreb, izbucni el deodată, dacă-ţi dai seama ce simte un om care niciodată... vreau să zic orfan... care deodată se trezeşte cu două mame ?

I-am răspuns că-mi dădeam seama că era destul de dificil.

— Dificil ! Este de-a dreptul sufocant ! Se încruntă el apoi îmi zîmbi straniu. Şi eu care am nevoie de cît mai mult aer proaspăt !

— Dragul meu, mai întîi de toate trebuie să te fereşti de oraşe şi de ateliere.

Se încruntă şi mai mult.

— Știu, știu, toate astea, numai că vezi tu... ei bine, ca să încep cu asta, înainte de a-mi da duhul vreau să fac ceva pentru mama Kit.

— Să faci ceva ?

— Ceva ca să-i arăt că... am meritat toată agitația. Făcu o pauză și învîrti linguriţa absent, între degetele sale lungi și nervoase.

Am ridicat din umeri.

— Ea va fi întotdeauna convinsă de asta, indiferent de ce-ai face. Fiecare mamă e așa.

— Mamă... mă îngînă el încet.

— Acum ea vrea ca tu să te faci bine. Am insistat.

— Da, știu. Am promis că o să mă fac bine. Dar într-un fel, tîrgul ăsta nu-mi convine. Dacă nu mă însănătoşesc vreau să las ceva în urma mea care s-o facă să spună : „Dacă ar fi trăit mai mult ar fi izbîndit."

— Dacă ai lăsa în urma ta o galerie de capodopere n-ai ajuta-o prea mult.

Chipul i se posomorî și mă privi întrebător.

— Ce dracu aș putea face altceva ?

— Să te duci în Elveţia și să te lași pradă plictiselii timp de o iarnă întreagă. După aceea poţi să te întorci să pictezi și să te bucuri de succes în loc să-i lași pe moştenitori să facă asta în locul tău.

— Oh, ce ordin mărinimos — suspină el și își scoase ţigările.

Am rămas amîndoi tăcuţi o vreme ; apoi Stephen își ridică privirile și se uită drept în ochii mei.

— Și dacă eu nu mă fac bine, mai e ceva... Știi cumva, mama și-a făcut testamentul ?

Probabil că privirea mea l-a surprins pentru că s-a grăbit să continue :

— E vorba doar despre un lucru : dacă eu dispar — nu poţi ști niciodată — rămîn Chrissy și Boy, amăriţii de ei. Nu pot uita ce-au fost ei pentru mine... ce-au făcut pentru mine... deși uneori poate par nerecunoscători...

I-am ascultat frazele chinuite cu o jenă cel puţin la fel de mare ca a lui.

— Poţi fi sigur că nici mama ta n-o să uite.

— Nu, desigur. Numai că uneori... poţi şi tu să vezi că lucrurile sînt puţin neclare... probabil că ei au senzaţia că ea nu-şi aminteşte întotdeauna cîţi ani de zile...

Cuvintele îi ieşeau din gură de parcă ar fi recitat o lecţie.

— Eu nu pot uita asta, fireşte... adăugă el penibil.

M-am uitat la ceas şi m-am ridicat. Vroiam să-l scutesc de efortul de a continua.

— Gusturile doamnei şi domnului Brown nu se potrivesc întotdeauna cu cele ale mamei tale. Asta e clar. Dacă i-ai putea convinge să plece undeva... sau să ducă o viaţă mai independentă... asta n-ar ajuta cumva ?

Stephen îmi aruncă o privire disperată.

— Dumnezeule ! Aş vrea să încerci tu asta ! Dar vezi, ei sînt îngrijoraţi în privinţa viitorului lor...

— Sînt sigur că n-au nici un motiv, i-am răspuns eu grăbit, dornic să pun capăt discuţiei. Chipul i s-a luminat cu o repeziciune care m-a jignit.

— Ei bine, dacă zici tu, sigur că o să se rezolve.

— O cunosc bine pe mama ta, i-am răspuns şi i-am întins mîna.

VIII

La scurt timp după ce am prînzit cu Stephen Glenn am fost detaşat pe neaşteptate de la postul meu din Paris şi trimis într-o misiune specială, în celălalt capăt al lumii. Cu părere de rău mi-am luat rămas bun de la doamna Glenn ; totuşi eram mulţumit că scăpasem de sarcina ingrată de sfătuitor. Nu că ar fi fost nerecunoscătoare, biata

de ea, dar se iviseră atîtea probleme la care nu puteam găsi o rezolvare şi apoi mă simţeam jenat din pricina încrederii ei naive în mine.

— Scapă de soţii Brown. Dă-le o pensie, îi repetam eu într-una. De la ultima discuţie cu Stephen nu mai aveam speranţe ca ea să asculte de acest sfat.

— O să sfîrşiţi probabil prin a merge cu toţii la St. Moritz, i-am prezis eu.

Cîteva luni mai tîrziu, un număr al ziarului parizian *Herald*, care mă ajunsese în colţul meu îndepărtat de lume, m-a informat că printre oaspeţii Palatului de gheaţă de la St. Moritz se aflau doamna Glenn din New York, domnul Stephen Glenn şi domnul şi doamna Boydon Brown. Din numerele următoare ale aceluiaşi ziar am aflat că soţii Brown se numărau printre cei care au întreţinut oaspeţii în seara inaugurală a noului *Restaurant des Glaciers*, iar cupa „Boydon Brown pentru cel mai original costum la anualul bal mascat al Clubului de schi fusese cîştigată de domnişoara Thora Dacy (schiţa costumului fiind semnată de cunoscutul artist plastic Stephen Glenn) ; totodată domnul Boydon Brown fusese unul din organizatorii dineului oferit participanţilor la meciul de hochei dintre echipele din St. Moritz şi Suvretta. Am fost nevoit să mă mulţumesc cu acest gen de ştiri căci nu primisem nici o veste direct de la ei.

Cînd îmi luasem rămas bun de la doamna Glenn îi spusesem că speram să primesc un post la Departamentul de Stat, după încheierea misiunii mele temporare. Ea îmi răspunsese melancolică :

— Ce minunat ar fi dacă ne-am putea întîlni la anul, în America ! Imediat ce Stephen se va însănătoşi vreau să vină cu mine şi să locuim împreună în casa tatălui său.

Părea o dorinţă firească ; mi-am dat însă seama că putea fi şi un mijloc de a rupe relaţiile cu soţii Brown. Dar Catherine Glenn continuă scuturînd din cap :

— Chrissy a spus că o iarnă petrecută la New York i-ar amuza pe amîndoi enorm.

Nu eram sigur că îl va amuza și pe Stephen și deci n-am dat prea mare crezare acestui plan. Stephen nu dorea altceva decît să se întoarcă la Paris și să picteze. Acolo îi era sortit și mamei sale să se stabilească, după însănătoșirea lui.

N-am mai auzit nimic altceva despre ei pînă cînd m-am întors la Washington, în primăvara următoare ; atunci mi-a scris Stephen. Iarna petrecută la munte fusese pentru el o plictiseală îngrozitoare dar îi priise într-adevăr foarte mult. Mama lui tocmai se pregătea să plece la Paris ca să caute un apartament. Vroia să-l închirieze pe un termen mai lung și să trimită mobila din fosta ei locuință de la New York — va fi distractiv să o aranjeze. În ceea ce îl privea pe el, doctorii spuseseră că era destul de sănătos ca să se poată apuca iarăși de pictură și — după cum știam — acesta era singurul lucru care îl preocupa ; puteam deci să nu-mi mai fac nici un fel de griji în legătură cu familia lor și poate că aș fi făcut întocmai dacă doamna Glenn mi-ar fi scris. Dar de la ea n-am primit nici un cuvînt, nici o veste ; cum ea scria întotdeauna cînd avea vești bune de comunicat, tăcerea ei mă îngrijora.

În cursul aceleiași veri, în timpul unei vizite la Bar Harbour, pe cînd luam cina cu un prieten, m-am trezit stînd lîngă o tînără zveltă și palidă, cu ochi mari și verzi, care la un moment dat se întoarse spre mine și-mi spuse cu reproș :

— Deci nu mă cunoști ? Eu sînt Thora.

Mi-am manifestat uimirea și ea a continuat :

— Nu ești tu celebrul prieten al lui Stephen Glenn ? Mereu vorbea despre tine. M-am chinuit să desfac încîlceala memoriei și în cele din urmă mi-am amintit fraza din „Herald" în legătură cu domnișoara Thora Dacy și balul mascat de la St. Moritz.

— Eşti tînăra care a cîştigat premiul „Boydon Brown" cu costumul creat de „cunoscutul artist plastic Stephen Glenn".

Chipul atrăgător i se posomorî.

— Dacă mă ştii doar din porcăria aia de ziar... credeam că binecunoscutul artist ţi-a vorbit de mine.

— Nu prea îi place să scrie.

— Nu. Dar credeam...

— De ce nu-mi voreşti tu în schimb ?

Cina luase sfîrşit şi lumea se mutase pe o verandă luminată de stele şi cu vederea spre mare. Am găsit un colţişor pentru două persoane şi m-am instalat împreună cu noua mea prietenă.

— Îmi place Stephen Glenn îngrozitor de mult, ţie nu ? Începu ea imediat.

Îmi plăcea felul în care spunea asta ; îmi plăcea privirea ei directă şi m-am trezit spunîndu-mi : „Dar asta ar putea fi o soluţie !" Căci dacă împrejurările aveau s-o arunce pe Thora Dacy în bătălia care se dădea pentru Stephen, cu siguranţă că ea avea să treacă de partea îngerilor.

Parcă ghicindu-mi gîndurile ea continuă :

— Îmi place şi doamna Glenn, ţie nu ?

Am asigurat-o de acest lucru şi ea adăugă :

— Şi Steve o iubeşte — sînt sigură de asta !

— Mi se pare firesc... am exclamat eu indignat.

— Aşa simt eu, că ar trebui s-o iubească. Numai că vezi, doamna Brown... soţii Brown l-au adoptat de pe cînd era nu copilaş şi l-au crescut ca pe propriul lor fiu, nu-i aşa ? Ei trebuie să-l cunoască mai bine decît oricare dintre noi ; şi doamna Brown spune că-i pare atît de rău... nu ştiu amănuntele, dar mama lui l-a părăsit imediat după naştere, nu-i aşa ? Şi dacă n-ar fi fost soţii Brown...

— Soţii Brown... soţii Brown ! Ce păcat că nu-i lasă pe alţii să le laude meritele ! Şi nu cred că Stephen simte ce vor ei să te facă să crezi. Dacă ar simţi, ar merita să

fie bătut. Dacă din pricina unor complicate motive familiale, doamna Glenn a fost nevoită să se despartă de el atît de repede, felul în care l-a jelit în toți acești ani și devotamentul ei de cînd sînt iarăși împreună au făcut-o să-și ispășească de o mie de ori gestul acela nefericit ; și nimeni nu știe asta mai bine decît Stephen.

Fata a acceptat totul fără să protesteze.

— Mă bucur, mă bucur atît de mult. În vocea ei se simțea o vibrație nouă, gravă.

— Întotdeauna *am vrut* s-o iubesc cel mai mult pe ea.

— Bine faci, atunci ; mai ales dacă îl iubești pe Stephen. I-am spus eu.

— Ah, îl iubesc într-adevăr, răspunse ea simplu. Dar firește că înțeleg și sentimentele lui față de cei doi Brown.

Am ezitat neștiind ce să răspund la întrebarea pe care o ghiceam în replica ei ; în cele din urmă am spus :

— În orice caz, Stephen ar trebui să-și dea seama că doamna Brown nu are dreptul să însinueze nimic împotriva mamei lui. Ar trebui să pună capăt acestui lucru. Fata îmi aprobă ideea cu un suspin apoi se ridică și se despărți de mine alăturîndu-se unui alt grup. „Și totuși Thora Dacy ar putea să ne salveze !", mi-am zis în vreme ce urmăream făptura ei ușoară care se îndepărta.

Am avut chiar intenția să-i scriu lui Stephen sau mamei lui despre această întîlnire. Dar săptămînile treceau iar eu tot amînam pînă cînd, într-o zi, am primit vești de la Stephen. Îmi scria (alături de numeroase știri din partea doamnei Glenn) ca să-mi comunice noua lor adresă și ca să-mi spună că se apucase serios de pictat și lucra acum la un „portret promițător al mamei Kit". Se semna cu drag al meu Steve și adăuga dedesubt : „Mă bucur că ai întîlnit-o pe micuța Thora. I-ai plăcut enorm. Te rog fii drăguț cu ea ; e un copil tare drag dar nu-i încuraja speranțele în privința mea ; căsătoria nu e trecută în programul meu." „Deci asta e", mi-am zis eu și am rupt enervat scrisoarea.

IX

Lunile au trecut și n-am mai primit nici o veste de la prietenii mei. Vara sosi din nou și o dată cu ea vacanța mea de șase săptămîni pe care în acel an plănuisem să mi-o petrec în Europa. Trecuseră doi ani de cînd o văzusem ultima oară pe Catherine Glenn și în tot acest răstimp nu primisem de la ea decît două sau trei scrisori scurte în care îmi mulțumea pentru urări de Crăciun, sau îmi spunea că Stephen era în mod cert mult mai bine, deși refuză să se îngrijească. Trecuseră însă mai multe luni de la ultima ei scrisoare.

Intenționam să fac o excursie în sud-vestul Franței și m-am gîndit să-l invit pe Stephen Glenn să mă însoțească. Am pornit-o deci direct spre Paris și în dimineața următoare o sunam la telefon pe doamna Glenn. În locul ei m-a întîmpinat însă vocea doamnei Brown care m-a informat că Stephen nu mai locuia cu mama lui.

— Acum cîteva luni ne-a citit la toți actul de răsculare, zicea că vrea să fie independent. Îi cunoști toanele. Săraca Catherine s-a necăjit fără nici un rost. Și i-am spus doar că... da, o să-ți dau adresa lui ; bietul Steve nu e prea bine acum... Ah, să meargă cu dumneata în excursie ? Nu, mi-e teamă că n-ai nici o șansă. Adevărul e că ne-a spus că nu vrea să fie deranjat... aproape ne-a dat afară... pînă și pe bietul Boy ; și doar știi cît îl adoră pe Boy. Eu însămi nu l-am mai văzut de cîteva zile. Dar poți încerca... oh, firește, poți încerca... Nu, mi-e teamă că n-o poți vedea nici pe Catherine... acum, nu. A fost prea bolnavă, a avut febră ; bănuiesc că și-a făcut griji în legătură cu neastîmpăratul ei Steve. Eu stau de pază de cîteva zile și n-o las să vadă pe nimeni pînă cînd nu-i scade temperatura. Și vrei să-mi faci o favoare ? Nu-i scrie și n-o anunța că ești aici. Vreau să spun o zi, două... Ar fi atît de deprimată la gîndul că nu te poate vedea...

Închise telefonul și mă lăsă pe mine să trag concluziile.

Nu erau dintre cele mai plăcute. Eram uluit de aparenta sechestrare a ambilor mei prieteni dar mai mult mă îngrijora rămînerea Catherinei Glenn alături de cei doi Brown, după plecarea lui Stephen. De ce nu-și urmase fiul ? Nu i se permisese, oare ? Bănuiam că doamna Glenn știa că voi pune astfel de întrebări și manevra lucrurile în așa fel încît să nu ne putem întîlni. Puteam însă și eu la rîndul meu manevra lucrurile ; deocamdată trebuia să mă decid pe ce cale să apuc. Faptul că-mi dăduse adresa lui Stephen mă făcea să cred că luase toate măsurile ca eu să nu-l pot vedea ; aceasta fiind situația nu prea avea rost să fac vreo încercare. Doamna Glenn era în pat, „cu febră", și nu trebuia să știe de sosirea mea...

După o zi de chibzuială m-am gîndit că telegramele răzbat uneori acolo unde nu reușesc scrisorile și m-am hotărît să-i trimit una lui Stephen. Nu veni nici un răspuns dar în după-amiaza următoare, cînd tocmai ieșeam din hotel, a apărut un taxi din care s-a dat jos doamna Glenn. Era îmbrăcată în negru, înfășurată în multe văluri și eșarfe de parcă i-ar fi fost teamă de aer sau de vreun ochi iscoditor, dornic să-i afle fiecare mișcare. Dacă făceai abstracție de părul alb și înfățișarea obosită ai fi putut crede că e silueta unei tinere ce se furișează către iubitul ei. Dar cînd i-am văzut chipul, analogia mi s-a părut o profanare.

Femeile ajunse la vîrsta deplinei maturități — așa cum era Catherine Glenn — cînd slăbesc arată brusc îmbătrînite ; chipul care se ivise de sub vălurile date pe spate era vlăguit. Boala și frămîntările îi brăzdaseră fața așa cum de-a lungul anilor vremea brăzdează imaginile frumoase de pe peretele unei biserici. M-a prins de mînă iar eu am condus-o în salonul de zi.

— Ai fost bolnavă !

— Nu prea grav, doar o răceală zdravănă. Ca de obicei, în timp ce privirile ei grave mă implorau, cuvintele ei erau banale, obișnuite.

— Chrissy e atît de devotată, are atîta grijă de mine. I-a fost teamă să mă lase să plec. Vremea e atît de instabilă, nu-i așa ? Dar acum sînt bine și cum s-a limpezit puțin dimineața asta am șters-o pentru un minut ca să vin să te văd. Rugăminteа din ochii ei deveni implorare. Numai să nu-i spui ei, bine ? Dragul de Steve este și el bolnav, știai ? Am reușit să mă furișez după ce Chrissy s-a dus pînă la el. Ea îl vede aproape în fiecare zi și îmi aduce vești. Suspină și adăugă abia șoptit : El mi-a trimis adresa ta. Ea nu știe nimic.

Am ascultat-o cu o vagă senzație de apăsare. De ce tot misterul ăsta, supravegherea, evadările ? Oare Steve îi trimisese adresa pe furiș tocmai pentru că nu avea voie să-mi scrie ? Misterul ne învăluia ca într-o ceață umedă așa cum eșarfele se înfășurau în jurul plăpîndei Catherine Glenn ; dar știam că trebuia s-o las pe musafira mea să-și spună singură povestea ; firește că pe parcurs mare parte din mister s-a menținut, căci ea însăși era înconjurată și orbită de el. Am înțeles totuși că Stephen fusese foarte nefericit. Întîlnise la St. Moritz o fată cu care a vrut să se căsătorească : Thora Dacy... auzisem de ea, o întîlnisem ? Chipul i se lumină. Fata i se păruse adorabilă ; îi cunoscuse familia la Washington — minunați oameni ; fusese atît de mulțumită la gîndul fericirii lui Stephen ! Dar apoi s-a întîmplat ceva... nu știa ce anume dar a avut impresia că lui Chrissy nu i-a plăcut fata. Motivul pe care Stephen l-a invocat a fost starea sănătății lui care nu-i permitea să se căsătorească. Dar la vremea aceea Stephen era perfect sănătos — doctorii o asiguraseră pe mama sa că plămînii erau zdraveni și că nu exista nici o posibilitate de recidivă. Catherine Glenn nu înțelegea de ce fiul ei trebuia să-și facă astfel de scrupule ; cu atît mai puțin de ce Chrissy trebuia să i le încurajeze ; de alt-

fel și ea pusese problema sănătății lui Stephen și îi aprobase hotărîrea. De atunci el devenise irascibil, agitat și dificil — ah, foarte dificil. Acum două sau trei luni starea de tensiune în care trăiseră cu toții ajunsese la apogeu ; doamna Glenn nu putea spune cum și din ce pricină se întîmplaseră toate astea — îi erau încă neclare. Bănuia însă că Stephen se certase cu soții Brown. Acum s-au împăcat oarecum pentru că se văd unii cu alții ; dar fusese o perioadă în care cu siguranță lucrurile nu merseseră bine. Și, deodată, Stephen a părăsit apartamentul și s-a mutat într-un atelier nenorocit, undeva într-un cartier mizer. Singura explicație pe care a dat-o cînd s-a mutat a fost că are prea multe mame — firește, a glumit, adăugă doamna Glenn... dar cînd a spus asta ochii i s-au umplut de lacrimi.

Biata de ea și bietul Stephen ! Toată compătimirea care îmi mai rămînea de la mamă o ofeream fiului. Desigur, se purtase aspru, fără milă ; așa fac tinerii ; dar a fost provocat ! Îl înțelegeam cînd spunea că are prea multe mame și bănuiam că încercase să rupă relațiile cu soții Brown — dar fusese zadarnic. Din pricina lui Chrissy, am gîndit eu cu amărăciune ; era clar că ea deviase conflictul în așa fel încît mama lui să suporte consecințele. La bază, lucrurile rămăseseră neschimbate.

Neschimbate cu excepția ceții care se îngroșase. În acel moment devenise la fel de nepătruns pentru mine ca și pentru Catherine Glenn. Eu înțelegeam anumite lucruri, spre deosebire de ea : de exemplu de ce plecase Stephen de acasă ; puteam ghici că atmosfera devenise de nerespirat. Dacă era așa, cu siguranță că asta era mîna doamnei Brown, dar ce interes ar fi avut ea să semene vrajbă între mamă și fiu ? Mi-am adus aminte cu îngrijorare de întrebarea lui Stephen în legătură cu testamentul mamei lui. Mă jignise atunci dar acum mă îngrozea. Dacă eu avusesem dreptate și el încercase într-adevăr să se despartă de părinții săi adoptivi — pe seama testamen-

tului, sau în general, pe seama egoismului și avariției lor — atunci încercarea eșuase de vreme ce el și soții Brown erau încă în relații de prietenie și singurul rezultat al conflictului fusese despărțirea lui de Catherine. La gîndul acesta indignarea mea izbucni din nou.

— Intenționez să-l văd pe Stephen, i-am spus, privind-o cu hotărîre.

— Dar mi-e teamă că nu e destul de înzdrăvenit ; m-a rugat să-ți transmit toată dragostea lui și să-ți spun că probabil cînd te vei întoarce...

— Ah, deci l-ai văzut ?

Ea scutură din cap.

— Nu, azi dimineață mi-a trimis o telegramă. Nici măcar nu-mi mai scrie. Privirile ei umede mă ocoliră.

Și ea folosea telegraful ! Asta îmi dădu mult mai mult de gîndit decît putea bănui biata de ea. Am continuat să o privesc.

— Nu vrei să-i trimiți o telegramă ca răspuns ? Ai putea să o scrii pe loc și să mi-o dai mie, i-am sugerat. Ea ezită, păru că e gata să accepte dar se ridică brusc în picioare și spuse :

— Nu, mai bine nu. Chrissy îmi transmite de obicei mesajele. Dacă aș telegrafia s-ar mira... s-ar simți poate jignită.

— Da, înțeleg.

— Trebuie să plec ; am stat prea mult, îmi zise și aruncă o privire nerăbdătoare la ceas. Cînd te întorci... repetă ea.

Cînd am ajuns la ușa hotelului, afară ploua și a trebuit s-o trag înapoi în vestibul în timp ce portarul se ducea să cheme un taxi.

— De ce n-ai mașina ta proprie ? am întrebat-o.

— Ah, Chrissy a vrut mașina. Trebuia să se ducă să-l vadă pe Stevie și firește că nu știa că o să ies din casă.

N-o să-i spui, nu-i așa ? îmi strigă ea în timp ce ușa taxiului se închidea.

Mașina plecă și eu rămăsesem uitîndu-mă după ea, pe trotuar, cînd deodată o mașină elegantă trase în fața hotelului. Șoferul se dădu jos și l-am recunoscut ca fiind cel care condusese mașina doamnei Glenn în perioada în care am fost împreună la Les Calanques. Nu m-am mirat deci s-o văd pe doamna Brown, zveltă, cu părul ei auriu, venind spre mine sub umbrela deschisă a șoferului. Ținea un bilețel în mînă și mă privi uimită.

— Ce noroc ! Tocmai vroiam să mă interesez cam pe cînd aș putea să te găsesc... și iată-te ! Cei de la recepție sînt întotdeauna atît de secretoși încît am scris și un bilețel. Îmi arătă plicul cu zîmbetul ei radios.

— Te deranjez, sau pot să intru să stăm de vorbă ?

Am condus-o în salonul pe care doamna Glenn îl părăsise atît de curînd și i-am propus o ceașcă de ceai pe care uitasem s-o ofer predecesoarei ei.

— Ceai ? se strîmbă ea. Ah, nu, mulțumesc. Am putea să mergem la restaurantul Nouveau Luxe și să bem un cocktail. Dar e cam devreme, nu e nimeni acolo la ora asta. Și aș vrea să-ți vorbesc de Stevie.

Se așeză în colțul în care stătuse și Catherine Glenn, și cum stătea acolo, sprintenă și subțire, în taiorul negru perfect croit și vulpea argintie aruncată pe umeri exact în unghiul pe care îl cerea moda, am simțit ironia situației : aceste două femei care treceau prin același loc pentru a-mi vorbi despre același lucru. Doamna Brown își căută în geantă tabachera de jad și apoi mă privi zîmbitoare.

— Catherine tocmai a fost pe aici, nu-i așa ? Am trecut pe lîngă taxiul ei, la colțul străzii, spuse ea într-o doară.

— Da, a fost aici. Am certat-o că n-a venit cu mașina ei, am replicat eu încercînd să adopt același ton.

— Știam că așa va face, rîse ea. Am luat mașina tocmai pentru ca s-o împiedic să iasă. E foarte răcită, ți-am spus ; doctorul i-a interzis categoric...

— Atunci de ce nu m-ai lăsat să mă duc s-o văd ?

— Pentru că doctorii i-au interzis să primească vizite. Ți-am spus și asta. N-ai observat ce răgușită era ?

Simțeam cum îmi creștea furia. I-am răspuns tăios :

— Am observat cît de nefericită era.

— Nefericită ? De ce e nefericită ? Dacă aș fi în locul ei aș sta liniștită și pur și simplu m-aș bucura de viață, spuse ea ușor iritată.

— E nefericită din cauza lui Stephen.

Îmi aruncă o privire iute.

— Bănuiesc că a venit pînă aici ca să-ți spună asta. Ei bine, el s-a purtat într-adevăr urît.

— De ce l-ai lăsat ?

Ea rîse din nou, de data aceasta ironic.

— Să-l las ? Crezi în legenda că eu pot să fac cu Stephen ce vreau ? Se apleacă să-și aprindă o țigară. Omule, la fel de urît s-a purtat cu mine și cu Boy. Și noi nu ne plîngem nimănui.

— De ce ai face-o dacă îl vezi în fiecare zi ?

Se uită la mine cu un aer trufaș și zîmbi ușor.

— Ce pot să fac dacă mă vrea pe mine ?

— Da, cred că poți, i-am răspuns hotărît.

— Mulțumesc ! Ar trebui să iau asta drept un compliment.

— Ia-o cum vrei. De ce nu-l convingi pe Stephen să se vadă cu mama lui ?

— Dragă domnule Norcutt, dacă aș avea vreo influență asupra lui, crezi că l-aș lăsa să se certe cu pîinea lui cea de toate zilele ? De ce aș face-o, ca să vorbim din punct de vedere materialist ? Își ridică privirile limpezi și frivole și se uită drept în ochii mei... N-am găsit nici un răspuns. Nu puteam pătrunde dincolo de acea frivolitate.

— Dar de ce și-a părăsit mama ? — am insistat eu.

Ea ridică din umeri și își plecă privirile asupra inelelor de pe mînă printre care mi s-a părut că văd unul nou, o piatră luminoasă dar și întunecoasă totodată, prinsă în gheare de platină. Doamna Brown îmi urmări privirea.

— Îmi admiri diamantul meu cafeniu ? O frumusețe, nu-i așa ? Draga de Catherine mi l-a dăruit de Crăciun. E un înger ! Crezi că n-aș face ceva ca s-o scutesc de toată nefericirea asta ? Aș vrea să-ți pot spune de ce a părăsit-o Stephen. Poate... poate pentru că ea este un astfel de înger... Bărbații tineri... înțelegi ? Mereu îl cocoloșea, stătea trează pînă cînd auzea cheia răsucindu-se în broască... Steve e un boem ; deodată a dat lovitura... asta-i tot ce știu.

Mi-am dat imediat seama că în spusele ei exista și un adevăr dar care ascundea în el o minciună de nepătruns ; și am mai înțeles că nu intenționase să spună acea minciună. Venise pentru un motiv mult mai ascuns și nu puteam face altceva decît să aștept să-l scoată la iveală.

Mă privi plină de repros.

— Ești dur cu mine... întotdeauna ! Nu știu eu, încă din prima zi ! Și acum mai mult ca niciodată. Nu crezi că știu ce gîndești acum ? Mă acuzi că am încercat să te împiedic s-o vezi pe Catherine a ta ; și de fapt eu am venit să te rog s-o vezi, să te implor să faci asta imediat ce se face bine. Numai dacă ai avea încredere în mine, în loc s-o faci să iasă pe furiș și să vină pînă aici pe vremea asta îngrozitoare...

Îmi stătea pe buze să-i spun că nu mă făcusem vinovat de o asemenea perfidie ; dar m-am gîndit că poate musafira mea încerca să afle cum de aflase Catherine Glenn că eram la Paris, și m-am hotărît să nu-i spun nimic.

— Oricum, dacă starea ei nu se va înrăutăți, sînt sigură că va putea să te vadă mîine. De ce să nu vii la cină ? O să-l iau pe Boy cu mine la un restaurant, iar voi doi veți putea petrece o seară tihnită, ca pe vremuri.

Ţi-ar place, nu-i aşa ? Chipul ei luase un aer nostalgic ; am înţeles că şi ea, mai mult decît Stephen, credea într-un trecut sentimental între mine şi Catherine.

— A fost probabil una din cele mai fermecătoare fiinţe ce au existat vreodată, nu-i aşa ? Chiar şi acum, nimeni nu o poate egala. Nici nu ştii cît aş vrea să mă placă mai mult, să aibă mai multă încredere în mine. Dacă ar avea ar şti că îl iubesc pe Stephen la fel de mult ca ea... poate chiar mai mult. Atîţia ani de zile a fost al meu, numai al meu ! Dar e atît de complicat... în momentul ăsta, de exemplu...

Făcu o pauză, îşi aranjă printr-o smucitură blana la loc şi rămase cu genele plecate, într-o atitudine meditativă. În cele din urmă spuse :

— Nu ştii probabil că ultima nebunie a lui Stephen a fost să refuze suma de bani stabilită. I-a trimis înapoi lui Catherine ultimul cec împreună cu o scrisoare îngrozitoare.

— Îngrozitoare ? Cum aşa ?

— Spunîndu-i că este destul de mare ca să se descurce şi singur, că refuză să-şi mai vîndă libertatea... E complet nebun.

— Cruzime fără margini...

— Da, şi asta. I-am spus. Dar îţi dai seama care-i rezultatul ? Îşi ridică brusc genele şi îmi oferi imaginea ochilor ei limpezi şi mari. Steve moare de foame de bunăvoie. Sau ar fi murit dacă Boy şi cu mine n-am fi adunat ultimii noştri bănuţi...

— Nu primeşte banii mamei sale pentru că vrea să fie liber, atunci de ce i-ar lua pe ai voştri ?

— Asta e problema. Îi va lua, zise ea plecîndu-şi din nou privirile şi jucîndu-se cu inelele. Bolnav cum e, n-ar putea trăi dacă n-ar primi bani de la cineva. Dacă mi-aş fi putut vinde diamantul fără s-o fac pe Catherine să sufere aş fi făcut-o de mult, şi n-ar fi fost nevoie ca dumneata să ştii toate astea. Dar ea e atît de sensibilă... şi

observă totul. Pur și simplu mă spionează. Sînt la capătul puterilor. Dacă m-ai ajuta !

— Cum ?

— Ești singura persoană care mă poate ajuta. Dacă ai reușit s-o convingi ca, pe timpul cît durează starea aceasta de spirit a lui Stephen, să treacă cecul lunar pe numele meu, aș avea grijă ca el să-l accepte și să-l folosească. L-ar accepta dacă ar ști că vine de la mine și de la Boy.

I-am aruncat o privire rapidă.

— De aceea vrei ca eu s-o văd pe Catherine, ca să-ți dea ție pensia fiului ei ?

Buzele ei erau depărtate semn că era gata să dea un răspuns iritat dar reuși să și le strîmbe într-un zîmbet.

— Dacă vrei să înfățișezi situația în acest fel... Nu pot să te împiedic să dai o interpretare nefavorabilă faptelor mele. Am venit pregătită pentru așa ceva.

Își întoarse spre mine chipul atrăgător și sever.

— Dacă îți închipui că îmi place să mă umilesc ! În fond, îți cer asta nu atît pentru Stephen cît mai ales pentru mama lui. Te-ai gîndit la asta ? Dacă ar ști că în mîndria lui prostească se privează de cele mai elementare lucruri, n-ar face oare nimic ca să-l împiedice ? Ea este mama lui *adevărată*... eu nu sînt nimic...

— Tu ești totul, de vreme ce pe tine te vede și te ascultă.

Primi aceste cuvinte cu aerul unei biruințe ascunse la fel ca și aluziile făcute mai înainte în legătură cu puterea ei asupra lui Stephen. Avea oare dreptate cînd declara că îl iubea mai mult decît propria lui mamă ?

— Totul ? — murmură ea dezaprobator. Tu ești totul, tu ești cel care ne poți ajuta pe toți. Eu ce pot face ?

Am reflectat o clipă apoi i-am spus :

— Poți să mă lași să-l văd.

Chipul i se îmbujoră sub stratul de pudră.

— Ar fi bine dacă aș putea face asta. Mi-e teamă însă că vei găsi ușa baricadată.

— Păcat.. Am răspuns eu rece.

— E o prostie din partea lui, consimți ea.

Conversația noastră ajunsese la un punct mort iar ea era în mod vădit dezamăgită — probabil chiar mai mult decît mine. Spre deosebire de mine ea nu-și putea permite să aștepte o rezolvare.

— Firește, dacă Catherine e dispusă să stea și să se uite la el cum moare de foame... începu doamna Brown.

— Ce altceva aș putea face ? Să mergem la barul Nouveau Luxe și să studiem problema din perspectiva unui cocktail ? i-am sugerat eu.

Doamna Brown își adună sprîncenele fin creionate deasupra ochilor ei transparenți.

— Rîzi de mine... și de Steve. Să știi că-i o cruzime din partea dumitale, îmi spuse și schiță gestul să se ridice din fotoliul adînc în care o instalasem. Mișcările îi erau ca întotdeauna ușoare și rapide ; se ridică și se așeză la loc cu o ușurință tinerească. Mă surprinse însă chipul ei — se scofîlcise și se ofilise brusc iar stratul de fard părea acum că atîrnă ca un văl. Deodată mi-a părut rău. Am simțit că era într-adevr o cruzime din partea mea s-o fac să arate astfel. Nu mai puteam suporta să-mi joc rolul.

— O să văd... o să văd ce pot face ca să aranjăm lucrurile, am îngăimat eu. „Numai de n-ar fi prea umilă" mi-am zis, simțind că următoarea mea mișcare depindea de felul în care reacționa ea la asigurările mele.

Ea se ridică în picioare cu un zîmbet abia schițat.

— Căpcăunule ! suspină ea cu gene tremurătoare. În sinea ei rîdea de mine — singurul lucru pe care l-ar fi putut face fără să mă simt jignit.

— Haide, avem nevoie de un întăritor, nu-i așa ?

Își strecură brațul pe sub al meu în timp ce străbăteam holul și ieșeam afară pe trotuarul ud.

Seara tihnită cu care mă ispitise doamna Brown nu luminase prea mult lucrurile. Am găsit-o pe Catherine Glenn palidă şi obosită dar bucuroasă de sosirea mea ; era acel gen de bucurie ascunsă, copilăroasă, care mă trimitea cu gîndul la teama pe care o zărisem în ochii doamnei Brown atunci cînd înţelesese că n-o voi ajuta să pună mîna pe banii lui Stephen. Mi-am dat pe loc seama că făcusem o greşeală lăsînd-o să înţeleagă asta şi pe parcursul epilogului cu cocktail-ul de la Nouveau Luxe am încercat să-i recîştig încrederea ; suspiciunea se ivise însă şi, în ciuda bunei dispoziţii recîştigate, am simţit că nu mi se va permite să-l văd pe Stephen.

În acest sens, biata Catherine nu mă putea ajuta. Nu era în stare decît să repete lecţia cu care fusese învăţată.

— De ce să neg un lucru atît de clar şi firesc ? Cînd Stevie e bolnav şi nefericit nu vine la mine. Atîţia ani de zile n-a ştiut nimic despre mine, nici măcar n-a bănuit că exist ; iar ei au fost tot timpul acolo, l-au ocrotit, l-au iubit şi au trudit pentru el. Dacă şi-ar ascunde adevăratele sentimente ar face-o numai din pricina tentaţiei banilor ; îmi place să cred că fiul meu este prea mîndru pentru aşa ceva. Dacă îl vezi îi vei spune asta, nu-i aşa ? Spune-i că deşi mă face nefericită şi nu are dreptate, eu îi înţeleg sentimentele aşa cum... numai mama sa poate s-o facă. Se opri brusc, ferindu-şi faţa de mine.

După ce se linişti se ridică şi se îndreptă spre masa de scris. Scoase un plic de sub sugativă.

— Am trecut acest cec pe numele tău — îţi va fi mai uşor să-l faci pe Stevie să accepte cîteva bancnote decît un cec. Trebuie să încerci să-l convingi, să-i spui că purtarea lui îi întristează pe soţii Brown la fel de mult ca şi pe mine şi că n-are nici un drept să se poarte atît de crud cu ei. Îşi ridică privirile şi se uită în ochii mei plină de curaj.

M-am întors nedumerit acasă și am început să mă gîndesc la următoarea mișcare pe care aveam s-o fac ; a doua zi de dimineață însă, problema a fost rezolvată de un telefon din partea doamnei Brown — fapt care nu m-a surprins prea tare. Vocea ei izbucni voioasă :

— Vești bune ! Am vorbit cu doctorul lui Steve, pe ascuns, firește. Steve m-ar omorî dacă ar ști ! Doctorul spune că e mult mai bine ; poți să-l vezi astăzi dacă promiți că stai doar cîteva minute. Firește că mai întîi trebuie să-l conving și pe prostuțul de Steve. Nici nu-ți închipui în ce stare de sălbăticie se află. Dar sînt sigură că o să-l conving — ține atît de mult la dumneata. Numai că mai înainte vreau să ne vedem noi doi...

(„Firește", mi-am zis în sinea mea simțind că ajunsesem în fine la scopul acestei comunicări.)

— Pot să vin chiar acum, înainte să ieși în oraș ? E-n regulă, vin într-o oră.

Pînă într-o oră era la hotelul meu ; între timp mă hotărîsem pe ce cale să apuc iar ea ghicise probabil, la rîndul ei, cum vor evolua lucrurile. Totuși, primele fraze pe care le-am schimbat au fost convenționale. Am observat cum încrederea ei slăbea și asta m-a făcut să continui conversația. Doctorul, mă asigură ea, era foarte optimist ; numai un plămîn era afectat și acela ușor ; însănătoșirea lui depindea de o îngrijire atentă, mîncare bună, companie veselă — toate lucrurile de care Steve, în încăpățînarea lui prostească, se hotărîse să se lipsească. Doamna Brown făcu o pauză și rămase în așteptare...

— Și dacă doamna Glenn ți-ar da dumitale banii, ai putea garanta că-i va accepta ?

Sub fardul aplicat cu grijă sîngele îi năvăli spre tîmple.

— Întotdeauna am știut că ești cel mai bun prieten al lui, zise ea și își feri iute privirile vrînd parcă să ascundă triumful din priviri.

— Ei bine, dacă sînt într-adevăr, trebuie mai întîi să-mi dovedească asta, întîlnindu-se cu mine.

— Firește... firește, își înfrînă ea entuziasmul, voi face tot ce pot...

— Asta e înțelegerea noastră.

Sub genele plecate ochii ei îmi urmăreau mișcările în timp ce căutam buzunarul interior al hainei. Își ținea buzele strîns lipite ca nu cumva să-i tremure.

— Iată ! am spus.

— Ah, ești un înger ! N-aș fi îndrăznit niciodată să-i cer ei asta, se bîlbîi doamna Brown cu un zîmbet slab, în timp ce bancnotele treceau din mîna mea în geanta ei.

— Doamna Glenn a înțeles... întotdeauna înțelege.

— Înțelege cînd *dumneata* îi ceri, insinuă ea cu priviri scăpărătoare. Conținutul genții îi dăduse deja un strop de curaj.

— Firește că nu trebuie să te previn să nu-i spui nimic din toate astea lui Steve. Dacă ar ști de discuția noastră s-ar duce de rîpă totul.

— Înțeleg, am spus eu, iar ea își plecă privirile în pămînt de parcă aș fi prins-o cu vreo gafă.

— Ei, trebuie să plec ; îi voi spune că îl va vizita cel mai bun prieten al său... o să discut cu el... murmură ea, încercînd să-și ascundă stînjeneala luînd un aer emoționat. Am condus-o pînă la ușă și apoi pînă în dreptul mașinii doamnei Glenn. După ce urcă în ea îmi mai spuse :

— Să știi că asta o va face pe Catherine la fel de fericită ca și pe mine.

Noua locuință a lui Stephen Glenn se afla pe o străduță îngustă și prăpădită iar clădirea în sine contrasta jalnic cu cea în care mă primise ultima oară. Pe cînd urcam scările slinoase mă simțeam mai dezorientat decît oricînd. Nu puteam înțelege de ce în conflictul dintre Stephen și mama sa erau implicați — chiar dacă nu complet — soții Brown și, dacă era astfel, de ce era dispus să accepte din punga lor golită suma pe care o refuza cu atîta mîndrie mamei sale. Gîndul că după ușa din fața mea se afla răs-

punsul la aceste probleme îmi crea o stare ciudată de neliniște.

Nu mi-a răspuns nimeni la bătăile în ușă, astfel că am deschis ușa și am intrat. Atelierul era pustiu dar din camera de alături se auzi glasul nervos al lui Stephen.

— Cine e ? Iar apoi, ca răspuns la numele meu : Ah, Norcutt, intră.

Stătea întins pe pat, într-o cameră mică, cu o fereastră ce dădea spre o curte interioară, întunecoasă. Camera era murdară și sărăcăcioasă, așternutul răvășit, iar el mă privea cu neîncrederea instinctivă a bolnavului care refuză orice tulburare a durerii sale. „Mai mult decît orice, nu încerca să fii bun", părea că spune privirea lui. Înțelegînd că n-ar acepta nici o vorbă de încurajare, m-am așezat lîngă el fără să mai comentez scena deprimantă din jur sau propria lui înfățișare.

— Ei, bătrîne... Am început eu întrebîndu-mă cum să continui ; Stephen mi-a alungat ezitarea :

— De atîta timp vreau să te văd.

Spre surprinderea mea am fost cît pe ce să-i răspund : „Nu tocmai același lucru mi s-a spus și mie". Mă hotărîsem însă să fiu prudent și i-am răspuns cu prefăcută veselie :

— Ei, bine, iată-mă !

Stephen se uită la mine de departe cu acea privire înstrăinată pe care bolnavii o aruncă celor sănătoși.

— Numai că mi-a fost teamă că dacă vii o să începi să-mi ții predici ; și n-aș putea suporta asta... nu mai pot suporta nimic. Sînt o bestie, izbucni el.

— Ai fi putut să mă cunoști mai bine, decît să-ți închipui că o să-ți țin predici.

— Nu știu. Firește că în afacerea asta, singura persoană de care îți pasă este mama Kit.

— Mama ta. Am intervenit eu.

Își ridică sprîncenele în felul lui ironic apoi și le adună iarăși deasupra ochilor adînciți în orbite.

— Vroiam să aştept pînă voi fi în stare să discut astfel de lucruri. Vroiam mai întîi să scap de febra asta.

— Nu pari să ai febră acum.

— Nu. Au făcut-o să coboare. Dar am coborît şi eu o dată cu ea. Am ajuns foarte jos, spuse el cu un fel de imparţialitate rece de parcă ar fi vorbit despre cineva a cărui neputinţă nu îl mişcă prea tare. I-am spus atunci că cel mai bun lucru pe care îl putea face ca să se înzdrăvenească era să părăsească actuala locuinţă şi să se lase îngrijit şi tratat.

— Ah, să nu începi să pledezi ! — mă întrerupse el.

— Să pledez ?

— Ai de gînd să-mi spui să mă întorc la mama. Să mă las îmbuibat. N-are nici un rost, să ştii. Nu voi mai primi de la ea nici un dolar... nici măcar unul.

I-am răspuns prin tăcere şi după o clipă mi-am dat seama că asta îl irita mai mult decît orice încercare de convingere. N-am vrut să-l enervez şi am rostit :

— Atunci de ce nu pleci iarăşi cu soţii Brown ? Nu există un lucru pe care tu să-l faci şi pe care mama ta să nu-l înţeleagă...

— Şi să sufere... exclamă Stephen.

— Ah, în privinţa suferinţei... s-a obişnuit cu ea.

Îşi aţinti privirile înfierbîntate asupra mea.

— Şi eu la fel.

— Oricum, tu ai putea s-o cruţi, ducîndu-te imediat la o cură de aer şi făcînd tot posibilul să te însănătoşeşti. Ştii la fel de bine ca şi mine că nimic altceva nu contează pentru ea. S-ar bucura să te ştie plecat cu soţii Brown, îţi garantez asta.

Rîse scurt într-un fel atît de brutal şi de lucid încît mi-am dat brusc seama că are dreptate : dacă rîde astfel înseamnă că suferă la fel de tare ca mama sa.

— Bătrîne...

— Nu, nu, spuse el și se smuci într-o parte. Să plec cu cei doi Brown ? Mai bine mor. Mai bine stau aici pînă îmi dau duhul.

Izbucnirea fusese atît de neașteptată încît am rămas mut de uimire. Deci doamna Brown nu minţise atunci cînd spusese că Stephen îi ura și pe ei ! Și totuși se întîlnea cu ei, le accepta banii... Cu cît cercetam mai îndeaproape cu atît întunericul se făcea mai adînc.

Stephen stătea întins, cu pleoapele închise pe jumătate și am înţeles că numai cu forţa voi putea scoate ceva de la el. Asta mă făcu să iau o hotărîre bruscă.

— Cînd cineva e dărîmat fizic el devine o bestie, așa cum zici tu ; îi urăște pe toţi. Știu că tu nu ai astfel de sentimente faţă de soţii Brown ; dar dacă te calcă pe nervi și vrei să pleci de unul singur, acceptă cel puţin banii pe care sînt gata să ţi-i ofere.

Stephen se ridică într-un cot și mă privi ironic.

— Bani ? Ei nu oferă bani, ci iau doar cu împrumut.

„Așa deci", mi-am zis în sinea mea, dar cu voce tare am rostit :

— Sînt pregătiţi să ţi-i ofere acum. Doamna Brown mi-a spus...

Ridică mîna și îmi reteză vorba cu un gest ; apoi se lăsă pe spate și respiră cu greu de cîteva ori. Pe frunte i se iviră stropi de sudoare.

— Dacă ţi-a spus asta înseamnă că a mai scos ceva de la Kit. De la Kit, cu ajutorul tău, așa-i ? — izbucni el violent.

Clarviziunea lui mă speria la fel de mult ca și starea lui de epuizare — iar prima părea că e cumva funcţia celei de a doua, ca și cum distrugerea trupului său îl ajuta să vadă în sufletele celor din jur.

— Stephen... am început eu rugător.

Din nou mîna lui ridicată mă opri.

— Nu, așteaptă.

Respiră din nou, cu greu, și închise ochii. Apoi îi deschise și îi ațintì asupra mea.

— Există o singură soluție.

— Ca tu să fii cuminte.

— Zi-i cum vrei. Trebuie s-o văd pe mama Kit fără știrea lor.

Uimirea mea crescu și o dată cu ea și îngrijorarea. Însemna asta să se întrezărea sfîrșitul familiei Brown ? Am încercat să-mi reamintesc că sarcina mea principală era să nu-i transmit și lui starea mea de neliniște. I-am spus pe un ton hotărît :

— Nimic altceva n-ar face-o pe mama ta mai fericită. Tu ești singurul ei scop în viață.

— În curînd va trebui să-și găsească altceva.

— Nu, nu. Las-o numai să vină și te va face bine. Mamele fac adevărate minuni...

Stephen își îndreptă privirile iscoditoare asupra mea.

— Așa se spune. Numai că, vezi tu, ea nu este mama mea.

Vorbise încet, pe un tot atît de rece, încît pentru o clipă nu mi-am dat seama de sensul cuvintelor sale.

— Nu înțeleg nimic, am îngăimat. Această posibilitate nu îmi trecuse niciodată prin cap. Și totuși nu delira, nu bătea cîmpii — doar creierul meu se învîrtea de parcă aș fi avut febră.

— Ei bine, nu sînt copilul pierdut de atîta vreme. Cei doi Brown nu sînt cei pe care îi căuta ea. Totul este o minciună și o impostură. Noi am ticluit povestea, eu și cu Chrissy — naivitatea ei ne-a ajutat al naibii de mult. Boy n-are prea mare legătură cu. asta ; bietul Boy ! El a stat doar la locul lui și și-a primit partea... Acum înțelegi... repetă el pe un ton distant, lămuritor, de parcă ar fi scos în evidență defectele altuia.

Mintea îmi era încă tulbure cînd el începu să dea la iveală, în propoziții scurte, amănuntele acestei conspira-

ţii — povestea sordidă a unui trio de aventurieri, care ajunşi la capătul resurselor se agaţă deodată de această şansă nemaipomenită care le-a asigurat salvarea, liniştea şi îmbogăţirea. Treptat, în timp ce îl ascultam, imaginea terifiantă cu care încerca să mă orbească se transformă într-o lumină ciudat de clară şi pătrunzătoare, care îşi croi drum în ungherele cele mai întunecoase, desluşi neînţesurile şi dezvălui una cîte una legăturile care uneau episoadele povestirii. Vedeam acum, dar ceea ce vedeam îmi înspăimînta privirile.

— Ei, bine, acum începi să mă crezi ? L-am auzit rostind cu respiraţia întretăiată.

— Nu ştiu. Nu pot să-ţi răspund. De ce naiba — am izbucnit eu uşurat că îmi venise o idee — vrei să-ţi vezi mama dacă toate astea nu sînt decît o invenţie dezgustătoare ?

— Ca să-i spun şi ei ceea ce ţi-am spus ţie acum şi să lămurim lucrurile. Nu înţelegi ?

— Dacă ăsta-i motivul, înţeleg că vrei s-o ucizi, atîta tot.

Stephen păli şi mai mult.

— Norcutt, nu mai pot continua astfel ; trebuie să-i spun. Şi vreau s-o fac imediat. Am crezut că mai pot minţi încă o vreme — şi să las lucrurile să se scurgă — dar nu pot. Am vrut s-o duc pînă la capăt pentru că doream să mă fac bine şi să-i fac portretul — să-i las ceva de care să fie mîndră ! Acum însă s-a terminat, şi n-a mai rămas nimic altceva decît ruşinea adevărată...

Deschise ochii şi îi aţinti din nou asupra mea.

— Vreau s-o aduci aici, astăzi, fără ştirea *lor*. Trebuie să reuşeşti cumva. Va fi primul lucru cumsecade pe care îl voi face de cîţiva ani încoace.

— Ar fi un lucru de neiertat, l-am întrerupt eu nervos. Degeaba încerci acum să-ţi faci ordine în conştiinţă. Acum trebuie să minţi în continuare — trebuie să te faci bine fie chiar şi numai pentru a putea să minţi mai departe.

Un zîmbet şters îi flutură pe buze.

— Nu pot să mă fac bine.

— N-ai încotro. Oricum, o vei cruţa pe ea.

— Lăsînd lucrurile să meargă mai departe astfel ? — mă întrebă el şi se întinse, rămînînd tăcut pentru multă vreme ; apoi buzele sale schiţară un rînjet ciudat.

— Un mod groaznic de a ispăşi.

— E singurul.

— E cel mai prost.

Se prăbuşi istovit. Oboseala îl amuţi şi m-am întrebat dacă n-ar fi trebuit să mă retrag. Prezenţa mea nu putea decît să-l tulbure ; şi totuşi, în starea în care se afla, părea la fel de riscant să plec sau să rămîn. Am zărit pe masă o sticlă de brandy şi un pahar. Am turnat puţin brandy şi i-am dus paharul la buze. L-a golit încet şi, după ce s-a întins din nou pe spate, l-am auzit spunînd :

— Înainte de a o cunoaşte am crezut că voi reuşi... dar, vezi tu, bunătatea ei...

— Dacă te-ar auzi spunînd asta, ţi-ar ierta totul.

— Chiar şi ceea ce ţi-am spus adineaori ?

— Chiar şi asta. Pentru Dumnezeu, ţine-ţi gura şi las-o doar să vină pînă aici şi să te îngrijească.

Nu mi-a răspuns dar sub pleoapele sale am zărit o lacrimă sau două.

— Las-o să vină, las-o... L-am implorat eu, ţinîndu-i mîna vlăguită într-a mea.

XI

Se pare că natura nu ţine seama de momentele foarte dramatice. În loc să-i permită lui Stephen să moară fulgerător, cu secretul pe buze, ea l-a supus unei cazne mult mai grele — aceea de a ascunde adevărul pînă la capăt de-a lungul cîtorva săptămîni chinuitoare.

Ca rezultat al vizitei mele, Stephen a consimțit ca a doua zi să fie transportat într-o ambulanță la locuința doamnei Glenn. Cînd am văzut întîlnirea lor am avut impresia că legăturile de sînge nu se puteau compara cu cele care uneau aceste două ființe. Cînd Catherine Glenn s-a prăbușit în genunchi la căpătîiul lui și i-a tras capul la piept, am fost aproape sigur că nu va vorbi ; și n-a vorbit.

Am reușit să fiu alături de doamna Glenn pînă cînd Stephen a murit ; apoi a trebuit să plec în grabă la postul meu de la Washington. Cînd mi-am luat rămas bun de la ea mi-a spus că va veni și ea cu următorul vapor, aducînd cu ea trupul lui Stephen. Dorea ca fiul ei să fie înmormîntat la New York și să aibă parte de o înmormîntare asemănătoare cu cea a tatălui său, la care să fie prezenți toți foștii prieteni. „Știi, nu ca bietul Phil...". Mi-am amintit de importanța pe care o acordase prezenței prietenilor la înmormîntarea soțului ei.

— E ceva de care îți poți aminti mai tîrziu, îmi spuse ea cu ochi uscați. Și asta ar fi singura lor ocazie de a-l cunoaște pe Stephen...

Firește că a fost imposibil să-i excludă pe domnul și doamna Brown de la această ceremonie.

Din cîte știam eu, Catherine Glenn intenționa să redeschidă locuința ei din New York, dacă Stephen s-ar fi însănătoșit ; dar nu era momentul să mă gîndesc la asta. A vîndut casa și tot ce se afla în ea iar după cîteva săptămîni a pornit din nou spre Franța, însoțită și de astă dată de soții Brown.

După moartea lui Stephen — și după ce primul șoc trecuse — m-am hotărît să fac tot ce-mi stă în putință ca s-o scap pe Catherine Glenn de prezența celor doi. Deși n-aș fi putut să-i spun adevărul în legătură cu ei, aș fi putut totuși s-o ajut să ajungă la o înțelegere care s-o scutească de tovărășia lor. Curînd însă am văzut că nici nu se punea problema ; iar motivul m-a uimit încă și mai tare. Pur și

simplu pentru că soţii Brown — doamna Brown mai ales — deveniseră principala ei consolare. Cele două femei care semănaseră atît de puţin una cu alta, pe vrema cînd trăia Stephen, erau acum legate de o suferinţă comună. S-ar fi putut spune că era o profanare să compari jalea Catherinei Glenn cu cea a doamnei Brown ; cu toate acestea a trebuit să recunosc că timp de cîteva săptămîni după moartea lui, doamna Brown l-a jelit la fel de sincer şi de dureros ca şi presupusa lui mamă. Aş fi mult mai aproape de adevăr dacă aş spune că durerea ei era mult mai disperată şi mai plină de revoltă decît a celeilalte. În fond, aşa cum spunea şi Catherine Glenn, situaţia era mult mai gravă pentru Chrissy.

— În comparaţie cu mine, ea avut atît de puţin ; cred însă că a dat la fel de mult. Gîndeşte-te la ce am avut eu spre deosebire de ea : acele luni preţioase pe care le-am trăit în aşteptarea lui, pe cînd făcea parte din mine şi eram amîndoi un singur trup şi o singură fiinţă. Şi apoi, după ani de zile, cînd am început să-l caut, convinsă fiind tot timpul că îl voi găsi. Şi după ce l-am găsit am trăit atît de bine împreună şi ne-am înţeles de minune. Şi toate astea... toate mi-au rămas mie ! Dar ea ce a avut ? Cînd îmi arată şosetele şi pantofii lui de pe cînd era copil (le-a păstrat cu atîta grijă), sînt şosetele şi pantofii copilului *meu* — şi ştiu că se gîndeşte şi ea la asta cînd plîngem împreună deasupra lor. Acum înţeleg că am fost nedreaptă cu ea... şi crudă... Căci el pe mine m-a iubit cel mai mult. Şi asta ar fi trebuit să mă facă să fiu mai bună...

Da, trebuia să recunosc că durerea doamnei Brown era la fel de sinceră ca a rivalei ei şi că părea mult mai neconsolată şi mai nefericită. Fiecare întorsătură a acestei stranii poveşti fusese imprevizibilă iar acest nou renghi al sorţii era cel mai surprinzător. Dar atîta vreme cît alina suferinţa bietei mele prietene şi-i oferea un nou pretext pentru dăruirea de sine, nu puteam decît să-mi ţin gura

și să fiu mulțumit că măcar o dată cei doi Brown se dedicau unui scop mai uman.

Cînd m-am întors pentru a doua oară la Paris, ciudatul trio exista în continuare și locuia în apartamentul doamnei Glenn. Pereții erau decorați acum cu tablourile și schițele lui Stephen — printre care numeroase schițe pentru un portret al doamnei Glenn. Amîndouă mamele mi-au povestit, una mai nerăbdătoare decît alta, cum un celebru colecționar de artă modernă fusese atît de șocat de calitatea lucrărilor încît a și pus problema unei expoziții postume. Doamna Brown triumfa. Ea fusese cea care îl adusese pe colecționar să vadă tablourile, ea știuse din totdeauna că Stephen era genial. Puținii ei bani îl ajutaseră să studieze la Academia Julien, cu mult înaintea apariției doamnei Glenn.

— Catherine nu are pretenția că este o cunoscătoare de artă ! Nu-i așa, draga mea ? Doar i-am spus, cînd tu însăți ești un tablou, nu ai de ce să te preocupi de tablourile altuia. Uite, iarăși ți s-a strîmbat pălăria ! Lasă-mă te rog să ți-o îndrept...

Am văzut-o pe Catherine Glenn cum se crispează la fel ca atunci, la Les Calanques, cînd doamna Brown, aruncîndu-mi o privire șireată, încercase cu o mișcare iute să-i aranjeze părul alb.

Era clar că izvorul care întreținuse vie înțelegerea dintre cele două femei secase cu timpul și că acum ieșise din nou la iveală conflictul inițial. Era de asemeni evident că doamna Brown făcea toate eforturile să se înțeleagă cu Catherine Glenn. Nu mă îndoiam că profiturile substanțiale îi reveneau ei. Reușea însă să păstreze iluzia legăturii dintre ele două.

Doamna Brown îl jelise pe Stephen atît de amarnic pe cît este în stare o femeie de tipul ei ; mai amarnic decît mi-aș fi putut închipui eu. Chiar și mai tîrziu, cînd vorbea despre el, glasul metalic i se spărgea, masca ei metalică se înmuia. Au fost rare ocaziile în care am rămas singur cu

ea (şi aveam o bănuială că avea ea grijă ca aceste ocazii să fie cît mai rare), dar atunci îmi vorbea atît de drăgăstos despre Stephen şi atît de afectuos despre doamna Glenn încît nu puteam decît să cred că nu ştia nimic de ultima mea discuţie cu bietul băiat. Dacă ar fi ştiut ar fi încercat cu siguranţă să se asigure de tăcerea mea ; uneori suspectam însă că ar fi vorba de o falsă ignoranţă jucată cu multă măiestrie. Dar, ca întotdeauna cînd făceam speculaţii asupra persoanei ei, sfîrşeam prin a mă izbi de un zid.

Expoziţia cu tablourile lui Stephen a avut loc şi (din cîte am aflat de la doamna Glenn) a făcut oarece vîlvă în cadrul cercului restrîns de cunoscători. Ea mă copleşi cu articole entuziasmate despre care fireşte că nu-şi imagina că fuseseră cumpărate. Dar curînd, ca rezultat al acestui spectacol, între cele două femei se ivi un nou conflict. Tablourile au avut destul succes. Se iviră şi cîţiva cumpărători iar ofertele lor au fost atît de convenabile încît doamna Brown a crezut de cuviinţă că trebuiau acceptate. În fond, Stephen ar fi considerat vînzarea tablourilor sale ca o dovadă de succes ; dacă aveau să rămînă în păstrarea doamnei Glenn — care deţinea drepturile asupra numelui său — erau în mod sigur sortite anonimatului. Cu toate acestea Catherine Glenn a continuat să refuze. Dacă vînzarea tablourilor iubitului ei fiu era preţul gloriei, atunci avea să se bucure de geniul lui în ascuns. Cine îşi putea închipui că ea ar putea să se despartă vreodată de cea mai simplă trăsătură de penel de a lui ? Era doar mama lui ; nimeni altcineva nu avea vreun cuvînt de spus în această problemă. Mi-am dat seama că acest conflict nu fusese numai acut dar şi de lungă durată, marcat de un schimb dureros de reproşuri.

— „Dacă n-aş fi fost eu, protesta doamna Brown, picturile n-ar fi existat niciodată.“ „Dacă n-aş fi fost eu, Stephen al meu n-ar fi existat niciodată“, replica cealaltă. Lucrurile luară sfîrşit — aşa cum prevăzusem — cînd doamna

Glenn dărui părinților adoptivi o sumă de bani echivalentă cu valoarea la care fuseseră estimate tablourile. Cearta s-a potolit, iar cîteva luni mai tîrziu doamna Glenn avea remuşcări acuzîndu-se că fusese prea dură cu Chrissy.

Astfel au trecut lunile. Şi o dată cu ele veştile ajungeau la mine din ce în ce mai rar ; din puţinele scrisori ale Catherinei Glenn am înţeles că fusese bolnavă iar scrisul ei aproape indescifrabil dovedea că mîinile îi erau ţepene din cauza reumatismului. Un an mai tîrziu mă anunţa într-o scrisoare că doctorii îi interziseseră să-şi mai petreacă iernile în clima umedă din Paris şi că apartamentul fusese eliberat iar conţinutul lui (inclusiv tablourile lui Stephen) transportat într-o vilă la Nisa. Soţii Brown găsiseră vila şi organizaseră transportul, cu obişnuita lor bunăvoinţă. După aceasta a urmat o tăcere lungă.

M-am întors în Europa numai după doi ani, şi cum intenţionam să-mi petrec scurta mea vacanţă, iarna, în Italia, am luat vaporul direct spre Villefranche. Nu o anunţasem pe Catherine Glenn de vizita mea. Pînă în ultimul moment nu fusesem sigur dacă puteam pleca ; dar nu asta fusese cauza principală a tăcerii mele. Deşi relaţiile dintre membrii acestui absurd trio păreau că se restabiliseră, n-am privit cu ochi buni plecarea doamnei Glenn din New York, alături de soţii Brown. Eră obosită, îmbătrînită şi anchilozată ; oare mai era mult pînă să devină o povară pentru cei care profitau de pe urma ei ? Asta vroiam să aflu fără să le mai las timp să se pregătească pentru vizita mea. Catherine Glenn îmi scrisese că vroia în mod special să mă vadă şi mă implorase s-o anunţ dacă era vreo şansă ca eu să vin în Europa ; deşi, pe de-o parte, acest fapt mă îngrijorase şi mai mult, totodată m-a determinat să-i vizitez neanunţat ; i-am răspuns doar că putea conta pe vizita mea imediat ce voi putea să plec.

Deşi de atunci trecuseră cîteva luni, eram absolut sigur că o voi găsi încă la Nisa, deoarece în ziarele pe care le

cumpărasem la debarcare erau cîteva aluzii la doamna și domnul Boydon Brown. Se părea că cei doi aveau un agent de presă foarte activ de vreme ce zilnic li se ofereau celor interesați amănunte asupra toaletelor de cazino ale doamnei „Boy" Brown sau asupra valorii premiilor la golf și vînătoare de porumbei oferite de domnul „Boy" mai multor cluburi sportive ; alături se oferea lista oaspeților înalți pe care cei doi îi întreținеau la localurile „Lido" și „Jardins Fleuris". Mă întrebam cît o costau oare pe doamna Glenn aceste cronici mondene dar mi-am amintit că asta intra în prețul pe care îl avea de plătit pentru lacrimile vărsate împreună cu doamna Brown peste șosetele micuțului Stephen. În orice caz asta însemna că vechea mea prietenă se mai afla încă prin preajmă ; a doua zi am pornit în căutarea ei.

Am așteptat amiaza, sperînd să o găsesc singură la ora la care soții Brown erau probabil prinși în afacerile lor mondene. Dar cînd șoferul de taxi m-a dus la adresa pe care i-o dădusem, am găsit poarta grădinii încuiată și casa cu obloanele trase. Brusc m-a cuprins teama la gîndul unei alte nenorociri. Mai întîi am crezut că a murit Catherine Glenn ; și totuși, dacă ar fi murit înainte de plecarea mea, ar fi fost imposibil ca eu să nu aflu, iar dacă s-ar fi întîmplat recent aș fi aflat din ziarele pe care le citisem la debarcare. De altfel, dacă soții Brown și-ar fi pierdut binefăcătoarea, n-ar mai fi putut juca un rol atît de important în cronicile pe care le citisem în ultimele zile. Nu exista un motiv anume pentru care schimbarea adresei să prevestească o nenorocire ; într-un tîrziu, ca răspuns la soneria mea, își făcu apariția o portăreasă îmbufnată care îmi confirmă bănuiala : americanii pe care îi căutam se mutaseră cu o săptămînă în urmă. Se mutaseră — încotro ? Ridică din umeri și declară că nu știe ; probabil că nu prea departe, cu doamna în vîrstă cu părul alb care era atît de bolnavă și de neajutorată.

— Bolnavă și neajutorată ? Atunci de ce s-au mutat ?

Femeia ridică iarăşi din umeri.

— Cînd oamenii nu plătesc chiria, trebuie să se mute, nu ? Cînd nici măcar nu-şi lichidează la plecare socotelile cu măcelarul şi brutarul sau cu spălătoreasa care era destul de proastă ca să le spele rufele... şi asta v-o spun eu, *Monsieur !*

Era mai rău decît îmi închipuisem. Am scos o bancnotă şi, în schimbul ei, portăreasa persecutată recunoscu că pusese deoparte noua adresă a fugarilor — deşi, firește, aceştia nu doreau s-o facă cunoscută. Aşa cum era de bănuit, se refugiaseră dincolo de graniţa primitoare a principatului Monaco ; taxiul mă duse la un hotel obscur, aflat pe una din străduţele în pantă ce duc la Cazino. Nu puteam să-mi imaginez ceva mai puţin potrivit cu condiţia Catherinei Glenn decît să te afli bolnav şi nefericit într-un astfel de loc. Singura mea consolare era că probabil acum se putea pune capăt acestei dezastruoase aventuri. În fond, m-am gîndit eu privind faţada sumbră a hotelului, catastrofa s-a abătut asupra soţilor Brown dar nu văd de ce ar ameninţa-o şi pe ea.

O femeie roşie la chip, cu meşă şi dinţi falşi, ieşi din biroul din spate să mă întîmpine.

„*Madame* Glenn şi *Madame* Brown ?“ Da, locuiau în hotel şi erau amîndouă sus, acum. Probabil că *Monsieur* este persoana pe care o aşteaptă *Madame* Brown. A lăsat vorbă că dacă vine să urce fără să fie anunţat.

Am avut inspiraţia să spun că eu eram acel domn, drept care proprietăreasa îşi ceru scuze că liftul era defect şi mă informă că doamnele puteau fi găsite la etajul trei, apartamentul numărul cinci. Înainte ca ea să termine eu eram la jumătatea drumului.

Am făcut cîţiva paşi de-a-lungul unui coridor fără ventilaţie şi am ajuns la numărul cinci ; nu a fost nevoie să bat căci uşa era întredeschisă — probabil în aşteptarea celuilalt domn. Am împins-o şi am intrat într-un salon tapiţat cu pluş, cu mimoze ofilite în vaze pictate, ziare şi

mucuri de ţigări împrăştiate pe covorul murdar şi o baladeră de ghips dată cu bronz aşezată în faţa oglinzii de deasupra căminului. Privirea mea surprinsese atît de iute toate aceste detalii tocmai pentru că ele aveau tot atît de puţin de a face cu Catherine Glenn ca şi masa încărcată cu sticle de gin şi bitter, pahare goale de cocktail şi felii de lămîie.

Nu era pentru prima oară că mă simţeam întrucîtva responsabil pentru nefericirea doamnei Glenn. Treptat acest sentiment s-a accentuat şi a fost unul din motivele pentru care am încercat să o supraveghez, să o fac să simtă că la nevoie poate conta pe mine. Dar conştiinţa mea nu fusese copleşită în întregime de acest lucru. Comportamentul meu fusese dictat de acelaşi impuls care mă făcuse să-i smulg lui Stephen promisiunea că nu o va dezamăgi niciodată. Nu trebuia decît să mi-o aduc aminte pe Catherine, aşa cum o cunoscusem prima oară, pentru ca să mă conving că, la urma urmei, viaţa ei fusese mult mai bogată şi mai intensă decît dacă şi-ar fi petrecut restul zilelor inutil, fără copii, în decorul solemn al casei ei din New York. Nu aveam nici o legătură cu plecarea ei în căutarea lui Stephen ; eram încă sigur că în ceea ce a urmat ea şi-a găsit mai multă fericire decît durere.

Dar acum ? Stăteam în camera aceea mizeră şi sordidă şi mă întrebam dacă ascunzîndu-i adevărul nu-mi încărcam prea tare conştiinţa. Deodată mi-am zis : „A sosit timpul — orice s-ar întîmpla, trebuie s-o scap de oamenii ăştia." Mi-am amintit însă cum moartea lui Stephen le apropiase pe cele două femei şi m-am gîndit că, acum, distrugerea acestei legături ar putea fi un gest de mare cruzime.

Încă mai chibzuiam, nehotărît, cînd am auzit o voce din spatele uşii opuse celei pe care intrasem. Camera de dincolo era întunecată şi abia acum remarcam că şi uşa aceasta era întredeschisă.

— Ai dormit de amiază ? Spuse o voce iritată de femeie. Mai vrei ceva înainte ca eu să plec ? Ţi-am spus că omul care va aranja cu împrumutul vine la mine. Soseşte dintr-o clipă în alta.

Era vocea doamnei Glenn, dar atît de ascuţită şi de schimbată încît la început n-am recunoscut-o. „Aşa vorbeşte cînd ştie că n-o ascultă nimeni", m-am gîndit.

Drept răspuns s-a auzit un vag murmur ; apoi zgomotul unei draperii trase pe inele ; apoi doamna Brown care continuă :

— Poţi foarte bine să semnezi scrisoarea şi acum. Uite, nu trebuie decît să-ţi scrii numele... ochelarii ? Nu ştiu unde-ţi sînt ochelarii, mereu îţi pierzi lucrurile. Îmi pare rău dar nu pot să ţin o servitoare care să se ţină după tine... dar nu-i nimic de care să-ţi fie teamă în scrisoarea asta. Ţi-am mai spus că nu-i decît o formalitate. Boy ţi-a mai spus şi el asta, nu-i aşa ? Nu cred că vrei să insinuezi că încercăm să-ţi furăm banii. Ne trebuie atît cît s-o scoatem la capăt mai departe. Hai, lasă-mă să-ţi ţin mîna ca să semnezi. Şi mîna mea tremură... de vină e numai teama asta afurisită... Să nu-ţi închipui că eşti singura persoană care trece prin clipe grele... Ce-i, ce s-a întîmplat ? De ce mă împingi... ?

Rămăsesem nemişcat, nestingherit însă de faptul că trăgeam cu urechea. Eram gata s-o fac şi pe asta de vreme ce altfel nu puteam afla adevărul. Dar la întrebarea „De ce mă împingi ?" am bătut grăbit la cea de a doua uşă.

Se lăsă tăcere.

— Iată-l ! Va trebui să semnezi acum ! Exclamă doamna Brown.

Am deschis uşa şi am intrat ; camera era un dormitor ; era la fel de meschină şi de murdară ca şi cealaltă. Am zărit o grămadă de pînze, cu sau fără rame, stivuite lîngă perete. Doamna Glenn stătea într-un fotoliu, lîngă fereastră. Era înfăşurată într-un fel de capot de culoare închisă iar părul ei alb era strîns într-un fileu. Chipul

mai păstra încă acea frumusețe sculpturală ; dar substanța lui degenerase din marmură în fildeș vechi. Trupul i se micșorase astfel încît, scufundată în scaun și acoperită de veșmintele largi părea o păpușă mică și uzată. Doamna Brown părea, prin contrast probabil, mare și impunătoare. În prima clipă înfățișarea ei m-a izbit mai mult decît cea a doamnei Glenn. Aceasta urmase mai repede decît îmi închipuisem declinul firesc al vîrstei, pe cînd doamna Brown era altă femeie. Și asta nu numai din cauza faptului că se îngrășase și devenise mai greoaie sau pentru că tenul i se înăsprise atît de evident sub fardul aplicat cu grijă. În ciuda toaletei elegante și a coafurii studiate, înfățișarea ei avea ceva neglijent și întîmplător. Am mai observat că pe părul aranjat cochet pălăria îi alunecase ușor într-o parte și că ochii ei strălucitori de obicei erau acum tulburi ; se ținea pe picioare într-o poziție ușor nesigură. Treptat incredibilul adevăr ieși la iveală : doamna Brown devenise alcoolică.

— Ei, cum naiba... izbucni ea uluită, recunoscîndu-mă în cele din urmă. Ridică mîna să-și îndrepte pălăria dar nu reuși decît s-o tragă prea mult în partea cealaltă.

— Scuzați-mă, mi s-a spus să urc la numărul cinci și cum în salon nu era nimeni, am bătut la ușa asta.

— Ah, ai bătut ? Nu te-am auzit, zise ea bănuitoare ; dar nu o mai ascultam căci vechea mea prietenă mă recunoscuse la rîndul ei și întindea spre mine mîinile-i tremurătoare.

— Știam că vei veni, am spus că o să vii ! — exclamă ea.

Doamna Brown îi spuse rîzînd :

— Ai spus tu de multe ori că o să vină dar a trecut ceva timp pînă să se adeverească.

— Știam că vei veni, repetă doamna Glenn — și în timp ce mă aplecam să o sărut am simțit cum îmi mîngîia părul cu degetele ei nesigure.

— Întîlnirea îndrăgostiților, izbucni doamna Brown cu prefăcută veselie, apoi se sprijini de ușă și continuă să ne privească ironic.

— Nu te așteptai să ne găsești în acest lăcaș splendid, nu-i așa ?

— Nu. Mai întîi am trecut pe la vilă.

Catherine Glenn mă privea cu duioșie. M-am așezat alături, iar ea își puse mîna într-a mea. Degetele zbîrcite îi tremurau fără oprire.

— Poate că dacă veneai mai repede — continuă doamna Brown — ai fi putut aranja în așa fel încît să rămînem acolo. Eu sînt neputincioasă, nu pot face nimic cu ea. Faptul că ani de zile am avut grijă de copilul pe care ea l-a părăsit, nu înseamnă nimic pentru ea. Se pare că nu e de părere că-mi datorează ceva.

Doamna Glenn ascultă în tăcere fără să se uite la acuzatoarea ei. Își ațintise asupra mea privirile adîncite în orbite.

— Nu mai avem nici un ban, rosti ea cînd cealaltă încetă.

— Nici un ban, nici un ban ! Asta-i ultima placă. Întotdeauna au fost destui bani pentru comoara ei — pentru toate mofturile și capriciile lui, pentru călătorii, mașini, doctori... n-are rost să mai continui ! Dar acum cînd n-am mai rămas decît eu și cu Boy, care am muncit pentru iubitul ei fiu ani de zile și am cheltuit pe el ultimul bănuț în vreme ce maică-sa uitase de existența lui — acum n-a mai rămas nimic ! Acum nu-și mai poate permite nimic ; acum nu-și plătește nici măcar propriile cheltuieli ; preferă să moară de foame decît să ne dea ceea ce ne datorează...

— Draga mea... draga mea, murmură Catherine Glenn, încă cu ochii la mine.

— Ah, fără „draga mea", se înfierbîntă doamna Brown. Tu de fapt vrei să spui : „Cum poți să vorbești astfel în fața lui ?" Îți închipui probabil că îmi displace

sosirea lui. Ei bine, greşeşti mai mult ca niciodată. Mă bucur că-i aici ; mă bucur că a putut vedea unde locuieşti şi cum locuieşti. Numai că de data asta vreau ca el să audă şi varianta noastră a poveştii, nu numai pe a ta.

Doamna Glenn îmi strînse mîna cu degetele ei neliniştite.

— Vrea ca eu să semnez o hîrtie. Nu înţeleg.

— Nu înţelegi ? Nu ţi-a explicat Boy ? Atunci ai spus că ai înţeles.

Se întoarse spre mine ridicînd din umeri.

— Toate mofturile şi fiţele astea... nu vreau decît bani suficienţi ca să achit notele de plată... ca să nu fim alungaţi şi din gaura asta...

— Nu mai sînt bani... repetă încet doamna Glenn.

— Eram înmărmurit. Scena trebuia să se sfîrşească cu orice preţ, cu toate că nu ştiam cum am putea ocoli o astfel de fiinţă furibundă. În cele din urmă am spus :

— Dacă m-ai lăsa puţin cu doamna Glenn poate că ar reuşi să-mi explice...

— Cum să-ţi explice un lucru pe care ea însăşi spune că nu-l înţelege ? Dacă vă las singuri îţi va spune numai minciuni despre noi — am descoperit asta cu mult timp în urmă.

Înaintă cîţiva paşi spre mine, se prinse cu mîna de draperia de la fereastră şi îmi spuse rîzînd prosteşte :

— Nu că aş tînji după compania ei. În ultima vreme am avut destulă parte de ea. Scuzaţi-mă că spun toate astea, dar este vorba de o problemă care ne priveşte numai pe noi două.

Am strîns cu putere mîna doamnei Glenn şi am continuat s-o privesc pe doamna Brown, în speranţa că un dialog tăcut din priviri s-ar putea dovedi mai eficient decît schimbul fără rost de argumente. Începeam să cred că citise în ochii mei avertismentul pe care încercam să i-l transmit. Dacă mai rămăsese vreun ban, doar eu eram în stare să-l scot de la Catherine, de vreme ce toate în-

cercările ei dăduseră greș ; tocmai acest lucru încercam eu să i-l aduc aminte și s-o fac să-l înțeleagă. Mai făcusem o dată trucul ăsta ; dacă și-ar pune nădejdea în mine din nou ? O vedeam că șovăie ; dar mintea nu-i mai era atît de sprintenă ca întîia dată. Continuă să se holbeze la mine cu priviri împăienjenite de furie și băutură. Puteam să observ cum gîndurile i se agățau anevoie de propunerea mea pentru ca apoi să-i dea drumul din nou.

— Ah, știm cu toții că te crezi Dumnezeu din ceruri ! — izbucni ea scuturînd din cap în semn de dispreț.

— Cred că te-aș putea ajuta dacă aș discuta în liniște cu doamna Glenn.

— Ei bine, puteți discuta în liniște.

Se uită în jur, își trase un scaun și se trînti greoaie în el.

— Ador să ascult ce aveți să vă spuneți, declară ea.

Mîna doamnei Glenn începu iarăși să tremure. Se întoarse spre ea și-i spuse :

— Draga mea, aș dori să fiu singură cu prietenul meu.

— „Aș dori" !, „Aș dori" ! Cred și eu că ai dori. Întotdeauna a fost cum ai dorit *tu* — dar acum va fi așa cum vreau eu. Și eu vreau să asist la conversația dintre doamna Glenn și domnul Norcutt, în loc să-i las să spună în liniște oribilități despre mine, în lipsa mea.

— Oh, Chrissy ! Murmură prietena mea ; apoi se întoarse spre mine.

— Vino mai bine în altă zi.

Doamna Brown se uită la mine cu niște priviri care încercau să fie viclene.

— Vai, nu trebuie să-l alungi. Ți-am spus că prietenul meu va fi aici în cîteva minute. Dacă semnezi hîrtia o iau și mă duc cu el la bancă iar domnul Norcutt va putea să stea cu tine și să-ți povestească toate noutățile. N-ar fi bine și plăcut ? — încheie ea lingușitor.

Privind chipul palid și speriat al Catherinei Glenn, am fost cît pe ce să-i spun : „Semnează orice ar fi numai s-o văd plecată !“ Dar ea își îndreptă umerii căzuți și repetă cu glas șoptit :

— Nu pot să semnez.

Chipul doamnei Brown se congestionă.

— Nu poți ? Ăsta-i ultimul cuvînt, da ? Toți ăștia sînt banii pe care ni-i datorează, fii atent — bani pe care i i-am dat într-un fel sau altul, mi se adresă ea. Toți banii, pînă la ultimul. Iar acum stă acolo și spune că n-o să ne plătească.

Catherine Glenn își frămîntă degetele în mîna mea și rîse abia auzit.

— Acum e el aici, sînt în siguranță.

Chipul stacojiu al doamnei Brown se făcu vînăt. Buza de jos îi tremura și vedeam cum se luptă să-și găsească cuvintele pe care mintea ei tulbure nu era în stare să i le ofere.

— Dumnezeu atotputernic ! Asta crezi tu că e el. Era evident că-și dăduse seama de prostia pe care o spusese, căci se ridică brusc și, apropiindu-se de fotoliul Catherinei, o privi cu furie neputincioasă.

— Ei bine, o să-ți arăt eu...

Se întoarse spre mine mînată de un alt impuls.

— Știi foarte bine că poți s-o faci să semneze dacă vrei. Privirile ni se întîlniseră din nou. Ale ei spuneau : „Asta e ultima ta șansă și ultima ei șansă. Te previn...“ Ale mele răspundeau : „Prostii, nu poți să ne sperii ; nici măcar pe ea n-o mai poți speria cîtă vreme sînt eu aici. Și dacă nu vrea să semneze n-o vei putea forța. Te am la mînă cu un secret care te-ar face să-ți ții gura într-o clipă.“

Continuă să-și ațintească privirile greoaie asupra mea pînă cînd am simțit că ultimul meu semnal a ajuns pînă la ea. Dar n-a rostit nici un cuvînt. În cele din urmă i-am spus :

— Știi foarte bine ce risc îți asumi...

Mai bine aș fi tăcut din gură. Dar acest dialog stupid mă călca pe nervi. Dacă nu vroia să înțeleagă era timpul s-o fac... Ah, de data asta a înțeles, a fost destul de iute la minte ! Cuvintele mele îi alungaseră aburii din minte. Îmi răspunse cu o privire la fel de dură ca a mea și apoi rîse.

— Ce risc îmi asum ? Ah, deci asta era ? Asta e avantajul pe care îți închipuiai că îl ai asupra mea ? Ei bine, mă bucur să aflu asta... mă bucur să-ți spun că am știut tot timpul că știi. Mi-e silă și m-am săturat de toată înșelătoria asta ; dacă n-are de gînd să semneze îi voi spune chiar eu totul. Acum cărțile sînt pe masă, așa că poți alege. Depinde de tine. Riscul e de partea ta acum !

Inexplicabilă ființă ! Complet confuză din pricina băuturii pînă acum o clipă, iat-o dînd lovitura cu diabolică precizie ! Am tăcut, gîndindu-mă la provocarea ei oribilă, căreia nu știam cum să-i fac față. Apoi mi-am dat seama că pe chipul doamnei Glenn trecuse un fior, făcînd-o să pară mai mică și mai pămîntie la culoare decît înainte. Se aplecă spre mine de parcă doamna Brown, care stătea în picioare, lîngă noi, nu ne putea auzi.

— Ce are de gînd să-mi spună ? Nu-mi pasă, numai să nu fie ceva rău despre Stevie. N-ar putea fi așa ceva, nu ? De unde să știe ea ? Nimeni nu poate interveni între o mamă și fiul ei.

Doamna Brown izbucni într-unul din rîsetele ei violente.

— Mama și fiul ei ? N-aș zice asta ! M-am săturat să te fac să crezi că ești mama lui.

Era tocmai lucrul pe care nu-l prevăzusem — că se va folosi de amenințarea mea ca să mă atace. Riscul era mult prea mare și fără îndoială că ar fi simțit asta dacă ar fi fost în stare de așa ceva. Dar nu era, și aici stătea pericolul.

În fața acestei izbucniri, doamna Glenn rămase liniștită și am crezut că luase amenințarea doamnei Brown drept vorbe goale. Pătrunsese însă sensul cuvintelor fără să se lase convinsă. Se uită la mine și surîse ușor.

— Acum spune că nu sînt mama lui.

„Astea sînt ultimele ei resurse ; nu-ți fie teamă n-o să mă facă să semnez" — părea să-mi spună zîmbetul ei.

Doamna Brown înțelese și ripostă cu înverșunare.

— Nu mă crezi ? Știam că va fi așa ! Atunci întreabă-l pe prietenul tău, domnul Norcutt. Pe el întotdeauna l-ai crezut. El știe adevărul de atîta vreme — cu mult înainte ca Stephen să fi murit el a știut că nu e fiul tău.

Am țîșnit în picioare vrînd parcă să-mi apăr prietena de vreo lovitură ; dar ea mă ținea strîns de mînă cu degete spasmodice.

— Parcă ea ar ști ce înseamnă să ai un copil ! Toate lunile acelea cînd e trup din trupul tău... O *mamă* știe asta, spuse ea.

— O mamă, da. Nu spun că n-ai avut un copil pe care l-ai părăsit. Spun doar că acel fiu n-a fost Stephen. Mă crezi că știu asta ? Uneori îmi venea să-ți rîd în față de felul în care vorbeai despre el... alteori trebuia să ies repede din cameră ca să pot rîde în voie...

Doamna Brown se opri gîfîind de parcă furia acestei izbucniri ar fi silit-o să-și vină în fire și acum vedea pentru prima oară ce făcuse. Catherine Glenn rămăsese cu capul plecat ; mîna pe care i-o țineam se răcise. Am privit-o pe doamna Brown și i-am spus :

— Nu vrei să ne lași singuri, acum ? Bănuiesc că n-a mai rămas nimic de spus.

Se uită la mine clipind din pleoapele grele. O vedeam că șovăie. Dar în aceeași clipă mîna doamnei Glenn mă strînse și mai tare ; mă trase înspre ea și mă cercetă cu privirile ei adînci.

— Ce vrea să spună zicînd că tu știai ce era cu Steve ?

I-am strîns mîna fără să răspund. Îmi concentram toate eforturile să o fac să tacă pe rivala mea şi să reuşesc să o dau afară din cameră. Doamna Brown stătea sprijinită de marginea ferestrei şi ne privea de sus. O vedeam că era dezamăgită de ce spusese dar şi triumfătoare totodată ; eu trebuia să accentuez dezamăgirea înainte ca triumful să învingă. Dar Catherine Glenn mă silea să stau lîngă ea. Privirile îi erau sfredelitoare.

— E adevărat ? — întrebă ea şoptit.

— Adevărat ? — exclamă doamna Brown. Pune-l să jure că nu-i adevărat, să vezi ce mutră face ! A făcut parte din conspiraţie, bătrînă neroadă ce eşti !

Doamna Glenn îşi înălţase capul pe umerii firavi ; pe chip i se întipărise o nobleţe aparte.

— Ai fost prietenul meu., mă rugă ea.

— Întotdeauna am fost prietenul tău.

— Atunci nu trebuie s-o cred.

Doamna Brown părea că îşi adună puterile pentru o ultimă vărsare de sînge. Văzuse că nu aveam curajul s-o dau cu forţa afară din cameră şi asta îi dădea un sentiment tulbure de triumf, de parcă tot ce-i rămăsese de făcut era să mă provoace.

— Spune-i că mint, de ce nu-i spui că mint ? — întrebă ea în batjocură.

Am îngenunchеat lîngă buna mea prietenă şi am îmbrăţişat-o.

— Vrei să vii cu mine, acum, pe loc ? Te voi duce oriunde vrei... voi avea grijă de tine... pentru totdeauna.

Mă privi cu ochii mari. Părea că-mi cîntăreşte vorbele înainte de a le înţelege sensul. Apoi rosti cu acelaşi glas scăzut.

— Atunci, e adevărat ?

— Vino cu mine, vino... am repetat eu.

Am simţit cum încerca să se ridice dar picioarele nu o ajutau. Se prăbuşi la loc.

— Da, ia-mă de lîngă ea.

Doamna Brown rîse.

— Ah, asta era ? „Pleacă de lîngă femeia asta rea și îți voi explica totul, și va fi bine"... De ce nu-l adopți pe *el* în locul lui Steve ? Aș zice că asta a urmărit tot timpul. Asta e motivul pentru care e atît de hotărît să nu te lase să ne dai banii...

Se dădu la o parte și arătă spre ușă.

— Poți să pleci cu el, cine să te împiedice ? N-aș putea nici dacă aș vrea. Acum văd eu că pentru el am păstrat noi prețioasele tale milioane. Du-te cu el și o să-ți povestească totul...

Un zîmbet ciudat i se ivi pe chip.

— Totul în afară de un amănunt... un amănunt pe care nu-l știe și pe care *tu* îl vei afla chiar acum.

Se apropie de noi și am dat să ridic mîna s-o opresc. Dar ea începu să turuie cu privirea ațintită asupra Catherinei Glenn.

— Ceea ce nu știe el este motivul pentru care am înscenat totul. Steve nu era fiul meu adoptiv, la fel cum nu era nici fiul tău adevărat. Fiu adoptiv, ce să zic ! Cîți ani crezi că am ? Era iubitul meu ! Înțelegi ? Iubitul meu ! De-aia am ticluit toată povestea asta stupidă cu adopțiunea și tot restul — pentru că era foarte grav bolnav, era dărîmat și toți trei n-aveam nici un chior, iar eu n-aveam nici un ban pentru el și nu-mi păsa cum îi obțineam, pentru nimic în lume nu-mi păsa, numai să-l știu sănătos și fericit.

Se opri trăgîndu-și cu greu răsuflarea.

— Asta e, mai bine îți spuneam decît să avem parte de banii tăi. Mai bine aflai ce însemna Steve pentru mine decît să crezi atîta vreme că îți aparține ție...

Stăteam încă îngenuncheat lîngă Catherine, cu brațul după umerii ei. Deodată am simțit cum inima îi zvîcnește cu putere, apoi mi s-a părut că nu mai bate deloc. Privirile nu-i mai erau întoarse spre mine, ci se holbau încremenite la doamna Brown. Chipul i se schimonosi

spasmodic apoi, spre uimirea mea, se înseninã luînd o expresie copilãreascã, cu un zîmbet uşor ironic şi jucăuş totodată. Ridică mîna şi arătă tremurînd spre pălăria aşezată strîmb, a doamnei Brown.

— Draga mea, îţi stă strîmb pălăria.

Am rămas uluit pentru o clipă ; apoi am înţeles că îi întorcea cu blîndeţe replica zeflemitoare pe care doamna Brown i-o adresase ei de atîtea ori. O dată lovitura dată, se sprijini de mine şi răsuflă uşurată ca un copil ; am înţeles imediat că doamna Brown dăduse greş. Soarta îndurătoare întunecase mintea Catherine Glenn chiar în clipa în care înţelegerea adevărului ar fi însemnat tortura finală.

Doamna Brown înţelesese şi ea. Rămase uitîndu-se la noi neîncrezătoare, apoi spuse pe un ton oarecum sfidător.

— Ei bine, trebuia să-i spun.

Se întoarse şi ieşi din cameră, iar eu am rămas la picioarele doamnei Glenn. Privirile i se umbriseră şi mă îndoiam că mă recunoştea ; buzele ei mai schiţau încă acel zîmbet duios şi am înţeles că aşteptase probabil ani de zile să azvîrle în rivala ei această săgeată minusculă.

ZIUA ÎNMORMÎNTĂRII

Soţia sa i-a spus : „Dacă nu renunţi la ea, mă arunc de pe acoperiş.“ El nu a renunţat, iar ea s-a aruncat de pe acoperiş.

Firește că la anchetă nu a ieşit la iveală nimic din toate acestea. Din fericire, doamna Trenham nu a lăsat nici o scrisoare sau jurnal — de fapt nici un fel de hîrtii ; nici măcar o grămăjoară de scrum în vatra căminului. Era genul de femeie care niciodată nu păruse să fi avut preocupări sau încurcături de ordin material. Doctorul Lanscomb, care o îngrijise pînă în ziua în care soţul ei a fost chemat la catedra din Kingsborough, a mărturisit că fusese întotdeauna excesiv de emotivă şi hipersensibilă şi niciodată „în regulă“, de cînd îi murise singurul copil. Mărturia doctorului încheiase ancheta ; întreaga afacere nu durase mai mult de zece minute.

Apoi, după un alt răstimp nesfîrşit de patruzeci şi opt de ore, sosi şi ziua înmormîntării. Niciodată după aceea Ambrose Trenham nu a mai putut să-şi amintească ce a făcut de-a lungul acestor patruzeci şi opt de ore. Rudele soţiei locuiau în California, la capătul celălalt al continentului ; nici el nu avea rude prin apropiere ; casa — care

îi devenise brusc străină, ca şi cum niciodată n-ar fi fost a lui — fusese lăsată în seama vecinilor binevoitori, a femeilor grijulii, cu pasul lor uşor, şi a bărbaţilor volubili şi îndatoritori, care păreau a fi un amestec de comisionari de cărţi şi predicatori revivalişti. Toţi aceşti bărbaţi au luat măsuri, au discutat pe şoptite detaliile tehnice cu femeile grijulii şi nu după mult timp s-au întors cu un coşciug cu mînere placate. Cineva l-a întrebat pe Trenham ce text urma să fie gravat pe plăcuţa de pe capac iar el i-a răspuns : „Nimic". Mai tîrziu a înţeles că nu acesta fusese răspunsul aşteptat, dar fireşte că toată lumea l-a pus pe seama durerii care îl copleşise.

Înainte de înmormîntare a mai fost un moment care i s-a părut îngrozitor — de fapt toate au fost îngrozitoare. Atunci cînd doamna Cossett, soţia profesorului de literatură engleză, s-a apropiat de el şi l-a întrebat :

— Vrei s-o vezi ?

— S-o văd ? întrebă la rîndul lui Trenham, gîtuit, fără să înţeleagă.

Doamna Cossett păru surprinsă şi uşor consternată.

— A sosit momentul... să închidă coşciugul.

„Lasă-i să-l închidă" fu cît pe-aci să spună soţul văduv, dar citi pe chipul ei că nu acesta ar fi fost răspunsul cuvenit. S-a ridicat, a ieşit după ea din cameră şi a urmat-o pe scări în sus... S-a uitat la soţia sa. Faţa îi fusese cruţată.

Acum momentul acela trecuse, la fel şi înmormîntarea. Timpul s-a consumat cumva, pînă la urmă. La înmormîntare, Trenham şi-a descoperit în sine — el neatentul şi distratul — însuşirea stranie de a distinge separat pe fiecare persoană cunoscută din biserica arhiplină. Era incredibil. Stătea în primul rînd, cu capul aplecat, sprijinit în mîini şi deodată i se păru că este înzestrat cu forţa de a intui cine se află în spatele lui ori în altă parte. Cînd slujba luă sfîrşit iar corul începu să cînte *O, Paradis* porni spre ieşire în urma coşciugului şi, deşi nu

ridicase capul şi nu se gîndise să privească în jur, chipurile pătrundeau în cîmpul viziunii sale interioare unul după altul, printre care, da : dintr-odată, şi cel al Barbarei Wake.

Şocul a fost cumplit : Trenham fusese atît de sigur că nu va veni ! Mai tîrziu a înţeles că trebuia să vină pentru a salva aparenţele. „Aparenţele" încă mai domneau în Kingsborough — dar unde nu stăpîneau ele în lumea universitară şi mai ales în Noua Anglie ? ! Pe moment însă se simţi îngrozit şi jignit în sentimentele sale cele mai sfinte. Ce drept avea ea ? Cum de îndrăznea ? Era indecent...

În reacţia produsă de acest şoc, sentimentul de remuşcare pentru tot ce se întîmplase se transformă într-o ură ca de gheaţă faţă de femeia care fusese cauza acestei tragedii. Singura cauză. Căci, într-o clipă, Trenham nu mai vroia să ştie de propria sa vină în tot acest dezastru. „Da, ea este cea care m-a ispitit, femeia asta" ! Biata şi nedreptăţita Milly. Îi spunea întruna : „Eşti atît de slab ; şi mereu te ispiteşte."

El obişnuia să rîdă la gîndul că Barbara Wake ar fi putut fi o seducătoare ; una din închipuirile bietei Milly! Pe atunci i se părea că el era cel care-i ţinea calea şi că fata se eschiva ; dar acum o privea cu ochii soţiei şi o dispreţuia ca atare. Cîtă indecenţă din partea ei să vină la înmormîntare ! Ca să-l mai vadă încă o dată pe el, probabil. Era o nesăţioasă... ca şi cum ochii ei nu se săturau niciodată de el. Dar dacă el va fi destul de tare, nu va mai avea dînsa prilejul să şi-i sature...

II

Indignarea sa sporea umplîndu-i ultimele ore ale acelei zile nesfîrşite, orele pustii care au urmat după înmormîntare. Asta îl mai întărea, îl făcea să se simtă ocupat.

Rectorul universității, vechi prieten de-a său, îl condusese cu mașina spre casa pustie și ar fi vrut să intre și el. Dar Trenham l-a refuzat și, după ce și-au strîns mîinile, a pornit-o singur pe aleea din fața casei. Pe masa din sufragerie îl aștepta cina rece. Nu se atinse de mîncare, își turnă în pahar whisky cu apă, se duse la birou, își aprinse pipa și se așeză în fotoliu să se gîndească, dar nu la soția lui — în legătură cu care ancheta își încheiase socotelile — ci la Barbara Wake. Cu ea va trebui să-și încheie el însuși socotelile. Și pe loc se și văzu făcînd pur și simplu un pachet — cu toate scrisorile ei și cu singura ei poză, pe care el o purta întotdeauna în agendă — și înapoindu-i totul fără nici un cuvînt.

Cuvînt ! Ce cuvînt ar putea oare egala efectul unei astfel de tăceri ? Barbara Wake avea acel obicei femeiesc de a răsuci un lucru pe toate părțile, de a-l discuta pînă la epuizare ; în această privință era la fel de rea ca Milly și nimic nu o exaspera mai mult decît un gest mut de respingere. Își imagină cum, singură în camera ei, va deschide pachetul și scena avu un efect atît de înviorător încît oboseala îi dispăru, pulsul începu să-i bată cu putere și pentru prima oară în acele zile simți junghiul foamei. Oare friptura rece mai era încă pe masă ? se întrebă furișîndu-se rușinat spre sufragerie. Dar bineînțeles că tocmai astăzi masa fusese strînsă. Alte dăți servitoarea lăsa ore întregi farfuriile goale pe masă ; asta era una din nemulțumirile casnice ale lui Milly. De cîte ori nu-i spusese el agasat : „Dumnezeule, dar ce contează asta ?“ și ea îi răspundea : „Dar, Ambrose, mușchii ?“. Și acum, ca niciodată, proasta de servitoare strînsese totul. Se întoarse în birou, se așeză, dar se simți deodată mult prea flămînd ca să se mai poată gîndi la altceva. Nici măcar răzbunarea pusă la cale nu mai avea darul să-i țină de foame, nimic nu mai putea înlocui felia de friptură cu salată de car-

tofi şi murături pe care cu cîteva ore înainte le privise dezgustat.

Se luptă cu foamea o vreme, apoi se ridică şi sună. Jane, servitoarea severă, între două vîrste, apăru, promptă şi atentă. — De obicei, pînă se învrednicea să apară, trebuia să suni de să strici clopoţelul. Faptul că se vedea nevoit să-şi mărturisească foamea îl umilea şi îl făcea să se simtă insensibil şi laş ; dar nu mai putea rezista. Îngăimă ceva despre faptul că ar trebui totuşi să mănînce puţin... şi deodată Jane îl privi cu ochii umezi de compasiune.

— Aveţi dreptate, domnule. Trebuie să *încercaţi*... să vă străduiţi.

— Da, zise el. Era conştient de asta. Se va strădui.

— Tocmai discutam la bucătărie, Katy şi cu mine, că în felul acesta nu mai puteţi rezista.

Abia de mai avu răbdare ca ea să-şi termine tirada şi să se ducă în cămară... Prin uşa întredeschisă de la bucătărie ascultă hămesit zgomotul paşilor ei încolo şi încoace, clinchetul veselei şi zornăitul coşului cu tacîmuri. Cînd Jane veni să-i spună că cina era gata, îi ieşi în întîmpinare. Katy îi făcuse şi o omletă, aşa cum îi plăcea lui.

Cînd uşa se închise în urma ei, îşi propti coatele pe masă şi, cu capul plecat, goli fiecare farfurie.

Îşi dăduse el oare seama, pînă atunci, de rafinamentul subtil al unei felii de şuncă presată ? Îşi umplu din nou paharul şi, întinzîndu-se voluptuos, aşteptă fără grabă brînza, biscuiţii, cafeaua şi felia de plăcintă cu mere adăugată, cu scuzele de rigoare, de la prînzul servitoarelor... şi apoi ce redeşteptare ! Căută tabachera, îşi tăie un trabuc Corona şi îl aprinse calm, aproape nepăsător, sub privirile umede şi recunoscătoare ale lui Jane. „Acum e salvat" părea să spună, cu devotament, chipul ei.

III

Trebuie să trimită imediat scrisorile înapoi. Dar cui ar putea să le încredințeze ? Firește că nici uneia dintre servitoare. Mai rămîne doar individul acela cu mintea înceată care are grijă de grădină și de încălzire, dar care ar fi atît de uluit, încît nu ar putea îndeplini comisionul fără să primească în prealabil cele mai interminabile și elaborate lămuriri, pentru ca apoi să înmîneze pachetul profesorului Wake sau să-l expedieze prin poștă — această ultimă posibilitate trebuie evitată cu orice preț, deoarece scrisul lui ar putea fi recunoscut de careva de la poștă — unul din principalele centre de bîrfă din Kinksborough. Totul devine atît de complicat atunci cînd trăiești într-o comunitate restrînsă și iscoditoare ! Nu avea nici un motiv să creadă că cineva ar fi putut bănui cauza morții soției sale și totuși era conștient de faptul că nu o dată fusese văzut, la ore dubioase și în locuri pustii, împreună cu Barbara Wake ; și dacă soția sa știuse de ce n-ar fi bănuit și ceilalți ? Era absolut necesar ca pentru o vreme să nu-și arate cu nici un chip dorința de a se întîlni cu ea. A-i trimite un pachet în chiar ziua înmormîntării putea să pară din cale-afară de suspect.

Astfel după cafea, trabuc și un strop de coniac vechi, Trenham reveni la starea sa normală, de om rațional. Iar dacă mîncarea îi calmase nervii, îi înviorase în schimb voința, astfel că intenția vagă de a o face pe Barbara Wake să simtă disprețul său se transformă într-o furie oarbă, menită să o nimicească pe loc. Îi va trimite pachetul înainte de lăsarea nopții.

Închise ușa camerei, scoase cheile și descuie caseta în care ținea scrisorile. Acum, nu mai era nevoie să tragă cu urechea la pașii soției, sau să se așeze în fața casetei așa cum făcea de cîte ori i se părea că o aude venind. N-avea decît să împrăștie toate scrisorile pe masă ; Jane și Katy aveau treabă în bucătărie, iar restul casei era al

lui, putea să facă ce poftea. Acum putea să se aşeze şi să citească pe-ndelete, cu nesaţ, paginile cu rînduri strînse. — aşa cum îşi dorise de atîtea ori, pe vremea cînd riscul era prea mare —, dar ele nu mai însemnau pentru el decît nişte resturi infecte ce trebuiau îndesate într-un plic şi închise într-un loc ascuns. Începu să caute un plic.

Dumnezeule ! Erau zeci şi zeci de scrisori ! Şi toate au fost scrise într-un răstimp de optsprezece luni. Nu-i de mirare că biata Milly... dar cît de orb şi de inconştient fusese ! Faptul că nu se puteau vedea prea des era, firesc, cauza avalanşei de scrisori... De cîte ori n-au fost nevoiţi să-şi scrie deoarece nu reuşeau să se întîlnească... şi totuşi acest bombardament cu scrisori era monstruos şi nejustificat... Căută multă vreme un plic destul de mare în care să încapă tot teancul ; în cele din urmă găsi un plic pînzat, în care se păstrau documentele colegiului, şi îndesă scrisorile în el. Dar, se gîndi el deodată, dacă ea va înţelege greşit tăcerea lui, închipuindu-şi că îi trimite scrisorile doar ca măsură de prevedere ? Nu, era puţin probabil, acum cînd orice măsură de prevedere devenise inutilă ; şi totuşi ea ar putea să pretindă că gîndeşte astfel şi să se folosească de acest pretext ca să-i scrie şi să-l întrebe de ce i-a trimis scrisorile înapoi, fără nici un cuvînt. Asta i-ar da ei o şansă — şi probabil tocmai asta aşteaptă —, şansă pe care el e definitiv hotărît să nu i-o acorde. Luă o bucată de hîrtie, scutură stiloul şi scrise cîteva cuvinte, aproape fără să se uite, apoi vîrî notiţa printre scrisori. Îşi simţi mîinile umede la atingerea lor ; îi era frig şi se simţea bolnav... şi blestematul ăla de plic nu vroia să se lipească —plicurile pînzate sînt întotdeauna atît de ţepene. Şi unde naiba era ceara pentru sigiliu ? Începu să răscolească frenetic printre obiectele răspîndite pe masă. Întotdeauna găsea o rezervă de ceară, jos, în sertarul din stînga. Pipăi şi dădu doar peste nişte tăieturi îngălbenite din ziare. Milly avusese mereu grijă ca biroul lui să fie dotat cum se cuvine. Doar în ultima

vreme... săraca Milly ! Dacă ar şti cît de mult suferă el deja, şi cum îşi ispăşeşte păcatele... Atunci nişte sfoară... Găsi puţină într-un alt sertar. Va trebui s-o folosească în loc de ceară şi să încerce să facă un nod dublu. Dar degetele neîndemînatice îi tremurau ca ale unui morfinoman, de parcă scrisorile l-ar fi ars prin plic. Scrise adresa cu mîna tremurîndă şi se aşeză, fără să se uite la pachet, încercînd din nou să găsească un procedeu sigur de expediere.

IV

Seara mîncă cu aceeaşi poftă ca la prînz ; după cină, îşi luă pălăria din cuier şi-i spuse lui Jane :

— Cred că-mi voi fuma trabucul în parcul universităţii.

Era o idee bună : văzu că Jane interpretează ca un semn îmbucurător gestul său de a ieşi să ia aer, după ce atîta vreme stătuse închis în casă. Noaptea era rece şi fără lună iar terenurile colegiului erau probabil pustii la acea oră... În fond, cel mai sigur era să ducă el însuşi scrisorile pînă la uşa fetei, pe faţă şi fără nici un mister... Dacă Malvina, bătrîna servitoare a familiei Wake, va deschide întîmplător uşa, el va scoate pachetul zicîndu-i : „Ah, Malvina, am găsit nişte cărţi pe care domnişoara Barbara mi le-a împrumutat anul trecut, şi fiindcă eu plec..." Treptat, îşi dăduse seama că alternativa cea mai simplă era şi cea mai sigură.

Noaptea era întunecoasă şi Trenham se simţi uşurat. I se părea ciudat şi cumva anormal că acum putea cutreiera din nou la fel ca Ambrose Trenham cel de mai înainte. Era fericit că nu se zăreau prea mulţi oameni şi că străzile de la marginea oraşului erau atît de anemic luminate. Îşi continuă drumul în timp ce, din cînd în cînd,

cotul său lovea pachetul umflat din buzunarul hainei. La fiecare atingere simţea cum îl cuprinde un fel de greaţă. Casa profesorului Wake se afla cam pe la jumătatea uneia din cele mai liniştite străzi periferice. Era departe de drum, adăpostită de crengile unor ulmi bătrîni. Trenham nu reuşi să zărească decît lumina de la cîteva ferestre. Şi deodată, cînd aproape se lipise de gard, Barbara Wake ieşi din casă.

Se opri şi se uită pentru o clipă în jur ; apoi se îndreptă spre aleea îngustă care ducea spre partea opusă a proprietăţii. Oare de ce se ducea într-acolo ? se miră Trenham şi schiţă gestul de a se îndepărta, dar îşi dădu seama cît de providenţială era întîlnirea lor. Aleea întunecoasă abia se strecura printre casele adormite în grădinile lor ; nu era nici ţipenie de om. Încă puţin şi pachetul va fi în mîinile ei, apoi el o va părăsi ridicîndu-şi tăcut pălăria.

În cele din urmă, îşi dădu seama încotro se îndrepta Barbara. În colţul cel mai depărtat al grădinii se afla garajul care se deschidea spre alee. Familia Wake nu avea şofer şi Barbara, care ştia să conducă, era posesoarea cheilor de la garaj. Se întîlnise cu ea de cîteva ori acolo : un loc de întîlnire atît de deprimant! Dar ce puteau face într-un oraş cum era Kingsborough ? Într-o vreme ea pomenise de înfiinţarea unui atelier — se apucase de pictură. Ideea îl alarmase pe Trenham (el ştia cîte comentarii ar fi iscat) şi o determină să renunţe. Cel mai adesea luau trenul pînă la Ditson — oraş manufacturier aflat la distanţă de o oră — unde nu-i cunoştea nimeni... Dar ce putea ea să facă în garaj, la ora asta ?

Imaginea soţiei sale îi reveni în minte. Revelaţia că ea a trăit alături de el şi a ştiut totul, că deodată, cînd a văzut că nu-i mai poate recîştiga afecţiunea, viaţa i s-a părut fără sens şi, fără să ezite, a părăsit-o..., dacă ar fi ştiut de ce porniri pătimaşe era mînată femeia liniştită de lîngă el, ar fi privit-o cu totul altfel, iar dezmierdările insipide

ale acestei tinere n-ar mai fi însemnat atît de mult ! Era genul de bărbat care nu putea trăi fără tandreţe, fără tandreţe manifestată ; propria sa timiditate şi reticenţă trebuiau mereu alungate cu o ironie. Acum, îşi dădea seama că soţia lui semănase prea mult cu el, suferise şi ea, pe ascuns, de aceleaşi complexe. Întotdeauna păruse ruşinată şi speriată de sentimentele ei pentru el, dezgustată dar şi fascinată totodată de reacţia lui. Uneori lui Trenham i se păruse că din punct de vedere fizic ea îl găsea respingător şi atunci se mira de ce gelozia ei era atît de sălbatică. Acum înţelegea că supunerea ei rece şi scîrbită ascundea de fapt o pasiune atît de violentă, încît o umileau sensurile ei, pe care nu le-a putut descifra niciodată. Îşi aduse aminte de o fetiţă stîngace pe care a cunoscut-o la un curs de dans, — la care fusese trimis în copilărie, o fetiţă mînată de o dorinţă arzătoare de a dansa, dar care niciodată nu reuşea să înveţe paşii. Şi, fiindcă şi el simţise la fel nevoia irezistibilă de a lua parte la străvechiul dans al dragostei, a sfîrşit prin a-şi alege o parteneră mai pricepută...

Toate aceste gînduri îl năpădeau în timp ce o urmărea cu privirea pe Barbara Wake. Înaintă încet, cîţiva paşi pe alee, apoi se opri din nou. Nu se hotărîse ce să facă. Dacă se ducea la garaj ca să aducă ceva (era varianta cea mai probabilă la acea oră), se va întoarce cu siguranţă peste cîteva minute şi el o va putea întîlni ca să-i dea scrisorile. Vroia să evite cu orice preţ să intre în garaj. În aceste clipe, ar fi fost o profanare a memoriei lui Milly. Ar fi vrut să şteargă din amintirea sa orele petrecute acolo pe ascuns ; dar în timp ce imaginile îi reveneau în minte cu o acuitate intolerabilă, silueta zveltă a fetei ajunse în dreptul uşii. De cîte ori nu stătuse în colţul acela, sub copacii stufoşi, aşteptînd ca ea să apară şi să se strecoare înaintea lui, astfel ca să nu fie văzuţi împreună. Cît de jalnice şi neînsemnate i se păreau acum precauţiile minuţioase cu care îşi înconjuraseră întîlni-

rile ! Nici măcar nu-şi atinseseră scopul, ci doar slăbiseră dragostea, distrugîndu-i spontaneitatea. Adevărata pasiune trebuie să fie liberă, necugetată, îndrăzneaţă şi nestingherită de grija faţă de sentimentele soţiei, faţă de regulamentul universităţii şi prietenia rectorului, faţă de riscul mortal de a-ţi pierde slujba, sau de a-ţi rata cariera. Dragostea lui pentru Barbara Wake i se părea acum aproape la fel de meschină ca şi cea pe care o oferise cu atîta zgîrcenie soţiei sale...

Înaintă pe alee şi observă că Barbara intră în garaj. Din cauza întunericului abia îi deslușea gesturile. Lîngă uşă, ea scoase lanterna (care îi stîrni lui Trenham alte amintiri), şi la lumina ei îi zări mîna delicată introducînd cheia în broască. Cheia se învîrti, uşa se deschise scîrţîind şi apoi, din nou întuneric...

Imaginea aceasta îi adusese aminte de clipa în care a îndrăznit pentru prima oară să-i prindă mîna şi să-i sărute palma. Se întîlniseră întîmplător în tren, întorcîndu-se amîndoi de la Boston, şi el i-a propus să se dea jos cu o staţie înainte de Kingsborough şi să ajungă acasă pe un drum care scurta prin pădure, de-alungul rîului King. Era o zi însorită, de vară, fetei i se păru amuzantă ideea şi acceptă... Îşi imagina fiecare linie, fiecare contur al mîinii ei tinere şi puternice, cu degete lungi şi uşor teşite la vîrfuri, cu palma elastică şi senzuală. Ce senzaţie ciudată să fii nevoit să-ţi duci zilele în continuare fără să mai poţi simţi vreodată atingerea acelei mîini.

Firește că el va pleca ; va fi nevoit să facă asta. Dacă va fi posibil, va pleca săptămîna viitoare. Probabil că cei de la facultate îi vor permite să-şi ceară anul de studii mai înainte ; dacă nu, poate îl vor lăsa liber pe perioada trimestrului de iarnă, după care s-ar putea decide să demisioneze şi să se ducă în altă parte — în sud sau în California, cît mai departe de această tînără. Tot ce-şi dorea era să ajungă undeva într-un ţinut fierbinte, tropical, unde poţi să stai toată noaptea întins pe o plajă albă şi să asculţi

șoaptele palmierilor duse spre mare de alizeul care numai Dumnezeu știe de unde bate — una din acele insule pline de flori, unde dragostea și căsătoria nu sînt privite cu atîta severitate, unde omul poate să-și dea frîu liber instinctelor fără să provoace vreo catastrofă sau fără să se simtă degradat moral... În primul rînd nu mai vroia să vadă în viața lui o femeie care protestează, se îngrijorează, reproșează și dramatizează lucruri care ar trebui să fie la fel de simple ca mîncarea și băutura...

Trebuia să admită că Barbara nu fusese niciodată speriată sau îngrijorată și nu-i reproșase niciodată nimic. Fata avea un adevărat instinct sportiv. Nu-și amintea ca ea să se fi temut vreodată de riscuri sau să fie preocupată de „aparențe". O dată sau de două ori, cînd dezvăluirea legăturii lor părea iminentă, Barbara aproape l-a înspăimîntat cu inventivitatea ei rece. Aducîndu-și aminte, Trenham rîse disprețuitor : „Versată, fără îndoială !" Dar rîsul nu-l ajută. Cine era vinovat dacă fata trebuia să stăpînească arta disimulării ? Cine altul în afară de el ? El era singurul răspunzător (își dădu deodată seama îngrozit) pentru ceea ce el își închipuia că s-ar numi decăderea ei. Bietul copil, biata Barbara ! Era oare cu putință ca el, seducătorul, corupătorul să-și permită să o judece ? Gîndul era monstruos. Indignarea îi pierise deja ca un abur. Sentimentul de responsabilitate, care pînă atunci îl dezgustase, i se părea acum aproape încîntător. Era răspunzător — deci îi datora ceva ! Slavă cerului pentru asta ! Acum putea să-și înalțe pasiunea la rang de datorie și sub acest pretext moralizator ar putea din nou — ar putea oare, ar îndrăzni el ? — să accepte situația pe față. Această posibilitate vagă îl făcu să se simtă mai puțin înfrigurat și deprimat. Dacă acel ceva potrivnic firii lui, ce tinde spre virtute, ar alege căile tandreții, căldura umană a dragostei și, sub chipul Barbarei, ar veni să se așeze în fața focului din cămin, cît de bine, de liniștit și de fericit s-ar simți el atunci ! O și văzu stînd în fotoliul vechi de piele

(îl va da la refăcut), cu picioarele ei delicate pe covorul turcesc, decolorat (îl va înlocui). Era chiar păcat — se gîndi el furios — că ei nu vor putea, probabil, să locuiască mai departe la Kingsborough, în casa aceea în care atîta vreme nu îndrăznise nici măcar să se uite la scrisorile ei. Firește, dacă se vor hotărî să locuiască acolo, va fi nevoit să o reamenajeze complet pentru ea.

V

Ușa de la garaj scîrțîi și, din nou, la lumina lanternei îi zări mîna care răsucea cheia ; apoi porni spre el, în întuneric.

— Barbara !

La auzul șoaptei lui, ea se opri. Se apropiară unul de altul.

— Vroiai să mă vezi ? îl întrebă, la rîndul ei, în șoaptă. Vocea ei adie spre el ca un vînt de vară.

— Putem intra acolo ? Trenham schiță un gest.

— În garaj ? Da, cred că da.

Se întoarseră și merseră în tăcere prin întuneric. Era de neimaginat cît de mult îl liniștea prezența ei.

Barbara dechise din nou ușa și Trenham o urmă înăuntru.

— Fii atent, am lăsat pe undeva cricul, îl avertiză ea. Trenham scoase mașinal un chibrit și aprinse fitilul unui felinar cu sticla spartă care atîrna de un cui în perete. Cît de familiar i se părea totul, de cîte ori nu scosese cutia de chibrituri, ca să aprindă felinarul ! Stăteau și se uitau unul la altul în pata gălbuie de lumină.

— Nu mă așteptai ? îngăimă el.

— Nu știu prea bine dacă te așteptam, răspunse Barbara în șoaptă și Trenham o văzu în penumbră surîzînd. Ce minunăție !

— Nu credeam că o să te văd. Mă plimbam doar... Deodată își dădu seama cît de greu îi este să dea explicații.

— Bietul meu, Ambrose, zise ea punînd mîna pe brațul lui. Cît de mult am suferit pentru tine...

Da, așa era drept. Un prieten înțelegător și afectuos... orice altceva ar fi fost de neconceput în acel moment. Respiră ușurat și mulțumit. Compătimirea ei îl făcea să se simtă aproape eroic. Cu gîndul la ea, nu-și uitase el oare propriile suferințe ?

— A fost îngrozitor... murmură el.

— Da, știu.

Barbara se așeză pe scara vechiului Packard, iar el găsi un scăunel de lemn și-l trase pînă în dreptul razei de lumină.

— Mă bucur că ai venit, începu ea cu același glas blînd și binefăcător, pentru că mîine plec dis-de-dimineață și...

Trenham sări în picioare și scaunul se rostogoli cu zgomot.

— Pleci, mîine dimineață ? De ce nu-i spusese și lui ? Se simți neputincios și înșelat. Unde se putea duce așa deodată ? Dacă nu s-ar fi întîlnit acum, el ar fi aflat abia după ce ea pleca ? Inima i se strînse înfrigurată.

— Trebuie să înțelegi... așa e mai bine. Mă duc la familia Southwick, în California. Mereu m-au invitat. Mama și tata își închipuie că e vorba de răcelile mele... din cauza iernilor de aici... și sînt de acord cu mine, zise ea încet. Apoi se opri nemaigăsind altceva de spus. Viitorul devenise un pustiu searbăd. Vroiam să te văd înainte de a pleca și nu știam exact... speram să vii... continuă ea.

— Cînd te întorci ? o întrerupse Trenham disperat.

— Oh, nu știu ; bineînțeles că ei vor să stau toată iarna. Au și un plan aiurit despre Hawaii și Samoa... pare drăguț, nu ? Și de acolo... dar nu sînt sigură...

Trenham simți că se sufocă. Trebuie să țipe la ea, să o oprească într-un fel, altfel se va îneca.

— Nu se poate să pleci. Nu se poate să mă lași așa... I se părea că propriul său glas se transformase într-un urlet.

— Ambrose... murmură ea, cu glas potolit, pe jumătate prevenitor.

— Nu se poate. Cum de ești în stare? E o nebunie. Tu nu înțelegi ? Spui că trebuie să pleci — că e mai bine să pleci. Cum adică? De ce e mai bine ? Ți-e teamă de ce-o să zică lumea ? Asta e ?. Ce-or să mai poată spune cînd vor afla că ne căsătorim ? izbucni el istovit. Cuvintele se învălmășeau unele peste altele, în efortul de a se face înțeles.

Ea șovăi o clipă și el rămase așteptînd într-o agonie a emoției. Cît de mult le place femeilor să-i facă pe bărbați să sufere ! În cele din urmă, Barbara răspunse cu glas înăbușit :

— Nu cred că ar trebui să discutăm acum despre toate astea.

Era un reproș. Îi reproșa pur și simplu generozitatea. Dar oare nu vedea, nu înțelegea ? Sau poate într-adevăr îi făcea plăcere să-l tortureze.

— Cum să nu vorbesc dacă tu îmi spui că pleci mîine dimineață ? Chiar ai intenționat să pleci fără să mă anunți măcar ?

— Dacă nu te vedeam ți-aș fi scris, îngăimă ea.

— Ei bine, acum sînt aici și nu-i nevoie să-mi mai scrii. Tot ce ai de făcut este să-mi răspunzi, replică Trenham aproape furios. Calmul cu care ea făcea față situației era suficient pentru a înnebuni un bărbat. Dumnezeule mare, de parcă nu ea se hotărîse ! De ce ți-e teamă ? izbucni el tăios.

— Nu mi-e teamă... numai că nu mă așteptam... credeam că vom vorbi despre asta mai tîrziu... dacă vei avea aceleași sentimente și după ce mă întorc... dacă amîndoi le vom mai avea.

— Amîndoi ! Ah, simți deodată cum i se înfige o gheară în inimă. Ce se întîmpla ? Era ea oare neînchipuit de mări-

nimoasă, sau poate mîndră, exagerat de sensibilă, imaginîndu-şi că el îi face această propunere doar din milă ? Biata fată... bietul copil ! Asta trebuie să fie. Şi pentru asta o iubea şi mai mult, draga de ea. Sau poate (şi iarăşi simţi gheara) că nu vroia să-şi ia nici o obligaţie, ci să-şi păstreze libertatea în vederea acelei excursii aiurite, ca să mai poată şi ea privi în jur — ea, atît de tînără, de proaspătă şi de strălucitoare — de ce să se lege dinainte de un profesor, mai în vîrstă decît ea, din Kingsborough? Hawaii — Samoa... unde mişună nepăsători proprietarii de iahturi şi ofiţerii tineri de marină (i se ivi în minte imaginea chinuitoare a unui grup de tenori gen *Madame Butterfly*, cu părul auriu şi costumele de un alb imaculat) cocktail-uri, fox-trot, razele lunii la tropice... Se simţi deodată bătrîn, cu umerii căzuţi, neîngrijit, cu părul rărit şi alb... Bineînţeles, vroia să privească în jurul ei şi să vadă ce şanse are. Trenham ridică scaunul şi se aşeză din nou.

— Bănuiesc că nu eşti sigură dacă vei mai avea aceleaşi sentimente la întoarcere. Aşa-i ? sugeră el cu amărăciune.

— Nu cred că ar trebui să luăm o hotărîre acum, în seara asta, şovăi ea din nou.

Mînia i se aprinse :

— De ce nu ? Spune ! Eu m-am hotărît, de ce n-ai face-o şi tu ?

— Nici tu nu te-ai hotărît cu adevărat, răspunse Barbara cu blîndeţe.

— Eu nu m-am hotărît ? Adică ce vrei să spui cu asta ? Trenham rîse încercînd să pară înveselit, dar nu reuşi decît să fie dispreţuitor. Era conştient de faptul că vocea şi spusele lui o luau razna dar ea cu ce drept întindea coarda atît de tare ?

— Vreau să spun că ai trecut prin atîtea...

— Prin ce am trecut ? Nu vezi că tocmai ăsta e motivul ? Am ajuns la capătul puterilor, nu mai pot rezista.

— Știu, știu, zise ea și se ridică, se apropie de el și puse mîna, în tăcere, pe umărul lui. Și eu am suferit pentru tine. A fost o lovitură grea. Tocmai de aceea nu vreau să spun nimic ce te-ar putea... Trenham o smuci de mînă și țîșni în picioare.

— Cîtă ipocrizie ! Presupun că vrei să fii liberă să te măriți pe acolo, în caz că vei găsi pe cineva care să-ți placă mai mult. Atunci de ce să nu recunoști ?

— Pentru că nu asta vreau. Nu vreau să mă mărit cu nimeni altcineva, Ambrose.

Ah, ce muzică înduioșătoare ! Își acoperi cu mîinile ochii care îi ardeau. Vocea ei trimitea spre el unde magice, învăluitoare. Era oare cu putință ca dintr-un asemenea chin să ia naștere o astfel de binecuvîntare ? Uită și ziua și locul în care se aflau, o trase de mînă și o îmbrățișă cu un gest brutal.

— Ah, Ambrose ! îi reproșă ea gîfîind. Trenham se luptă cu ea, căutîndu-i cu înfrigurare buzele.

Deodată, în semiîntunericul din jur se auzi o bufnitură și un obiect căzu între ei, pe podea. Se îndepărtară unul de altul iar Barbara îl privi înmărmurită.

— Ce-a fost asta ?

Ce era ? Trenham știa prea bine; simți cum îl străbate un fior rece. Scrisorile, firește... scrisorile ei ! Plicul burdușit și prost legat îi căzuse din buzunar pe podeaua garajului ; în cădere, sfoara se desfăcuse și vraful de hîrtii se împrăștiase la picioarele Barbarei ca un pachet de cărți de joc. Ea luă lanterna și aplecîndu-se aruncă raza de lumină asupra lor.

— Păi astea sînt scrisori ! Ambrose, sînt scrisorile mele ? întrebă ea și așteptă apoi ; dar tăcerea coborîse asupra lui ca plumbul.

— Asta-i motivul pentru care ai venit ? exclamă ea.

Chiar dacă ar fi existat un răspuns el nu l-a găsit și, prosteşte, fără să-și dea seama ce face, se aplecă și începu să culeagă scrisorile. Pentru cîteva clipe o simți cum stă

în picioare, nemişcată, şi se uită la el ; apoi se aplecă şi ea şi ridică plicul desfăcut :

— „Domnişoarei Barbara Wake", citi şi brusc începu să rîdă. Uite, a mai rămas ceva în plic ! O scrisoare pentru mine ? Asta o fi ?

Trenham întinse mîna :

— Barbara, nu fă asta, te implor !

Ea lumină coala de hîrtie care ieşea la iveală din întuneric, solidă, ca o tăbliţă gravată. Începu să citească încet, cu o voce rece şi calculată, parcă bătîndu-şi joc de bietele sale rînduri.

— „10 noiembrie. Probabil că şi tu simţi acelaşi lucru..." N-o smulge Ambrose, îţi interzic. „Probabil că şi tu simţi acelaşi lucru şi că, după tot ce s-a întîmplat, noi doi nu mai putem..." Se opri şi îşi ridică privirile spre Trenham. „După tot ce s-a întîmplat ?", nu înţeleg. Ce vrei să spui? Ambrose, ce s-a întîmplat între noi doi ?

El se dădu înapoi cîţiva paşi şi se rezemă de motorul maşinii :

— N-am spus între noi doi.

— Atunci ce spui ? Barbara aprinse din nou lanterna asupra paginii fatale : „Noi doi nu mai putem dori să ne vedem din nou". Mîna îi căzu şi ea rămase uitîndu-se la el, în tăcere.

Simţindu-i privirile aţintite asupra lui, Trenham murmură jalnic :

— Te-am rugat să nu citeşti asta.

— Dar de ce nu vrei s-o citesc de vreme ce mi-este adresată mie ?

— Nu-ţi dai seama ? Asta nu înseamnă nimic. Eram turbat de furie cînd am scris-o.

— Dar ai scris-o cu puţine ore înainte. Are data de astăzi. Cum puteai să te schimbi astfel în cîteva ore ? Şi spui : „...după cîte s-au întîmplat". Asta înseamnă ceva. Ce oare ? Ce s-a întîmplat ?

Trenham se gîndi că o să-şi piardă minţile, dacă o să mai audă din nou cuvintele astea.

— Ah, termină ! exclamă el.

— Cu ce să termin ?

— Să spui mereu acelaşi lucru : „Ce s-a întîmplat ?". Nu poţi să pricepi că imediat după aceea... Trenham se opri şi Barbara îl încurajă :

— Imediat după aceea... ?

— Nu puteam suporta spaima de unul singur şi ca un laş nenorocit mi-am imaginat că ai şi tu o parte de vină... Vroiam să cred asta, înţelegi...

Tremurînd în întuneric, chipul ei părea din ce în ce mai alb.

— Ce vrei să spui ? Vinovată pentru ce ?

Trenham îşi îndreptă umerii şi rosti încet :

— Vinovată de moartea ei. Eram prea slab să port eu toată vina.

— Moartea ei ? Tăcerea care urmă părea să facă întunericul şi mai negru. Abia de-i putea vedea faţa, era atît de departe.

— Cum aş putea fi eu vinovată. Barbara făcu o pauză, apoi reluă : Vrei să spui că n-a fost un accident ?

— Nu, n-a fost un accident.

— S-a...

— Nu ghiceşti ? se bîlbîi el gîfîind.

— Adică s-a sinucis ?

— Da.

— Din cauza noastră ?

Trenham nu reuşi să răspundă şi după o clipă Barbara continuă grăbită :

— Ce te face să crezi asta ? Ce dovezi ai ? A spus cuiva ? A lăsat un mesaj, o scrisoare ?

El îşi simţea gîtul uscat, îşi adună cu greu vocea :

— Nu, nimic.

— Atunci... ?

— Îmi spusese dinainte, mă avertizase...

— Avertizase ?

— Că dacă voi continua să mă întîlnesc cu tine... și eu am continuat... și ea m-a avertizat din nou... Acum înțelegi ? exclamă el ca un animal hăituit.

Urmă un moment de tăcere care i se păru nesfîrșit. Ea rămăsese tăcută și nemișcată ; dar deodată Trenham auzi suspine înăbușite. Plîngea, plîngea ca un copil înspăimîntat... Astea sînt întorsăturile neașteptate ale sorții ! Cu o clipă mai înainte i se păruse că puterea ei se scursese în vinele lui, încălzindu-l, și atunci se gîndise : „Nu voi mai fi singur cu frica mea", dar acum frica lui o molipsise și pe ea și o simțea cum se crispează în interior, ferindu-se parcă de această atingere.

— Ce îngrozitor, ce îngrozitor... și Barbara începu să plîngă din nou, ca un copil pe care valurile de disperare îl năpădesc unul după altul.

— De ce îngrozitor izbucni el enervat de suspinele ei nestăpînite. Bănuiesc că știai că nu-i place, nu-i așa ?

— Nici nu mi-am închipuit că știe... veni răspunsul șoptit printre lacrimi.

— Vrei să spui că ai crezut că nu știa ? Toate lucrurile astea ? Într-un loc așa de strîmt unde fiecare pîndește să vadă ce face celălalt ? E de așteptat să fie așa, nu ? Dumnezeule !

— Nici nu mi-am închipuit... repeta ea.

— Ei bine, acum începi să înțelegi cît am suferit, se porni el iarăși, exasperat.

— Să suferi ? *Tu* ai suferit ? întrebă Barbara și în glasul ei se simți o undă de batjocură. Înțeleg cît de mult a suferit ea — cît de mult trebuie s-o fi făcut noi doi să sufere.

— Bine măcar că spui „noi doi" !

Barbara nu-i răspunse și Trenham simți din nou cum se retrage în ea însăși, ferindu-se de el. Cum așa ? Complicea lui îl părăsește ? A recunoscut că îi era complice — spusese „noi doi" — și totuși se retrăgea, își lua zborul,

lăsîndu-l singur ! Nu, nu trebuie să scape așa de ușor, nu trebuie să-l părăsească ; nu mai putea să înfrunte din nou singurătatea.

— Barbara ! strigă de parcă distanța dintre ei s-ar fi dublat deja. Ea rămase tăcută și Trenham continuă umil :

— Să nu crezi că te condamn, copilule... Să nu crezi...

— Ce mai contează, mă condamn eu însămi, se văită ea ascunzîndu-și fața în mîini.

— Te condamni ? Ce prostie ! Spuneai doar că nici n-ai știut...

— Firește că n-am știut ! Cum poți să-ți închipui... și totuși lucrul acesta îngrozitor s-a întîmplat și tu ai știut că se putea întîmpla... ai știut tot timpul... mereu ai avut asta în minte... zilele în care ne întîlneam aici... și cele petrecute la Ditson... ah, camera aceea oribilă ! În vreme ce ea stătea acasă, singură, bănuia totul și mă ura ca pe o ucigașă.

— Dumnezeule, Barbara ! Și eu mă condamn, nu crezi ?

— Dacă e așa, cum de-ai putut să continui, cum ai putut să mă lași să cred că ei nu-i pasă ?

— N-am bănuit că-i pasă, răspunse el mohorît.

— Dar ți-a spus... te-a avertizat ! Mereu te-a avertizat.

— Nam vrut s-o cred... și n-am crezut-o. Cînd un bărbat infatuat... Nu-ți dai seama că și fără asta mi-e foarte greu să suport situația ? Barbara, nu ți-e deloc milă de mine ?

— Milă ? Mi-e milă doar de *ea* — pentru tot ce-a suferit, zi de zi, săptămîni la rînd, singură, acolo, cum a știut totul... cum și-a imaginat exact ce mi-ai spus... cum m-ai sărutat... uitîndu-se la ceas și numărînd orele... apoi te întorceai, dădeai explicații și te prefăceai. Bănuiesc că te-ai prefăcut, nu-i așa ?... și ea a știut mereu că minți și totuși a dorit să te creadă... te-a avertizat și a văzut că amenințările n-au schimbat nimic, că nu-ți păsa dacă mu-

rea sau nu... că făceai tot ce-ţi stătea în putinţă să o ucizi... numărîndu-i zilele care-i mai rămăseseră de trăit ! Acuzaţia ei pătimaşă se termină într-un suspin şi începu iarăşi să plîngă ca un copil nemîngîiat.

Trenham amuţise. Avea dreptate. Nu fusese niciodată în stare să pătrundă cu adevărat în imaginaţia bietei Milly, în miezul propriilor ei gînduri ; şi iată că, deodată, acea inimă pustie se dezvăluia acestei tinere. Da, astea au fost probabil sentimentele lui Milly — acum ştia — şi tot astfel s-ar simţi şi Barbara dacă el ar înşela-o vreodată. Ah, dar el nu o va înşela niciodată — ce gînd monstruos ! Nu va înceta nici o clipă să o iubească. Nenorocirea asta îi legase unul de celălalt mai mult decît ar fi putut-o face o idilă fericită. Tocmai dragostea pentru el şi teama de viitor care îi umplea sufletul îi dădeau Barbarei puterea neobişnuită de a pătrunde în gîndurile lui Milly. Numai de ar găsi cuvintele cu care s-o poată linişti cît mai repede. Dar nici unul nu-i venea în minte.

— Barbara, Barbara, repeta el într-una de parcă numele ei ar fi fost un descîntec.

— Ah, numai gîndeşte-te la acele ore nesfîrşite de singurătate ! Mă întreb dacă te-ai gîndit vreodată la ele pînă acum ! Cînd te întorceai de la întîlnirile noastre, te gîndeai de fiecare dată la cuvintele ei şi, apropiindu-te de casă, te întrebai dacă nu cumva se şi întîmplase în *ziua aceea* ?

— Barbara...

— Probabil că aşa a fost... şi poate că te-ai şi mirat de ce amînă atît de mult. Aşa-i ?

— Ah, Barbara...

— Şi, cînd, în fine, a sosit ziua aceea, ai fost surprins ? Deveniseşi oare atît de nerăbdător încît în cele din urmă ai început să te îndoieşti că o să se întîmple cu adevărat ? Au fost şi zile în care ai simţit că înnebuneşti tot aşteptîndu-ţi libertatea ? Tot aşa mă simţeam şi eu cînd mă grăbeam să prind trenul de Ditson şi tata mă chema în

ultima clipă să-i scriu niște scrisori sau mama mă ruga să o înlocuiesc la vreun comitet de caritate ; erau zile în care aș fi putut să-i ucid pentru că îmi stăteau în cale, mă făceau să pierd una din orele prețioase pe care trebuia să le petrecem împreună. Să-i ucid, am zis ! Crezi că nu știu ce simt ucigașii ? Adică ce simți *tu*, pentru că ești un ucigaș, știi asta ! Și acum, cînd pămîntul abia a acoperit-o, vii aici, încerci să mă săruți, mă ceri în căsătorie și crezi probabil să astfel poți să-i ștergi amintirea, că poți să bătătorești mai zdravăn pămîntul de deasupra ei.

Se opri speriată parcă de propriile-i cuvinte și își acoperi ochii în fața imaginii ce se ivea.

Trenham stătea nemișcat. Adunase scrisorile, le făcuse teanc și pentru că nu zărise nici un alt loc unde ar fi putut să le pună, le așezase între ei doi, pe podea. După asta se va liniști și mîine o să-mi spună cît de rău îi pare... își zise Trenham, gîndindu-se la cîte milioane de oameni și-or fi spus aceleași lucruri în astfel de momente. Dar acest gînd nu păru să-l ajute. Ea ar putea să uite, el însă nu. Prea ușor uitase totul înainte ; se gîndi apoi că viitorul său va fi plin de nenumăratele amintiri cu care rămăsese dator. În următorii ani o va vedea pe Milly întocmai cum o descrisese Barbara... Va trebui să plătească pentru această uitare, și faptul că Barbara va plăti și ea alături de el nu-l va ajuta prea mult. O treabă ca asta trebuie dusă la bun sfîrșit de unul singur. În cele din urmă, cuvintele se rostiră fără ca el să-și dea seama :

— Mai bine plec.

Inconștient, așteptase un răspuns, o chemare sau poate un protest. Nu se auzi nimic. Înaintă cîțiva pași în direcția ușii. În acel moment, o auzi pe Barbara izbucnind în rîs și sunetul atît de nepotrivit pentru acel loc și acea clipă îl făcu să se oprească brusc.

— Da... ? zise și se întoarse pe jumătate de parcă ea l-ar fi chemat.

— Şi eu am trimis o coroană. E pe mormîntul ei acum, nici n-a avut timp să se ofilească.

— Ah, suspină Trenham de parcă l-ar fi lovit peste faţă. Rămaseră stingheri, uitîndu-se unul la celălalt. Ultimele ei cuvinte creaseră parcă un vid de gheaţă între ei. „N-ar fi putut găsi ceva mai îngrozitor", auzi el şoptind o voce interioară. Dar îşi dădu seama după tremurul slab al buzelor ei că mai căuta...

— Şi ceea ce e şi mai rău e că dacă n-aş pleca şi am continua s-o tîrîm împreună, aş putea ajunge să te iert, într-un tîrziu.

Da. Avea dreptate, iată desigur lucrul cel mai îngrozitor. Dincolo de asta imaginaţia omenească nu mai putea trece, se gîndi el. Încordat, Trenham dădu din nou să plece.

— Deci pleci întradevăr, aşa-i ? întrebă el.

— Da, plec.

Se întoarse agale, pe străzile întunecate şi pustii. Creierul său ameţit de şocul întîlnirii se limpezi treptat şi începu să cerceteze lumea nouă care se ivise în el. La început capul îi fusese ca o casă pustie din care s-a scos toată mobila pînă la cele mai familiare obiecte. Era gol, absolut gol. Dar, treptat, în vidul deznădejdii a apărut un strop de raţiune, ca un şoarece care aleargă pe podelele goale. Se opri la colţul unei străzi şi-şi zise : „De fapt, nimic nu s-a schimbat, absolut nimic. M-am dus acolo să-i spun că probabil n-o să ne mai vedem niciodată şi ea a fost de acord. A fost de acord... asta-i tot." Ce uşurare să simţi chiar şi acest gînd firav trecîndu-ţi prin golul răsunător din creier. Grăbi pasul, reflectînd, în timp ce se apropia de casă. „Peste un minut o să plouă". Zîmbi uşor remarcîndu-şi grija instinctivă de a se grăbi ca să scape de ploaie. „Jane va începe să se frămînte ; va observa desigur că nu mi-am luat umbrela". Şi inima sa înfrigurată se încălzi uşor la gîndul că cineva, în lumea enormă şi ostilă, se întreabă cu adevărat dacă el şi-a luat sau

nu umbrela. „Dar probabil e în pat și doarme" medită Trenînam descurajat.

Se opri în fața ușii și începu să caute cheia. Își pipăi nervos buzunarele, unul după altul — cheia era de negăsit. Își aduse aminte că o lăsase pe birou atunci cînd venise de la... de la ce ? Ah, da, dimineața, de la înmormîntare ! O aruncase printre hîrtii și Jane nu va observa că e acolo. Nici nu i-ar trece prin cap să caute ; fusese de prea multe ori rugată ca, sub nici un motiv, să nu se atingă de lucrurile de pe birou. Și apoi, va fi absolut sigură că avea cheile la el. Iată-l stînd acum, la miezul nopții, în fața propriei sale uși încuiate...

Brusc, îl cuprinse exasperarea. Era conștient de faptul că își pierduse orice simț al proporțiilor și al raporturilor juste, de vreme ce se simțea la fel de intrigat și furios ca atunci cînd cuvintele mînioase ale Barbarei se abătuseră asupra lui. Da, faptul că rămăsese pe afară îl făcea la fel de nefericit — ar fi putut să se așeze pe prag și să plîngă. Și iată că începea și ploaia...

Duse mîna la sonerie. Dar se auzea oare soneria din față pînă la mansarda îndepărtată unde locuiau servitoarele ? Era vreo șansă să urce clinchetul slab din cămară, două etaje și să ajungă pînă la urechile lor îmbrobodite de somn ? Aproape nici una, și el știa asta. Și dacă nu se va putea face auzit va trebui să-și petreacă noaptea la hotel — prima noapte după înmormîntarea soției sale! Și a doua zi dimineața tot orașul va ști asta, de la rectorul universității pînă la băiatul care aduce laptele...

N-apucă să atingă cu mîna soneria cînd simți un semn de viață în casă. Mai întîi zări o lumină slabă prin geamul de deasupra ușii iar apoi, abia distingîndu-se de celelalte zgomote ale nopții, se auziră pași îndepărtați. Pe podeaua din hol zgomotul deveni mai clar, iar după cîteva clipe ce păreau că nu se mai sfîrșesc, ușa se deschise și Jane apăru în ținută ireproșabilă, de la bonetă pînă la șorț.

— Jane, nu credeam că mai eşti trează. Mi-am uitat cheia...

— Ştiu, domnule, am găsit-o. Vă aşteptam. Îi luă haina umedă. Vai de mine şi n-aţi avut umbrelă.

Intră în hol şi o auzi cum încuia uşa în urma lui. Ascultă cu plăcere zgomotul binecunoscut al zăvorului şi clinchetul lanţului. Se gîndi mulţumit la faptul că Jane şi-a făcut griji în legătură cu umbrela. În fond, era proprie lui casă şi această mînă prietenoasă închidea cu grijă uşa în spatele lui. Sentimentul îngrozitor de singurătate se topi puţin la atingerea familiară şi reconfortantă a obişnuinţei.

— Mulţumesc, Jane. Îmi pare rău că te-am ţinut trează, murmură el, dînd din cap, în timp ce urca scările.

NALUCA

I

John Kilvert se dădu jos din mașină la debarcaderul Fusina, și în vreme ce se îndrepta în urma valizelor sale elegante spre vaporul de seară ce ducea la Veneția, bombănea în sinea lui : „Mereu pe roți ! Cînd de fapt eu vreau să merg pe jos..."

Să meargă pe jos ? Ce absurditate ! Oare ar mai fi fost în stare de așa ceva ? În tinerețe excelase în sporturile bărbătești, la modă pe vremea aceea : tenis pe iarbă, golf și toate celelalte. Chiar și după 40 de ani reușise să îmbine pe cele mai violente din ele cu activitatea sa intensă de afaceri din New York, iar, după aceea, cu oarecare succes și consecvență, se dedicase ritualului național al golfului. Dar mușchii, obișnuiți doar cu vagi plimbări erau, probabil, de mult atrofiați ; și, într-adevăr, această modestă formă de exercițiu intra atît de puțin în ritmul său de viață încît în această izbucnire el folosise cuvîntul metaforic, în sensul că, deodată, existența i se păru prea cocoloșită, lină și fără dureri și nu-și putea da seama de ce.

Poate că era de vină fericitul accident datorită căruia se afla la bordul unui vas vechi ca acesta ; accidentul era

din vina șoferului care greșise drumul imediat după ce ieșiseră din Padova, trecînd pe lîngă noua *autostrada* și luînd-o pe un drum lăturalnic străjuit de stufăriș, ce ducea spre portul Fusina. Era o duminică după-amiază, fierbinte, de septembrie și o ceată de excursioniști cu aspect mohorît și murdar se scurgea pe pasarelă, spre Punte ; acolo se instalau pe băncile înguste și incomode de lîngă parapet, împreună cu copii neastîmpărați, flori veștede și coșuri îndesate cu provizii cumpărate de pe țărm. Probabil că asta era ; lipsa de confort nu-l deranja cîtuși de puțin pe John Kilvert ; dimpotrivă, îi dădea o vagă senzație de satisfacție. Un popas de o oră pe un vas aglomerat, mirosind a usturoi, ca acesta, ar echivala aproape cu o plimbare pe jos de la Padova la Fusina în locul unei călătorii line în Fiatul comod pe care îl închiriase la Milano. Și, ca să începem cu asta, de ce îl închiriase ? Trenul nu fusese destul de bun pentru el ? În fond, ce se întîmplase?

...În vara aceasta nu avusese de gînd să includă și Veneția în vacanța sa. Se stabilise la Paris cu scopul de a vizita amănunțit Île-de-France : pasiunea lui era arhitectura bisericilor din Franța, strînsese o bibliotecă în legătură cu acest subiect și îi plăcea să facă călătorii arheologice (firește, într-o mașină comodă, cu pauze la prînz pentru a lua masa în restaurantele cele mai de vază) în compania unui modest și sfios arheolog francez care îl călăuzea și îi explica, scutindu-l astfel de efortul de a citi toate cărțile cumpărate. Își ascundea însă curiozitatea arheologică de cei mai mulți dintre prietenii americani, deoarece aceștia aparțineau unui grup cosmopolit și susțineau că automobilele sînt făcute pentru viteză, nu pentru turism, și că Parisul era bun doar ca să lanseze noi mode, noi piese de teatru și noi restaurante pentru americani bogați și ușor de plictisit. La 55 de ani, John Kilvert acceptase acest punct de vedere cu acea îngăduință obosită care de mult înlocuise indignarea în sistemul său moral.

Şi acum, după toate astea, planurile i-au fost date peste cap de telegrama Sarei Roseneath, care îl roagă insistent să vină imediat la Veneţia şi s-o ajute să-şi facă un costum pentru istoricul şi măreţul bal de la Palatul Ducal (un eveniment fără precedent, care se ridica în lumea cosmopolită mult dincolo de declaraţiile de război sau de tratatele de pace). Şi el s-a dus.

Dar de ce iarăşi, de ce ? Firește, Sara Roseneath era o prietenă veche, o dragoste veche. Cîndva, aproape că fusese dispus să se însoare cu ea, pe vremea cînd se numea Sara Court ; dar ea a ales pe altul mai bogat şi, acum, cînd devenise văduvă, deşi el n-avea de gînd să devină succesorul lui Roseneath, între cei doi se stabilise o prietenie semi-sentimentală, făceau uneori împreună mici călătorii şi era de aşteptat să fie împreună atunci cînd se aflau amîndoi la New York, Paris sau Londra. O înţelegere discretă ce aluneca treptat spre o intimitate doar cu puţin mai calmă decît aventura din tinereţe. Era tot ce-şi dorea ea de la viaţa emoţională (existenţa practică fiind încărcată cu atîtea distracţii, croitorese, călătorii palpitante, şi tot soiul de rivalităţi mondene) ; asta era tot ce trebuia să dea el în schimbul a ceea ce-i oferea ea. Atunci ce îl ţinea lîngă ea ? Pe de-o parte, era vorba de obişnuinţă, depozitul comun de relaţii şi amintiri, convingerea că pretenţiile ei nu vor deveni mai serioase decît această invitaţie urgentă de a o ajuta să-şi croiască un costum de bal — şi, firește, pe de altă parte, era vorba de ceea ce supravieţuise din farmecul ei fizic care îl atrăsese de la început, farmec întreţinut cu grijă de cosmeticieni şi profesori de gimnastică.

Oricum, se simţea uşor enervat atît din pricina lui cît şi a ei, fiindcă îl obliga la o astfel de călătorie. Firește că vina era a lui ; dacă ar fi refuzat să vină, ea ar fi găsit cel puţin o jumătate de duzină de puşti înfumuraţi care să-i inventeze costumul. Şi nici măcar nu s-ar fi supărat cu-adevărat, ar fi fost doar uşor surprinsă şi dezamăgită.

Ar fi spus : „Credeam că mă pot bizui *întotdeauna* pe tine în caz de nevoie". Nevoie — această femeie încă frumoasă dar între două vîrste, pentru care un bal mascat însemna un eveniment ! Nici un gen de frivolitate nu se compară cu cea a maturilor... În septembrie, Veneţia era pentru el un loc de-a dreptul detestabil şi faptul că era solicitat de către o femeie răsfăţată, s-o ajute la alegerea unei rochii, arunca o lumină ironică asupra contrastului dintre fostele lui ambiţii şi actualul lui rol. Întreaga afacere era stupidă şi neplăcută şi ar fi dorit să poată scăpa de deprinderile sociale, şi să termine odată pentru totdeauna cu aceste relaţii banale care le-au dat naştere...

Femeia murdară care stătea înghesuită lîngă Kilvert s-a mişcat puţin ca să-şi aşeze mai bine braţul cu care-şi ţinea copilul adormit şi cotul ei îl apăsă dureros în coaste. Se ridică şi începu să se plimbe. În vreme ce pasagerii se scurgeau pe punte, Kilvert observă două persoane — bărbat şi femeie — a căror înfăţişare ieşea în evidenţă din mulţimea obişnuită. Asta nu pentru că s-ar fi potrivit cu propriul său criteriu de decenţă ; femeia era cu capul gol, părul încărunţit îi era desfăcut neglijent iar bărbatul, care purta un costum din pînză de casă, fără nici o formă, şi avea o barbă tunsă scurt, de asemeni încărunţită, era la fel de nepăsător în privinţa hainelor şi a manierelor proprii ca şi însoţitoarea lui. În ciuda aspectului şleampăt şi jerpelit cei doi erau în mod evident nişte persoane cultivate şi rafinate : după ce îşi găsi un colţ liber în partea din faţă a vasului, Kilvert începu să-i urmărească cu oarecare curiozitate.

Mai întîi începu să facă presupuneri asupra naţionalităţii lor, dar asta era greu de stabilit. Femeia avea tenul oacheş, aproape măsliniu şi ars de soare, părul mai avea încă şuviţe negre iar sub sprîncenele dese şi negre ochii îi erau de un castaniu arzător. Bărbatul avea ochii cenuşii, nasul drept, tenul şi părul erau, asemeni hainelor sale,

de culoarea piperului și a sării. Își scoase șapca de vînătoare dînd la iveală părul des, neîngrijit, dat pe spate, deasupra unei frunți înalte. Avea fruntea și pometii mai puternic bronzate decît ai femeii, în schimb mîinile lungi și nervoase era mai albe la încheituri. În rest, păreau cam de aceeași vîrstă și, deși nu era nici urmă de aer tinerese la vreunul din ei, maturitatea lor viguroasă emana o puternică stare de emoție. Aceasta fusese impresia lui Kilvert cînd îi văzuse venind spre punte, grăbiți, aproape în fugă, după ce toți pasagerii se așezaseră. Mai întîi sosise femeia, iar după puțin timp, cînd vasul tocmai începuse să se îndepărteze, se cățără și el. Oare de unde veneau, se întreba Kilvert, de ce atîta grabă și atîta agitație ? Nu aveau bagaje, nici alte haine, iar femeia nu avea mănuși și nici măcar pălărie.

Kilvert îi pierdu pentru cîtăva vreme în mulțime ; dar acum, înaintînd pe punte, îi zări înghesuiți între parapetul de la prova și geamul cabinei din față. Nu găsiseră locuri, dar nu păreau afectați de acest fapt ; femeia se cocoțase pe marginea geamului închis iar bărbatul, în fața ei, se sprijinea de parapet, cu mîinile încleștate pe bară. Stăteau amîndoi cu spatele spre linia tulbure a orizontului care se dovedi în curînd a fi conturul îndepărtat al Veneției. „Cred că nici nu știu măcar unde se află", fu primul gînd al lui Kilvert.

Un călător gras care stătea pe un colac de frînghie ochise locul eliberat de Kilvert, astfel că acesta putu să se așeze în locul lui, pe frînghie. Nu îl despărțeau decît cîțiva metri de cei doi, pe care începuse să-i urmărească : prea departe însă ca să poată auzi ce vorbesc sau măcar să-și dea seama ce limbă vorbesc (oscila între maghiară, germana austriacă amestecată cu engleza), dar destul de aproape ca să le observe jocul mușchilor feței și gesturile teatrale.

Șoț și soție ? Nu, alungă imediat ideea. Erau mult prea conștienți unul de prezența celuilalt, iar spusele fiecăruia

(indiferent de importanța lor) provoca celuilalt o surpriză mult prea puternică, încît nu puteai spune că obișnuința reușise să tocească relația dintre ei. Atunci, îndrăgostiți — așa cum el și Sara fuseseră, nu pentru mult timp ? — Kilvert tresări la gîndul acestei comparații. Încercă în zadar să se imagineze trăind clipe de extaz alături de Sara Roseneath, năpustindu-se ca o furtună, fără pălărie, pe puntea unui vas murdar, înțesat de muncitorimea asudată, și avînd o asemenea dispută înaintea despărțirii, printre grămezi de funii și coșuri pline cu mărfuri. De fapt nici nu avuseseră vreun conflict ; el și cu Sara puseseră capăt relațiilor sentimentale fără vărsare de sînge. De atunci n-au făcut decît să se plimbe pe marginea prăpastiei și să culeagă flori pe cînd aceștia doi păreau că se zvîrcolesc în adîncuri.

În momentul în care Kilvert se așeză pe colacul de frînghie, conversația celor doi încetă. Bărbatul se îndepărtă brusc, măsurînd cu pași mari puntea aglomerată (concentrat cum era nu părea că-și dă seama de cei din jur), în timp ce femeia rămase nemișcată, rezemată de marginea nesigură ; avea privirea fixă și își plecase capul încărunțit, înspicat cu șuvițe negre, parcă sub povara unui gînd chinuitor.

„S-au certat", tresări Kilvert aproape cu invidie.

Femeia rămase acolo preț de cîteva minute. Nu făcea nici o mișcare, doar își încleșta și-și descleșta degetele lungi și bronzate. Kilvert observă că mîinile — destul de mari pentru statura ei — aveau aceeași suplețe nervoasă ca cele ale bărbatului, mîini exterm de sensibile, mîini de intelectual, la fel de grăitoare ca și ochii căprui, arzători. În tot acest timp flacăra din privirile ei se topise într-un fel de resemnare întunecată care vroia parcă să spună că ce-a fost mai rău a trecut. „Ah, s-au certat definitiv", se gîndi, dezamăgit, Kilvert.

Apoi bărbatul se întoarse. Își croi nerăbdător drum printre grămezile de bagaje și copii, se așeză din nou lîngă

tovarășa lui de drum și rămase uitîndu-se la ea cu o expresie de tristețe, nu însă și de resemnare. Privirile sale o implorau neliniștite. Kilvert își dădu seama că lupta nu era nici pe departe terminată și mușchii i se încordară involuntar în vederea reluării conflictului. „Nu, el n-o să se dea bătut !", se bucură în sinea lui.

Bărbatul se aplecă spre ea și începu să-i vorbească pe un ton scăzut, insistent. Femeia îl asculta calmă și nemișcată, dar Kilvert observă că buza de jos îi tremura puțin. Era o gură frumoasă ? Încă nu putea ști sigur. Avea ceva din vigoarea suplă a mîinilor ei lungi, o elasticitate ce reușea să exprime, într-un mod unic, ironia, amărăciunea și durerea. O gură de actriță, probabil ; era mobilă, trasată cu finețe, în stare să devină frumoasă sau urîtă conform fiecărei stări sufletești. Kilvert fu izbit de faptul că atît chipul ei, cît și întregul trup erau un mijloc, un instrument, un limbaj mai degrabă decît o realitate plastică. În timp ce o privea, curiozitatea i se transforma într-o puternică emoție.

Femeia începu să vorbească, mai întîi pe un ton foarte scăzut și grav, apoi din ce în ce mai iute, mai pasional, trecînd (cum își imagina Kilvert) de la implorări, tandrețe și regret la disperarea renunțării acceptate. „Ah, nu mă ispiti, nu lua iarăși totul de la început !" păreau că spun ochii și buzele ei într-un protest chinuitor, în vreme ce capul lui încărunțit se apleca asupra ei și șoaptele lor grăbite se întretăiau...

Kilvert simțea că bărbatul începuse să înțeleagă situația. „E măritată — și nefericită. Asta trebuie să fie. Și totul o face să se îndrepte spre acest bărbat care îi este predestinat... Dar în calea lor se află un obstacol de netrecut. Soțul, copiii ei sau poate obligațiile lui pe care el încearcă să le uite dar pe care ea se simte obligată să i le aducă aminte, de dragul lui, deși face asta cu prețul propriei vieți — ah, da, sîngerează de moarte pentru el ! Au fost plecați, și-au petrecut ultima zi împreună, undeva,

într-un loc liniștit, și au discutat din nou totul, pentru ultima oară ; iar el nu vrea să ia refuzul ei drept răspuns — Dumnezeule, nici eu n-aș face asta !", urlă în sinea lui Kilvert ; scena mută din fața sa stîrnise în el furia unei pasiuni uitate. „Cînd oamenii au nevoie unul de altul cu atîta disperare — și nu sînt doi copii mînați de instincte, ci oameni maturi, cu experiență — zeii ar trebui să-i lase să trăiască alături, indiferent de cît i-ar costa și pentru un timp oricît de scurt ! Și tocmai asta îi spune și el ei : „Credeam că voi putea suporta... dar nu pot..."

Kilvert simți cu uimire cum i se umplu ochii de lacrimi și chiar fu nevoit să-și scoată batista și să se șteargă. Ce deplîngea el, de fapt, — ruptura ireparabilă dintre aceste făpturi chinuite, sau poate o durere pe care el însuși o simțise cîndva pentru o clipă și apoi o pierduse ? Fusese fata aceea, rusoaica, cu ochii cenușii, guvernanta copiilor surorii lui ; atunci, aproape atinsese acele adîncuri! Își aduse aminte de plimbarea prin pădure, copiii ce se hîrjoneau înaintea lor. Deodată, la o cotitură, cînd nu mai puteau fi zăriți, cei doi s-au îmbrățișat, sărutîndu-se... Dar guvernanta copiilor sorei lui ?... Intenționase oare să se căsătorească cu ea ? Își pusese această întrebare într-o noapte lungă și agitată cînd își amintise scena din *Înviere*, în care prințul Nehliudov străbate camera în sus și în jos ascultînd cum se topește zăpada, în bezna de afară — și, dimineața următoare, luase deja trenul spre Angkor, iar peste o săptămînă spre Dali. Un bărbat nu poate să fie prea atent... sau totuși *poate* ? Cine știe ? Își mai amintea cum, în acea noapte, zbuciumul i se domolise treptat.

„Dar cîtă putere îți dă acest zbucium, se gîndi el. Aș putea ridica munții,dacă aș mai fi în stare să simt ceea ce simt ăștia doi. Cred că toți acei oameni de care merită să-ți amintești — îndrăgostiți, poeți sau descoperitori — au trăit la un nivel de ardere maximă, în vreme ce noi ne tîrîm în zona moderată." Își concentră încă o dată atenția

asupra celor doi care stăteau acum cu fața spre el. Femeia se ridicase. Făcu cîțiva pași și rămase apoi rezemată de parapet, cu privirea ațintită spre orizontul neclar din care se profilau turnuri și palate tremurătoare. Ce-i spuneau oare aceste imagini din zare ? Poate că simbolizau existența la care trebuia să se întoarcă, datoriile, sacrificiile, plictiseala de fiecare zi ; el îi oferea șansa de a scăpa de toate astea. Și ea știa acest lucru. Înaintea ei soarta îi devenea din ce în ce mai clară, pe măsură ce vasul înainta prin amurgul de vară ; peste jumătate de oră traversarea se va sfîrși, iar pasarela va fi pusă pe mal.

Bărbatul nu-și schimbase poziția ; rămăsese în locul în care îl lăsase ea, de parcă i-ar fi respectat durerea ei ascunsă, sau poate era prea obosit, prea lipsit de argumente ca să mai reia cearta. Privirea îi era ațintită în podea ; deodată, păru mult mai bătrîn — un om dezorientat și învins...

Femeia întoarse prima capul. Kilvert o văzu cum aruncă pe furiș o privire către prietenul ei. Își desprinse mîinile de pe balustrată și se întoarse pe jumătate spre el, apoi își reluă poziția țeapănă de mai înainte, îndreptîndu-și spre Veneția profilul sumbru și ascuțit. ...Nu însă pentru mult timp ; îl privi din nou ; mîinile tresăriră spasmodic, chipul i se înfioră și deodată o porni înviorată spre el. Bărbatul tresări cînd ea îi atinse brațul și o privi cu uluire și reproș, în timp ce ea vorbea repede, cu voce scăzută, de parcă ar fi trebuit să îngrămădească tot ce mai era de spus în acele cîteva minute care mai rămăseseră pînă ca vasul să ajungă la chei. „Ah, atît de tipic pentru o femeie", gemu Kilvert și întreaga sa compătimire se revărsă asupra bărbatului. „Acum, o ia de la început — tocmai cînd începuse și el să se resemneze în fața inevitabilului !"

Cu toate acestea, îl invidia pe acest om care era supus unei încordări atît de îngrozitoare. „Cît de mult trebuie să-l iubească dacă îl chinuie astfel ! De cînd a revenit

lîngă el arată cu zece ani mai tînără. Oricum este mai bine decît să nu-şi petreacă ultimele minute alături... Ce mai contează că el suferă în comparaţie cu asta." Chipul bărbatului se întunecă, sprîncenele se înălţară aproape sălbatic deasupra privirilor uimite şi îndurerate, iar buzele lui rostiră un singur cuvînt — pe care Kilvert nu-l auzi dar chipul femeii reacţionă ca sub o lovitură de bici. Ea păli sub bronzul puternic, îşi lăsă capul în jos şi se atîrnă de braţul lui, neajutorată şi părăsită. Rămaseră astfel preţ de un minut fără să se privească şi fără să-şi vorbească. Apoi el îi strînse pe furiş mîna cu care se mai sprijinea încă de braţul lui. I se adresă din nou, de data aceasta mai încet şi ea dădu din cap fără să răspundă. Arătau amîndoi epuizaţi în urma luptei.

Doi bărbaţi care şezuseră în apropierea lor se ridicară şi începură să-şi adune sacii şi coşurile. Cei doi se îndreptară spre locurile libere şi se aşezară pe bancheta îngustă. Se însera şi Kilvert nu mai reuşi să le desluşească feţele; observă totuşi că bărbatul îşi strecurase braţul pe după umerii femeii, nu atît ca o îmbrăţişare, cît mai mult ca un sprijin. La atingerea mîinii lui ea zîmbi şi se lăsă pe spate ; rămaseră astfel, ferindu-şi privirile de parcă ar fi ajuns la un punct dincolo de întrebări şi argumente. Kilvert îi urmărea cu toată fiinţa lui.

Acum vasul traversa Canal Grande. În palatele mohorîte sclipeau lumini, de prin canalele lăturalnice se iveau felinarele bărcilor, iar în aer se învălmăşeau ţipete şi strigăte guturale. Pe puntea vasului toţi pasagerii erau în picioare, adunîndu-şi copiii şi avutul, căutîndu-se de bilete, trăncănind sau îmbrîncindu-se. Kilvert stătea liniştit. Ştia că vasul va trage mai întîi lîngă gară, unde probabil vor coborî cei mai mulţi pasageri şi apoi îl va duce şi pe el la debarcaderul de lîngă Piazzetta. Bărbatul şi femeia nu se mişcau nici ei, se gîndi mulţumit că probabil vor coborî şi ei la Piazzetta. Acolo, s-ar putea să-l aştepte cineva — vreun prieten al doamnei Roseneath sau

vreun servitor — şi poate chiar ar putea afla cine sînt aceşti pelerini îndrăgostiţi.

Deodată bărbatul începu să vorbească din nou, pe un ton mai puţin rezervat, repede şi violent. Vorbea în italiană acum, fluent şi uşor, deşi din intonaţie era evident că nu era limba maternă.

— Ai promis, ai promis ! repeta el, nepăsător în faţa întunericului care se lăsa şi a călătorilor care se mişcau grăbiţi. I se păru că buzele femeii schiţează un „nu", dar nu putea fi sigur. Văzu doar că dă din cap o dată sau de două ori, încet, cu resemnare. Apoi se cufundară amîndoi în tăcere, iar bărbatul se lăsă pe spate şi privi înainte.

Vaporaşul trăsese lîngă debarcader şi acum se monta pasarela. Cei doi o priveau nepăsători evitînd să se uite unul la celălalt. Oamenii se scurgeau pe lîngă ei, trăncănind şi înghiontindu-se, ridicînd deasupra capului copii şi coşuri cu păsări. Cei doi priveau...

Apoi, deodată, cînd ultimii călători puseseră piciorul pe uscat, iar sirena dădu semnalul de plecare femeia ţîşni, croindu-şi drum printre marinarii care erau gata să ridice puntea şi se năpusti pe chei fără să arunce o privire înapoi, fără să schiţeze un gest. Bărbatul, în mod evident surprins, sări în picioare şi încercă să o urmeze, o femeie rătăcită cu un copil de mînă îi bloca însă drumul, clopotul sună şi puntea era deja ridicată pe vas... Bărbatul se dădu zăpăcit înapoi şi încordîndu-şi privirile încercă să o zărească ; dar ea dispăruse de-acum în îmbulzeală.

În timp ce o căuta şi el, Kilvert avea senzaţia că încearcă, la rîndul lui, să dea de urma unei năluci care l-a fermecat şi a pierit. Putea fi batjocorirea propriului său destin în fuga acestei femei neîmblînzite, care, împleticindu-se, se îndepărta de ultima ei speranţă de libertate şi întinerire. Kilvert îl urmări pe bărbatul părăsit cum îşi duce mîna la ochi cu un gest deznădăjduit, ridică din umeri şi rămase în picioare, sprijinit de balustradă, fără să vadă, fără să audă. „Asta-i sfîrşitul", îşi spuse Kilvert.

Acum vasul era mai mult de jumătate gol și în timp ce pornea înapoi spre Canal Grande Kilvert se simți tentat să se ducă lîngă călătorul singuratic și să-i spună ceva — poate doar să-i ceară un foc, sau să-l întrebe care e stația următoare. Dar chipul bărbatului era prea lovit și de nepătruns ; Kilvert nu îndrăznea să intervină într-o astfel de singurătate a suferinței. La Piazzetta, bărbatul, care între timp își reluase locul lîngă pasarelă, fu printre primii care se grăbi să coboare și, pentru o clipă, Kilvert îl scăpă din ochi, în amestecul de lumini.

Dar creștetul încărunțit îi apăru din nou deasupra mulțimii tocmai cînd fu întîmpinat de tînărul Harry Breck, politicosul secretar particular al doameni Roseneath. Kilvert îl apucă de braț.

— Fii atent ! Cine e bărbatul acela ? Individul cu părul încărunțit și barbă roșcată... cu șapcă de vînătoare, acolo, în fața ta... întrebă el gîfîind, ținîndu-l strîns de braț în timp ce Breck, uluit, încerca să trimită unul din gondolierii doamnei Roseneath după bagaje.

— Bărbat înalt, unde ? întrebă tînărul, răsucindu-se pe vîrful picioarelor ca să poată urmări gesturile celuilalt.

— Acolo, uite ! Nu vezi ? Bărbatul cu șapcă de vînătoare.

— Ăla ? Nu pot fi sigur de la distanța asta ; însă pare a fi Brand, violoncelistul, nu-i așa ? Vrei să-i vorbești ? Nu ? Bine, oricum nu sînt sigur...

Coborîră treptele spre gondolă.

II

Asta ar putea constitui o explicație pentru mîinile lui, se gîndi Kilvert deodată, grăbindu-se să refuze o a doua ofertă de *langoustines à la Vénitienne*. Cuprinse cu privirea masa bogată a doamnei Roseneath și făcu eforturi ca să-și poată imagina scena ; dar coafurile viu colorate

ale femeilor, plastroanele strălucitoare ale bărbaților, gondolierii în pantaloni albi și eșarfe cu ciucuri auriți, care așezau platourile de argint pe masă, păreau la fel de rupți de realitate ca și măreața frescă „Tiepolescă", care alcătuia fundalul scenei. Kilvert nu putea vedea în fața ochilor decît un bărbat istovit de viață, între două vîrste, și o femeie sfîșiată de intensitatea pasiunii umane. „Dacă el este muzician, cu siguranță că și ea este la fel", se gîndi ; și amintirea mîinilor lor suple și impresionante se transformă într-un nou indiciu spre aflarea identității celor doi.

Nu știa de ce era atît de nerăbdător să afle cine erau cei doi. Firește că, pe de o parte, un fel de teamă ascunsă îl reținea să insiste cu întrebările. „Brand, violoncelistul"... din tonul tînărului Breck se părea că numele era celebru printre muzicieni. Kilvert își răscoli memoria ; dar lipseau din ea muzica și muzicienii și nu reuși să facă nici o asociație în legătură cu numele sau naționalitatea persoanei — s-ar fi putut potrivi de la Edinburgh pînă la Oslo.

În fine, toate aceste gînduri erau de-a dreptul nesănătoase. Oare se va preta să adune mai departe bîrfe pe seama celor doi chiar și după ce va reuși să afle cine sînt? Nu ! Nu vroia decît să știe cine sînt, să le poată spune pe nume și să-i păstreze cu sfințenie într-o nișă secretă a memoriei sale în toată singurătatea lor tragică. „Mîini de muzicieni — asta e", murmură el.

Dar problema nu-i dădu pace și, după cină, ignorînd grupurile ce se tot formau și se împrăștiau pe întreaga întindere a salonului cu frescă, găsi un pretext de a-l însoți pe Breck pe balcon.

— Zici că bărbatul acela pe care ți l-am arătat cînd am coborît de pe vas este muzician ?

— Cînd ? Ah, cînd ați coborît ? Da, semăna ciudat de tare cu Julian Brand. N-ați auzit niciodată de el ? Nu prea sînteți în temă, nu ? Mi-am închipuit. Sper că vi s-a ofe-

rit un trabuc ?, întrebă el aducîndu-şi brusc aminte de îndatoririle sale.

Kilvert protestă dînd din mînă.

— N-am un simţ prea muzical dar figura lui m-a izbit. Stăteau lîngă mine, pe vas.

— Stăteau, cine ? Breck întrebă distrat în timp ce-şi lungea gîtul ca să se asigure că toată lumea din salon era servită cu *liqueurs*.

— Bărbatul. Era cu o femeie cu un păr foarte negru şi uşor încărunţit, cu nişte ochi splendizi — îngrozitor de prost îmbrăcată şi nu prea tînără dar plină de viaţă. Avea ceva de ţigancă în ea. Cine crezi c-ar putea fi ? Păreau foarte intimi.

— Amanţi, hm ?

— Nu. Mult mai... *intimi*. Păreau că se iubesc şi se urăsc cu disperare în acelaşi timp, se bîlbîi Kilvert şi deşi nu dorea să se trădeze în faţa unor astfel de urechi, se simţea mînat de o nevoie irezistibilă de a afla cît mai multe de la acest tînăr prostuţ. Nu erau nici soţ şi soţie, înţelegi?

Breck rîse :

— Firește. Doar aţi spus că păreau intimi...

— Atunci cine putea fi femeia ? Poţi să-mi spui ?

Breck îşi încruntă sprîncenele meditativ. Expresia sa nesigură părea să spună că văzuse atîta lume în cursul zilei.

— Ochi splendizi, hm ? repetă el vrînd parcă să cîştige timp.

— În fine, arzători...

— A, arzători, repetă Breck cu privirea fixată în cameră... Dar eu trebuie într-adevăr să... Iată, contele Dossi este omul cel mai indicat să vă spună, adăugă el, şi se îndepărtă grăbit şi ascultător la chemarea doamnei Roseneath.

Bărbatul scund cu chipul uscat, ca de ceară, care îl înlocui pe Breck îi era foarte cunoscut lui Kilvert ca de altfel oricărui pierde vară cosmopolit. Era anglo-italian de

origine și avea o mică situație la Roma unde își petrecea lunile de iarnă, iar în restul anului se muta dintr-un loc monden într-altul, adunînd cu un ochi imparțial și o memorie neobosită subiecte pentru jurnalul său despre care se lăuda că ar fi prudent să se publice după cincizeci de ani de la moartea sa. Contele Dossi înclină în fața lui Kilvert privirea sa rece și curtenitoare.

— Cine are ochi arzători ? întrebă el. Am venit aici în căutarea unui foc dar nu speram să dau peste unul de genul acesta. Scoase o țigară și, în timp ce o ridica spre bricheta întinsă de Kilvert, continuă : N-au mai rămas în lume atîtea priviri incandescente încît să nu putem să le identificăm.

Lui Kilvert îi displăcea ideea prezentării scenei pasionale de pe vas în fața privirilor distrugătoare ale lui Dossi și totuși nu putea să scape ocazia de a porni pe urmele celor doi, care-i oferiseră o secțiune atît de ciudată a sufletelor lor.

Încercă să pară indiferent și ușor ironic :

— Au mai rămas cîteva...

— Fără îndoială. Presupun că o femeie ?

Kilvert aprobă din cap.

— Dar cel puțin nu e nici tînără și nici frumoasă ca la carte.

— Cine e frumos ca la carte ? Un mulaj din plastic, în cel mai bun caz. Dar doamna dumitale mă interesează. Cine e ? Cunosc destul de mulți oameni...

Tentat, Kilvert începu să-i descrie din nou pe cei doi iar contele Dossi își răsucea țigara ascultînd meditativ, cu fața încrețită ironic.

— Ah, interesant, murmură el cînd celălalt se opri. Mîini de muzicieni, zici ?

— Da, așa m-am gîndit.

— Probabil v-ați gîndit bine. Aș zice că presupunerea lui Breck a fost corectă. Din descrierea dumitale, omul

este cu siguranță Brand, violoncelistul. Trebuia să vină cam în perioada asta pentru o serie de concerte cu Margaret Aslar. Ai auzit de celebra Margaret ? Da, se pare că au fost Brand și Aslar... zise el și își mușcă buzele cu un surîs amar. Tot ce se poate ca ea să fi traversat pînă la Fusina ca să-l întîmpine...

— Să-l întîmpine ? Credeam că sînt împreună de ore întregi. Cînd s-au suit pe vas erau tocmai în miezul unei discuții violente... arătau dezorientați, epuizați, și atît de absorbiți unul de celălalt încît abia de știau unde se aflau.

Dossi dădu din cap aprobator.

— Nu, nu știau... Ce prostie...

— Ah, chiar se iubesc cu atîta disperare ? murmură Kilvert.

— Se iubesc... ? Își iubesc cu furie propria muzică ; în privința asta nu pot trăi unul fără celălalt, spuse Dossi ridicîndu-și sprîncenele subțiri.

— Dar cînd i-am văzut eu nu se gîndeau la nici un fel de muzică ; se gîndeau doar la ei doi. Erau pradă deznădejdii... erau... erau...

— Chiar așa ! Se luptau ca tigrii, nu-i așa ?

— Da, se luptau cîteva minute pentru ca apoi să se prăbușească aproape unul în brațele celuilalt.

— Firește ! Parcă-i văd ! Motivul disputei era probabil numele care trebuie pus primul în program și cu literele cele mai mari ; și Brand e slab. Pariez că Margaret va trece prima... O să vezi cînd se vor pune afișele. În fața imaginii, Dossi chicoti și înainte de a intra din nou în salon, spuse :

— Apropo, mîine seară vor cînta aici, nu-i așa ? Da ; sînt absolut sigur că gazda noastră mi-a spus că a reușit în cele din urmă să pună mîna pe ei. Nu prea obișnuiesc să cînte în case particulare — Margaret nu suportă, așa cred. Dar cînd doamna Roseneath se dedică cu tot sufletul unei cauze, devine irezistibilă.

Dossi salută din cap și trecu în salonul lung unde oas
peții erau grupați în jurul meselor de bridge.

Kilvert rămase sprijinit de balustrada de piatră privin
sclipirile întunecate ale canalului. Era pe deplin convin
că Dossi identificase corect misteriosul cuplu ; dar firește
că explicația care o dădea conflictului era absurdă. C
niște copii care se ceartă pentru niște jucării. Iată cum
interpretau cei din cercurile înalte pasiunea marilor ar
tiști. Inima începu să-i bată puternic la gîndul că va putea
să vadă și să audă misteriosul cuplu. Și, totuși, dacă se do
vedesc doar niște cabotini de prost gust ? N-ar fi mai bin
să lipsească de la concert și să-și cultive propriul vis ? Er
ciudat cum tonul lui Dossi coborîse aceste două perso
naje pline de viață la nivelul manechinelor din jurul aces
tor mese de bridge.

III

Kilvert nu o știa atît de activă pe gazda sa la orele 1
de dimineață. Dar asta era o zi mare, aproape la fel d
importantă ca ziua balului mascat, de vreme ce cîțiva mem
bri ai unor familii regale ce se aflau în trecere (nicidecum
în exil) își exprimaseră brusc dorința de a participa la se
rata ei muzicală și la astfel de ocazii doamna Roseneath
avea obiceiul soldatului care se saltă în șa la mijitul zori
lor. Dar cînd Kilvert — care abia de terminase să bea
café au lait pe balcon — fu chemat de o servitoare în ca
mera doamnei, o găsi pe aceasta într-o stare cît se poat
de agitată.

— M-au lăsat baltă ! M-au lăsat baltă în seara asta
Ticăloșii... nu vor veni ! țipă doamna Roseneath fluturînd
o mînă palidă spre o scrisoare care zăcea pe cuvertura d
brocart a patului.

— Dar luați o gură de ceai, doamnă, interveni servi
toare, întinzîndu-i tava.

— Ceai ? Cum aș putea ? Ia-l de aici ! John, e o nenorocire... și Breck e atît de prost și de neajutorat cînd e vorba să facă și altceva decît să adune lumea pentru bridge, se plînse ea, cufundîndu-se descurajată în perne.

— Cine te-au lăsat baltă ? Prințul și prințesa ?

— Oh, dumnezeule, nu ! Vin toți ; și regele, vreau să spun. Și-i place muzica, și și-a prelungit șederea tocmai pentru asta... E vorba de Aslar și de Brand... Scrisoarea ei e absolut dementă. Spune că Brand a dispărut, că ea aproape a înnebunit și că nu poate cînta fără el.

— A dispărut... violoncelistul ?

— Ah, pentru Dumnezeu, citește și nu mai sta acolo repetînd tot ce spun ! De unde să scot alți artiști pentru seara asta, dacă tu nu mă ajuți ?

— Nu știu, răspunse Kilvert și se uită la ea cu privire inexpresivă.

— Nu știi ? Dar trebuie să știi ! John, trebuie să te duci imediat pînă la ea. Ești singurul care ai minte și care știi cum să vorbești cu astfel de oameni. Și dacă mă ofer să dublez prețul crezi că...

— A, nu, asta nu ! Kilvert protestă indignat fără să știe de ce.

— Ei bine, suma pe care am stabilit-o deja este colosală, așa că pînă la urmă nu ăsta-i motivul, suspină doamna Reseneath. John, iubitule, trebuie să te duci la ea imediat ! O să știi tu ce să-i spui. Trebuie să-și respecte angajamentul, trebuie să-i telegrafieze sau să trimită o barcă cu motor după el ; dacă nu-l poate găsi pe *el*, trebuie să facă rost de un alt violoncelist. Nici unul dintre oamenii ăștia nu va ști dacă e Brand sau nu. Dacă va trebui, o să mint. Ah, John cheamă o gondolă. Nu pierde nici o clipă... spune orice, folosește orice argument... numai fă-o să înțeleagă că e de datoria ei ! Înainte ca ea să termine fraza el ieșise pe ușă, purtat în goană de rugăminții le doamnei Roseneath pe scările de marmură în jos, către gondolă.

Kilvert era în dispoziție să accepte aspectul sărăcăcios și chiar murdar al micului hotel așezat pe unul din canalele obscure, spre care îl purta gondola. Îi plăcea chiar și bucățica de grădină neîngrijită în care, pe o funie îndoită, erau înșirate prosoape, suportul de umbrele de imitație rustică și fata șleampătă împrobodită cu un șal care-i aducea arici de mare proprietăresei cu perucă neagră. „Acesta este modul adevărat de viață al oamenilor", își zise el aruncînd o privire prin ușile de sticlă în sufrageria murdară. Kilvert se gîndi că a doua zi va găsi un pretext ca să plece de la Palazzo și să se mute aici și aproape că făcu gestul s-o întrebe pe stăpînă dacă îl poate găzdui. Dar misiunea era urgentă, astfel că trecu mai departe.

Camera spre care fusese îndreptat era mică și destul de goală. Un șal vechi de cașmir fusese aruncat peste un pat jos, într-o încercare grăbită de a-l transforma în divan. În mijlocul camerei se afla un pian uriaș, și lui Kilvert i se păru că nu mai văzuse în viața lui un pian atît de mare. Între pian și fereastră stătea o femeie îmbrăcată într-o rochie de casă uzată, din mătase purpurie ; părul ei negru, înspicat cu șuvițe cenușii, era dat neglijent pe spate și-i descoperea chipul slab și sumbru. În mod evident nu-l observase pe Kilvert, seara trecută, pe vapor, căci privirea care i-o aruncă nu fu una de recunoaștere. Era clar că apariția lui nu-i făcea plăcere.

— Veniți din partea doamnei Roseneath, nu-i așa ? În legătură cu concertul din seara asta ? Am vrut să termin repede, de aceea am spus că puteți urca pînă aici. Dar nu are nici un rost, nici unul ! Vă rog, duceți-vă înapoi și spuneți-i asta.

Acum vorbea englezește pe un ton aspru și totuși amplu, cu un accent pe care Kilvert nu-l putea identifica, deși intuia că era parțial slav. Rămase uitîndu-se la ea, într-o tăcere stînjenită. Cunoștea regulile de purtare în societate dar simțea, la fel de acut ca și ea, că prezența lui era inu-

tilă. „Nu cred că știu cum să vorbesc cu oamenii adevărați", își reproșă Kilvert în sinea lui.

— Înainte de a mă da afară trebuie cel puțin să mă lăsați să vă transmit mesajul de compasiune din partea doamnei Roseneath, rosti el în cele din urmă.

— Ah, compasiune ! zise Margaret Aslar ridicînd din umeri batjocoritor.

Kilvert se opri pentru o clipă apoi se încumetă :

— N-aveți nevoie ? Ieri seară pe vapor aș fi putut spune că aveați nevoie.

— Ieri seară pe vapor ? Erați acolo ? întrebă ea întorcîndu-se spre el cu o mișcare bruscă a întregului corp.

— Stăteam chiar în apropiere. Era cît pe ce să fac impertinența de a veni pînă la dumneavoastră să vă spun, că îmi pare rău.

Ea asculta într-o tăcere întrebătoare. Apoi se lăsă să cadă pe taburetul de lîngă pian, își așeză coatele subțiri pe capacul închis al instrumentului și își sprijini fața în mîini. După o clipă ridică privirile și-i făcu semn să se așeze pe unicul scaun.

— Pune partiturile pe podea, zise ea, și Kilvert se supuse.

— Ai dreptate... am nevoie de milă, de compasiune, izbucni ea, privindu-l cu ochi arzători.

— Aș vrea să vă pot da ceva mai mult... un ajutor concret, adică.

Continuă să se uite la el preocupată.

— Ah, dacă ai putea să mi-l aduci înapoi ! exclamă, ridicîndu-și mîinile rugător, cu disperarea femeilor care jelesc într-un tablou cu „Coborîrea de pe cruce".

— Dacă aș putea, vi l-aș aduce... dacă mi-ați spune cum, murmură Kilvert.

Ea scutură din cap și se prăbuși din nou în fața pianului în atitudinea ei obosită.

— Ce prostii vorbesc ! A plecat pentru totdeauna, iar eu sînt o femeie nefericită.

Între timp, Kilvert uitase complet motivul vizitei sale. Nu simțea decît dorința arzătoare de a o ajuta pe această Ariadnă copleșită de durere.

— Sînteți sigură că nu l-aș putea găsi și aduce înapoi... dacă mi-ați da un indiciu ?

Ea rămase tăcută, cu fața ascunsă în mîinile ei lungi și neliniștite. În cele din urmă își ridică privirile și murmură :

— Nu, am spus lucruri pe care nu mi le va ierta niciodată...

— Dar dacă îi spuneți toate astea poate vă iartă, sugeră Kilvert.

Ea îl privi întrebător apoi rîse ușor :

— Ah, nu ne cunoști..., nu cunoști pe nici unul dintre noi !

— Poate că aș reuși dacă m-ați ajuta ; dacă mi-ați spune de exemplu, fără să încălcăm limitele mărturisirii, care a fost subiectul discuției dureroase de ieri — să o numim ceartă de îndrăgostiți ?

Ea păru că a prins doar ultimele cuvinte, pe care i le aruncă înapoi cu un zîmbet disprețuitor.

— Ceartă de îndrăgostiți ? Între *noi* ? Crezi că sîntem copii ? Își trecu mîinile peste capacul pianului de parcă ar fi avut în față claviatura. Certurile „de îndrăgostiți", sînt dulcegării ; Brand și cu mine sîntem artiști... domnule...

— Kilvert.

— Niciodată nu i-am negat talentul ca artist... Și el știe asta. Nici unul din violonceliștii de azi nu-l poate întrece. I-am ascultat pe toți și știu. Dar, Doamne sfinte, dacă îți închipui că asta îi este deajuns !

— Dar o astfel de laudă venită din partea dumneavoastră...

Ea rîse iarăși.

— Așa s-ar crede ! O laudă din partea Margaretei Aslar ! Dar nu... ! Spui că ne-ai văzut ieri pe vas. Mă duse-

sem la Fusina să-l întîmpin... într-adevăr la modul cel mai prietenesc. Fusese plecat într-un turneu în Polonia și Ungaria, nu-l văzusem de cîteva săptămîni. Și eram atît de fericită, așteptam cu atîta nerăbdare întîlnirea noastră. Credeam că era o ocazie ideală să discutăm despre programul nostru la Veneția din seara asta și cele două concerte mari de săptămîna viitoare. Dumneata n-ai fi crezut la fel ? A sosit cu o jumătate de oră înainte ca vasul să plece și primele lui cuvinte au fost : „Ai aranjat repertoriile ?“ După aceea..., ei bine, zici că ne-ai văzut...

— Dar el era teribil de bucuros că vă vede ; orice ați spune, am văzut asta.

— Da, teribil de bucuros ! Se gîndea că după o astfel de despărțire voi deveni un aluat în mîinile lui — o să accept orice, o să fiu de acord cu orice ! Eu alcătuisem deja repertoriile dar după ce s-a uitat pe ele mi le-a dat înapoi cu zîmbetul lui în *sotto voce* și mi-a spus : „Frumos, perfect. Dar credeam că ne-am înțeles să apărem împreună ?“

— Și nu era așa ? întrebă Kilvert simțind că începe să bată pasul pe loc.

Ea îl privi și ridică din umeri disprețuitor.

— Cînd Brand zîmbește astfel înseamnă : „Văd că ai făcut întreg repertoriul numai în avantajul tău. Este un solo de pian de la un cap la altul“. Asta vrea să spună. Firește că nu-i așa ; dar adevărul e că în ultimul timp a ajuns să mă considere doar o acompanistă și i-ar place ca turneul nostru să fie privit ca o serie de concerte de violoncel și de aceea se înfurie cînd nu mă supun întrutotul.

Kilvert asculta din ce în ce mai uluit. Știa prea puține lucruri despre artiști, atîta doar că erau ciudați și irresponsabili. Ar fi dat tot ce avea numai să devină și el artist, dar nu putea fi, și niciodată nu-și simțise mai acut limitele ca în acel moment. Și, totuși, fundamental, sîntem toți făcuți din aceeași plămadă iar furia asta splendidă nu este decît o femeie îndrăgostită căreia îi e teamă că și-a pier-

dut iubitul, conchise Kilvert în sinea lui. Încercă să argumenteze în continuare pe această direcție.

— În fond, ce-ar fi dacă v-ați supune, sau măcar v-ați preface ? Să-l lăsați pe el să vă întocmească cîteva din repertoriile următoare, adică... dacă știți unde poate fi găsit aș putea duce eu mesajul...

— Să-l las să dea o serie de concerte „acompaniat la pian de doamna Margaret Aslar", scris cu litere mici în josul paginii ? Ah, strigă ea, țîșnind în picioare, împinsă de un val de furie sibilinică, deci *asta* e părerea dumitale despre interpretarea mea. Știam din totdeauna că persoanele mondene abia deosebesc o flașnetă de un Steinway, dar nu-mi închipuiam că, asemeni instrumentelor, încurcă și interpreții.

Aceste vorbe nechibzuite îl făcură brusc să se simtă mai ușurat.

— Nu mă gîndeam la dumneavoastră ca la o interpretă ci doar ca la o femeie.

— Ca la o femeie ? Ca la o femeie oarecare, nu ?

— O femeie îndrăgostită *este* o „femeie oarecare". Un bărbat îndrăgostit este un „bărbat oarecare". Dacă îi vei spune prietenului dumitale că nimic nu mai contează decît să fiți iar împreună, el își va trece numele în repertoriu, oriunde v-ar place.

Margaret Aslar se sprijini cu spatele de pian și se uită la el cu asprime.

— N-ai nici un fel de respect față de artă ? exclamă ea.

— Respect ? Dar o venerez în toate manifestările ei ! Se bîlbîi Kilvert copleșit.

— Ei bine, atunci s-ar cuveni să încerci să-i înțelegi și pe interpreți. Noi sîntem instrumente, înțelegi, domnule...

— Kilvert.

— Noi sîntem fluierele la care cîntă zeii — nici măcar urechi și priviri servile nu sîntem, ca voi, ceilalți. Și indiferent de arta pe care avem onoarea să o reprezentăm,

noi trebuie să o susținem și să o apărăm — chiar împotriva îndemnurilor inimii. Brand m-a părăsit pentru că nu vrea să recunoască că ramura *mea* este mai importantă decît a lui. În încăpățînarea lui infatuată nu are de gînd să admită ceea ce muzica celor mai mari compozitori ne dovedește : că pianul este superior violoncelului. Și totuși este evident, nu-i așa ? Aș fi putut să fac carieră de mare pianistă și fără el — dar unde ar fi ajuns el, fără mine, ca violoncelist ? Ah, lasă-l să încerce..., să încerce ! Întotdeauna i-am spus asta. Dacă își închipuie că orice fetișcană de douăzeci de ani, cu gene lungi, care pretinde că leșină de cîte ori interpretează el celebrul său adagio din Beethoven poate înlocui o artistă, o egală a lui ; dar o egală într-o formă artistică superioară... Se opri și se trînti iarăși pe taburetul de lîngă pian. S-a realizat datorită colaborării cu mine, dar nu va recunoaște asta niciodată. Nu va recunoaște că violoncelul nu poate trăi singur, fără pian. Foarte bine, să vedem cum se va simți pe locul patru într-un cvartet de coarde ! Căci, acum, la asta va trebui să ajungă.

Kilvert se simțea prea implicat în această furtună de resentimente profesionale. Altădată ar fi putut rîde de așa ceva luînd-o drept o manifestare de prostie artistică ; dar acum, sub acest zbucium de suprafață se putea ghici ceva mai nobil, ceva autentic și integru. N-am mai întîlnit un trimis al zeilor și nu cred că știu cum să-i vorbesc. Tresări, amintindu-și scopul umil al vizitei sale căci nu se afla acolo ca să aducă un mesaj divin ci doar unul din partea doamnei Roseneath. La urma urmei ratarea petrecerii din cauza unui capriciu era o lovitură pentru ea.

— Aveți o ocazie minunată, chiar în seara asta, să-i dovediți prietenului dumneavoastră că aveți dreptate. Toți vin să vă audă pe dumneavoastră. Nu trebuie decît să dați un recital de pian ca să dovediți că nu aveți nevoie de ajutorul nimănui.

Ea îl privi cumva uimită și neîncrezătoare ; apoi, încet buzele ei grave schițară un zîmbet în semn de răspun

— Ah, ar vedea el atunci, ar vedea el ! Părea că s uită dincolo de umărul lui Kilvert, către un personaj ne văzut căruia îi arunca această provocare ironică. Lasă-l să se ducă, să vedem de ce e în stare ! Să încerce el să umple o sală la refuz și să obțină zece bisuri cînd la piar se află un copilaș gîngav, zise ea, aranjîndu-și părul cu mîinile.

— Am încărunțit făcînd munca asta... și el la fel ! Am început acum douăzeci de ani. Și timpul a făcut din fiecare fir alb de păr o coardă la aceste instrumente perfecte, în care noi ne-am întrupat. Tocmai asta nu vede niciodată un bărbat și niciodată nu-și amintește ! Lasă-l să încerce ; să aibă parte de o lecție, dacă așa vrea !

Kilvert se ridică în picioare, împins parcă de forța zbuciumului ei.

— Veți veni, așadar, nu-i așa ? Și repertoriul... Pot să mă duc și să anunț că va fi gata peste o oră, două ? Nu vreau să vă deranjez, dar știți, doamna Roseneath este îngrijorată — trebuie să mă grăbesc să-i transmit promisiunea dumneavoastră.

— Promisiunea mea ? exclamă Margaret Aslar într-o mirare patetică. Chipul ei îi amintea de o cîmpie bătută de vînturi peste care gonesc umbrele norilor. Promisiunea că voi cînta astă seară, fără Brand ? Dar bietul meu domn...

— Kilvert.

— Vorbiți serios ? Chiar serios ? Chiar credeți că un copac smuls din rădăcini și trîntit la pămînt poate să mai emane aceeași muzică ca atunci cînd crește în pădure alături de perechea sa și vîntul îi aleargă printre ramuri ? N-aș putea cînta nici o notă în seara asta. Acum trebuie să-mi îngrop vechea mea ființă — cea născută din Brand și Margaret Aslar. Spune-i doamnei Roseneath că-mi pare rău... spune-i ce vrei. Spune-i că îmi înmormîntez un prie-

en ; spune-i că Brand a murit — de fapt el e mort cu devărat, acum cînd nu mă mai are pe mine. Spune-i că n seara asta trebuie să-l veghez...

Rămase în fața lui Kilvert, cu brațele ridicate într-un jest sculptural de disperare ; apoi se întoarse și se sprijini de fereastră, ignorîndu-i prezența, de parcă el ar fi părăsit deja camera.

Kilvert ar fi vrut să vorbească, să pledeze, să insiste, să implore ; îl oprea însă un fel de venerație, un sentiment al inaccesibilității. Ce argument mai poate sta în balanță cu o astfel de furie și o astfel de amărăciune ? Rămase pentru o clipă în așteptare, încercînd să spună ceva ; dar cum nu-i veni în minte nici un cuvînt se strecură afară și închise ușa în fața celui mai emoționant spectacol la care asistase vreodată.

Își simțea capul vîjîind cînd ajunse în dreptul ușii hotelului și în continuare pe străzile înguste ce duceau spre cel mai apropiat *traghetto*. La cîțiva metri de hotel aproape că se ciocni de un bărbat care, dînd colțul, i se oprise brusc în față. Se uitară mirați unul la celălalt și Kilvert bîigui :

— Sînteți domnul Brand ?

Celălalt zîmbi și aprobă din cap. Avea zîmbetul delicat ascuns al omului care rîde arareori și expresia ușor dezmeticită trăda acum recunoașterea.

— Da, v-am văzut ieri, pe vasul Fusina, nu-i așa ?

Kilvert aruncă o privire în susul și în josul acelei *calle* înguste și pustii. Pentru prima dată în viață i se păru că are în mînă frîiele destinului și atingerea lor îl făcu să-și simtă palmele arse. Uitase cu totul de doamna Roseneath și de concert. Se mai simțea încă în prezența femeii din camera meschină de hotel și singurul său gînd era : „S-a întors la ea !"

Brand își oprise asupra lui privirile în care licărea o scînteie de curiozitate binevoitoare și Kilvert își dădu seama că de fapt își blocaseră unul altuia calea pe străduța îngustă și că era de datoria lui să se dea la o parte,

să se încline și să treacă mai departe. Dar deodată se simți îndemnat să vorbească.

— Mă numesc Kilvert. Tocmai veneam de la Madame Aslar.

Brand aprobă iarăși din cap, nu părea surprins și nici derutat de tonul pe jumătate confidențial cu care fusese făcută remarca.

— Da, bănuiam ! consimți el afabil.

„De ce oare bănuia ?" se miră Kilvert și, simțind că era de datoria lui să răspundă, își adună gîndurile și spuse :

— Locuiesc la doamna Roseneath și m-a trimis ca purtător de cuvînt, să discut cu Madame Aslar și să fac tot ce pot ca să o conving...

Brand păru sincer mirat.

— Să discutați cu ea ? repetă el, ușor amuzat parcă, la gîndul că cineva ar putea să-și asume o sarcină atît de imposibilă.

— În legătură cu concertul din seara asta, de la doamna Roseneath.

— Ah, la dracu ! La doamna Roseneath ? Am uitat complet de el ! Margaret are de gînd să cînte ?

Cei doi bărbați se uitară pentru o clipă unul la altul încercînd parcă să cîntărească situația ; apoi Kilvert făcu pasul hotărîtor.

— Firește că nu. A refuzat categoric.

Celălalt fluieră ușor.

— A refuzat ? Ce s-a mai întîmplat ? Cum adică „firește"... ?

Era rîndul lui Kilvert să-și manifeste uimirea.

— Fără dumneata... zice că n-ar putea cînta nici o notă !

Muzicianul îi aruncă drept răspuns o privire mirată. Expresia feței rămase gravă dar în adîncul ochilor zîmbetul dezamăgit se transformă într-o licărire de satisfacție.

— Să cînte fără mine ? Firește că nu va putea... că *nu poate !* Mă bucur că a recunoscut de data asta. Îl cercetă pe Kilvèrt cu ironie ascunsă. Bănuiesc că existențele noastre nu mai sînt un secret pentru dumneata de vreme ce ai vorbit cu Margaret. Firește că mă întorc pentru că trebuie să ne onorăm cumva angajamentele pentru Veneția. După aceea...

— Ah, nu spuneți „după aceea" ! îl întrerupse Kilvert înfierbîntat.

Brand ridică din umeri nepăsător.

— După aceea mă voi întoarce din nou ; mereu mă voi întoarce și cred că întotdeauna pentru același motiv.

— Dacă ați vedea-o cum este acuma n-ați avea nevoie de alt motiv !

Muzicianul ridică din nou din umeri de data asta cu un gest de oboseală retrospectivă.

— Numai de m-ar lăsa în pace cu fata aia, cu poloneza ! De parcă un bărbat nu poate avea un acompaniator ocazional fără să... greșeala ei fatală este că amestecă mereu eternul cu efemerul. Dar bănuiesc că toate femeile fac așa. Ei, da, ceva ce iubim mai mult decît pe noi înșine ne leagă unul de altul ; și ea știe asta. Știe că mereu mă voi întoarce, că mereu va trebui s-o fac. Rămase uitîndu-se la Kilvert de parcă această confesiune stranie i-ar fi transformat deodată în doi prieteni foarte vechi.

— Știi cumva ce repertoriu a stabilit pentru diseară ? adăugă el obosit — în timp ce se întorcea spre intrarea hotelului.

BUCURIA UMPLE CASA

În clipa în care transatlanticul începu să se depărteze de port, Christine Ansley coborî în mica ei cabină şi se dedică metodic şi cu multă atenţie operaţiunii de despachetare şi aranjare a propriilor lucruri. Numai o săptămînă între Havre şi New York ; dar ăsta nu-i un motiv ca ea să nu se instaleze confortabil şi să aibă totul la îndemînă, „marinăreşte" — acum îşi dădea seama cît de potrivit era termenul.

Se aşeză pe patul îngust cu un suspin de oboseală şi mulţumire totodată. Durerea despărţirii fusese îngrozitoare, iar ultimele ore cu adevărat disperate ; mai era încă sub impresia lor, dar în clipa în care vaporul începu să alunece spre larg, obsesia îi peri, chinul şi zbuciumul deveniră ireale, îndepărtate, de parcă ar fi făcut parte dintr-un film palpitant la care ea fusese doar spectator. Adevărata femeie, adevărata ei persoană se afla aici, în cabină, în drum spre casă, era doamna Devons Ansley — ah, slavă Domnului că mai era încă doamna Devons Ansley ! — şi nu Christine cea buimacă şi speriată care, cu cîteva ore mai înainte, la Havre, năvălise afară din camera de hotel, repetînd într-una către bărbatul care

stătea cu capul pe braţe, nemişcat şi fără să scoată o vorbă : „Nu pot, adică trebuie... i-am promis că o să mă întorc... şi tu *ştii* că i-am promis !"

Asta se întîmplase doar acum trei ceasuri. Cu siguranţă că, acum, Jeff Lithgow era din nou în trenul ce-l ducea înapoi, la Paris ; şi ea se afla aici, pe acest vas binecuvîntat, în această cuşetă drăguţă care era numai a ei şi şedea pe patul îngust în care avea să doarmă netulburată pe tot parcursul acestei nopţi liniştite, pînă dimineaţa tîrziu, ore în şir, după bunul ei plac Avea o săptămînă întreagă la dispoziţie, timp în care putea să doarmă, să mediteze şi să redevină treptat Christine Ansley — ah, da, pentru totdeauna ! I se părea prea puţin timp ; ar fi vrut ca vaporul să traverseze oceanul pe porţiunea sa cea mai lată.

Începu să despacheteze, scuturînd hainele pe care în dimineaţa aceea le azvîrlise în cufăr, numai ea ştia cum ! Ce harababură şi ce învălmăşeală ieşise la iveală : lucruri care au fost mereu aruncate sau scoase din cufere în goana şi zăpăceala nesfîrşită a existenţei lor nomade. Bietul Jeff ! Niciodată nu va fi altceva decît un vagabond...

...Oare cine va fi următorul lui tovarăş de hoinăreală, se întrebă ea ? Dar această idee nu-i reţinu prea mult atenţia. Vroia să-şi îndepărteze gîndurile de la Jeff şi de la şirul viitoarelor lui aventuri... Credea că toţi artiştii erau la fel ; el îi spusese asta. Mai ales pictorii... Nu pentru că ea l-ar fi considerat vreodată un pictor mare — nu tocmai...

Portretul ei, de exemplu ! Trebuie să fi pozat de vreo 60 de ori pentru el — ba nu, 62 ; le numărase... Ore şi ore în şir cu gîtul înţepenit şi încheieturile împietrite. Avea el o teorie că pictorul trebuie să-şi ia modelul prin surprindere, dar în ceea ce făcea el nu era cine ştie ce „surprindere". Era fericită că Devons nu văzuse niciodată portretul... Firește că Devons nu se prea pricepea la pictură ; cel puţin la acest gen de pictură. În ceea ce-l pri-

vea — ca militant moralist şi ca cititor amator al *Noii Psihologii* —, se lăuda că e un avangardist : un „ultra", se mîndrea el bine dispus ; dar cu toate că avea o vagă cultură academică — o dată chiar conferenţiase despre pictorii Renaşterii la clubul Stokesburg de Vineri Seara — afacerile lui, ca agent de vînzări, îl împiedicaseră să ia contact cu modernismul şi Christine îşi aduse aminte geniala lui gafă pe care a făcut-o cînd a dat cu ochii pentru prima oară, la Mabel Breck, de o pictură de-a lui Jeff : „Lithgow-ul meu" îi zise Mabel, cu un zîmbet afectat. „Ah, un Lithgow ! Încîntat să văd aşa ceva ! Imediat mi-am dat seama că nu e o pictură." Cît de jignită se simţise Christine atunci de gafa lui Dev ! Mabel fusese şi ea vădit contrariată. Îi plăcea să fie avangardistă, nu singură, însă. Dar soţul ei şi toţi ceilalţi au gustat gluma şi s-au destins, căci în grupul lor Devons trecea drept un spiritual, iar în Stokesburg, în ciuda setei după arta modernă, nu se colecţionau încă lucrări de Lithgow.

Jeff era strălucitor de talentat ; Christine a fost printre primii care au recunoscut asta. Cel puţin din Stokesburg, căci, ducîndu-se în primăvara aceea la New York, a descoperit că toţi (acei „toţi" din care vroia şi ea să facă parte) vorbeau despre el şi se întrebau dacă n-ar trebui să o ia înaintea altora şi să-i cumpere tablourile. Da, firește că Jeff avea talent, dar era ceva nesigur şi şovăitor în talentul lui şi tot la fel îi era şi firea... în timp ce Devons...

Îşi ridică mîinile şi îşi acoperi pentru o clipă faţa. ...De ce această oscilare continuă în mintea ei între Jeff şi Devons, Devons şi Jeff ?

Povestea cu Jeff se încheiase, se consumase, fusese ştearsă din existenţa ei ; era acum doamna Devons Ansley, care se întorcea la soţul ei după o absenţă de şase luni. Nu, nici măcar şase luni. Cinci luni şi 16 zile. Aşa fusese înţelegerea cînd ea şi Devons se despărţiseră în

gară (era atît de tipic pentru el să o ducă cu mașina pînă la gară și să aibă grijă de ea să fie instalată cum trebuie în trenul de New York, să aibă alături ziarele și o cutie cu bomboane de ciocolată). I-a spus atunci, strecurîndu-i în mînă o scrisoare, împreună cu biletul de tren :

— Poftim, draga mea. Am scris totul aici, ca să nu fie nici o confuzie. Oricînd vei dori să te întorci, în răstimp de șase luni, va fi pentru noi prilej de bucurie în casă. Bucurie în casă ! Vorbise cu emfază, intenționat, și cu un surîs istovit, sfîrșind prin a parodia nervos zîmbetul lui larg și ospitalier :

— Pînă în șase luni ! După aceea voi presupune, firește... voi fi obligat să presupun...

Trenul pornise deja dar rînjetul său încordat, rîsul său obositor o urmăriră. Atunci devenise „bietul Dev", pînă cînd, la gara Grand Central, zări chipul întunecat și nerăbdător al lui Jeff croindu-și drum prin mulțime.

Ei bine, făcuse o greșeală oribilă pe care o recunoscuse la timp. Multe femei fac astfel de greșeli dar puține au șansa — chiar în comunități mai evoluate decît Stokesburg — să lase în urmă trecutul și să o ia de la început. Îi datora asta lui Devons, generozității sale, cu adevărat supraomenești. Nu va uita acest lucru niciodată. Tot restul vieții nu va face decît să-l răsplătească pentru asta și să-l determine pe fiul lor să-și aprecieze și să-și venereze tatăl...

Cînd se gîndi la băiatul ei — la micul Cristopher —, sentimentul imoralității și cruzimii ei o copleși din nou. Plecase de acasă, își părăsise soțul și copilul lăsîndu-i să-și poarte singuri de grijă și se consolase cu ideea că același lucru se întîmplase cu o mulțime de copii ai căror părinți nu se „potriveau" unul cu altul. Și apoi Susan era o doică perfectă pentru Christopher, iar doamna Robbit, mama lui Devons (care se recăsătorise, dar acum era din nou văduvă), locuia la numai cinci minute de ei, era devotată

fiului și copilului și putea să se ocupe de toate mult mai bine decît reușise vreodată Christine. Asta îi liniștise conștiința în timp ce își făcea loc către Jeff prin mulțimea din gara Grand Central... acum, însă ?

Acum înțelegea că dacă n-ar fi fost generozitatea soțului ei, respectul față de cuvîntul dat, ea ar fi fost acum singură, în voia soartei, fără bărbat și fără copil... căci orice s-ar fi întîmplat (chiar dacă Jeff ar fi reușit să-și convingă soția să divorțeze, fapt de altfel foarte nesigur, de vreme ce principiile lui Madge Lithgow erau mai puțin „avangardiste" și mai posesive decît cele ale lui Devons), orice s-ar fi întîmplat — Christine știa acum — n-ar fi putut să se mărite cu Jeffrey Lithgow... orice, orice în afară de asta !

„O căsătorie de probă" spusese Devons cu buzele înțepenite într-un zîmbet de binecuvîntare în ziua în care ea l-a silit să-și dea consimțămîntul. „Să-i spunem așa, bine? O căsătorie, asta înțeleg, dar nu o fugă pe ascuns. Bine-înțeles, copila mea, numai în cazul în care ținta ta este căsătoria — și numai dacă ai luat o hotărîre definitivă — și... și... ai făgăduit. Altfel mi-ar fi cu neputință să te las să te expui..." Un om ca Devons, firește, nu și-ar fi putut închipui că pentru oameni ca Jeff Lithgow căsătoria nu înseamnă nimic ; că lor nu le pasă dacă sînt însurați sau nu, deoarece asta nu înseamnă pentru ei o schimbare concretă în modul lor de gîndire și de trai. În fond, care ar mai fi sensul „propriei realizări" dacă îngăduim ca existența noastră să depindă și să fie restrînsă de existența altcuiva ? Devons ar fi fost de acord cu argumentul teoretic. Era exact ceea ce teoretiza și susținea el de obicei. Oare îți închipui că are vreun merit cel care șchioapătă încălțat cu o gheată strîmtă ? Căci dacă gheata conjugală te strînge... nu știa ea toate figurile de stil și toate deducțiile ? Jeff, dimpotrivă, nu-și pusese niciodată astfel de întrebări și nu se îngrijorase niciodată în legătură cu purtarea lui sau a altora. Raționamentele abstracte îl fă-

ceau să doarmă, iar legile le băga în seamă numai atunci cînd se împiedica de ele şi era prins cu ocaua mică. Toate facultăţile sale ţinteau realizarea celor două pasiuni : pictura şi dragostea. Poate că, la un moment dat, o să-şi ia o zi liberă — în privinţa pictatului — şi o să încerce să descopere ce-i şi cu celelalte lucruri din viaţă, obişnuia el să spună... Cu Devons lucrurile stăteau exact invers. Îşi reformula şi reexamina fără încetare convingerile. Totodată putea să citească la nesfîrşit *Noua moralitate* şi să vorbească apoi, cît se poate de zgomotos, despre libertatea individuală şi existenţa personală a fiecăruia : existenţa *sa* însemna perechea de papuci din dormitor, ziarul de seară în faţa unui foc cu gaze cuminte, iar soţia sa cosînd alături şi anunţîndu-l că bebeluşului i-a apărut primul dinte. Din cauză că a susţinut teoria libertăţii sentimentale atît de vehement, atunci cînd a fost nevoit să o aplice, în cazul soţiei sale, trebuia fie să recunoască eşecul, fie să accepte consecinţele ; şi le-a acceptat.

Ea îşi aminti ziua în care, pentru prima oară, l-a ascultat pe Jeff cu adevărat şi i-a luat în serios rugămintea, privirea lui sincer mirată cînd ea l-a întrebat.

— Bine, dar soţia ta ?

— Cine —, Madge ? (De parcă ar fi avut mai multe şi nu era prea sigur despre cine era vorba !) oh, cu Madge nu-i nici o problemă. E o femeie pe cinste. Şi cu asta lucrurile erau lămurite — părea să spună zîmbetul lui uşuratic.

— Dar dacă asta e părerea ta despre ea, atunci de ce vrei să o părăseşti ? întrebă Christine.

El apucă vîrful unei pensule şi-i răsfiră buclele brunroşcate.

— Pentru că miroase a săpun, răspunse el solemn.

— Oh, Jeff, ce oribil ! Dar cum ar fi putut să nu rîdă şi ea alături de el ?

— Madge înţelege... *Ştie*, o linişti el în continuare. Ansley nu *ştie* ? adăugă el cu o intuiţie bruscă.

— Bănuiesc că oricine își dă seama cînd a rămas pe de lături.

— Atunci de ce te mai frămînți ? Iubito, vrei să-ți întorci capul un milimetru mai la stînga ? Așa... asta e. De cîte miliarde de eoni a adunat Creatorul lumina în părul tău, pentru mine ? Poate că e trimisă de o stea de la o depărtare de 30 de milioane de ani lumină. Anume adunată pentru Jeff Lithgow !

— Dar atunci, dacă vine de la o asemenea distanță, steaua e deja moartă ; moartă de mii de ani, steaua Christinei, adică.

Auzind acestea el își ridică sprîncenele chinuite, care se unire cu ridurile întunecate ale frunții.

— *Tu*, moartă ? Păi abia ai început să te naști ! Tu ai fost încîntătoarea doamnă pe care eu am găsit-o într-un mormînt pustiu înveșmîntată în părul său de aur. Și pentru că sînt un vrăjitor, îți voi insufla viață. Vezi, te îmbujorezi cu fiece cuvînt...

— Da, rîse ea. Dar aceste doamne reînviate nu trăiesc prea mult. Ce-o să te faci cînd voi pieri ?

El își azvîrli pensulele.

— Ce-o să fac ? O să mă sinucid. Te-am așteptat prea mult — răspunse el cu seriozitate bruscă și ea simți un fior care îi stăvili rîsul.

— Ei, atîta timp cît nu mă ucizi *pe mine !* glumi ea cu buzele uscate.

— *Pe tine* ? N-o să am de ce. Fără mine vei muri și tu, o anunță el cu glasul său calm și concentrat. Înțelege că nu-i vorba de o furtună ca oricare alta ci e una din acele predestinări afurisite... Copilule ! Iar te-ai mișcat. Încearcă să te uiți fix la colțul din stînga sus al acelei rame.

Așa... zise el și se cufundă din nou în propria preocupare cu un mormăit de satisfacție totală.

Da ; acum își dădea seama. Acestea erau genul de lucruri care o zăpăceau — ani lumină, doamna îngropată,

calma lui viziune fatalistă : Pierzîndu-mă pe mine o să mori şi tu „*Und mein Stamm sind jene Asra*“ [1]... şi tot restul.

Iar apoi — realitatea ? Adică nu în sensul că el părea că o iubeşte mai puţin. Probabil că într-o oarecare măsură era vorba de violenţa, de egoismul dragostei sale care depăşeau puterea umană — a ei în orice caz. Erau zile în care pur şi simplu se clătina sub această greutate. Iar el niciodată nu a încercat să o ajute, ci a lăsat-o să poarte singură această enormă povară de a fi iubită de el, aşa cum o lăsase o dată într-o gară, înconjurată de bagaje şi haine, scotocind după umbrele, încercînd să găsească un hamal şi să ia autobuzul spre hotel, în timp ce el se îngrijea de acele obiecte sacre — „lucrurile sale de pictat“ — uitînd între timp de orice altceva, inclusiv de ea.

Asta nu însemna că nu avea un suflet bun, dar cum putea el să observe o biată femeie încărcată cu prea multe bagaje cînd el plutea la zeci de metri deasupra pămîntului, în mediul său natural — stratosfera, cum îi spunea el? De ce nu venea acolo, sus, alături de el, o întreba mereu. „Să nu-mi spui că n-ai putea respira acolo, cînd ochii tăi sînt ca două bucăţi de cer“. Şi ea îşi aminti că aceste cuvinte i se păruseră atunci încîntătoare...

Dar într-o zi, cînd ochii ei îi amintiră lui de altceva, în timp ce se apleca asupra lor să-şi pescuiască propriul suflet pierdut, cum obişnuia să spună, în acea zi, el s-a dat brusc înapoi şi a exclamat cu stridentă gelozie :

— Cine e cealaltă fiinţă din ochii tăi ?

Sicer uimită, ea şi-a ridicat privirile de pe scrisoarea care o citea: „Cealaltă fiinţă ?“ Îi dădură lacrimile. „Ah,

[1] „*Und mein Stamm sind jene Asra / Welche sterben, wen sie lieben*“ (Sînt din neamul acelor Asra, / care mor atunci cînd iubesc) este finalul poeziei *Der Asra*, de Heinrich Heine, cuprinsă în ciclul *Istorii* din volumul *Romancero* (1851). (N.t.)

una atît de dragă ! Băieţelul meu. Scrisoarea e de la doică..."

— Băieţelul tău ? Părea într-adevăr că nu ştie despre cine era vorba.

— Fiul meu, Christopher. Bănuiesc că n-ai uitat că am un copil acasă şi că trebuie uneori să mă gîndesc la el?

Ochii lui se întunecară pentru o clipă, de compătimire.

— Oh, sărmană pasăre fără pui ! Dar o să avem un alt copil, îi declară el cu bruscă vinovăţie, de parcă ar fi spus : „Şi tu eşti un biet copil care şi-a stricat jucăria dar o să-ţi cumpăr alta..."

Şi apoi a urmat o a doua zi, mai puţin dureroasă, dar mai umilitoare, cînd a fost nevoit s-o anunţe că negustorul din Londra n-a acceptat tabloul şi l-a trimis înapoi, că nu mai aveau destui bani să plătească hotelul oribil pe care se hotărîseră să-l părăsească din cauza acelei femei obraznice — în acea zi au trebuit să-i rabde grosolănia minţind ca s-o liniştească, iar Jeff s-a oferit să picteze portretul fetiţei în schimbul banilor ; dar monstrul s-a uitat la una din pînzele lui şi a zis : *„Est-ce que Monsieur se moque de moi ?"* [1] Ah, cît de mult ura această amintire, ea care îşi ţinuse întotdeauna capul atît de sus, marcîndu-şi drumul cu atîtea generozităţi ! Devons, care nu era întotdeauna generos, în timpul călătoriilor, dădea bacşişuri mari, probabil fiindcă îi ridicau rangul şi pentru că îi plăcea să vadă cum cerşetorii îl binecuvîntează iar servitorii se îmbulzesc să-i deschidă uşile. „Le trebuie atît de puţin ca să fie fericiţi", spunea el, referindu-se la săraci şi la servitori ; şi Christine se întreba cîteodată dacă avea dreptate. Nu mai era deloc sigură că puţinul acesta ar putea face fericit pe oricine. În ceea ce o privea, se părea că avusese parte de norocul a patru sau cinci vieţi, dar care-i aduseseră atît de puţină fericire, încît nu putea

[1] Domnul îşi bate cumva joc de mine ? Fr.) (N.t.)

decît să se trîntească pe patul cabinei și să plîngă alături de cufărul pe jumătate despachetat, în timp ce gongul anunța masa de prînz.

II

— O telegramă, doamnă, o anunță stewardul în ultima zi.

Christine luă mesajul tremurînd ; a trebuit să aștepte o clipă pînă să desfacă banda. Și dacă e de la Jeff care, certîndu-se, pledînd și reproșînd, ia totul de la început ? Sau de la Devons, care o anunță că de fapt el s-a bizuit prea mult pe curajul său moral atunci cînd a spus că se poate întoarce la el, în ciuda așteptării malițioase a întregului Stokesburg ? sau băiatul ? — Ah, dacă îi va spune că e bolnav sau mort — propriul ei copil, pe care l-a abandonat fără remușcări pentru ca apoi, peste cîteva săptămîni, să înceapă să se frămînte și să tînjească după el, chinuită neîncetat de mustrări de conștiință. Cum să suporte toate astea, cum ? Străfundurile tragice ale destinului ei se dovedeau mult prea vaste pentru ea.

— Aveți vreun răspuns, doamnă ? întrebă stewardul șovăind. Christine își îndreptă spatele și deschise telegrama.

„Peste două zile bucuria ne va umple casa. Devons și Christopher", citi ea și lacrimi de bucurie îi umeziră ochii.

— Da, am un răspuns. Luă un creion și scrise în grabă pe formularul adus de steward : „Și inima mea, dragilor". Da, creștea în ea bucuria reîntoarcerii la aceste ființe care îi aparțineau, care o așteptau și pentru care, indiferent ce se întîmpla, rămînea în chip sfînt și inalienabil „soția mea", „mama mea". Stewardul se îndepărtă grăbit, iar ea se întinse pe spate cu ochii închiși și sufletul îngîndurat.

Ce fericire să ajungă din nou în lumea ei liniştită, să nu se mai gîndească la Jeff şi la ultimele luni de chin, să păşească pragul acestui afectuos bunvenit şi să intre în adăpostul căminului. Rămase cu ochii închişi încercînd să simtă iarăşi acest cămin, să-l vadă, să-l audă...

O casă pe Crest Avenue — ce mîndră se simţise cînd Devons a dus-o pentru prima dată acolo ! Mîndră de gazonul moale din faţa uşii, de arţarii cu frunze crestate, de gardul viu tăiat cu grijă, de caprifoiul de deasupra verandei. Se afla într-o zonă dintre cele mai bune — sănătoasă, ferită de umezeală şi aerisită — învecinîndu-se cu familiile cele mai înstărite : bătrîna doamnă Briscott, familia Barkley Troys şi casa cea nouă şi mare a tinerilor soţi Palmers, chiar pe culmea dealului. Devons avea tot dreptul să fie mîndru că o aducea pe tînăra sa soţie într-o astfel de casă. Dar ea nu se gîndea acum la familiile Briscott, Troy sau Palmers, nici măcar la Mabel Breck cu „avangarda" ei sau la alte plăceri mondene sau topografice de pe Crest Avenue, ci doar la spaţiul împrejmuit de gardul viu : grădina pentru care ea şi Devons s-au agitat, au comandat unelte şi seminţe, casa cu frontoane largi şi prietenoase şi inevitabila verandă colonială, curăţenia sclipitoare din camera copiilor, răsadurile de primăvară din vasele chinezeşti, aşezate la fereastra dinspre sud a sufrageriei, cărţile ei din rafturile joase de mahon, biroul lui Devons ordonat şi lucitor ca o lăptărie model, iar în prag, Martha, cu zîmbetul ei larg şi boneta plisată. Pînă şi faptul de a vedea din nou zîmbetul Marthei va fi o bucurie aparte, numai a ei ! Şi, în fine, hainele ei care vor fi întreţinute şi călcate cum se cuvine, iar ea se va putea bălăci în voie în baia călduţă.

Nu îi era cîtuşi de puţin ruşine să zăbovească cu gîndul asupra acestor mici bucurii senzuale. Nu le înţelesese cum trebuie atunci cînd îi aparţinuseră, şi faptul că se gîndea acum la ele o ajuta să evite un gînd sumbru şi neclar — sentimentul confuz că nu poţi împărţi viaţa pe comparti-

mente așa cum ai face cu apa, de pildă, și că voința nu se poate opune cu nici un chip ca experiențele să se amestece și să se coloreze una pe alta ; în ciuda tuturor amintirilor și dorințelor ei, devenise într-adevăr o nouă și stranie Christine care pășea într-o nouă și stranie viață...

În vreme ce trenul intra în Stokesburg ea se aplecă pe fereastră nerăbdătoare să-l zărească pe Christopher. Zări un chip trandafiriu și rotund, un braț agitînd o pălărie nouă de pai, o mînă mare trandafirie care gesticula.

— Nu, băiatul te așteaptă acasă cu bunica. Am vrut să-mi întîmpin singur soția. Lasă-mă să-ți iau bagajul, draga mea. Așa. Fii atentă cum sari. O învălui cu grijă aproape paternă și o primi la pieptul său larg cînd ea păși jos, pe peron. Mirosea a apă de colonie și a săruri de baie; întreaga sa persoană emana sănătate, prospețime, nevinovăție. Dacă ceva l-ar putea degrada vreodată în nici un caz n-ar fi moliile sau rugina...

Vroia să vorbească, să răspundă la ce îi spunea el ; dar buzele îi erau uscate.

— Și Christopher ? Gîtul i se contractă cînd puse întrebarea.

— Fie binecuvîntat ! I-au rămas mici toate hainele. Mama spune că...

Ah, ce ușurare în sufletul ei !

— Bănuiesc că Susan a luat-o pe doamna Shetter să o ajute la cusut. Ce bine era să poți rosti aceste cuvinte cunoscute pe tonul vechi, familiar.

— Susan... de fapt Susan nu mai este aici. Ea...

Susan nu mai e aici ! Nu mai e cu Cristopher ? Christine simți cum i se zbate inima și avu din nou senzația că e aruncată în necunoscut și incertitudine. Ce se întîmplase ? De ce fusese băiatul despărțit de dădacă ?

Abia reuși să audă răspunsul soțului ei. „La urma urmei, a fost despărțit de mama lui..." se frămîntă ea.

— Adevărul e că Susan era prea încuiată la minte şi prea demodată. Se temea de aerul rece. Aplica nişte pedepse stupide. Eu şi cu mama am simţit că e nevoie de o schimbare. O să vezi ce-a făcut deja Miss Bilk.

— Miss Bilk ! Ah, era deja pregătită să o urască pe Miss Bilk ! Şi de asemeni şi pe soacra ei pentru că se amesteca, introducea pe la spatele ei oameni şi idei noi. Christine simţise întotdeauna sub blîndeţea şi supunerea doamnei Robbit un imbold ascuns de a se amesteca şi de a da sfaturi. Fireşte că în tot acest răstimp Devons se topise ca ceara în mîinile ei.

Şi iată-i ajunşi în faţa porţii albe, iar casa le zîmbea cu ferestrele sale sclipitoare din spatele gardului viu proaspăt tăiat. Pe scările strălucind de curăţenie stătea doamna Robbit, îmbrăcată într-o rochie largă şi frumoasă ; din braţele ei se desprinse un băieţel agitat care în vreme ce maşina se apropia începu să strige :

— Tăticule, tăticule !

Tăticu... doar tăticu ! Christine se opri muşcîndu-şi buzele, devorîndu-l pe băiat cu priviri însetate.

— Fiule, iat-o pe mama ta ; mămica ta scumpă, care s-a întors din lunga călătorie ! Ştii că întotdeauna ţi-am spus că va veni, îl dojeni Devons.

Cristopher se opri brusc şi se uită la ea răsucindu-şi nervos mîna de care îl ţinea tatăl său. Christine îngenunche în faţa lui.

— Chris, Chris ! M-ai uitat, oare ?

— Credeam că ai murit, răspunse el.

— Christopher, în fiecare zi ţi-am spus că mama e doar plecată într-o călătorie, îi reproşă tatăl.

— Da, dar aşa se spune întotdeauna despre morţi, răspunse băiatul lovind cu piciorul în pietriş şi evitînd să se uite la ea. Aşa-i că n-o să-mi încui tranzistorul ? întrebă el deodată. Acta fiindcă am crezut că ai murit !?

Lacrimile şi risetele alungară încordarea şi, cu băiatul în braţele tatălui, cei doi o porniră pe pietrişul greblat cu

grijă spre doamna Robbit, care stătea zîmbind în rochia ei foşnitoare, între două ciubere vopsite proaspăt, cu hortensii.

— Fiica mea, am vrut ca în primele clipe să fii singură cu Chris şi Devons ! murmură ea şi o cuprinse pe Christine într-o îmbrăţişare care emana curăţenie şi bunătate creştinească.

Miss Bilk, întruchiparea discreţiei, rămase deoparte ascunzîndu-se în spatele ochelarilor. Cînd îi văzu chipul spălăcit şi ochelarii enormi, teama ascunsă a Christinei se spulberă. Fusese oare într-adevăr geloasă pe Miss Bilk? Era cu putinţă ca Jeff să-i fi schimbat complet optica, s-o fi învăţat să-i privească atît pe bărbaţi cît şi pe femei ca pe nişte fiare care se devoră unele pe altele din pricini de iubire sau de ură ? Întinse o mînă calmă guvernantei şi, cu inima împăcată, păşi pragul casei.

— Ah, ce drăguţ ! Exclamă ea din dreptul uşii. De balustrada lăcuită în alb a scării, pe la jumătatea distanţei pînă la podea, atîrna un panou pe care mîini iscusite brodaseră cu şiruri de violete şi trandafiri „Bucuria umple casa". Ea se uită cu ochi plini de lacrimi şi murmură :

— Ce drăguţ din partea voastră !

— A fost ideea lui, spuse doamna Robbit şi arătă cu un gest fluturător spre fiul ei.

— Ah, dar mama a pus cu mîna ei florile, interveni ascultător fiul.

Christine se îndreptă însoţită de cei doi spre camera de zi, în timp ce Christopher ţopăia liniştit acum, în faţa lor. Zări locul însorit de la fereastra dinspre sud, zambilele în vasele chinezeşti şi flori, flori aşezate peste tot în întîmpinarea ei.

— Bucuria umple casa, repetă soţul ei şi o sărută pe gură cu un gest aproape ritual în vreme ce doamna Robbit îşi feri cu delicateţe privirile umede.

— Da, bucuria umple casa, fiica mea !

— Parantezele s-au închis şi ce-a fost la mijloc s-a şters, a fost dat uitării, continuă Devons din ce în ce mai elocvent.

Christine îşi roti privirile încercînd să-i recunoască pe cei din jur şi pe ea însăşi în mijlocul lor.

— Acasă... murmură ea şi îşi încordă întreaga fiinţă, încercînd să simtă ceea ce spune.

— Ce bine e acasă, îngînă soacra cu cochetărie.

III

A trebuit să recunoască că în camera copilului Miss Bilk întronase domnia raţiunii însăşi. Ferestrele stăteau zi şi noapte larg deschise, iar Chris făcea zilnic plajă, gimnastică, lua vitamine asortate şi nu dădea impresia că i-ar displace paznicul calm, cu ochelari, care o înlocuise pe bătrîna şi impulsiva lui Nanny. După cină, Christine îşi sărută fiul adormit şi îi spuse soţului :

— Da, băiatul arată splendid. Sînt sigură că Miss Bilk e omul potrivit. Dar cred că asta a ucis-o pe Susan.

Starea de beatitudine roză a lui Devons se întunecă pentru o clipă.

— Asta aşa e. A făcut o scenă îngrozitoare — deşi ştia că astfel de scene erau interzise cu desăvîrşire. Îl enervase pe băiat, aşa că în aceeaşi noapte am fost nevoit s-o dau afară.

— Oh, biata Susan ! cît o fi suferit...

— Draga mea, ea l-a făcut pe copil să sufere. Am auzit cînd îi spunea că tu ai plecat pentru că nu-l mai iubeşti. Şi eu nu îngădui suferinţa în casa mea.

Christine tresări brusc rîzînd :

— Mă întreb cum ai să reuşeşti s-o ţii la distanţă ?

— Cum ? întrebă el fulgerînd-o mustrător peste ochelarii cu rame de aur. Am s-o ignor, am s-o refuz, am să

spun : „Nu se va întîmpla asta nu se poate întîmpla ! Mai ales unor oameni ca noi, care sîntem buni cu adevărat."

Făcu o pauză şi tuşi sfios. Mi-am spus asta acum aproape şase luni, în ziua în care mi-ai spus că vrei să... călătoreşti... acum înţelegi...

Christine se ridică îmbujorată şi plină de regrete şi se apropie de el.

— Ah, dar ai fost minunat, să nu crezi că nu simt asta. E atît de bine că mă aflu din nou aici... la linişte...

— Aici unde ţi-e locul, murmură el şi-i duse mîna la buze.

— Aici unde mi-e locul... îngînă ea. Îi era atît de recunoscătoare pentru faptul că nu încerca nimic dincolo de acest sărut reverenţios încît aproape că se aplecă să-i atingă fruntea. Dar ceva încă mai persista în ea ; se întoarse la fotoliul ei. Între ei doi licărea focul.

— Îmi dai voie ? întrebă Devons ceremonios, şi îşi aprinse pipa cufundîndu-se în fotoliul său cu un oftat mulţumit. Nu trebuia decît să-i interzici tristeţii să apară în faţa uşii, sau s-o alungi atunci cînd, deghizată în Susan, se instala cu forţa. În ambele cazuri finalul justificase mijloacele şi acum el stătea senin printre ruinele reclădite. Nu era de mirare că îşi afîna tutunul din pipă cu un gest atît de calm.

— Eşti obosită, draga mea, după o noapte petrecută în tren ? El îi zîmbi de dincolo de foc.

— Da, aşa cred... şi reîntoarcerea...

— Prea multă emoţie, o mustră el, înălţîndu-şi degetul trandafiriu. Vreau ca gîndurile tale să fie liniştite şi fericite. Acum du-te la culcare, să ai un somn lung şi liniştit.

Ah, era plin de tact şi atît de atent. N-avea de gînd să o tîrască prea curînd spre vechea intimitate... Trebuia să fi ştiut că încă mai era legată de celelalte amintiri. S-au sărutat de noapte bună încordaţi, fratern aproape ;

în timp ce ea urca scările sub panoul cu florile deja ofilite, el o mai strigă o dată :

— Chris, dimineață o să intru la tine să văd cum ai dormit.

Ce lucru bun, se gîndi ea a doua zi dimineață că în Stokesburg fiecare bărbat are un serviciu la care trebuie să se ducă. Viața se simplifică incredibil atunci cînd bărbatul nu stă toată ziua pe acasă. Cu Jeff era întotdeauna o problemă agasantă atunci cînd nu vroia să picteze și se agita doar, deranjînd lucrurile de la locul lor, enervîndu-se atît pe sine cît și pe ea. De astă dată, la ora obișnuită, auzi ușa de la intrare deschizîndu-se și închizîndu-se și se gîndi că Devons era deja în drum spre oraș. Se întinse voluptuos pe perne, zîmbind razelor strălucitoare de primăvară care cădeau pe pătură, cu micul dejun pe care Martha îl așezase lîngă pat (o „surpriză" din partea doamnei Robbit, îi spusese fata) și strigătele vesele ale lui Chris ce se auzeau de la etaj. Da, în acești termeni, acasă era atît de bine... M-am trezit dintr-un vis urît, se gîndi ea.

Cînd coborî, puțin mai tîrziu, se miră să audă în hol vocea soțului. Nu el plecase atunci cînd se auzise ușa de la intrare. Se opri pe scări și îl zări în hol, cu pălăria pe cap, cu mîna pe clanță vorbind cu cineva care probabil era deja în pragul ușii.

— Nu, te rog, fără publicitate. Sub nici un motiv ! Poți spune că problema *s-a încheiat*. Nimic nu s-a schimbat : la orizont nu e nici un nor. Soția mea este o călătoare pasionată — și cu asta basta. O poveste secretă cu un sfîrșit fericit. Fericit ! accentuă el bine dispus. Ușa se închise în urma vizitatorului nevăzut și Devons se îndreptă fredonînd spre suportul de umbrele, își alese un baston, ciocăni barometrul de pe perete și ieși la rîndul lui.

„Un reporter" se gîndi Christine înfiorîndu-se la gîndul că omul venise să o spioneze și-i fu recunoscătoare că nu rămăsese s-o pîndească în hol. „Devons a știut întot-

deauna cum să se poarte cu ei", conchise ea cu aerul nevestei care respinge nepăsătoare problemele cu care nu e nevoie să-şi bată capul.

Casa era extrem de liniştită şi de pusă la punct. Se bucură la gîndul că îşi va relua îndatoririle casnice, va discuta despre cumpărături cu bucătăreasa şi va aranja cu Martha problema lustruirii mobilierului.

Era atît de liniştitor să te mişti dintr-o cameră curată în alta şi să observi că scrumierele şi coşurile pentru ziare au fost golite, pernele au fost înfoiate iar ziarele împrăştiate au fost înlăturate. Oare arătau puţin prea ordonate aceste camere, oare personalitatea lor fusese şi ea măturată odată cu celelalte resturi ? Îşi aduse aminte înfiorată de haosul din camera din hotelul Havre în care se lupta să-şi aleagă propriile lucruri din cele ale lui Jeff, în învălmăşeala sordidă rămasă de cu seară, în vreme ce el stătea la masă cu capul ascuns în mîini.

Aseară, dorise pentru o clipă să-i mărturisească lui Devons gîndurile ei, să stabilească un fel de înţelegere între ei doi ; dar cum ar fi putut face asta cînd el declarase că nimic nu s-a întîmplat şi se referea la absenţa ei de şase luni ca fiind cauzată de o dorinţă lăudabilă de călătorie, dînd la o parte toate emoţiile, întreaga realitate, la fel cum servitoarea măturase scrumul şi ziarele ? Acum îşi dădea seama că era mai bine aşa ; orice revenire la trecut n-ar fi făcut decît să răscolească nişte straturi primejdioase, aşadar atitudinea de „nu s-a întîmplat nimic" era cea mai sigură, cea mai înţeleaptă şi cea mai uşoară. Trebuia doar să renunţe la introspecţiile ei angoasante şi să urmeze planul bărbatului ei. În fond, îi era datoare acest lucru. „Aş vrea să o pot uita pe Susan. El nu s-a purtat bine cu ea", se gîndi în timp ce se aşeza la masa de scris.

Auzi soneria de la intrare şi apoi pe Martha care traversa holul. Probabil era soacra ei. Auzind o voce de femeie, Christine se ridică s-o întîmpine pe doamna Robbit.

Dar servitoarea o întîmpină în prag, făcîndu-i semne misterioase.

— Este o doamnă ; nu vrea să intre.

— Nu vrea să intre ?

— Nu. A spus că vrea să vă vorbească afară.

Christine traversă sprintenă camera. Ordinea și curățenia o frapară din nou ; florile umpleau aerul cu vară. Trecu prin hol și în cadrul ușii văzu o femeie scundă și firavă. Inima i se opri.

— Doamna Lithgow ! îngăimă ea.

Doamna Lithgow întoarse spre ea o față ascuțită, ca de pasăre, alungită și mohorîtă sub părul încărunțit. Se spunea că era mai în vîrstă decît soțul ei și acum arăta întocmai.

— Nu mi-am spus numele pentru că știam că o veți pune pe servitoare să spună că nu sînteți acasă. Vorbea repede, cu o voce sacadată, care avea ceva din stridența lui Jeff.

— Dar de ce să spun că nu sînt acasă ? întrebă Christine uitîndu-se la ea cu blîndețe și sfială. Era o vreme cînd întîlnirea cu soția lui Jeff ar fi umplut-o de groază și spaimă ; dar acum, cînd episodul se terminase cu bine, era dat uitării și șters, cum spunea Devons — față de doamna Lithgow ce putea fi ea altceva decît un mesager de pace ?

— De ce nu v-aș vedea ? repetă ea zîmbitoare.

Doamna Lithgow stătea în mijlocul holului. Deodată se uită în sus și privirea îi căzu peste panoul ofilit cu „Bucuria umple casa", ce se afla drept în fața ei.

— Ei bine, ăsta e motivul, răspunse ea cu un rîs ascuțit.

Christine se îmbujoră. Cît de nedelicat — exact ca Jeff! se gîndi. Șocul provocat de acest rînjet o făcu să simtă cît de profund fusese absorbită deja în atmosfera liniștită de pe Crest Avenue

— Intraţi vă rog, spuse ea, ignorînd provocarea.

Doamna Lithgow o urmă în camera de zi şi Christine închise uşa. Musafira rămase în picioare, nemişcată, uitîndu-se în jurul ei, la fel cum făcuse şi în hol.

— Flori peste tot, veselie peste tot, spuse ea cu acelaşi rîs enervant.

Christine se înroşi simţindu-se din nou implicată în mentalitatea din Crest Avenue.

— Nu vreţi să staţi jos ? sugeră ea politicos.

Cealaltă nu păru să audă.

— Iar pe mormîntul lui nici o petală, izbucni ea cu un ţipăt isteric.

Christine tresări speriată. Oare femeia era dezechilibrată sau numai imita inconştient isteriile lui Jeff ? După o clipă teama făcu loc milei şi Christine simţi că trebuia să consoleze şi să liniştească această biată fiinţă. Probabil că doamna Lithgow, care nu era la curent cu evoluţia aventurilor amoroase ale soţului ei, credea într-adevăr că ea se va întoarce la el. Venise probabil să-şi avertizeze rivala că nu va accepta divorţul sub nici un motiv.

— Doamnă Lithgow, începu Christine, ştiu că aveţi o părere foarte proastă despre mine. Nu vreau să mă apăr. Dar probabil nu ştiţi că mi-am dat seama de răul pe care l-am pricinuit şi că m-am despărţit de Jeff pentru totdeauna...

Stînd ţeapănă pe scaunul din faţă, doamna Lithgow scoase una din exclamaţiile ei scurte şi fioroase.

— Nu ştiam ? Ah, ba da, ştiam. Priveşte.

Scoase din poşetă o telegramă şi i-o oferi. Christine o despături şi citi : „Am crezut că voi suporta plecarea ei dar nu pot. Adio."

— Vezi deci că m-a informat asupra celor mai mici mişcări ale voastre, spuse doamna Lithgow, cu un fel de satisfacţie sumbră.

Christine rămase tăcută, uitîndu-se la scrisoare. Se simţea sleită şi buimacă. De ce oare îi arată femeia asta

prăpădită aceste cuvinte jalnice, în mod evident menite să nu fie citite de altcineva ? Se simţi copleşită de milă şi remuşcare.

— Dar s-a terminat, s-a terminat, murmură ea, cerîndu-şi iertare plină de căinţă.

— S-a terminat, da ! Tocmai plecam spre Havre cînd am primit acum trei zile telegrama aceasta. Celălalt mesaj m-a ajuns în drum spre gară.

— Celălalt mesaj ?

— Ei da, cel în care se spunea că totul s-a terminat. A fost înmormîntat ieri. A fost de faţă consulul. El mi-a telegrafiat să nu mai vin — nu mai avea nici un rost ; ar fi trebuit să împrumut bani şi, apoi, sînt copiii la care trebuie să mă gîndesc. El abia de-mi trimitea vreun ban, adăugă calm doamna Lithgow. Informaţia pe care ea o aducea făcuse să dispară starea de agitaţie isterică, vocea îi era acum joasă şi monotonă, ca a unui copil cu gîndul aiurea, care recită, poticnindu-se, o poezie.

Christine stătea în faţa ei, ţinînd telegrama cu mîini tremurînde. Pentru ea cuvintele doamnei Lithgow mai erau încă ireale şi îndepărtate : sunau asemeni unui mesaj pe o claviatură — mesaj care trebuia decodificat...

— Jeff... Jeff ? Adică... nu vrei să spui că a murit ? gîfîi ea.

Doamna Lithgow o privi uluită.

— N-ai ştiut, chiar n-ai ştiut ?

— Cum era să ştiu ? Cum de te-ai gîndit... cum era să-mi închipui... ?

— Cum era să-ţi închipui că o să-l ucizi ?

— Nu, nu ! Nu asta... nu spune asta !

— De parcă i-ai fi întins revolverul, replică implacabilă doamna Lithgow.

— Ah, nu, nu !

— A dus-o aşa două zile... a încercat să-şi revină. Bănuiam că ai aflat din unul din ziarele alea care se tipăresc pe vapor. Christine dădu din cap.

— Niciodată nu m-am uitat prin ele.

— Şi acum vrei să spui că soţul dumitale nu ţi-a spus nimic ? Christine nega din nou, înfiorîndu-se.

— Ei bine, acum ştii de ce a atîrnat, la sosirea ta, această „Bucurie...", rosti doamna Lithgow cu rîsul ei iritant.

— Ah, nu spune asta, nu fi atît de crudă.

— Nici el nu citeşte ziarele ?

— Nu se poate să fi văzut...

— Atunci a fost orb. Nu se vorbeşte de nimic altceva în ziare. Soţul meu a fost celebru, spuse ea cu mîndrie bruscă.

Christine se prăbuşi suspinînd într-un scaun.

— Ah, cruţă-mă, strigă ea ascunzîndu-şi faţa în mîini.

— Nu ştiu de ce aş face-o, se auzi din spate glasul doamnei Lithgow. Christine se ridică anevoie şi cele două femei rămaseră uitîndu-se una la alta, în tăcere.

— Pentru mine nu este nici o „bucurie în casă" rosti sec doamna Lithgow.

— Ah, nu-mi mai pomeni din nou de prostia aia !

— Epitaful soţului meu.

— Cum de poţi să-mi vorbeşti astfel ? întrebă Christine, încercînd să se stăpînească, să-şi învingă umilinţa şi repulsia. N-a fost vina mea... vreau să spun că el... eu n-am fost singura... El întotdeauna îşi imagina...

— Căuta întotdeauna femeia ? Da, bănuiesc că ăştia sînt artiştii. Dar a fost convins că a găsit-o atunci cînd te-a găsit pe tine. Nu mi-a ascuns asta niciodată. Ţi-a şi spus asta, nu-i aşa ? Ţi-a spus că nu poate trăi fără tine ? Numai că tu nu l-ai crezut...

Christine se prăbuşi din nou.

Doar aceste ultime cuvinte ajunseseră pînă la ea. „Nu l-ai crezut..." Dar oare, în adîncul fiinţei ei, nu îl crezuse ? Nu simţise ea, de-a lungul acelor ore chinuitoare din Havre, că ceea ce îi spunea el era adevărat, şi nu-şi

dăduse ea seama că de fapt viaţa lui începuse să se surpe şi singura ei grijă n-a fost să fugă mai înainte ca ruinele să se prăbuşească şi asupra ei ? Noaptea trecută soţul ei îi spusese că s-a întors acolo unde îi era locul ; dar dacă ideea responsabilităţii umane ar fi însemnat ceva, locul ei n-ar fi fost mai degrabă în camera aceea sordidă de hotel în care un bărbat stătea cu faţa îngropată în mîini, fiindcă nu era în stare să se uite cum se închide uşa în urma ei, pentru totdeauna ?

— Ce să fac... ce pot să fac ? izbucni ea cu disperare.

Doamna Lithgow interpretă strigătul ca o întrebare adresată ei.

— Ce să faci ? Pentru mine... adică ? Uitasem tocmai pentru ce am venit. În legătură cu tablourile lui... Trebuie deja să mă gîndesc la aşa ceva. Avocaţii spun că trebuie... ştii cumva unde sînt sau ce-a făcut cu ele ? Ţi-a dat vreunul să-l aduci acasă ? Lumea zice că moartea lui îngrozitoare... va stimula vînzarea... Trebuie să mă gîndesc la copii. Nu mă gîndesc în nici un caz la mine... adăugă ea, cu capul plecat, pălind sub tenul ei întunecat.

Am încercat să scap de ruine şi iată-le cum se prăbuşesc asupră-mi, se gîndi Christine privind în gol. În prima clipă nu putu să-şi aducă aminte nimic despre tablouri. Apoi memoria i se limpezi şi îi spuse adresa unui pictor din Paris la care Jeff îi spusese că lăsase nişte tablouri cu speranţa ca acesta să i le vîndă. Fusese îngrijorat, îşi aduse ea aminte, pentru că nu mai avea nici un ban să trimită copiilor, sperase ca prietenul lui să reuşească să scoată cîteva sute de franci pe tablouri. Îngăimă adresa pe care doamna Lithgow şi-o notă cu grijă pe dosul telegramei de adio a soţului ei. Nu era genul căruia să-i pese nici măcar de aşa ceva, presupuse Christine. Apoi doamna Lithgow împinse telegrama la loc, în poşeta jerpelită.

— Ei bine, bănuiesc că noi două nu mai avem nimic altceva să ne spunem.

„Numai că acum știu cît de mult l-am iubit" fu cît pe ce să rostească Christine, dar nu avu curajul. Se apropie cîțiva pași și întinse mîinile rugător. Văduva însă nu păru să le observe.

— La revedere, rosti ea, traversînd țeapănă holul și ieși pe ușă.

Christine făcu și ea cîțiva pași, iar apoi, cînd ușa se închise, se întoarse privind panoul cu „Bucuria..." care se mai legăna încă, fără nici un sens, de balustrada scărilor. Acum era convinsă că soțul ei știuse de moartea lui Jeff. Cum ar fi putut să nu știe ? Chiar dacă n-ar fi un cititor atent și conștiincios de ziare, casa a fost probabil asaltată de reporteri. Toți cei din Stokesburg știau că ea fugise cu Lithgow, și deși se strecuraseră neobservați pe vapor, zile în șir după aceea ziarele trîmbițaseră aventura lor. Și, firește, omul pe care Devons îl expedia amabil, azi dimineață, era un jurnalist care venise să afle cum reacționase la vestea sinuciderii.

Da, au știut cu toții acest lucru și i l-au ascuns. Soțul ei, soacra și Miss Bilk ; pînă și Martha și bucătăreasa au știut. Ordinul lui Devons fusese ca la orizont să nu se ivească nici un nor ; și așa a fost. Se așează pe un scaun în holul alb și strălucitor, cu covorul lui chinezesc ca scos din cutie, cu suportul de umbrele și gravurile prinse în ramele lor curate de abanos. De acum înainte o va vedea mereu pe doamna Lithgow — o pată neagră în prag, o fantomă agitată în mijlocul salonului. Da, Devons a știut, dar asta n-a însemnat nimic pentru el. Seninătatea lui și buna dispoziție nu erau simulate. De ce l-ar impresiona moartea lui Jeff ? Era tocmai rezolvarea providențială a problemei. Nu-i dorea nici un rău bietului om, dar era cu siguranță mult mai simplu să nu-i mai stea în cale... și-a spus, probabil, Devons.

Christine țîșni în picioare cu o pornire energică. Trebuie să plece, să plece imediat din această atmosferă sufocantă de îngăduință și mărinimie, de tăinuire, ignoranță și ipocrizie. Să plece, oriunde, acolo unde oamenii trăiesc, unde bărbați și femei se înfruntă, se iubesc, se urăsc și apoi se regăsesc cu reînnoită pasiune. Dar mîna aceea care îi deschisese calea spre această lume era moartă, era deja înțepenită în mormînt... „A fost înmormîntat ieri", murmură ea.

Martha intră în hol ducînd un vas cu flori proaspete și se îndreptă spre salon. Christine se ridică obosită.

— Mai bine dă jos asta... florile s-au ofilit spuse ea arătînd inscripția atîrnată de scări. Martha o privi surprinsă și ușor îndurerată.

— Ah, doamnă... credeți că domnul Ansley ar fi de acord ? El însuși a lucrat atît de mult la ea, și Miss Bilk, și eu. Și domnul Chris ne-a ajutat...

— Dă-o jos, ordonă ea, cu asprime.

„Dar mai e băiatul"... se gîndi, urcînd încet scările, în căutarea fiului ei.

DIAGNOSTICUL

„N-ai nici un motiv să te îngrijorezi, absolut nici unul". „Firește că nu... toți spun asta !" Paul Dorrance se îndepărtă de la masa de scris și veni în dreptul ferestrei apartamentului său, situat la înălțime. Fereastra dădea spre sud, deasupra semețului New York ; dedesubt era Wall Street, centru și simbol evident al muncii sale de o viață. Respiră adînc și ușurat — căci sub neîncrederea de suprafață începea să se înfiripe o certitudine ascunsă. Cei doi medici excelenți, care tocmai fuseseră la el, îi spuseseră că în cîteva luni va fi din nou sănătos, că temerile sale sumbre erau închipuiri și că nu trebuie decît să se lase de muncă pînă cînd se va restabili echilibrul între corp și creier. Dorrance zîmbi înțelegător și murmură în sinea lui : „Impostori nenorociți. De parcă n-aș ști cum mă simt !" Și totuși cuvintele lor își croiră drum spre el încît, după nici un sfert de oră, mînat de o dorință nesigură, se supuse ideii de reîntoarcere la viață. „Dumnezeule, mă simt într-adevăr mult mai bine, murmură el și se întoarse spre birou amintindu-și că n-a luat micul dejun. Era pentru prima oară de luni de zile că își aducea aminte acest lucru. Apăsă pe soneria așezată lîngă cotul său și cu un

zîmbet aproape umil îi spuse servitorului că... în fine... da... doctorii au spus că trebuie să mănînce mai mult... Poate că un ou sau două cu cafea... da, cu slănină. Se foi nerăbdător pînă cînd i se aduse tava.

După micul dejun aruncă o privire peste ziare cu ochiul calm al omului în fața căruia comedia umană are toate șansele să se desfășoare pentru încă mulți ani. „În fond n-am de ce să mă grăbesc", era gîndul său semi-conștient. Versul acela care îl obsedase în ultima vreme : „Trăsura înaripată a timpului se apropie în grabă" [1] ; ajunse din nou în zona esteticii pure, acum cînd în cazul lui se părea că aripile trebuiau strînse. „Nu există nici un motiv ca să nu atingi bătrînețea". Era plăcut să auzi așa ceva, la patruzeci și nouă de ani. Ce înțeleg ei prin bătrînețe, în zilele noastre ? Nu-și închipuise niciodată că ar trebui să-și facă griji în privința asta ; acum începuse să se întrebe ce însemna termenul „bătrîn". Desigur că nu i se putea aplica lui ; și dacă într-un viitor îndepărtat avea să se metamorfozeze în chip misterios într-un om bătrîn — cum ar fi fost ? Dar aceste lucruri erau prea îndepărtate ca să-și poată face o imagine clară și nu-i tulburau imaginația. Acum, bătrînețea nu începe mai devreme de șaptezeci de ani; aproape în fiecare zi ziarele povestesc despre bătrîni plini de viață care își sărbătoresc a o suta aniversare — uneori se și recăsătoresc. Dorrance se pierdu în plăcuta meditație asupra creșterii longevității rasei și își aminti de figuri contemporane cu bunicii săi, infirmi și fără dinți, ai căror descendenți mai erau încă sprinteni și se hrăneau cu carne.

După ce citi ziarele își mută cu plăcere gîndul la multiplele posibilități de călătorie. Un om de afaceri căruia i s-a interzis să muncească nu poate să rămînă în New

[1] În original : *"Time's wingèd chariot hurrying near"*, vers din poezia *To His Coy Mistress* (Sfielnicei sale iubite) de Andrew Marvell (N.t.).

York. Denumiri care sugerau trîndăvie și haine de vară i se iviră în fața ochilor — India, insulele Canare, Maroc... de ce nu Maroc, nu mai fusese niciodată ! Și de acolo ar putea s-o pornească în sus, spre Spania. Se ridică să ia o carte de pe raftul cu cărțile de călătorie — dar în timp ce o răsfoia, cuprins de o stare nepăsătoare de beatitudine, ceva îl făcu să se smulgă din visare.

— Cred că ar trebui să-i spun și ei... gîndi el cu glas tare.

Bineînțeles că ar trebui să-i spună ; dar numai gîndul la așa ceva provoca o avalanșă de complicații, obligații, explicații... Năvala lor îl făcu să-și piardă aproape respirația. Se sprijini de birou și închise ochii.

Dar, cu siguranță, ea va înțelege. Doctorii au spus că se va însănătoși — pentru ea era suficient. Va înțelege necesitatea plecării lui pe timp de cîteva luni, un an poate. Nu putea să vină cu el, asta era sigur ! Și atunci pentru ce atîta agitație ? Treptat, insidios i se furișă în minte gîndul — la început nu fusese decît o idee vagă — că ar putea să o lase să înțeleagă, cu multă blîndețe, că lucrurile nu pot dura la nesfîrșit, că un bărbat, la vîrsta sa și cu perspectiva însănătoșirii, ar putea pe bună dreptate să aibă idei proprii și planuri de viitor, s-ar putea gîndi la însurătoare ; cu o fată tînără ; copii ; o casă la țară... la asta îi zburau acum gîndurile așa cum mai înainte se întîmplase cu călătoriile...

Ei bine, între timp trebuie să-i aducă la cunoștință diagnosticul. Fusese teribil de îngrijorată în privința lui — știa el —, deși tot timpul reușise să se țină atît de tare. (Era oare momentul — dictat de însănătoșirea sa — să mărturisească în șoaptă că uneori celebra ei „tărie" îl călcase pe nervi ?) Da, fusese greu pentru ea ; mai greu decît pentru oricine altcineva, — îi era dator cu acest lucru: să-i spună de îndată că totul era în regulă ; în ceea ce îl privea pe *el*. Și în mărinimia ei superbă, nimic altceva nu va mai conta pentru ea — în primul moment. Bietul

copil ! Îi și auzea glasul bucuros ! „Chiar... chiar, adevărat ? Amîndoi au spus așa ? Ești *sigur* ? Ah, firește, întotdeauna am știut... nu ți-am spus mereu ?“ Draga de ea, avea dreptate ; dar el știuse tot timpul ce gîndea ea... Se întoarse spre birou și luă telefonul.

În același moment, privirea i se opri asupra unei foi de hîrtie ce se afla pe covor, la picioarele lui. Avea ochi buni : văzu imediat că pe antet era numele cunoscutului specialist pe care propriul său doctor i-l prezentase în acea dimineață. Hîrtia era probabil una din cele trei sau patru rețete pe care i le lăsaseră ; pesemne că o pală de vînt iscată de ușă sau de fereastră o luase de pe masă, unde se aflau și celelalte. Se opri și o ridică...

Deci ăsta era adevărul. Pe hîrtia asta de pe podea îi era scrisă propria soartă. Cei doi doctori își notaseră diagnosticul, și uitaseră să-l pună în buzunar, la plecare. Își puseseră semnăturile ; și data. Nu era nici o greșeală... Paul Dorrance rămase multă vreme cu hîrtia în fața lui pe birou.

Își propti bărbia în mîini, închise ochii și bîjbîind încercă să-și croiască drum prin întunericul fără margini...

Orice, orice altceva în afara sunetelor și imaginilor lumii de afară ! Dacă ar fi avut destulă energie să se miște s-ar fi repezit să tragă perdelele și în întunericul total s-ar fi cuibărit în fotoliu pînă cînd ar fi reușit să accepte cumva această nouă realitate. Ce altceva mai conta acum decît faptul că era sortit să moară ? Că acești doi ticăloși au știut asta și l-au mințit ? Că după ce l-au mințit în nepăsătoarea lor grabă profesională i-au aruncat în față condamnarea la moarte, uitînd s-o ia cu ei, și au lăsat-o acolo, să se holbeze la el de pe podea ?

Da, ar fi mai ușor de suportat într-o cameră complet întunecoasă din care au fost alungate toate imaginile și sunetele, tot ce-ar putea însemna viață. Dar efortul de a se ridica să tragă perdelele era prea mare. Era mai simplu

să stea în continuare acolo, în întunericul creat de apăsarea pumnilor săi pe pleoape. „Ei bine, domnul meu — așa o să fie și în mormînt..."

Da, dar dacă ar fi știut că mormîntul era *acolo*, atît de aproape, atît de cuprinzător, atît de infinite ori mai important și mai real decît toate fleacurile pentru care omul își pierde ani de zile ; dacă i-ar fi spus cineva... ar fi făcut multe lucruri altfel, ar fi judecat problemele dintr-o perspectivă mai justă discriminînd, selectînd, cîntărind... Nu ! De o mie de ori nu. Să fie înfrînt astfel ? Să se îndrepte pe furiș spre mormînt înainte ca acesta să-i fi fost săpat ? Prostia lui fusese faptul că n-a pătruns cu adevărat în viață, că întotdeauna a ales, a selectat, a căutat o perspectivă, a cîntărit — Dumnezeule ! Cînd abia de mai era timp să înșface viața, pînă nu se sfarmă vasul în care se află, și s-o înghită cîtă vreme mai e în stare de așa ceva.

În fine, nu avea nici un rost să se gîndească la trecut. Ceea ce făcuse rămînea bun făcut : ceea ce nu făcuse trebuia lăsat eternității. Eternitate — ce însemna cuvîntul ? Ființele efemere care orbecăie spre mormînt de-a lungul scurtei lor vieți, pot oare înțelege o fărîmă cît de mică din sensul acestui cuvînt ? Ce păcat, ce păcat ! Acesta era sentimentul care se ridica la suprafața gîndurilor sale. Milă față de milioanele de orbi, milioane și milioane care se cred ființe vii, așa cum se crezuse și el, și care deodată descoperă că sînt morți, așa cum descoperise și el ! Bieți muritori, cu acea sămînță de distrugere care i-a făcut frați — cît ar fi vrut să-i ajute și cît suferea la gîndul că probabil adesea i-a rănit, măturîndu-i din cale cu energia sa prostească. Cîte alte vieți nu consumase el pe parcursul scurtei sale existențe ! Și ceea ce era mai rău, o făcuse fără să-și dea seama ! Bătrîna doică care muncise ca o sclavă pentru el și pe care o găsise, după ani de zile, săracă, uitată de toți, aproape pe moarte... ei bine, pentru ea a făcut tot ce a putut. Și tînărul acela slăbuț, din

biroul său, cu tusea lui enervantă, ar fi fost poate salvat dacă ar fi plecat mai repede. A încercat să reziste pînă la sfîrşit pentru că avea o familie de întreţinut, fireşte ! Şi bătrînul contabil surd şi pe jumătate orb pe care Dorrance îl moştenise de la tatăl său şi care nici el n-a cerut să plece şi au fost nevoiţi să-l ia cu binişorul... ? Toate acestea formaseră materialul din care el, Paul Dorrance îşi construise existenţa lipsită de griji, îmbelşugată şi plină de succes. Dar, nu, ce prostie ! Fusese destul de onest, destul de bun de fiecare dată cînd descoperea care era greşeala ; numai că nu îi compătimise cu adevărat şi îşi considera datoriile lichidate atunci cînd semna vreun cec sau dădea un telefon la Azilul incurabililor. Cît priveşte mila, acum înţelegea el — la naiba, vorbeşte ca într-un roman rusesc ! Prostii... prostii... fiecăruia îi vine rîndul, mai devreme sau mai tîrziu. Singurul mod de a schimba lumea este să stîrpeşti Moartea din ea. Şi totuşi Moartea a fost întotdeauna acolo, şi acum era, la uşă, în cameră, lîngă braţul său... era Moartea *lui,* un sfîrşit definitiv, propriu şi numai al lui. Asta era ! Îşi smulse faţa din mîini. Erau umede.

Soneria sună timid şi uşa se deschise în spatele său. O auzi pe servitoare spunînd :

— Doamna Welwood.

Se ridică în picioare, clipind din ochi la contactul brutal cu lumina şi viaţa. „Doamna Welwood". Din nou lucrurile mergeau mai departe... din nou... Oamenii se comportau de parcă el n-ar fi fost condamnat... Uşa se închise.

— Eleanor !

Ea se apropie grăbită. Cît de apropiaţi, de vii şi de tiranici păreau cu toţii ! Ea venea arareori pînă la el, de ce venise astăzi, se miră el abătut.

— Ce s-a întîmplat ? Ai promis că mă suni la zece. Am sunat continuu. Mi s-a spus că nu răspunde nimeni, se bîlbîi ea.

Ah, da ; acum își amintea. Se uită la receptor. Era pe masă acolo unde îl trîntise cînd privirea i se abătuse asupra acelei hîrtii. Toate astea se întîmplaseră în cealaltă viață — înainte... Ei bine, iat-o aici. Ce palidă părea, cu pleoapele ușor umflate. Și totuși atît de puternică și de sănătoasă, în mod atît de evident sănătoasă. Ciudat ! Și ea plînsese ! Instinctiv se întoarse și se așeză între ea și fereastră.

— Draga mea, ce-i cu toată agitația asta ? începu el degajat.

Ea se îmbujoră ușor, șovăind de parcă ar fi descoperit că-i vinovată de ceva.

— Păi, e aproape ora unu și mi-ai spus că urma să ai consulatația la nouă. Și ai promis că...

Da, firește, promisese. Lumina dură a dimineții care cădea pe chipul ei palid și pe buzele subțiri o făcea să pară cu douăzecei de ani mai bătrînă. Mai bătrînă ? În fond era trecută bine de patruzeci și nu fusese niciodată frumoasă. O considerase el vreodată frumoasă ? Biata Eleanor ! Biata de ea !

— Ei bine, e vina mea, recunoscu el. Cred că am telefonat cuiva — mințea ca să cîștige timp — și am uitat să pun receptorul în furcă. Uite-l unde stă. Sînt vinovat. Îi luă mîinile — cum tremurau — și o trase spre el.

Aceasta era Eleanor Welwood, cea mai grea povară a conștiinței lui, de cincisprezece ani încoace. Așa cum stătea, ținînd-o de mîini, încercă să-și aducă aminte imagini ale începutului și a propriei sale stări de spirit de atunci. Fusese fermecat ; dar niciodată pînă într-atît încît să vrea ca ea să fie liberă, să se mărite cu el. Soțul ei era un tip destul de agreabil ; aparțineau cu toții aceluiași mic grup social ; relația era extrem de plăcută, așa cum era. Și Dorrance avea pretextul mamei sale bătrîne și infirme care locuia cu el și pe care nu o putea părăsi. În mod tacit se înțelegea că obiceiurile doamnei Dorrance nu trebuiau să

fie tulburate de vreo schimbare. Astfel că dragostea — în ceea ce îl privea — se răcise pe nesimțite (mai corect ar fi că se maturizase) transformîndu-se în prietenie ; și cînd, după moartea mamei sale, deveni liber, mai rămase totuși ca piedică convenabilă Horace Welwood. Horace Welwood nu murise ; dar, într-o zi, îi „permise" — cum, se spune — soției sale să divorțeze. Această veste îl costă pe Dorrance una sau două nopți de nesomn. Doamna Welwood a obținut divorțul discret, într-un stat îndepărtat, unde a găsit înțelegere. Adevărul e că Welwood a dat divorțul și asta din cauza lui Paul Dorrance. Dorrance știa asta și era conștient de faptul că doamna Dorrance știa că el știe. Dar el a rămas de neclintit și a reușit s-o facă și pe ea să-și domolească sentimentele ; și viața se scurgea ca și mai înainte, doar că de cînd cu divorțul putea s-o vadă mai ușor, putea s-o sune la telefon cînd avea chef. Și au continuat să fie prieteni foarte apropiați.

Adeseori se gîndise la toate astea cu o mulțumire crescîndă față de propria sa viclenie. Își păstrase libertatea, fidelitatea vechii sale iubiri — în măsura în care o dorise el — și își dovedise sieși că viața nu era nici pe jumătate atît de rea dacă știai cum s-o stăpînești. Așa obișnuia el să gîndească — și deodată, de vreo două trei ceasuri, începuse să judece lucrurile complet altfel si ceea ce i se păruse pînă atunci viclenie se dovedea acum a fi un egoism nemilos.

Continuă să o privească de parcă ar fi trebuit să găsească pe chipul ei ceva esențial. Văzu că buzele încep să-i tremure și că lacrimile îi erau încă pe pleoape iar trăsăturile i se estompau treptat sub un val de teamă și neîncredere. „Asta o depășește ! Acum nu va mai putea fi tare", se gîndi el cu satisfacție inconștientă. În acel moment era nevoie ca și altcineva să simtă lovitura condamnării sale așa cum o simțea el, să *moară alături de el*, cel puțin moral, de vreme ce el urma să moară. Și această

revelație ciudată pe care o trăi — această stranie pătrundere „dincolo" de care devenise brusc conștient — îi arătase deja că majoritatea celor pe care îi știa nu vor fi cîtuși de puțin afectați de soarta lui — oricît de rău le-ar părea — și vor rămîne netulburați în adîncul ființei lor, așa cum rămăsese și el, pe vremea cînd era pe deplin sănătos și cineva îi spusese : „Ah, bietul cutare, nu știai ? Doctorii spun că s-a terminat cu el".

Cu Eleanor era altceva. Așa cum stătea în fața sa aproape că putea să urmărească, pe chipul ei palid și descompus, linia propriei sale agonii, aproape că o și vedea cum ar fi arătat într-o bună zi ca văduva lui — văduva lui ! Biata de ea ! Măcar de ar fi fost, ca să-și poată declara pe față dragostea și durerea și în văzul tuturor să-l jelească lîngă mormînt. Poate că asta era singura mîngîiere pe care el mai era în stare să i-o ofere... sau poate ea i-o oferea lui. Căci mormîntul n-ar mai fi atît de rece dacă ar fi stropit cu lacrimi fierbinți. La gîndul acesta își simți propriile lacrimi și o trase pe Eleanor mai aproape. În acea clipă dorea în primul rînd s-o vadă cum ar arăta dacă ar fi cu adevărat fericită. Prietenul său, unicul său prieten ! Va încerca acum să compenseze lipsa lui de afecțiune din trecut !

— Eleanor...

— N-ai de gînd să-mi spui ? îl imploră ea.

— Da, firește. Numai că mai înainte vreau să-mi promiți ceva...

— Da...

— Să faci ceea ce vreau eu... oricare ar fi acel lucru.

Nu-și putea stăpîni tremuratul mîinilor deși el i le ținea atît de strîns. Abia reuși să rostească.

— Doar întotdeauna...

— Vreau să te căsătorești cu mine, spuse el, încet.

Tremuratul deveni și mai puternic iar apoi se potoli. Umbra îngrozitoarei spaime i se desprindea de pe chip la

fel cum umbra vieții părăsește fața muribundului. Văzu cum sîngele îi colorează buzele și obrajii.

— Ah, Paul, deci veștile sînt *bune* ?

Simți o strîngere de inimă văzîndu-i ignoranța. În fond ea era vie (și nu era vina ei), vie ca toți ceilalți.

— Nu te preocupa de vești, acum, răspunse el plin de mărinimie murmurînd apoi către sine : *Sancta simplicitas !*

Credea că o cerea în căsătorie fiindcă veștile erau bune.

II

S-au căsătorit aproape imediat după aceea fără nici un fel de ceremonial. Starea șubredă a sănătății lui Dorrance, care era deja cunoscută grupului său de prieteni apropiați, a fost un pretext suficient ca să grăbească și să simplifice ceremonia ; a doua zi cei doi s-au îmbarcat spre Franța.

Dorrance nu i-a mai văzut pe cei doi doctori care îi semnaseră condamnarea. I-a interzis lui Eleanor să aducă vorba despre diagnostic către el sau oricine altcineva.

— Pentru Dumnezeu, să nu dramatizăm lucrurile, ordonă el ; și ea fu de acord.

I-a arătat hîrtia imediat după ce ea i-a promis că se căsătorește cu el ; și în timp ce o citea s-a grăbit să o anunțe că, firește, nu avea de gînd să o silească să-și țină promisiunea.

— Am vrut doar să te aud spunînd „da", explică el pe un ton atît de sincer emoționat încît îl înșelă chiar și pe el. Era convins că ea nu va accepta propunerea lui de a rămîne liberă ; dacă n-ar fi fost sigur n-ar fi îndrăznit să o facă. Căci acum înțelesese că trebuia să se căsătorească cu ea ; pur și simplu nu era în stare să trăiască singur aceste ultime luni de zile. Pentru o clipă, în joacă,

acceptase ideea sentimentală că se căsătorea cu ea ca să achite o veche datorie, să o facă fericită înainte de a fi prea tîrziu ; dar această iluzie fu dusă la vale ca un pai de torentul temerilor sale ascunse. O nouă formă de egoism, mai crudă și mai nerăbdătoare decît cealaltă, îi comanda acum cuvintele și gesturile — și el știa asta. Se însura doar ca să pună o santinelă între el și prezența aceea care îl pîndea din pragul ușii, mînat de același instinct orb de conservare care în trecut îi făcea pe oameni să sacrifice viața sperînd să îmbuneze astfel moartea. În tot acest timp, pînă cînd inelul ajunse în degetul ei, el s-a temut, în mod inexplicabil, că ea îl va părăsi ; apoi cînd păși pe stradă cu mîna captivei agățată de brațul său, trăi un sentiment copleșitor de pace și recunoștință. Oare asta însemna că împreună vor fi în stare să înșele moartea ?

Au acostat la Genova și apoi au pornit-o fără grabă spre Alpii austrieci. Călătoria părea că-i prieste lui Dorrance, suporta oboseala mai bine decît s-ar fi așteptat ; și își dădea seama că însoțitoarea lui atentă observase ameliorarea deși se abținea să insiste asupra acestui fapt. „Mai întîi de toate nu fi prea veselă", o preveni el, zîmbind ușor, în ziua în care o anunțase despre boala lui. „Căsătorește-te cu mine dacă crezi că vei putea rezista ; dar nu încerca să mă faci să cred că o să mă însănătoșesc".

Și ea l-a ascultat întrutotul, avînd grijă ca el să aibă tot ce-i trebuie, scutindu-l de orice oboseală și agitație inutilă, servindu-l la masă ; astfel spinii călătoriei n-au putut pătrunde dincolo de suprafața strălucitoare a vigilenței ei. Tocmai acele calități care făcuseră din ea o amantă perfectă — știința de a se retrage în umbră și de a fi prezentă numai atunci cînd i-o cerea el — făceau din ea (trebuia să recunoască) o soție perfectă pentru un bărbat care a renunțat la orice și nu face decît să-și contemple propriul sfîrșit.

Porniră spre Viena unde se afla un specialist celebru despre care se spunea că descoperise noi modalităţi de uşurare a suferinţelor cauzate de boala pe care o avea Dorrance, şi — deşi atît Dorrance cît şi soţia lui evitau cu grijă să pomenească de aşa ceva —, uneori reuşea chiar să frînze evoluţia bolii pentru o perioadă de timp. „Sînt dator faţă de bietul copil să facem o încercare, comenta bolnavul încercînd să-şi ascundă nerăbdarea febrilă de a se da pe mîna celebrului doctor. „Dacă *vrea ea* să-şi tîrîie viaţa alături de un om pe jumătate mort de ce-aş împiedica-o ?“ se gîndea el încercînd să treacă în revistă posibilităţile optimiste pe care noul diagnostician ar fi putut să-şi bazeze verdictul... „Firește, în ultima vreme am avut mai puţine dureri...“ îşi zicea el.

S-au înţeles ca el să se ducă singur la doctor; soţia urma să-l aştepte la hotelul lor. „După aceea vii direct acasă. Iei un taxi, nu vii pe jos“, insista ea, trădîndu-şi pentru prima oară nerăbdarea. „Ştie că orele sînt numărate şi nu suportă să piardă nici una“, se gîndi el, simţind cum i se urcă un nod în gît şi în timp ce se apleca să o sărute îşi imagina cum ar fi fost dacă, după întrevederea care îl aştepta şi verdictul deja ştiut, s-ar fi întors la un hotel în care nu-l aştepta nimeni, ar fi intrat într-o cameră goală şi ar fi rămas singur numai cu soarta sa. „Copila mea, firește că o să iau un taxi“...

Acum consultaţia a luat sfîrşit şi el a coborît de la uşa doctorului şi a rămas singur în mijlocul serii de vară, privind copacii care se întunecau în lumina lămpilor de pe stradă. Ce lucru divin este o seară de vară fie ea chiar pe străzile unui oraş aglomerat ! Se miră că nu mai simţise pînă atunci farmecul ei aparte. În vreme ce se iveau pri-

mele stele, printre copaci albastrul perlat al cerului devenea tot mai întunecat. Rămăsese acolo, fără să știe cît era ceasul, uitîndu-se uimit la oamenii care treceau grăbiți încoace și încolo, pe trotuar, la mașinile care se scurgeau într-un flux continuu, la revărsarea tumultoasă a vieții de oraș care, cu jumătate de oră mai înainte, i se păruse oprită pentru totdeauna.

— Nu, e prea plăcut ; voi merge pe jos spuse el dezmeticindu-se și o porni în direcția opusă hotelului său. „În fond, nu e nici o grabă. Ce oraș fermecător e Viena, cred că mi-ar place să locuiesc aici", medita el în timp ce se plimba agale pe sub copaci.

Cînd în cele din urmă ajunse la hotel, se opri în fața ușii, întrebîndu-se : „Cum o să-i spun ?" Își dădu seama că pe tot parcursul celor două ore de plimbare, de cînd părăsise cabinetul doctorului, nu se gîndise la nimic, nu plănuise nimic, nici măcar nu-și imaginase nimic pentru viitor ci doar se lăsase absorbit în freamătul domol al vieții din jur, asemeni unui călător obosit care, ajuns la capătul călătoriei, se scufundă într-o baie caldă. Abia acum, în fața treptelor, își dădu seama că avea viitorul în față și înțelese că nu mai era capabil să se pregătească pentru întoarcerea la viață, așa cum nu fusese pregătit nici pentru renunțarea la ea... „Numai de-ar reacționa calm, fără prea mare agitație", se înfioră el la gîndul că acele ape liniștite, în care era atît de minunat să te scufunzi, ar fi putut fi tulburate.

— Diagnosticul celor din New York a fost o greșeală, o greșeală totală, începu el vehement dar se potoli văzînd pe chipul soției sale o expresie de împotrivire în fața cuvintelor lui. Sperase să nu fie prea emotivă... și acum, ce însemna asta ? Oare îl irita într-adevăr atitudinea ei

calmă, pe care se chinuise desigur s-o adopte în timpul acestor lungi ore de aşteptare ? Rămase în picioare, uitîndu-se la ea.

— Presupun că nu mă crezi ? zise şi izbucni într-un rîs nervos, lipsit de sens.

Ea se apropie nerăbdătoare.

— Te cred, fireşte că te cred ! Şovăi parcă o clipă, apoi adăugă iute ! N-am crezut niciodată celălalt diagnostic, cel din New York.

Rămase uitîndu-se la ea uşor jignit de această nouă atitudine şi de nuanţa de reproş pe care o ascundea. Se simţi deodată umilit în ochii ei ca şi cum retrospectiv ea îl priva de nişte drepturi. Dacă nu crezuse în celălalt diagnostic, care o fi fost adevărata ei imagine despre el, în tot acest timp ?

— Ah, n-ai crezut ? Şi pot să ştiu de ce ? Îşi auzi el nuanţa de sarcasm din voce.

Ea izbucni într-un rîs uşor care sună la fel de lipsit de sens ca şi al lui.

— Nu ştiu. Cred că pur şi simplu n-am suportat ideea. N-am putut să accept că soarta e atît de crudă.

— Mă bucur că neîncrederea asta ţi-a susţinut moralul, adăugă el ironic.

Nici o lacrimă, nici o izbucnire de emoţie, se gîndi el şi inima i se strînse din nou de parcă o supapă invizibilă s-ar fi deschis lăsînd să curgă din ea preaplinul vieţii.

— Oricum, ciudată treabă, mormăi el.

— Ce e, dragule ?

— Să fii din nou în viaţă. Nu sînt sigur că mai ştiu ce înseamnă asta.

Ea se apropie şi îl îmbrăţişă cu sfială.

— Vom încerca să aflăm împreună, dragul meu.

III

Acest minunat dar al vieții pe care doctorul vienez l-a dat înapoi la fel de ușor precum colegii lui americani i-l luaseră, era pentru Dorrance ceva independent de persoana lui, un fel de onoare, un rang oficial care i se acordase pe neașteptate: nu descoperise pînă atunci cît de total reușise să se desprindă de fenomenul vieții. Viața părea a fi un fel de tumoare pe care bisturiul chirurgului e extirpat-o, lăsîndu-l mutilat, în pragul neființei. În acest răstimp el își tot spusese : „Peste cîteva săptămîni voi fi mort". Nu știuse oare că era deja mort ?

— Și acum ce facem, dragul meu ? o auzi pe soție cum întreabă. Ce vrei ? Ți-ar place să ne întoarcem imediat acasă ? Vrei să trimit o telegramă ca să ni se aranjeze apartamentul ? O privi uluit, rănit de atîta lipsă de intuiție. Să se întoarcă la New York ? La vechiul stil de viață ? Își închipuia oare că așa ceva e posibil, ba chiar simplu și natural ? Da, locul său modest pe care îl ocupase devenise acum inaccesibil ; se simțea definitiv izgonit din viață de parcă absența lui durase ani de zile. Și cum adică „să se ducă acasă" ? Fostul Paul Dorrance, care și-a făcut testamentul, a lichidat afacerile, a demisionat din cluburi și din funcția de director, a pensionat toți servitorii bătrîni și s-a însurat cu fosta lui amantă — acel Dorrance era mort, se grăbise să facă ultimul pas. Mort cu adevărat ; omul căruia doctorul i-a spus : „Cancer ? Nimic de felul acesta — nici urmă de el. Duceți-vă acasă și spuneți soției că în cîteva luni veți fi la fel de sănătos ca oricare alt bărbat de cincizeci de ani"... acest nou Dorrance sănătos, odihnit și însurat era un intrus căruia trebuia să i se traseze o nouă existență. Nu se putea lua nici o hotărîre pînă cînd nu ajungea să-l cunoască puțin mai bine pe acest nou Paul Dorrance.

Conștient de faptul că soția lui așteaptă un răspuns, îi spuse :

— Ei, tipul ăsta poate să n-aibă deloc dreptate. Oricum, mai întîi vrea să mă duc să fac un tratament, undeva... mi-am notat denumirea. După aceea, vom vedea... Dar n-ai vrea mai degrabă să călătorim vreun an... ? Ce zici de Africa de Sud sau India, pentru iarna viitoare ? sugeră el la întîmplare încercînd să-şi aducă aminte de un loc pe glob cît mai departe de New York.

IV

Tratamentul a dat rezultate bune ; diagnosticul specialistului vienez s-a dovedit a fi corect, şi familia Dorrance a sărbătorit evenimentul printr-un voiaj de doi ani în străinătate. Dar niciodată după aceea Dorrance n-a mai trăit un asemenea extaz total ca atunci cînd a părăsit cabinetul doctorului şi a păşit în lumina lămpilor de pe stradă. După aceea, chiar din momentul în care a intrat în hotel, a început efortul de readaptare ; şi de atunci continuă.

Cei doi călători, obosiţi de atîta schimbare, s-au stabilit pentru cîteva luni la Florenţa, cuceriţi de o vilă cu arcade de pe un deal prejmuit cu chiparoşi ; Paul Dorrance cel nou consideră că e de datoria lui să se liniştească şi să se cultive, astfel că pentru o vreme cochetă cu ideea unei trîndăveli intelectuale. Dar se plictisi curînd de toate şansele care i se ofereau şi consideră necesar să plece şi să uite, în încordarea călătoriei, de propria sa incapacitate de asimilare şi reflectare. Şi, mai înainte ca cei doi ani să se încheie, vechiul Paul Dorrance, care îşi asumase funcţia de purtător de cuvînt al celui nou, descoperi că formau de fapt una şi aceeaşi persoană şi că Dorrance cel autentic se afla acolo, neschimbat şi de neschimbat, dornic să se în-

toarcă la vechile lui preocupări, deoarece era prea tîrziu să se adapteze la altceva. Aşadar, apartamentul a fost deschis şi cei doi s-au întors la New York.

Identitatea totală dintre vechiul şi noul Paul Dorrance s-a definitivat pentru totdeauna, în prima seară a sosirii acasă. Iată-l din nou acelaşi om, în acelaşi decor în care cu doi ani în urmă, din acelaşi fotoliu, zărise la picioarele sale hîrtia cu diagnosticul celor doi medici. Era tîrziu şi camera se cufundase în tăcere ; nici o urmă din realitatea exterioară nu pătrundea între el şi acea viziune halucinantă. Aproape că zări hîrtia pe podea şi cu acelaşi gest, ca atunci, îşi acoperi privirile. Doi ani şi nimic nu se schimbase — după atîtea schimbări —, doar că nu mai trebuia să audă sunetul timid al soneriei, nu mai trebuia s-o vadă pe Eleanor Welwood în pragul uşii palidă şi întrebătoare. Eleanor Welwood n-a sunat de data aceasta, avea propria ei cheie, nu mai era Eleanor Welwood ci Eleanor Dorrance şi dormea acum în fostul lui dormitor, plin deja cu obiecte femeieşti, în timp ce al lui era înghesuit în camera strîmtă de oaspeţi.

Da, aceasta era singura schimbare din viaţa lui ; şi schimbarea camerelor cît de bine sugera acest lucru ! În timpul călătoriilor, chiar şi după însănătoşirea lui Dorrance, prezenţa soţiei sale a fost ca un acompaniament duios de muzică, ca un decor pictat pentru momentele de răgaz ale covalescenţei ; acum, cînd aproape că apucase pe făgaşul familiar al vechilor obiceiuri şi relaţii, se simţea de parcă ea ar fi început să se extindă deja şi să-l înghesuie pe el într-un colţ. Încerca să se convingă că nu-i pasă de cameră şi totuşi simţea o undă de regret după razele piezişe ale soarelui de iarnă care nu pătrundeau niciodată în camera de oaspeţi. Îi păsa doar de un singur lucru acum, de faptul că soarta îşi bătuse atît de tare joc de el. El, Paul Dorrance cel ajuns în floarea vîrstei, plin de

sănătate și vigoare, nu intenționase niciodată să ia de soție o femeie stearsă pentru care de mult nu mai nutrea decît o afecțiune prietenească. Spectrul morții, ieșit din sînul existenței sale lipsită de griji, a fost cel care l-a mînat pe această cale greșită, lăsîndu-l apoi să-și ispășească nesăbuința.

Biata Eleanor ! Nu era vina ei dacă el și-a închipuit — într-o clipă de slăbiciune — că fericirea o va transforma. Sub schimbările de suprafață ea rămăsese aceeași: o însoțitoare perfectă atîta vreme cît el fusese bolnav și singur, și o povară inconștientă, acum cînd revenea neschimbat la o existență de care instinctul lui de conservare o ferise pînă atunci. De ce oare nu avusese încredere în acel instinct care îl avertizase că ea era potrivită pentru un interludiu sentimental, nu însă și pentru monotonia nemiloasă a căsniciei. Da, pînă și chipul ei dovedea acest lucru. Un profil atrăgător, desigur, și totuși nepotrivit cu restul feței...

Deodată Dorrance își aminti un alt chip, cel al unei fete pe care o întîlnise la Cairo, cu o iarnă mai înainte. Fusese izbit de frumusețea ei tînără, văzuse prospețimea de fruct a obrajilor, mișcările ușoare și viguroase ca ale unui animal, auzise rîsul ei plin și chemător și-i întîlnise privirile stranii care îl cercetau pe sub pleoape. Cineva îi spusese : „A cerut-o în căsătorie un bărbat care ar fi putut să-i ofere totul ; dar l-a refuzat și nimeni nu poate ști de ce..." Dorrance știa... De atunci ea i-a scris de mai multe ori dar el nu i-a răspuns. Și iată-l instalat din nou, în vechea rutină lipsită acum de orice savoare fără care însă nu putea trăi. „Mă întreb de ce mi-a fost așa de frică de moarte", se gîndi el, apoi avu brusc revelația : „Prostule, ai fost mort tot timpul. Primul diagnostic a fost corect. Numai că din greșeală s-au referit la aspectul fizic". A doua zi își croi cu durere drum pe fostul făgaș.

V

Vreo doi ani mai tîrziu, într-o seară, în timp ce descuia ușa, Paul Dorrance își spuse fără entuziasm : „Poate că într-adevăr ar trebui să plecăm undeva, să facem o schimbare".

Nimic altceva nu-l îngrozea mai mult decît o schimbare. Era sătul de atîta neprevăzut ; nici nu-i priise. Acum că se așezase din nou în matca lui, nu-și dorea altceva decît să rămînă acolo. Cînd venea vara, trebuia să facă un efort ca să renunțe la deprinderile newyorkeze și să plece cu soția sa la mica lor proprietate de la țară. Gîndul că ar putea pleca undeva, împreună, la mijlocul lui februarie, pur și simplu îl neliniștea.

În următoarele zece zile ea s-a luptat cu o bronșită gravă după care a urmat o gripă. Dar „s-a luptat" nu prea este cuvîntul potrivit. Nu-și manifesta însă obișnuita veselie și impulsivitate încît Dorrance, de pe poziția superioară a sănătății sale redobîndite, era puțin mirat de lipsa ei de spirit. Nu trebuie să se dea bătută, o prevenea el cu blîndețe. „Și eu am fost într-o situație cu mult mai încordată și uită-te la mine acum. Nu te lăsa speriată de doctori". Ea îi promise din nou, în acea dimineață, că va face întocmai și el plecă la birou fără să mai aștepte vizita medicului. Dar în timpul zilei începu să simtă într-un chip straniu prezența soției sale alături de el, de parcă ar fi avut nevoie de el, sau să-i spună ceva ; ajunse la concluzia că probabil știa că va trebui să meargă în sud și îi era teamă să-i spună. „Biata de ea, firește că vom merge dacă doctorul va spune că este într-adevăr necesar". Nu făcuse el întotdeauna tot ce-a putut pentru ea ? Avea impresia că erau căsătoriți de ani de zile și că în calitatea lui de soț avea la activ un trecut lung și ireproșabil. Nici măcar nu răspunsese la scrisorile acelei fete...

Cînd deschise uşa apartamentului zări o femeie ciudată în uniformă de infirmieră care traversa holul. Simţi atunci atmosfera străină a locului, era o senzaţie unică şi copleşitoare, fără nici o legătură cu realitatea. Simţise aceeaşi atmosferă, cu toate implicaţiile ei sumbre, în ziua în care ridicase de pe jos diagnosticul de cancer.

Infirmiera se opri în dreptul lui şi spuse „pneumonie", apoi porni în grabă spre coridorul ce ducea la camera soţiei sale. Doctorul urma să se întoarcă la ora nouă; servitorul îi spuse că lăsase un bilet în bibliotecă. Dorrance ştia ce scria în bilet înainte de a-l deschide. Moartea cobora iarăşi asupra casei sale brusc, cu viteza unei păsări de pradă. De astă dată diagnosticul nu greşea.

Infirmiera îi spuse că poate intra pentru un minut ; nu trebuie însă să stea prea mult fiindcă nu-i plăcea temperatura care se ridica... ; acolo, între pernele albe ca varul, în lumina difuză şi verzuie a camerei, zări chipul soţiei sale. Ceea ce l-a izbit în primul rînd a fost felul în care se micşorase şi se îngustase, după cîteva ore de febră ; deşi se zărea un zîmbet abia perceptibil, nu mai era nici urmă din expresia iluminată cu care era întîmpinat de obicei. Îşi aduse aminte cum odată, întîlnind această lumină, protestase în sinea lui. „Mi-aş dori din tot sufletul să nu mai aştearnă un covor roşu în cale de fiecare dată, cînd îmi fac apariţia...", mai tîrziu s-a ruşinat de gîndul lui. Nu îl stînjenise niciodată cu vreo manifestare a sentimentelor ei, în public ; acea iluminare ascunsă nu putea fi văzută de cei din jur iar enervarea lui se datora doar faptului că ştia că există. „Nu vreau să fiu luna şi soarele nimănui", îşi spunea el. Acum însă ea îl privea cu o expresie nouă, aproape critică. „S-ar putea să nu mă recunoască ?", fu primul lui gînd. Dar privirile ei se întîlniră cu ale lui cu o sclipire de recunoaştere şi înţelese că ea era acum închisă într-o lume numai a ei, definitivă şi independentă de a lui.

— Vă rog, acum... îi reaminti infirmiera ; ascultător, Dorrance se furișă afară din cameră.

A doua zi se simți o ușoară ameliorare ; doctorii erau optimiști ; infirmiera de dimineață zise :

— Numai de-ar continua așa...

Cînd Dorrance deschise ușa camerei se gîndi :

— Numai de-ar semăna mai mult cu ea...

Dar ea nu semănă. Se afla în continuare în lumea nouă și necomunicativă pe care el o recunoscu imediat ca fiind cea în care își petrecuse el acele luni în care credea că va muri. „În fond, n-am murit" își aminti el ; dar asta nu-l consolă, căci știa exact ce simțea soția lui, el încercase să treacă această barieră care o izola pe ea de viață. „Adevărul e că omul nu moare doar o singură dată", medită el, conștient de faptul că el murise deja și amintirea acelei experiențe, reînviată acum, îl făcea să simtă un fior de gheață. Numai de-ar fi putut s-o ajute, s-o facă să înțeleagă ! Dar bariera era acolo, acea barieră transparentă dincolo de care lucrurile arătau cu totul altfel. Și acum el era în spatele ei.

Își aduse apoi aminte cum în singurătatea sa tînjise după ființele ce se aflau în zona cealaltă, îndepărtată a vieții ; simți pentru ea același val de milă ca atunci cînd se crezuse pe moarte și înțelese ce chin avea să însemne moartea lui pentru ea.

În ziua aceea i s-a permis să stea cinci minute, a doua zi zece. Starea ei era din ce în ce mai bună și doctorii ar fi fost pe deplin mulțumiți dacă inima ei n-ar fi dat semne de slăbiciune. Totuși, din punct de vedere medical, este destul de ușor să tratezi inima ; lui Dorrance deja i se părea că s-a mai înzdrăvenit.

În scurt timp ameliorarea fu atît de evidentă încît doctorul nu avu nimic împotrivă ca el să stea lîngă ea o oră sau două ; infirmiera ieșise puțin și lui Dorrance i s-a

permis să-i citească bolnavei ziarul de dimineață. Însă cînd l-a luat, soția lui a întins mîna spre el zicînd :

— Nu... vreau să-ți vorbesc.

El îi zîmbi, și zîmbetul lui îl întîlni pe al ei. Părea să fi găsit o fisură în zidul dintre ei prin care să se poată strecura afară, spre el.

— Draga mea, n-o să te obosească ?

— Nu știu. Poate. Așteaptă puțin, apoi zise. Știi am vorbit cu tine în tot acest timp...

Știa, știa asta ! Durerile ei l-au străbătut și pe el !

— Dar, draga mea, dacă ridici vocea...

Ea zîmbi neîncrezătoare, cu zîmbetul acela îndepărtat, din spatele zidului, pe care îl simțise atît de des pe propriile lui buze. Deși putea ajunge pînă la el, linia despărțitoare exista totuși și privirile ei le întîlniră pe ale lui cu un aer de înțelepciune obosită.

— Nu e nici o grabă, protestă el. De ce să nu aștepți o zi două ? Încearcă să stai acolo și nici să nu te gîndești.

— Să nu mă gîndesc ! zise ea ridicîndu-se slăbită într-un cot. Vreau să gîndesc în fiecare minut, în fiecare secundă. Vreau să retrăiesc totul zi de zi pînă la ultima secundă de timp...

— Timp ? Va fi o groază de timp !

Ea se sprijinise în continuare în cot cu privirile ei strălucitoare ațintite asupra lui. Nu părea să audă ce-i spune; atenția i se concentrase asupra unei imagini neștiute ; simțea că el era doar pretextul.

— Ei bine, exclamă ea brusc înfierbîntată, a meritat întotdeauna, am știut asta...

— Ce a meritat ? o întrebă Dorrance aplecîndu-se spre ea.

Ea se prăbuși însă la loc, cu ochii închiși și rămase acolo scufundată în perne, pierdută în neființă, un simplu obiect alături de mobila din cameră. Dorrance aștepta o

clipă, abia înțelegînd schimbarea, apoi sări în picioare, sună, chemă și imediat medicii intrară în acțiune, aerul se umplu de eter și camfor, telefonul zbîrnîia ; în cameră domnea dezordinea morții și Dorrance știa că nu va putea ști niciodată ce anume credea ea că meritase...

VI

Stătea în bibliotecă și aștepta. Ce aștepta ? Pentru el viața se termina acum, odată cu moartea ei. Un fel de nervozitate nefirească îl ținuse în picioare pînă după înmormîntare. Acum nu-i mai rămînea nimic decît să parcurgă iarăși și iarăși acele ultime zile. Fiecare amănunt devenea în fața ochilor săi un adevăr dureros. Unul din cele mai vii era apariția în camera bolnavei a doctorului care semnase cîndva, alături de specialistul în cancer, diagnosticul bolii lui Dorrance. Firește că din acea zi Dorrance nu-l mai consultase niciodată ; și șansa a făcut ca ei să nu se mai întîlnească de atunci. Dar doctorul pe care l-au solicitat cu ocazia ultimului atac de inimă al lui Eleanor, fără să-l mai înștiințeze pe Dorrance, l-a chemat și pe colegul său. Acesta avea o reputație foarte bună (ideea îl făcu pe Dorrance să zîmbească) ; de fapt ce mai conta ? La ora aceea știau cu toții — infirmierele, doctorii și în primul rînd Dorrance — că nu mai era nimic altceva de făcut decît să-i ușureze suferințele ultimelor ore. Întîlnirea cu fostul său doctor nu-i stîrni nici un resentiment ; abia dacă îl miră.

Dar doctorul nu uitase că el și fostul lui pacient fuseseră vechi prieteni ; astfel încît a doua zi după înmormîntare, seara, tîrziu, se gîndi că s-ar cuveni să sune la ușa lui Dorrance și să-și prezinte condoleanțele. Dorrance rămase uimit în fața ușii, enervat la început de vizita nedorită dar se gîndi ușurat că va putea să se elibereze o

clipă din strînsoarea propriilor sale gînduri care îl ardeau ca un fier înroşti.

„Individul e un prost dar poate îmi va da ceva care să mă facă să dorm..." îşi zise.

Cei doi se aşezară şi doctorul începu să vorbească cu duioşie despre Eleanor. O cunoştea de mulţi ani, deşi nu profesional. Îi vorbi de bunătatea şi dărnicia ei. Dorrance, căruia îi displăcea să-i audă pe alţii vorbind despre ea, şi mai ales pe acest om, se trezi că ascultă aceste amintiri cu o curiozitate avidă. Nu simţea nevoia să i se vorbească despre bunătatea şi devotamentul ei — şi totuşi, pe moment, o astfel de laudă îi plăcu. Astfel că începu şi el să vorbească ; nu însă fără un imbold ascuns de răzbunare şi dorinţa de a-l face pe doctor să sufere pentru urmările gafei sale din trecut.

— Întotdeauna punea prea mult suflet. Asta era necazul. Nimeni nu ştie asta mai bine decît mine. Nu şi-a mai revenit niciodată complet după lunile de spaimă şi grijă pentru mine pe care le-a trăit din cauza dumitale.

Nu avusese de gînd să spună nimic de genul acesta, dar, în timp ce vorbea, cuvintele lui aprinseseră din nou revolta pe care el o crezuse stinsă. Îi iertase pe cei doi doctori, în ceea ce-l privea pe el, dar brusc îşi dădu seama că nu-i poate ierta din cauza lui Eleanor şi în furia lui dorea să le spună acest lucru.

— Diagnosticul acela al dumitale aproape a ucis-o, în vreme ce pe *mine* nu, încheie el sardonic.

Doctorul asistase la această izbucnire cu o vădită expresie de uimire. În existenţa aglomerată a unui medic celebru mai era oare loc să-şi amintească de un diagnostic greşit ? Văzînd că nu-şi aminteşte, Dorrance continuă cu enervare crescîndă :

— A ucis-o şocul..., acum îmi dau seama

— Diagnostic..., ce diagnostic? îngînă doctorul, pierdut.

— Văd că nu vă amintiţi.

— Ei bine, nu ; cel puţin pentru moment.

— Atunci o să vă aduc eu aminte. Acum patru sau cinci ani aţi venit să mă consultaţi împreună cu un specialist în cancer şi la plecare unul din voi a scăpat din greşeală hîrtia cu diagnosticul...

— Ah, *acela* ? Chipul doctorului se lumină în semn de aducere aminte. Bineînţeles ! Era diagnosticul unui biet individ pe care îl consultasem înainte de a veni la dumneata. Mi-aduc aminte. Soţia dumitale — pe atunci doamna Welwood, nu-i aşa ? — mi-a înapoiat hîrtia cîteva ceasuri mai tîrziu. Mi se pare că mi-a spus că ai găsit-o după plecarea noastră şi ai crezut că se referea la dumneata. Amintirea îl făcu să rîdă uşor. Noroc că am reuşit să o liniştesc imediat. Se rezemă confortabil în fotoliu şi vocea îşi reluă tonalitatea de condoleanţe. A avut o viaţă frumoasă soţia dumitale. Aş fi dorit numai să fi fost în puterea noastră să i-o prelungim. Dar aceste cazuri de slăbiciune a inimii... trebuie să te convingi că măcar aţi avut parte de cîţiva ani fericiţi ; atît de mulţi dintre noi n-au parte nici măcar de atît. Doctorul se ridică şi-i întinse mîna.

— Te rog, stai o clipă, spuse Dorrance grăbit. Vreau să te întreb ceva. Creierul i se învîrtea şi nu-şi putea aminti ce vroia să-i spună. Nu pot să dorm... începu el.

— Da ? zise medicul arborînd un aer profesional şi aruncă o privire rapidă la ceasul de mînă.

Dorrance îşi simţea gîtul uscat şi mintea pustie. Încercă din răsputeri să-şi ordoneze gîndurile şi să le aşeze într-o frază logică.

— Da, nu-i vorba de somnul meu. Altceva vroiam să-ţi spun : să înţeleg de la dumneata că diagnosticul pe care l-ai pierdut la plecare nu se referea la mine ?

Doctorul se holbă la el.

— Dumnezeule mare, firește că nu. N-ai avut niciodată vreun simptom. Nu am spus atunci amîndoi ?

— Da, consimți Dorrance în tăcere.

— Oricum, chiar dacă nu ne-ai crezut, spaima a fost de scurtă durată continuă ușor în glumă doctorul ; și din nou întinse mîna.

— Ah, stai, repetă Dorrance. Vroiam să te întreb în ce zi ai spus că soția mea ți-a înapoiat diagnosticul ? Probabil nu-ți amintești.

Doctorul medită.

— Ba, da. Acum mi-amintesc totul. Chiar în ziua aceea. Am fost la dumneata dimineață, nu-i așa ?

— Da, la ora nouă, zise Dorrance simțind din nou cum i se usucă gîtul.

— Ei bine, doamna Welwood a adus hîrtia imediat după aceea.

— Și crezi că era în aceeași zi ? (Dorrance se întreba de ce oare continua să insiste tocmai pe acest amănunt).

Doctorul aruncă din nou o privire spre ceas.

— Sînt sigur de asta. Mi-amintesc că era ziua mea de consultații și că m-a prins la ora două, înainte de a-mi vedea primul pacient. Ne-am amuzat grozav de spaima pe care ai tras-o.

— Înțeleg.

— Soția dumitale avea un rîs minunat, continuă doctorul cu o expresie melancolică.

Urmă o pauză ; Dorrance era conștient de faptul că musafirul îl privea cu nedumerire crescîndă. Rîse și el ușor.

— Credeam că poate asta a fost în ziua următoare. Oricum, ați reușit să mă speriați destul de tare.

— Da, dar n-a durat mult, nu-i așa ? Am rugat-o să te împace. Știi, unor doctori grăbiți li se mai întîmplă astfel de lucruri. Sper că te-a convins să ne ierți.

— Ah, da, răspunse Dorrance în timp ce-l conducea spre ieșire.

— Acum, în legătură cu somnul... doctorul se opri brusc în pragul ușii ca să-l întrebe.

— Somnul ? Dorrance îl privi mirat. Ah, voi dormi foarte bine în noaptea asta, spuse el hotărîndu-se brusc, în timp ce închidea ușa în urma musafirului său.

PIATRA DE ÎNCERCARE

„Profesorul Joslin, despre care cititorii noştri ştiu fireşte că a început să scrie biografia doamnei Aubyn, ne roagă să anunţăm că va fi extrem de îndatorat oricăruia dintre prietenii celebrei scriitoare care îi va furniza informaţii cu privire la perioada anterioară sosirii ei în Anglia. Doamna Aubyn avea atît de puţini prieteni apropiaţi şi în consecinţă coresponda atît de rar, încît scrisorile se vor dovedi deosebit de valoroase. Adresa profesorului Joslin este : Augusta Gardens 10, Kensington, şi dînsul ne roagă să facem precizarea că va restitui de îndată orice document care-i va fi încredinţat."

Glennard puse jos ziarul *Spectator* şi rămase uitîndu-se la foc. Clubul se aglomera, dar el încă mai era singur în micul salon, cu perspectiva lui întunecată către imaginea brăzdată de ploaie a bulevardului Fifth Avenue. Totul era mohorît şi sumbru, iar cu o clipă mai înainte plictiseala îi fusese pe nedrept tulburată de un sentiment de tristeţe, la gîndul că, în curînd, după cum evoluau lucrurile, va trebui să renunţe pînă şi la privilegiul jalnic de a se plictisi între acei patru pereţi. Asta nu pentru că i-ar fi păsat prea mult de club, dar posibilitatea, chiar îndepărtată, de

a fi nevoit să renunțe la el i se părea în acel moment — poate tocmai din cauza depărtării și lipsei de semnificație a faptului — un simbol al renunțărilor sale care sporeau ; al acelei continue decăderi care-i reducea treptat existența la problema concretă a supraviețuirii. Tocmai inutilitatea atîtor expediente și privațiuni care se tot înmulțeau le făcea să pară nedemne de o atitudine superioară — și-i dădea sentimentul că oricît de repede le-ar fi eliminat, orizontul lui înseninat tot nu avea să-i apropie cu nimic țelul către care tindea. Să renunți la orice ca să te căsătorești cu femeia iubită e mai ușor decît să renunți la orice și să rămîi totuși departe de un astfel de deznodămînt.

Prin ușa deschisă îl zări pe tînărul Hollingsworth ridicîndu-se cu un căscat, după ce se consolase fără efect cu un brandy cu sifon, și deplasîndu-și către fereastră persoana-i inutilă. Glennard îi urmări traseul cu un ochi disprețuitor. Era atît de tipic pentru Hollingsworth să se ridice și să se uite pe fereastră tocmai atunci cînd se întunecă prea tare ca să mai poți vedea ceva ! Era un om destul de bogat ca să facă ce-i place — dacă era posibil să-i placă ceva — fiind scutit de orice fel de realizare, datorită propriei sale prostii ; iar la numai cîțiva pași de el se afla Glennard, care vroia doar să aibă o haină ca lumea pe el și un acoperiș deasupra capului pentru femeia pe care o iubește ; Glennard, care nădușise și trudise, privîndu-se de cea mai mică ocazie pe care zelul său ar fi transformat-o într-un regat, stătea nefericit, gîndindu-se că în situația lui, chiar dacă se retrăgea din club și renunța la țigări și la duminicile petrecute în afara orașului tot n-ar fi realizat mare lucru.

Ziarul îi alunecă la picioare și, cum se aplecă să-l ridice, privirile îi căzură iarăși pe paragraful adresat prietenilor doamnei Aubyn. Prima dată îl citise fără să-i dea prea mare atenție : numele ei fusese atît de mult timp

de domeniul public încît ochiul lui trecuse pe deasupra impasibil, așa cum mulțimea trece grăbită pe lîngă un monument cunoscut fără să-i arunce măcar o privire.

„Informații cu privire la perioada anterioară sosirii ei în Anglia..." Cuvintele i-o aduseră în minte. O văzu din nou așa cum arătase la prima lor întîlnire, biată femeie plină de har, cu chipul prelung și palid, priviri mioape, îmblînzite doar de grația tinereții și a lipsei de experiență, — era încă de pe atunci atît de incapabilă să-și rețină pornirile. Firește, atunci cînd vorbea era minunată, chiar mai minunată — cel puțin după părerea lui Glennard — decît avea să fie mai tîrziu, cînd conștiința cuvintelor memorabile avea să înlăture farmecul intimității din comentariile ei cele mai personale. În aceste prime zile aproape că se îndrăgostise de ea ; deși, chiar și atunci, sentimentele lui existau doar cînd și le exprima. Mai tîrziu, cînd numai ideea de a fi iubit de ea ar fi stîrnit imaginația oricărui bărbat, repulsia fizică înăbușise în mod inexplicabil atracția intelectuală, astfel încît ultimii ani fuseseră pentru amîndoi o agonie a unor porniri contrare. Chiar și acum, cînd răscolind printre hîrtii vechi, mîna lui dăduse peste scrisorile ei, atingerea lor îl umpluse de o tristețe mută.

„Avea atît de puțini prieteni apropiați... încît scrisorile se vor dovedi deosebit de valoroase". „Atît de puțini prieteni apropiați !" Ani de zile nu avusese decît unul ; unul care în ultimii ani o răsplătise pentru minunatele ei pagini, tragicele ei efuziuni de dragoste, de umilințe și iertare cu cîteva fraze sumare, cu care de obicei bărbații scapă de cele mai vulgare insistențe amoroase. Se comportase ca o brută, în ciuda firii sale, iar acum, cînd amintirea chipului ei se mai șterse se, păstrînd vie doar vocea și vorbele ei, se înfuria la gîndul propriei sale nepotriviri, neputințe sale prostești de a se ridica la înălțimea pasiunii ei. Egoismul lui nu era de natura celui care își satisface vanitatea în aventură. Faptul de a fi iubit de cea mai stră-

lucitoare femeie a timpului și de a nu fi în stare să o iubească, i se părea acum, cînd se uita în urmă, o dovadă ridicolă a propriilor sale limite ; la afecțiunea plină de remușcări pentru memoria ei se adăuga un sentiment de ciudă față de ea pentru că îi oferise o dată pentru totdeauna măsura capacităților sale emoționale. Cu toate acestea, nu obișnuia prea des să-și examineze astfel trecutul. Publicul o luase în primire pe doamna Aubyn și-i ușurase lui umerii de povară. Era ceva prostesc în atitudinea asta de scuză sentimentală față de o amintire devenită aproape clasică : să-ți reproșezi faptul că nu ai iubit-o pe Margaret Aubyn este de parcă ai fi descoperit că ești incapabil să admiri pe Venus din Millo. Îl privea cum se autoflagelează, ironică, din colțul rece al celebrității ei...

Numai cînd a dat peste niște lucruri care îi aparținuseră ei l-a năpădit brusc acel vechi sentiment, acea pornire ciudată, duală, care îl atrăgea înspre vocea ei dar îl îndepărta de mîna ei ; chiar și acum, după atîta timp, zărind lucruri pe care ea le atinsese, inima îi zvîcnea dureros. În ultima vreme se întîmpla rar acest lucru. Micile ei cadouri dispăruseră unul după altul din camera lui, iar scrisorile ei, păstrate dintr-o vanitate nerecunoscută, îi cădeau arareori în mînă.

„Scrisorile se vor dovedi deosebit de prețioase"... Scrisorile ei ! Avea probabil cîteva sute... destul ca să umpli un volum. Uneori i se părea că soseau cu fiecare poștă... cînd venea acasă obișnuia să evite să se uite la cutia poștală — dar scrisul ei țîșnea parcă spre el în clipa în care băga cheia în ușă.

Se ridică și trecu în camera de alături. Hollingsworth se îndepărtă leneș de la fereastră și se alătură unui grup vesel și nepăsător ; le explică în cîteva fraze bîlbîite — de parcă ei se străduiau să contureze o idee fundamentală — ce pacoste era să trăiești într-o văgăună cu o climă blestemată „ca asta", din care trebuie să te smulgi încă din

februarie, chiar și fără nici o altă posibilitate de a-ți îndrepta iahtul decît spre cealaltă văgăună pustie : Riviera franceză. Glennard se apropie de un alt grup, unde un glas complet diferit de vocea inexpresivă a lui Hollingsworth domina cercul de ascultători apatici.

— Veniți să-l ascultați pe Dinslow vorbind despre invenția lui : intrarea liberă, spuse unul din ei cu falsă resemnare.

Dinslow îi aruncă lui Glennard zîmbetul lui bătăios și obraznic.

— Mai dați-i încă șase luni și va vorbi singur. Acum abia dacă a prins glas — declară el.

— Poate să spună tata ? Întrebă un altul.

Zîmbetul lui Dinslow se lăți.

— De acum într-un an o să fii al naibii de bucuros să-i spui tu tată. Va fi în stare să te umple de bani. Stați, numai să vă explic...

Glennard se îndepărtă grăbit. Toți membrii clubului — în afara celor implicați în afacere — erau „plictisiți" de invenția lui Dinslow, dar nici unul atît de tare ca Glennard, care, cunoscîndu-i valoarea, o și vedea trecută în catalogul deprimant al ocaziilor pierdute. Relațiile dintre cei doi fuseseră întotdeauna de prietenie, iar propunerea lui Dinslow de a-i oferi o poziție avantajoasă în această afacere îi dădea lui Glennard senzația că de acum înainte norocul nu-i va mai ieși niciodată în cale. Cîțiva dintre bărbații care rămăseseră să asculte erau deja în ținută de seară, alții plecaseră spre casă ca să se schimbe ; într-un acces neobișnuit de umilință Glennard își spuse că dacă mai zăbovea puțin, putea nutri speranța jalnică de a fi invitat la cină de vreunul dintre ei. Domnișoara Trent îi spusese că în seara aceea urma să se ducă la operă cu mătușa ei bogată ; și dacă el ar avea norocul să prindă o invitație la cină, ar putea s-o însoțească acolo fără alte cheltuieli.

Se plimba prin cameră, poposind ici și colo și încercînd să pară interesat, dar deși cei din jur îl salutau afabili nimeni nu-l invita la masă. Firește că toți aveau aranjamente, acești bărbați care își puteau permite să-și plătească cina și nu erau nevoiți să vîneze invitații așa cum un cerșetor scotocește prin coșurile de gunoi ! În timp ce Hollingsworth părăsea cercul care se micșora, un tînăr admirator îl strigă :

— Holly, hai să cinăm !

Hollingsworth întoarse spre el o figură aspră care părea reversul unei suprafețe finisate.

— Îmi pare rău, nu pot. Mă duc la un banchet nenorocit.

Glennard se lăsă într-un fotoliu. De ce să se ducă acasă, pe ploaie, să se schimbe ? Era o prostie să ia taxiul spre operă, de fapt era o prostie să se ducă oricum. Întîlnirile sale cu Alexa Trent erau totodată necinstite față de ea și descurajante pentru el. De vreme ce nu putea să se însoare cu ea, era timpul să se dea deoparte și să ofere șansa altuia mai bun — admise ironic în sinea lui că dacă te gîndeai la avantaje, cel care se potrivea era Hollingsworth.

II

Cină de unul singur și o porni prin ploaie spre casă. Cînd ajunse pe Fifth Avenue privirea îi fu atrasă de geamurile ude ale mașinilor ce se îndreptau spre operă și coti pe prima stradă lăturalnică, enervat brusc de aceste privațiuni meschine care zădărniceau orice pornire. Era ridicol că renunța la operă pentru motivul că trebuia să plătească și nu pentru că s-ar fi putut plictisi acolo.

În salonul său, cu acordul tacit al obiectelor din jur, lumina lămpii cădea pe fotografia Alexei Trent, așezată în rama obligatorie de argint și își aminti cu neplăcere că în

același loc tronase atîta vreme portretul Margaretei Aubyn. Trăsăturile domnișoarei Trent erau dovada nemiloasă a acestei uzurpări. Avea acea frumusețe care se naște din armonia fericită între chip și suflet. Nu multora le e dat să exprime cu ochii și buzele lor o stare sufletească atît de înaltă, căci sînt femei ce poartă toată viața masca îngrijorării pentru nota de plată a măcelarului sau cea a neputinței de a înțelege o glumă. În cazul domnișoarei Trent, chipul și sufletul aveau aceleași trăsături rafinate și sobre. Putea fi asemuită cu un portret al Justiției încoronate, pictat în linii grave de un maestru florentin ; lui Glennard i se părea că cea mai de seamă calitate a ei — sau cea prin care comportamentul ei se exprima cel mai bine — era un fel de justețe înflăcărată — acea justețe feminină intuitivă, cu mult mai prețioasă decît o imparțialitate rațională. Împrejurări care au evoluat tragic au transformat acest instinct într-o deprindere conștientă. Mai mult decît toate celelalte fete, ea cunoscuse partea meschină a vieții, acele tendințe de anihilare a oricărui gest nobil. Sărăcia și nefericirea îi amenințaseră copilăria și nu-și făcuse nici un fel de iluzii cu privire la viață, de tipul celor care ar trebui să încununeze farmecul adolescenței. Tocmai această competență îi conferea o înțelepciune înduioșătoare și îl punea pe Glennard într-o situație mai dificilă decît dacă ar fi aspirat la mîna unei prințese. Amîndoi pretindeau atît de puțin — știau ei prea bine cum ar fi valorificat acest puțin ; dar în același timp înțelegeau amîndoi — și mai ales ea nu-l lăsa să uite o clipă — că fără acest puțin viitorul pe care îl visau ei ar fi fost imposibil.

În fața fotografiei ei, disperarea lui Glennard spori. Îi era silă și rușine de rolul pe care îl juca. O iubea de doi ani cu acea tandrețe liniștită care crește și se amplifică cu cît se apropie de momentul împlinirii ; știa că ea îl va aștepta dar certitudinea era o suferință în plus. Sînt clipe în care devotamentul femeii cu care nu te poți căsători

poate fi aproape la fel de chinuitor ca cel al femeii pe care n-o dorești.

Glennard aprinse lampa de citit și înteți focul. Avea o seară lungă înaintea sa și vroia să fie activ tocmai pentru a-și potoli gîndurile. Adusese de la birou niște ziare și le împrăștiase pe masă alături de hîrtiile sale.

Trecuse aproape un ceas cînd, deodată, se trezi că deschide cu cheia un sertar. Asemenea unui somnambul, nu era conștient de procesul mental care îl făcea să acționeze astfel. Își dădea foarte vag seama că împingea la o parte ziarele și volumele grele, legate în piele, care cu o clipă mai înainte îi îngrădeau orizontul, așezînd în locul lor, fără urmă de voință conștientă, pachetul pe care îl scosese din sertar.

Scrisorile erau legate în pachețele de cîte 30 sau 40. Erau foarte multe pachete. Cerneala se decolorase de pe cîteva plicuri ; era încă proaspătă pe cele care purtau ștampila engleză. Murise abia de trei ani și scrisese, la intervale lungi, pînă la sfîrșit.

Desfăcu unul din pachetele mai vechi — scurte notițe din timpul primei lor întîlniri, la Hillbridge. Plecînd de la colegiu, Glennard începuse să lucreze în biroul de avocatură al unchiului său, din vechiul oraș universitar. Acolo, în casa tatălui ei, profesorul Forth, o cunoscuse pentru prima dată pe această tînără doamnă, extrem de distinsă la acea vreme, care revenise sub acoperișul părintesc după doi ani de căsnicie evident nefericită.

Doamna Aubyn era pe atunci o tînără pasionată, tragică în felul ei, cu o inteligență profundă și maniere necultivate, la care aspra ei experiență matrimonială adăugase o frazeologie ce exploda ca o bombă în aerul academic de la Hillbridge. Fusese destul de norocoasă în alegerea soțului — dacă un astfel de paradox e permis — oprindu-se asupra unuia care era cunoscut pentru darul său de a se preta la tot felul de lucruri și astfel despărțirea de el a avut demnitatea unui manifest, iar ea a devenit purtătoarea de

cuvînt a nevestelor ultragiate. Sub acest aspect, era răsfățată de figurile dominante ale societății din Hillbridge, care nu era deloc indulgentă față de conflictele conjugale, dar care se desfăta pe măsură la un astfel de festin condimentat cu elemente scandaloase. Doamnele din societatea universitară o îndrăgeau atît de mult pe doamna Aubyn, încît de la început au fost dispuse să-i acorde o libertate de vorbe și fapte mai mare decît i se acorda de obicei unei soții persecutate, în Hillbridge, unde nefericirea era în continuare considerată drept un vizitator menit să-i pună pe oameni la punct și să-i facă să simtă superioritatea vecinilor.

Tînăra doamnă atît de privilegiată dovedea, pe lîngă timiditatea ei înnăscută, o îndrăzneală intelectuală care părea a fi de fapt un instinct de cochetărie denaturat; avea impresia că dacă ar fi fost mai frumoasă ar fi avut sentimente în loc de idei. De fapt, așa cum era pe atunci, avea să rămînă pentru totdeauna : o ființă genială, capabilă de cele mai sublime raționamente, în schimb lipsită de discernămînt atunci cînd era vorba de propriile ei sensibilități. Pe plan psihologic eșua exact acolo unde majoritatea femeilor reușesc și aveai senzația că mintea ei nu-i va călăuzi niciodată sufletul. La început, Glennard înțelesese prea puțin din toate acestea. Era la vîrsta la care talentul și grația nu sînt decît același fel de hrană pentru egoismul înfometat al tinereții. Căuta să fie în preajma doamnei Aubyn, mînat de acea pornire instinctivă către mai bine, ca o confirmare a propriei sale superiorități. Simpatia celei mai deștepte femei din Hillbridge avea o influență binefăcătoare asupra dorinței sale fierbinți de afirmare, era un fel de confirmare în public a convingerii sale ascunse că el era menit unui scop mult mai înalt. Nu trebuie să înțelegem din asta că Glennard era vanitos. Vanitatea se mulțumește cu regimul cel mai sever ; nu există gust mai pretențios ca cel de autodistrugere. Încu-

rajarea unei femei inteligente însemna, pentru un tînăr cu aspiraţiile lui Glennard, un simbol al succesului total. Mai tîrziu, cînd avea să înceapă să gîndească singur şi să-şi cîştige un statut propriu, avea să refuze acest sprijin ; dar asta îl ajuta deocamdată să treacă cu uşurinţă peste o perioadă de descurajare şi nesiguranţă.

Ar fi totuşi nedrept să spunem că interesul lui pentru doamna Aubyn provenea dintr-un calcul. Era la fel de instinctiv ca dragostea şi totuşi nu era dragoste — aşa cum linia buzelor ei nu era întrutotul perfectă. Cînd s-au întîlnit prima oară, ea tocmai îşi publicase primul roman şi Glennard — care mai tîrziu avea să se poarte faţă de femeile distinse cu iritarea bărbaţilor ambiţioşi — era încă destul de tînăr pentru a fi uluit de relativul ei succes. Era acel gen de carte despre care bătrînele doamne vorbesc în şoaptă adresîndu-se una alteia pe furiş cu „draga mea" ; Glennard era încîntat de propria sa capacitate de cunoaştere a lumii care îi permitea să considere ca absolut firesti sentimente pe care lumea universitară le repudia. Era o încîntare s-o auzi pe doamna Aubyn rostind grozăvii şi mai mari decît cele pe care le scrisese, tulburînd cu ele ecoul saloanelor universitare. Independenţa ei intelectuală dădea prieteniei lor un aer de camaraderie, prelungind iluzia de prietenie colegială bazată pe schimbul vesel de erezii. Doamna Aubyn şi Glennard însemnau unul pentru celălalt o şansă de a se sustrage de sub privirile zeului Hillbridge ; păşeau alături sub acea aură de tinereţe atotştiutoare de unde nu se ştie de ce soarta îi alungă pe cei mai vîrstnici.

Bărbaţii, despre care se ştie că sînt de obicei inoportuni, pot chiar să-şi aleagă un asemenea moment ca să moară ; doi ani mai tîrziu, domnul Aubyn s-a răzbunat astfel pe soţia sa ultragiată. A murit exact în perioada în care Glennard începuse să-i descopere ei defectele. Nu pentru că l-ar fi plictisit ; doamna Aubyn făcea ceva şi mai rău — îl făcea să-şi simtă propria inferioritate. Sentimen-

tul egalității pe plan spiritual îi liniștise o vreme ambițiile sensibile ; dar cu cît se înțelegea pe sine mai mult, cu atît o cunoștea și pe ea mai bine ; dacă uneori bărbatul este măgulit, în mod indirect, de superioritatea morală a femeii, treptat ascendența ei va fi atenuată de lipsa unui tribut adus puterilor lui. Dacă ții capul prea sus te dor mușchii ; Glennard se convingea din ce în ce mai mult că mintea unei femei trebuie să fie opusul înfățișării ei. Cît despre frumusețe, doamna Aubyn nu putea să aibă nici o pretenție. Nepriceperea ei de a-și pune în valoare frumusețea îl exaspera pe Glennard ; părea că nu cunoaște deloc micile trucuri prin care femeile reușesc să-și ascundă defectele, ba chiar să le transforme în calități. Niciodată rochiile ei nu lăsau impresia că îi aparțineau, toate aveau un aer impersonal de parcă ar fi fost împrumutate în mare grabă de la altcineva și acest fenomen devenise cumva o obișnuință. Era prea conștientă de defectele ei pentru a mai încerca să le corecteze prin imitarea grăbită a ultimelor modele ; dar o femeie care pe cale intuitivă nu reușește să se îmbrace bine nu va izbuti nici rațional să facă acest lucru, astfel încît acest plagiat al d-nei Aubyn — ca să folosesc o metaforă din domeniul ei — n-a părut niciodată că face corp comun cu textul.

Geniul nu-i este prea mult de folos unei femei care nu știe cum să-și aranjeze părul. Succesul pe care l-a dobîndit doamna Aubyn cu cea de a doua carte a ei nu l-a impresionat deloc pe Glennard, sau cel mult a avut efectul contrar, de a o înlătura din cercul micșorat al simpatiilor sale. Toți sîntem ținta ironiei timpului și destinul răutăcios a hotărît în așa fel sfîrșitul acestei povești de dragoste, încît atunci cînd soțul doamnei Aubyn a murit, Glennard a avut senzația că a pierdut un prieten.

Nu-i stătea în fire să se poarte nepoliticos, fără nici un motiv, și, deși se afla pe poziția imbatabilă a bărbatului care nu dă speranțe unei femei decît atît cît s-o facă să-și închipuie că o iubește, nu avea de gînd să acționeze și mai

mult în favoarea sa. În primul an după moartea soțului ei, prietenia lor a continuat în același ritm, punctată ici și colo de momente sentimentale, trasformîndu-se treptat într-un ospăț la care nu se servește nimic iar farfuriile rămîn mereu goale ; apoi Glennard plecă la New York și înlocui plăcerea perimată a discuțiilor cu ineditul corespondenței. La început, în mod ciudat, scrisorile păreau că îl apropie mai mult de ea decît însăși prezența ei. Adoptase și menținea cu succes o notă la fel de afectuos impersonală ca și a lui ; îi scria cu pasiune despre munca ei, se interesa de treburile lui, ba chiar glumea în legătură cu apariția inevitabilă a unei fete drăguțe care avea să-i abată în curînd interesul pentru confidențe. Pentru Glennard, care era aproape un străin în New York, scrisul doamnei Aubyn era ca o voce de îmbărbătare în acel mediu care încă nu-i acorda prea mare atenție. Orgoliul său se hrănea abia acum cu sentimentul pe care inima sa îl refuzase și tocmai această emoție nefirească l-a mînat o dată sau de două ori la Hillbridge, de unde, după incerte momente de tandrețe, s-a întors nemulțumit atît de el cît și de ea. În timp ce își făcea loc în societatea New York-ului și umplea noul spațiu creat cu prieteniile oferite de tineri, simpatici și încrezători, i se părea firesc să-și închipuie că doamna Aubyn își remobila pe aceeași cale golul pe care bănuia că îl lăsase el în urmă. Arareori se întîmplă ca în momentul dizolvării unei asociații sentimentale ambii parteneri să fie în stare să-și retragă fondurile în același timp, și, treptat, Glennard înțelese că el fusese ultima carte pe care doamna Aubyn mizase, în mod ireparabil, totul. Nu era genul de impresie pe care ar fi vrut s-o lase. Nu avea nici o intenție să facă prăpăd în urma sa și ar fi preferat să semene uitarea în locurile pustiite de vizitele sale nechibzuite ; dar dacă ei oferea semințele, în mod evident, era sarcina ei să aibă grijă de recoltă. Atitudinea ei părea într-adevăr că scoate și mai mult la iveală propria lui în-

țelepciune ; ar fi putut simboliza împreună cumpătarea și imprudența într-o alegorie a sentimentelor.

Asta nu înseamnă că doamna Aubyn era dispusă să trăiască de pe urma generozității lui Glennard. Știa prea bine că ea nu s-ar fi mulțumit cu aceste rămășițe sentimentale ; pur și simplu își hrănea propria-i pasiune și propriile dorințe dîndu-i lui Glennard senzația că este deținătoarea secretului unei alchimii inepuizabile.

Relațiile lor rămaseră în continuare nedorit de tandre pînă cînd, într-o bună zi, ea îi scrise că luase hotărîrea de a se stabili în Europa. Părinții ei muriseră, nimic nu o mai reținea la Hillbridge, iar Londra oferea personalității sale expansive un teren mult mai larg decît New York-ul. Era deja celebră și nu-și culesese încă laurii.

Pentru o clipă vestea stîrni în Glennard sentimentul de ciudă al ocaziei ratate. Vroia cu orice preț să-și dovedească încă o dată puterea, înainte ca ea să facă un ultim efort ca să scape. Nu se întîlniseră de un an de zile, dar firește că nu putea s-o lase să se îmbarce pe vapor fără să o vadă. Ea sosi la New York cu o zi înaintea plecării și petrecură ultimele ore împreună. Glennard nu gîndise nici un plan de acțiune — avea de gînd să se lase pur și simplu purtat de ape. Și amîndoi se lăsară purtați fără grabă de cursul domol al amintirilor ; ea părea că nu participă, lăsîndu-l pe el să-și croiască drum prin cărările întortocheate ale trecutului. În cele din urmă îi aduse aminte că trebuie să pună capăt acestei incursiuni. Glennard se ridică în picioare și rămase uitîndu-se la ea cu aceeași nesiguranță în suflet. Îl obosise deja — întotdeauna îl obosea — și totuși nu era convins că dorea s-o vadă plecînd.

— S-ar putea să nu te mai văd niciodată — îndrăzni el să apeleze la compasiunea ei.

Privirea ei îl învălui.

— Iar eu te voi vedea mereu... mereu.

— Atunci de ce pleci... ? rosti el fără să vrea.

— Ca să fiu mai aproape de tine — răspunse ea ; și cuvintele ei îl concediară asemeni unei uși care se închide.

Ușa nu avea să se mai deschidă niciodată ; dar cu timpul, Glennard reuși să zărească printr-o crăpătură lumina mereu vie a unei raze ce-și croia drum către trecutul care consumase atît de puțin din resursele memoriei sale. Reproșul acesta izvora tocmai din trecerea doamnei Aubyn în zona universalului. Devenind o personalitate, în mod firesc, ea încetase să mai fie o ființă vie, astfel încît Glennard putea să considere fostele incursiuni întreprinse în spiritul ei drept vizite la un celebru mormînt imortalizat dar și profanat totodată de adorația publică.

Scrisorile ei continuară să vină și de la Londra cu aceeași punctualitate înduioșătoare ; dar noul ei mod de viață, perspectivele noilor ei relații, care se ghiceau printre rînduri, dădeau scrisorilor ei un aer impersonal, asemenea unor articole de ziare. Și totuși, luxul acesta — societatea o îndepărtase de el asumîndu-și sarcina de a întreține un astfel de temperament care lui Glennard de mult timp îi epuizase toate resursele.

Acum, în lumina nostalgică oferită de aceste scrisori, Glennard nu mai reușea să le pătrundă adevăratul înțeles. Cum nu fusese niciodată preocupat de literatură, le considerase la început continuări firești ale unei conversații spirituale, iar mai tîrziu, mesagerii înspăimîntători ai unor insistențe patetice. Firește, își dădea seama că sînt minunate ; că, spre deosebire de autorii care oferă esența publicului păstrînd pentru prieteni doar cojile, doamna Aubyn păstrase vinurile cele mai alese pentru împărtășania tainică a iubirii. Uneori, era adevărat, fusese copleșit, umilit chiar de multitudinea aluziilor, de preocupările ei atît de variate, de încăpățînarea cu care încerca să umple cu gînduri și emoții un recipient atît de neîncăpător cum era puterea lui de înțelegere ; dar niciodată nu se gîndise

la scrisori în mod obiectiv, ca la producțiile unei femei deosebite ; niciodată nu apeciase importanța literară a acestei risipe apăsătoare. Acum era aproape înspăimîntat de averea pe care o deținea ; ideea obligației morale față de dragostea ei nu-l apăsase niciodată atît de mult ca acest produs al imaginației ei : avea senzația că-i acceptase un dar mult prea mare, pe care nici măcar o iubire reciprocă nu l-ar fi putut răsplăti.

Rămase multă vreme cu privirea ațintită asupra paginilor împrăștiate pe birou ; deodată, își dădu seama de valoarea lor și parcă le și văzu transformîndu-se în aur, printr-un proces de alchimie. Avea senzația că nu este singur în cameră, că un alt spirit îi observă tulburarea subconștientului, ceea ce-l făcea să se înroșească de umilință. În cele din urmă, se ridică și cu gestul celui care vrea să-și pună în aplicare intențiile — în cazul său să-și construiască un alibi moral — strînse scrisorile într-un teanc și se îndreptă cu ele spre grătarul căminului. I-ar fi luat însă prea mult timp ca să ardă toate pachetele. Se întoarse la masă și puse fiecare scrisoare în plicul ei, apoi le legă și le așeză la loc în sertar.

III

Intrase în obiceiul lui Glennard să se ducă s-o vadă pe domnișoara Trent imediat a doua zi după ce se hotăra să se despartă de ea. Aceste clipe pe care reușea să le smulgă din ghearele renunțării aveau pentru el un farmec deosebit ; în asemenea ocazii trăia atît de acut importanța momentului, încît abia observa primirea tot mai solemnă care i se făcea.

Sentimentele lui pentru ea deveniseră atît de vital o parte din el încît apropierea ei avea darul de a-i schimba pe nesimțite convingerile, de a-l face să privească din perspectivă rațională fenomenele încîlcite ale vieții.

În această redistribuire de valori amintirea sumbră a nopții precedente era alungată ca un nor, undeva la marginea conștiinței. Se pare că unicul serviciu pe care o femeie nedorită i-l poate face bărbatului pe care îl iubește este de a-i spori și prelungi iluziile în legătură cu rivala ei. O astfel de soartă a avut memoria Margaretei Aubyn, care a fost ca un fond decorativ pentru prezența domnișoarei Trent și niciodată nefericita femeie nu o așezase pe succesoarea ei într-o lumină mai favorabilă ca acum.

Domnișoara Trent avea ceva din farmecul apelor liniștite care simt nevoia să fie înviorate de rîurile repezi. În ochii lui Glennard, acest calm de neclintit era probabil principalul ei farmec. Sînt firi la care o astfel de rezervă înseamnă închiderea unor taine ascunse sau mascarea unor probleme personale ; dar reticența domnișoarei Trent era pentru Glennard ca ușa închisă a unui sanctuar și adorația lui pentru comoara ascunsă înăuntru îl făcea să fie fericit chiar dacă aștepta afară, ca un neofit.

— N-ai venit aseară la operă — începu ea pe acel ton care părea întotdeauna că semnalează faptele fără a le comenta însă.

— Ce rost avea. N-am fi putut sta de vorbă — răspunse Glennard cu un gest descurajat.

— Nu la fel de bine ca aici, consimți ea, apoi adăugă după ce meditä o clipă :

— De vreme ce tu n-ai venit, am vorbit în schimb cu mătușa Virginia.

— Ah ! rosti el, faptul fiind destul de șocant pentru a-l distrage de la contemplarea mîinilor ei așezate ca de obicei într-o atitudine cît se poate de plastică. Simțeai că sînt mîini care se mișcă numai atunci cînd e nevoie avînd adesea momente de senină pasivitate.

— Am stat mult de vorbă, continuă ea și așteptă puțin înainte de a adăuga cu aerul ei calm, care prevestea comunicări importante : mătușa Virginia vrea s-o însoțesc în călătoria ei prin Europa.

El o privi tresărind.

— În Europa ? Cînd ?

— Acum, luna viitoare. Să stăm doi ani.

Glennard îndrăzni să ia un aer uşor zeflemitor.

— Chiar aşa ? Ei bine, eu vreau să pleci în călătorie cu mine pentru toată viaţa. Care ofertă o accepţi ?

— Se pare că doar una dintre ele necesită o atenţie neîntîrziată.

Glennard o privi din nou.

— Nu la asta te gîndeşti ?

Ea îşi coborî privirile şi îşi desfăcu mîinile. Gesturile îi erau rare de parcă ar fi vrut să sublinieze cuvintele cu ele.

— Mătuşa Virginia mi-a vorbit foarte serios. Pentru mama şi toţi ceilalţi ar fi o mare uşurare să mă ştie astfel asigurată pentru doi ani. Trebuie să mă gîndesc la asta, înţelegi. Îşi coborî privirile asupra rochiei, care deşi arăta reînnoită, data din perioada primelor lor întîlniri. Încerc să nu îi cost prea mult — dar nu reuşesc.

— Dumnezeule ! gemu Glennard.

Tăcură amîndoi pînă cînd într-un tîrziu ea reluă argumentaţia.

— Ştii, fiind cea mai mare, sînt obligată să ţin cont de astfel de lucruri. Femeile sînt o povară. Jim face tot ce poate pentru mama, dar asta nu înseamnă prea mult, căci are de crescut propriii săi copii. Vezi tu, cu toţii sîntem săraci.

— Mătuşa ta nu e. Ar putea s-o ajute pe mama ta.

— În felul ei, asta face.

— Exact ! Aşa e cînd ai de a face cu cei bogaţi ! Poţi să fii nefericit după bunul tău plac dar dacă eşti fericit asta trebuie s-o faci în felul ei... cu rochiile ei demodate.

— Aş putea fi foarte fericită în rochiile ei demodate — interveni domnişoara Trent.

— Adică în străinătate.

— Oriunde aș simți că pot fi de folos ; iar plecarea mea poate fi de folos.

— Firește, înțeleg. Și înțeleg și grija ta de a prezenta avantajele plecării într-o lumină negativă.

— Negativă ?

— Insistînd doar pe faptul că pleci de aici, fără să spui nimic despre ce te așteaptă acolo. Pentru o femeie, înseamnă enorm să evadezi dintr-o lume ca asta. Aruncînd o privire disprețuitoare la mobila sărăcăcioasă din jur, Glennard conchise :

— Problema e dacă o să-ți placă să te întorci în ea.

Ea părea că acceptă toate consecințele acestui gînd.

— Nu știu decît că nu-mi place s-o părăsesc.

Glennard se îndepărtă morocănos.

— Deci nici măcar nu accepți existența unei alte alternative ?

Privirea ei se adînci.

— Care anume ?

Glennard se ridică și făcu cîțiva pași prin cameră. Apoi se întoarse și se opri în fața ei.

— Să te căsătorești cu mine.

O roșeață ușoară — pînă și acest lucru părea că îl face conștient — i se ridică în obraji ; își mișcă buzele dar cuvintele i se transformară într-un zîmbet și așteptă.

El făcu din nou cîțiva pași încoace și încolo ; o disperare nervoasă se putea ghici în gesturile lui.

— Și cînd te gîndești că peste cincisprezece ani voi fi un om realizat.

— Mai puțin chiar ! Privirile ei triumfau pentru el.

— Ce ironie a soartei ! Ce-mi pasă mie ce fel de om voi fi atunci ? Să muncesc toată viața ca un rob pentru un străin ?

O prinse brusc de mîini și continuă :

— Presupun că te vei duce la Cannes sau Monte-Carlo ? Am auzit că Hollingsworth a declarat că intenționează să-și ducă iahtul pe Mediterana.

Ea își eliberă mîinile din strînsoare și spuse :

— Dacă tu gîndești astfel...

— Nu cred. Aproape că aș vrea să cred. Adică mi-ar fi mai ușor — izbucni el incoerent. Și totuși cred că mătușa Virginia așa gîndește. Într-un fel, ea cînd spune Mediterana implică pe Hollingsworth. O prinse iarăși de mîini. Alexa, dacă am putea face rost de un locșor undeva, în afara orașului ?

— Oare ? suspină ea, aproape convinsă.

— Într-unul din acele locuri unde se fac glume pe seama țînțarilor — insistă el. Ai putea să te descurci doar cu un singur servitor ?

— Dar tu ai putea să trăiești fără cizme lustruite ?

— Atunci promite-mi că n-o să pleci !

— Stephen, ce planuri ai ?

— Nu știu — se bîlbîi el, căci întrebarea dădea intențiilor sale un alt aspect. Bineînțeles totul e foarte vag deocamdată ; dar ieri am prins un fir.

— Sper că astea nu sînt vorbe goale — exclamă ea cuprinsă de un fel de spaimă superstițioasă.

— Dumnezeule, nu. E vorba de un lucru sigur, aproape că aș fi vrut să nu fie : adică, dacă o să reușesc... Deodată avu revelația acestei tentații. Măcar dacă ar fi fost mai puțin sigur pe Dinslow ! Confirmarea lui dădea situației elementul esențial de siguranță.

— Nu te înțeleg — îngăimă ea.

— În schimb ai încredere în mine, o imploră Glennard cuprins de o energie subită. Apoi conchise :

— Dacă pleci, să știi că pleci liberă.

Ea își desprinse mîinile pălind ușor :

— De ce îmi îngreunezi situația ?

— Ca s-o ușurez pe a mea.

IV

În după amiaza următoare Glennard plecă de la birou mai devreme ca de obicei și în drum spre casă intră într-o bibliotecă publică.

Era ora închiderii și nu mai era lume, astfel că bibliotecarul putu să acorde toată atenția cererii sale în legătură cu colecția de scrisori. Bibliotecarul îi sugeră Walpole.

— Mă interesează corespondența unor femei.

I se oferi Hannah More și Miss Martineau.

Glennard își blestemă propria bîlbîială.

— Vreau să spun scrisori către o persoană... un bărbat : soțul sau...

— Ah, spuse bibliotecarul, inspirat, Eloise și Abelard.

— Dar... poate ceva mai apropiat, încercă Glennard cu delicatețe. Parcă Mérimée...

— În cazul acesta scrisorile doamnei nu s-au publicat.

— Firește că nu, spuse Glennard speriat de propria lui gafă.

— Mai sînt scrisorile lui George Sand către Flaubert.

— Ah... șovăi el. Ea era... erau ei... ? Îl irita propria sa necunoaștere a cărărilor lăturalnice din literatură.

— Dacă doriți scrisorile unor îndrăgostiți poate v-ar ajuta mai bine corespondențele franțuzești din secolul 18... Madmoiselle Aïssé, sau Madame de Sabran...

Glennard insistă.

— Vreau ceva modern, englez sau american. Trebuie să caut ceva anume — sfîrși el istovit.

Bibliotecarul îi putea sugera doar George Eliot.

— Bine, atunci dați-mi-le pe cele franțuzești și scrisorile lui Mérimée. Pe acestea le-a publicat ea, nu-i așa ?

Își umplu brațele cu cărți și le puse apoi într-un taxi care îl duse pînă acasă. Cină singur și în grabă la un restaurant mic din apropiere și reveni apoi la cărțile sale.

Noaptea, tîrziu, în timp ce se dezbrăca se întrebă ce pornire dezgustătoare îl făcuse să-i arunce Alexei Trent acele ultime cuvinte. Destul că ţinîndu-se de capul ei şi ferind-o de apropierea oricărui alt bărbat o lipsea pe fată de orice şansă, dar, mai mult decît atît, încerca să-şi ascundă slăbiciunea înfrumuseţînd viitorul cu vorbe înşelătoare. Ştia că dacă se va încăpăţîna să nu renunţe la ea va aluneca pe ultima treaptă a laşităţii sentimentale ; se dispreţuia la gîndul că sentimentul cel mai înălţător de care se crezuse în stare dădea la iveală atîta meschinărie.

Dimineaţa, abia dacă se bucură cînd îi zări scrisul pe un bileţel. Îl deschise şi aruncă o privire peste cele cîteva rînduri — arareori scria mai mult de o pagină — cu acea luciditate a minţii care prevesteşte o nenorocire.

„Mătuşa mea pleacă duminică şi trebuie să-i dau un răspuns peste două zile. Te rog nu veni pînă atunci — vreau să meditez singură asupra problemei. Ştiu că ar trebui să plec. Nu vrei să mă ajuţi să fiu înţeleaptă ?"

Deci totul era aranjat. Ei bine, o va ajuta să fie înţeleaptă ; nu-i va mai sta în cale ; o va lăsa să plece. De doi ani trăia o cu totul altă viaţă — cea a unui om norocos ; sosise vremea să revină la propriul său mod de viaţă. Nu mai încercă să privească înainte, să-şi pipăie drumul prin labirintul nesfîrşit al grijilor materiale ; un sentiment apăsător de resemnare îl înconjura ca o negură.

— Bună, Glennard ! se auzi o voce în clipa în care tramvaiul îl lăsa la un colţ de stradă din centrul oraşului.

Ridică privirea şi întîlni zîmbetul întrebător al lui Barton Flamel, care stătea pe bordură şi se uita cu un aer filosofic la tramvaiul care se îndepărta, de parcă ar fi ştiut că după el va veni un altul.

Ca de obicei, Glennard se bucura să-l întîlnească pe Flamel ; dar de astă dată plăcerea nu se transformă în dispreţ — aşa cum i se întîmplase adeseori. Probabil că nici măcar acei cîţiva prieteni care îl cunoşteau pe Flamel din tinereţe n-ar fi putut să explice prea bine sentimentul

de neîncredere pe care acesta îl inspira ; pentru a-l caracteriza pe Flamel în cîteva cuvinte, trebuie spus că celebrul său aer îngăduitor era menit întrucîtva să-l includă și pe el. Cei mai naivi nu-și dădeau seama că Flamel își baza opiniile pe propriile lui observații ; dar desigur că cea mai gravă acuzație i se aducea atunci cînd cei din jur se întrebau cum ar reacționa el într-un moment critic și tocmai de aceea compania sa trecea drept o pierdere nesănătoasă de timp pe care cei prevăzători numai arareori o acceptau. Dar acum i se oferea lui Glennard ocazia de a scăpa de obsesiile sale morale, care nu puteau fi purtate în prezența lui Flamel, așa cum nu poți purta pe stradă un anteriu.

— Unde te duci ? La club ? întrebă Flamel și, după ce Glennard îi confirmă, adăugă : De ce nu vii la atelierul meu ? O să ai de-a face cu un plicticos în loc de douăzeci.

Apartamentul pe care el îl numea atelier etala — ca unică dovadă a acestui titlu — un șevalet veșnic gol ; în restul camerei se îngrămădeau mostre ale unui diletantism evident. Pe acest fundal care exprima clar toleranța intelectuală a proprietarului ieșeau în evidență rafturile pline de cărți valoroase care trădau adevărata preocupare a lui Flamel.

Glennard aruncă o privire curioasă de nespecialist la șirurile de cărți legate în marochin în timp ce gazda se ocupa cu destupatul unei sticle de Apollinaris.

— Ai o colecție splendidă de cărți, spuse el.

— Sînt destul de bune, acceptă Flamel pe tonul rezervat al colecționarului care nu vrea să discute de pasiunea sa de teamă să nu vorbească decît despre asta ; apoi continuă, fără să vrea, în timp ce Glennard se plimba cu mîinile în buzunare de-a lungul rafturilor cu cărți :

— Unii oameni consideră cărțile drept niște simple coperți ornamentale, alții drept unelte. Eu sînt la mijloc ; sînt zile cînd le folosesc ca decor și zile cînd vreau să-mi

ţină companie ; deci, după cum vezi, biblioteca mea este un compromis de formă între privire şi intelect, iar colecţionarii mă dispreţuiesc la fel de mult ca şi savanţii.

Fără să-i răspundă, Glennard scotea automat, una după alta, fiecare carte din raft. Mîinile lui alunecau curioase peste coperţile lucioase şi paginile ce se deschideau fără zgomot. Deodată dădu peste un volum subţire ce conţinea un manuscris decolorat.

— Ce-i asta ? întrebă el indiferent.

— Ah, eşti în faţa raftului cu manuscrise. În ultima vreme m-am ocupat de aşa ceva, spuse Flamel şi se ridică privind peste umerii lui Glennard. Asta e Stendhal — una din poveştile italiene — iar aici sînt cîteva scrisori ale lui Balzac către Madame Surville.

Glenard luă cartea mînat de o curiozitate bruscă :

— Cine era Madame Surville ?

— Sora lui.

Era conştient că Flamel îl priveşte cu zîmbetul lui care era ca un semn de întrebare.

— Nu ştiam că te interesează astfel de lucruri.

— Nu mă interesează — cel puţin — n-am avut şansa. Ai multe colecţii de scrisori ?

— Oh, doamne, nu, foarte puţine. Sînt abia la început şi cele mai interesante îmi sînt inaccesibile. Uite aici o colecţie ciudată — lucrul cel mai valoros pe care îl am —, şase scrisori ale lui Shelley către Harriet Westbrook. M-am chinuit al naibii să fac rost de ele — o mulţime de colecţionari le vînau.

Glennard luă volumul în mînă şi privi cu un fel de repulsie scrisorile îngălbenite, despărţite fiecare prin foi albe.

— E cea care s-a înecat, nu-i aşa ?

Flamel aprobă din cap.

— Cred că acest episod minor îi adaugă încă jumătate din valoare, spuse el meditativ.

Glennard puse cartea jos. Se întreba de ce oare venise la Flamel. Nu era dispus să se amuze de vorbele lui, căci sentimentul propriei sale nenorociri îl cuprindea iarăşi ca un val de gheaţă.

— Cred că trebuie să plec, spuse el. Am uitat că am ceva de lucru.

Se pregăti să plece ; dar în aceeaşi clipă deveni conştient de dualitatea intenţiei sale, în care dorinţa de a pleca se dovedea a fi un ultim efort al voinţei care se opunea impulsului atît de puternic de a rămîne şi de a i se destăinui lui Flamel.

Celălalt, parcă intuind conflictul, îl prinse cu putere de braţ.

— Lucrul tău mai poate aştepta. Stai jos şi încearcă unul din trabucele astea. Nu am prea des norocul să te văd aici.

— Am foarte multe pe cap, spuse Glennard într-o doară. Se trezi aşezat din nou şi Flamel împinse spre el o măsuţă joasă pe care se aflau o sticlă de Apollinaris şi o carafă cu coniac.

Tolănit iarăşi în fotoliul său încăpător Flamel îl urmărea printr-un nor de fum cu răbdarea tihnită a celui care nu are nevoie de nici o explicaţie. În aer plutea o înţelegere tacită. Glennard simţi cum, treptat, nervii i se relaxează.

— Bănuiesc că se plăteşte mult pentru astfel de scrisori ? — se trezi el întrebînd şi aruncînd o privire spre volumul pe care îl puse deoparte.

— Aşa şi aşa... depinde de circumstanţe — spuse Flamel uitîndu-se la el gînditor. Ai de gînd să colecţionezi ?

Glennard rîse.

— Oh, doamne, nu. Dimpotrivă.

— Să vinzi ?

— Nu prea ştiu. Mă gîndeam la un biet prieten...

Făcu o pauză şi Flamel dădu din cap în semn de interes.

— Un biet prieten pe care îl cunoșteam... a murit... a murit anul trecut... mi-a lăsat niște scrisori despre care credea că sînt grozave ; ținea la mine și mi le-a lăsat, cu gîndul probabil de a-mi fi de folos cumva... nu știu... nu prea mă pricep la astfel de lucruri.

Întinse mîna spre paharul înalt pe care gazda îl umpluse.

— O colecție de scrisori în original ? Ceva nume importante ?

— Oh, e vorba numai de unul. Toate scrisorile îi sînt adresate lui... de o persoană, înțelegi, e vorba de o femeie.

— Ah, o femeie — rosti Flamel nepăsător.

Glennard fu șocat de lipsa lui de interes.

— Eu totuși cred că ar face ceva vîlvă dacă ar fi publicate.

Flamel continua să pară dezinteresat.

— Scrisori de dragoste, nu-i așa ?

— Sînt... doar genul de scrisori pe care o femeie le scrie unui bărbat pe care îl cunoaște bine. Cei doi erau prieteni foarte buni.

— Și scrisorile ei sînt inteligente ?

— Inteligente ? Sînt ale Margaretei Aubyn.

În cameră se așternu o tăcere deplină. Glennard avu impresia că vorbele sale izbucniseră așa cum sîngele țîșnește dintr-o rană.

— Dumnezeule ! Exclamă Flamel și se ridică în picioare. Scrisori semnate de Margaret Aubyn. Și *tu* zici că le ai ?

— Mi-au fost lăsate mie... de către prietenul meu.

— Înțeleg. El era... în fine, nu contează. Oricum meriți să fii felicitat. Ce-ai de gînd să faci cu ele ?

Glennard se ridică și el cu un sentiment de oboseală în tot corpul.

— Oh, nu știu. Nu m-am gîndit prea mult la asta. Am văzut doar întîmplător că cineva îi scrie viața...

— Da, Joslin. Doar nu te-ai gîndit să i le dai lui ?

Glennard traversă agale camera și rămase cu privirea ațintită la un Bachus din bronz care își înclina capul împodobit deasupra unui scrin italian.

— Ce-ar trebui să fac ? Ești exact omul care m-ar putea sfătui.

Flamel se așeză cu privirile îngîndurate și îl întrebă.

— Dar tu ce-ai vrea să faci cu ele ?

— Vreau să le public, spuse Glennard și se întoarse brusc, cuprins de energie. Dacă pot...

— Dacă poți ? Zici că sînt ale tale, nu ?

— Sînt ale mele, poți să fii sigur de asta. Nimeni nu mă poate împiedica... vreau să spun că nu există nici un fel de opreliști... Glennard se gîndi că aceste dovezi de impuritate puteau să reprezinte o piedică serioasă în această acțiune.

— Mi se pare că doamna Aubyn nu avea nici o rudă.

— Nu.

— Atunci nu văd cine s-ar putea opune, spuse Flamel controlînd capătul trabucului.

Glennard își mută privirea opacă asupra unei extatice sfînta Catherina încadrată într-o ramă veche și pătată.

Făcu un efort și începu :

— Situația e de așa natură, fiindcă scrisorile prietenului meu au un caracter atît de personal... Ei bine, nu mă sfiesc să-ți spun că banii ăștia ar însemna enorm pentru mine ; atît de mult încît nici nu mă pot gîndi la asta — adevărul e că dacă aș putea pune mîna pe cîteva mii, aș putea intra într-o afacere grozavă fără să risc prea mult ; și aș vrea să știu dacă tu crezi că am acest drept... în situația asta... Se opri simțindu-și gîtul uscat. În acea clipă i se păru cu neputință să se coboare mai jos în proprii săi ochi. Adevărul era că nu se rușina prea mult de faptul că evalua această tentație, ci mai mult pentru că își dezvăluia mustrările de conștiință unui om ca Flamel, pretinzînd că face apel la delicatețea lui, pe absența căreia, de fapt, mizase conștient. Ajunsese însă la un punct la care

fiecare cuvînt părea că trage după el un altul, așa cum fiecare val e împins înainte de forța celui din spate ; și înainte ca Flamel să rostească ceva, Glennard îngăimă :

— Nu crezi că lumea ar putea spune... ar putea să-l acuze pe acest om...

— Dar e mort, nu-i așa ?

— Da, e mort, dar pot eu să-mi asum răspunderea fără...

Flamel șovăi ; în aceeași clipă ezitarea lui Glennard se transformă în revoltă. Dacă tocmai acum Flamel are de gînd să se împotrivească !

Răspunsul acestuia îl liniști.

— De ce trebuie să-ți asumi vreo răspundere ? Firește că numele tău nu va apare ; și nu văd de ce l-ar trece pe cel al prietenului tău. Bănuiesc că nu era o celebritate, nu-i așa ?

— Nu, nu.

— Atunci scrisorile pot fi adresate domnului X. Nu ți se pare just ?

Glennard șovăi din nou.

— Pentru public, da. Dar nu văd cum mi s-ar schimba mie situația. Întrebarea e dacă am dreptul să le public.

— Bineînțeles că da — rosti Flamel cu o emfază care îl făcu să prindă puteri. Mă îndoiesc că ai avea dreptul să le ții ascunse. La ora asta orice i-a aparținut Margaretei Aubyn este mai mult sau mai puțin proprietate publică. Este mult prea valoroasă pentru oricare dintre noi. Mă gîndeam doar cum ai putea să le folosești cel mai bine — în favoarea ta, vreau să spun. Cîte sînt ?

— Oh, o mulțime ; poate o sută, nu le-am numărat. Pot fi și mai multe !

— Dumnezeule ! Ce avere ! Cînd au fost scrise ?

— Nu știu... au corespondat ani de zile. Și ce importanță are ?

Glennard se îndreptă să-și ia pălăria vrînd parcă să plece.

— Totul contează, răspunse Flamel imperturbabil. O corespondență îndelungată — adică una care acoperă o perioadă lungă de timp — este în mod evident mult mai valoroasă decît dacă același număr de scrisori ar fi fost scris într-un singur an. Oricum, n-o să i le dai lui Joslin, nu-i așa ? Poți face cu ele un volum, nu ?

— Cred că da. Nu știu cîte pot să intre într-un volum.

— Zici că nu sînt scrisori de dragoste ?

— De ce ? izbucni Glennard.

— Ah, nimic, doar că marele public este sentimental și dacă ar fi... atunci ai putea obține oricît pe scrisorile de dragoste ale Margaretei Aubyn.

Glennard tăcu.

— Scrisorile sînt interesante ? În afara asocierii cu numele ei.

— Nu pot să apreciez — spuse Glennard, apoi își luă pălăria și își îmbrăcă pardesiul. Mai degrabă cred că nu voi face nimic. Și Flamel, să nu povestești nimănui de asta.

— Firește că nu. Ei bine, te felicit. Ai pus mîna pe ceva grozav.

Flamel îi zîmbea din dreptul căminului.

Glennard îi răspunse din prag cu un zîmbet forțat și îl întrebă într-o doară.

— Financiar vorbind ?

— Da, presupun că da.

Glennard continua să țină mîna pe clanță.

— Cam cît ai spune ? Tu te pricepi la astfel de lucruri.

— Oh, trebuie să văd scrisorile, dar aș spune... ei bine, dacă sînt destul de multe ca să umpli o carte și merită să fie citite și dacă volumul apare la timpul potrivit... atunci să spunem zece mii din partea editurii și poate una sau două în plus ca drepturi de autor. Dacă editorii încep să se certe între ei poți obține chiar și mai mult ; dar, firește, vorbesc în necunoștință de cauză.

— Firește, spuse Glennard simțindu-se brusc amețit. Mîna îi alunecase de pe clanță, iar el rămăsese cu privirile ațintite la covorul persan cu modele exotice de sub picioarele sale.

— Trebuie să văd scrisorile, repetă Flamel.

— Bineînțeles, trebuie să le vezi... bîigui Glennard ; și, fără să se întoarcă, îi aruncă peste umăr un la revedere morocănos.

V

Căsuța spre care Glennard se îndrepta agale printre copaci părea un cort colorat ridicat în lumina soarelui. Avea ceva din cochetăria unei rochii de vară proaspăt apretate și mușcatele de pe verandă erau toate înflorite asemenea florilor de pe o pălărie. Grădina era ridicolă în prosperitatea ei. Semințele pe care le semănaseră la întîmplare — în timp ce, rîzînd, se acuzaseră reciproc de incompetență — răsăriseră și batjocoreau acum cu parfumul lor munca lor de mîntuială. Glennard zîmbi cînd văzu clematita care înfășura cu aripile ei toată veranda. Mica pajiște era netedă ca un obraz proaspăt ras și un trandafir stacojiu se cățăra pînă la geamul camerei copilașului, pe care niciodată nu-l auzeai plîngînd. O briză ușoară făcu să tremure tenda întinsă deasupra măsuței de ceai și în timp ce se apropia putea s-o vadă pe soția sa aplecîndu-se deasupra ceainicului care fierbea. Întreaga scenă sugera atît de bine fericirea pictată a unui decor de operă încît nu s-ar fi mirat deloc dacă ar fi văzut-o păsind printre flori ca să-și cînte în triluri fericirea virtuoasă.

Căldura rîncedă a orelor nesfîrșite pe care le petrecuse în oraș, promiscuitatea prăfoasă din trenul suburban deveneau acum doar fundalul necesar pentru a pune în valoare o seară înmiresmată în care puteai discuta în liniște. Erau căsătoriți de mai bine de un an și fiecare întoarcere acasă

avea încă aceeași prospețime din prima zi petrecută împreună.

Dacă ceva le întina fericirea era tocmai asemănarea ei cu împrejurimile încîntătoare și nestatornice. Pînă acum dragostea lor nu fusese altceva decît un loc vesel în care îți poți petrece vacanța.

Soția lui ridică privirile zîmbind. Viața la țară îi pria și frumusețea ei devenise mai intensă datorită acestei liniști care pe alte chipuri le face să devină opace.

— Ești foarte obosit ? întrebă ea, turnînd ceaiul.

— Destul ca să mă pot bucura de asta — spuse Glennard ; se ridică din scaunul în care se trîntise și se aplecă peste tavă să ia frișca.

— Ai avut musafiri ? spuse el observînd lîngă ceașca ei o alta pe jumătate goală.

— Doar Flamel, răspunse ea indiferentă.

— Flamel ? Iarăși ?

— A plecat chiar acum. Și-a lăsat iachtul în golful Laurel și a împrumutat o cabrioletă ca să vină pînă aici.

Nu era nici urmă de mirare în glasul ei.

Glennard nu făcu nici un comentariu și ea vorbi în continuare sprijinindu-și capul pe perna scaunului din bambus.

— Vrea să mergem cu el într-o croazieră, duminica viitoare.

Gînditor Glennard amesteca ceaiul cu linguriță. Încerca să gîndească un mod cît mai natural și mai firesc de a-i răspunde, dar vocea lui păru că vine de undeva din afară, de parcă ar fi vorbit din spatele unei marionete.

— Și tu vrei ?

— Cum vrei tu, veni răspunsul ei docil.

Această supunere a ei îl deconcerta mai mult decît orice afectare de indiferență. În ultima vreme Glennard avea senzația că suprafața pe care pînă nu de mult o considerase de sticlă era de fapt o oglindă care nu reflecta altceva decît propria lui idee despre ce se ascundea în spatele ei.

— Îți place Flamel — întrebă el deodată ?

Încă preocupată de ceaiul ei, îi răspunse cu feminitate

— Credeam că ție îți place.

— Firește că îmi place, acceptă el iritat de pornirea lui de a vorbi mereu despre Flamel și de a-i acorda astfel și mai multă importanță. O croazieră ar fi ceva foarte plăcut ; hai să mergem.

Ea nu răspunse și el scoase la iveală ziarele de seară pe care și le băgase în buzunar la plecarea trenului. În timp ce le netezea, același proces părea să se petreacă și cu expresia feței sale. Parcurse cu privirea listele de mărfuri și figura plictisitoare a lui Flamel i se profila printre rînduri ca atîția alți purtători de vești bune.

Investițiile lui Glennard înfloreau asemenea grădinii lui. Acțiunile sale cele mai sărace aduceau profituri înfloritoare și o recoltă de aur își aștepta ora culesului.

Se uită la soția sa cu aerul liniștit al omului care se bucură de norocul său la fel de firesc cum pămîntul uscat absoarbe ploaia torențială.

— Lucrurile se prezintă neobișnuit de bine. Cred că iarna asta vom putea sta două trei luni în oraș, dacă găsim ceva ieftin.

Ea zîmbi încîntată ; era o plăcere să-ți permiți să spui cu aerul că oscilezi între mai multe oferte avantajoase.

— Să știi că în ceea ce privește copilul, aproape că îmi va părea rău ; dar dacă mergem, putem sta în casa lui Kate Erskine... ne-o va închiria aproape pe nimic.

— Atunci scrie-i despre asta, o sfătui Glennard, în timp ce privirile lui căutau știrile despre starea vremii. Dăduse peste o altă pagină ; și, deodată, un șir de litere negre țîșni spre el de parcă pînă atunci ar fi stat la pîndă.

..SCRISORILE MARGARETEI AUBYN

Două volume. Au apărut astăzi. Prima ediție de cinci mii de volume s-a epuizat înainte de a ieși de sub tipar.

A doua ediție va fi gata săptămîna viitoare. Cartea anului..."

Își ridică privirile prostit. Soția sa stătea cu capul lăsat pe spate și profilul ei delicat se contura pe fundalul pernelor de pe fotoliu. Zîmbea încă la gîndul perspectivei pe care vorbele lui o deschisese. Pete de soare și de umbră tremurau pe tenda vărgată din spatele ei. Un șir de arțari și un gard viu din lemn cîinesc ascundeau frontonul casei vecine dîndu-le sentimentul proprietății absolute asupra acestei jumătăți de pogon înfrunzit, și existența lor fusese, pînă cu un minut mai înainte, asemenea acestei bucăți de teren : izolată, ferită de orice indiscreție, aparținîndu-le numai lor doi. Acum lui Glennard i se părea că fiecare frunză de arțar, fiecare mugure din boscheți era un ochi omenesc neîndurător, ațintit tot mai atent asupra vieții lor intime. Parcă ar fi stat într-o cameră luminată din plin, cu ferestrele descoperite prin care, din noapte, privesc înăuntru ochi dușmănoși... Soția sa încă zîmbea : și faptul că nu era conștientă de acest pericol părea că nu îi acordă nici o șansă de scăpare.

Nu își închipuise că va fi așa. După primele săptămîni oribile în care se ocupase de pregătirea scrisorilor pentru publicare, de predarea lor lui Flamel și de aranjarea contractului cu editorii, Glennard și-a scos din minte întreaga afacere trimițînd-o uitării, acolo unde alungăm de obicei faptele pe care am fi preferat să nu le facem.

Din momentul în care obținuse promisiunea domnișoarei Trent de a nu pleca împreună cu mătușa ei, a încercat să se convingă că este definitiv implicat. După aceea și-a spus că în primul rînd avea o obligație față de ea — ea devenise propria lui conștiință. Suma pe care a obținut-o de la editori, datorită priceperii lui Flamel, a fost transferată la timpul potrivit în afacerea reușită a lui Dinslow și a dat destul de curînd roade care, adăugate la cîștigul profesional al lui Glennard, au eliminat din stilul lor de viață constrîngerile, dîndu-i în schimb un aer de

simplitate plină de rafinament. Era acel gen de sărăcie ameliorată, care îți permite să te abonezi la o revistă, două, sau să-ți pui cîteva flori pe masa din sufragerie. Puțin cîte puțin, Glennard începea să simtă atracția magnetică a bunăstării. Clienții care trecuseră pe lîngă ușa lui în acele zile de foamete o căutau acum, căci purta pe ea numele unuia care a reușit în viață. Cei din jur au înțeles că sursa averii sale fusese o mică moștenire care a fost inteligent investită ; și exista acea convingere că un bărbat care s-a descurcat atît de bine va ști cum să valorifice și banii altora.

Fericirea soției sale era adevărata răsplată sufletească care îl făcea să-și savureze pe deplin succesul. Condițiile ei de trai fuseseră atît de modeste încît cele oferite de el păreau luxoase și ea s-a acomodat cu noul stil de viață fără acele eforturi deosebite de adaptare care pentru mîndria unui bărbat sînt la fel de dureroase ca și rearanjarea cu ochi critic a mobilei primite ca dar de nuntă. În schimb, îi oferise plăcerea de a o vedea cum se dezvoltă ca o vietate acvatică readusă în elementul ei, cum își întinde tentaculele atrofiate ale vanității adolescentine, cum se bucură să salte pe valurile norocului. Acolo, în celula întunecată a conștiinței — unde spiritul lui autocritic se ghemuise înspăimîntat —, cariera lui Glennard părea că abia se justifică prin acest succes material. Ar fi putut oare răsări de pe un teren atît de putred o astfel de fericire nevinovată ? Acum trăia sentimentul umilitor al omului care a fost silit să facă o afacere dezavantajoasă. Nu știuse că asta va fi situația ; și o furie oarbă i se aduna în suflet. Împotriva cui ? Împotriva soției pentru că nu știa cît suferea el ? Împotriva lui Flamel pentru că fusese instrumentul inconștient al acestei fapte ? Sau împotriva acelei amintiri mute căreia propria lui faptă îi dăduse glas de acuzare ? Da, asta era ; de acum înainte pedeapsa lui va fi prezența inevitabilă a femeii de care fugise cu atîta insistență. Va fi mereu alături de el. Parcă s-ar fi căsătorit

cu ea. De fapt asta își dorise ea întotdeauna — să fie cu el — și în cele din urmă ieșise învingătoare.

Deodată Glennard sări în picioare plin de avînt. Mișcarea bruscă o făcu pe soția sa să-și ridice privirile și să-l întrebe pe acel ton lipsit de curiozitate al femeii care rămîne închisă în cercul magic al propriei ei bunăstări.

— Vreo veste ?

— Nu, nici una, răspunse el sesizînd pericolul imediat. Ziarele zăceau împrăștiate la picioarele sale — și dacă ea le va vedea ? Întinse mîna să le adune dar își dădu imediat seama de inutilitatea acestei tăinuiri. Aceeași reclamă va apare în fiecare zi, săptămîni la rînd, în toate ziarele ; cum ar putea s-o împiedice să o vadă ? Nu va putea să ascundă mereu ziarele din calea ei... Ei bine și ce dacă le vedea ? Pentru ea asta nu va avea nici o semnificație ; exista șansa să nu citească niciodată cartea... În clipa aceea soția lui încetă să mai fie un element de teamă în planurile lui, astfel că distanța dintre ei se micșoră și el o cuprinse din nou în sfera protecției conjugale... și doar cu o clipă mai înainte aproape o urîse. Rîse tare de spaimele lui fără rost. Cu siguranță că își pierduse echilibrul.

— De ce rîzi ? întrebă ea.

El îi explică pe îndelete că rîdea fiindcă își amintise de o bătrînă din tren, o bătrînă cu o mulțime de boccele care nu-și putea găsi biletul... Dar pe parcursul relatării hazul povestirii se pierdu și el înțelese convenționalismul zîmbetului ei. Se uită la ceas.

— Nu e timpul să ne îmbrăcăm ?

Ea se ridică fără tragere de inimă și spuse cu un aer liniștit.

— E păcat să intrăm în casă. Grădina arată atît de minunat.

Mai zăboviră o clipă, unul lîngă altul, cuprinzînd cu privirea domeniul. La acea oră, din unghiul gardului viu, umbra arțarului străbătea toată grădina ; trecea peste pa-

jiște, tăia în două stratul de flori și urca pe peretele casei pînă la geamul camerei copilului. Ea se apleca să culeagă o omidă de pe caprifoi ; apoi, în timp ce intrau în casă, îi sugeră lui Glennard.

— Dacă vrem să mergem pe iacht duminica viitoare n-ar trebui să-i spui acum domnului Flamel ?

Brusc, disperarea lui Glennard luă altă înfățișare.

— Firește că îi voi spune acum. Mereu pari să dai de înțeles că intenționez să fiu necuviincios cu Flamel.

În liniștea care urmă cuvintele lui răsunară ca un ecou ; ea avea obiceiul să lase o pauză în care să poți să-ți analizezi jenat propria prostie. Glennard se întoarse și urcă la etaj. În timp ce se trîntea într-un scaun în fața mesei de toaletă își spuse către sine că în ultima oră atinsese straturile cele mai joase ale umilinței sale și că acolo, în mîlurile din străfunduri, înțelesese că va trebui să se poarte civilizat față de Barton Flamel atîta vreme cît vor trăi amîndoi.

VI

În oraș, săptămîna care trecuse fusese înăbușitoare și în atmosfera emancipată de duminică bărbații îmbrăcați în costume de flanel sau de pînză albă se lungiseră nepăsători pe scaunele de pe puntea iahtului, urmărind prin fumul de țigară plimbarea inconsecventă a doamnelor. Era o petrecere mică — Flamel avea puțini prieteni intimi — dar alcătuită din elemente mult mai eterogene spre deosebire de bălțile mici în care societatea se scurge de obicei. Ca urmare a evenimentelor importante din trecutul său, Glennard căpătase o aversiune plină de neliniște față de orice gen de personalități marcante. Istețimea este folositoare în afaceri, dar în societate i se părea la fel de inutilă ca și o cascadă artificială a unui rîu ce ar fi putut fi folosită pentru a pune în funcțiune o moară. Era de acord

cu opinia generală care susținea uniformizarea civilizată a hainelor de seară și atitudinea soției sale trăda aceeași preferință ; își dădură seama că treptat pătrundeau din ce în ce mai mult în sfera intimă a lui Flamel. Alexa spusese o dată sau de două ori că îi făcea plăcere să întîlnească oameni inteligenți ; dar această plăcere luase o formă nedorită, aceea a unei receptivități zîmbitoare ; și Glennard simțea tot mai mult că preferă oamenii cărora societatea le oferă un mod de gîndire.

Cu toate acestea, puntea era un refugiu plăcut împotriva căldurii de pe țărm și profilul senin al soției sale, conturat pe fundalul albastru schimbător, îi odihnea privirile asemenea unei mîini reci așezate pe frunte. Niciodată nu-l impresionase atît de mult această perfecțiune care îi ridica frumusețea deasupra efectelor trecătoare ale celorlalte femei și făcea ca cel mai armonios chip să pară o îmbinare întîmplătoare de trăsături.

Doamnele care îi sugeraseră o astfel de comparație erau într-un fel obișnuite să-și asume astfel de riscuri cu urmări mult mai agreabile. Doamna Armiger fusese mult timp o alternativă pentru cei care nu voiau să remarce apariția Alexei Glennard ; și pretențiile doamnei Touchett de a i se acorda atenție se bazau pe reacția admirativă a celor care apreciază o țară deosebit de civilizată. Cea de a treia doamnă a acestui trio, căreia Glennard îi acorda atît de puțină importanță, era silită de întreaga situație să suporte pretențiile celorlalte două. Aceasta era doamna Dresham, soția redactorului-șef de la *Radiator*. Doamna Dresham reușise să se impună în societate jucînd rolul de interpret și comentator al soțului ei ; și cum Dresham își dedica timpul său liber cultivării femeilor deosebite, soția sa își lua obligația de a face publice calitățile lor alese. Doamna Dresham era răsplătită pentru această muncă obositoare prin faptul că erau cîțiva care o considerau pe ea o femeie deosebită ; celelalte doamne de la petrecere erau doar simple soții — acel gen de femei care sînt obiș-

nuite să li se vorbească în grup și să pună întrebări la care nu primesc răspuns.

Doamna Armiger, cea mai recentă întruchipare a ideii de femeie deosebită, era o frumusețe nevinovată și ani de zile se plictisise într-un grup de prieteni care acum nu-și iertau faptul că nu fuseseră în stare să o aprecieze. Sub supravegherea lui Dresham ea evoluase într-o „femeie care gîndea", care citea articolele de fond din *Radiator* și cumpăra cărțile pe care el i le recomanda. Cînd apărea o carte nouă, lumea vroia să știe care este părerea doamnei Armiger ; un tînăr domn care făcuse o excursie în *Touraine* îi adusese de curînd rezultatele explorărilor sale, adnotate pe larg.

Glennard se lăsă pe spate privind albastrul tremurător pe sub pleoapele pe jumătate închise și speră ca ea să nu strice după amiaza făcîndu-i pe cei din jur să vorbească. Deoarece nu mai era atent la ceea ce se vorbea, iritarea îi idspăruse aproape complet, păstrînd însă o nemulțumire latentă față de discuțiile inutile.

Talentul soției sale de a tăcea i se părea cel mai viu comentariu asupra stîngăciei comunicării verbale și își îndreptă privirile spre ea cu și mai multă admirație ; dar deodată vocea doamnei Armiger îl făcu să redescopere forța subestimată a limbajului.

— Doamnă Glennard le-ați citit, nu-i așa ? O auzi întrebînd și, apoi, în continuare, ca răspuns la nedumerirea Alexei : *Scrisorile Aubyn*, e singura carte de care se mai vorbește în săptămîna asta.

Doamna Dresham profită imediat de situație.

— *Nu* le-ați citit ? Formidabil ! Așa cum spune doamna Armiger, cartea plutește în atmosferă : o poți asimila ca pe o gripă.

Glennard rămăsese nemișcat uitîndu-se la soția sa.

— Probabil că n-a ajuns încă pînă la marginea orașului, răspunse ea cu un surîs binevoitor.

— Atunci *lăsați-mă* să vin pînă la dumneavoastră ! exclamă doamna Touchett. Trebuie neapărat să schimb aerul ! Cartea asta m-a îmbolnăvit, dar nu pot să o las din mînă. Domnule Flamel, poți să ne duci pînă în preajma ei ?

Flamel scutură din cap.

— Nici măcar cu briza asta. În zilele noastre literatura călătorește mai repede decît vapoarele cu aburi. Și ceea ce-i mai rău e că nici unul dintre noi nu poate renunța la lectură : este la fel de înșelătoare ca viciul și la fel de obositoare ca virtutea.

— Cred că este aproape un viciu să citești o astfel de carte cum sînt *Scrisorile,* spuse doamna Touchett. Sufletul femeii este smuls complet din rădăcini — întreaga ei ființă descoperită, și asta față de un bărbat complet nepăsător, care n-ar fi putut fi altfel. N-am de gînd să citesc nici un rînd în plus : prea seamănă cu privitul prin gaura cheii.

— Dar dacă ea a vrut să se publice ?

— A vrut ? De unde știm asta ?

— Am auzit că a lăsat scrisorile unui bărbat... cine o fi el... cu indicația ca ele să fie publicate după moartea lui...

— Nu cred, declară doamna Touchett.

— El a murit, nu-i așa ? întrebă unul din bărbați.

— Doar nu-ți închipui că dacă trăia ar mai fi putut să-și țină capul sus cu scrisorile astea pe care le citește toată lumea ? protestă doamna Touchett. Trebuie să fi fost îngrozitor să știe că i-au fost adresate lui ; dar să le publice ! Nici un bărbat n-ar fi putut face asta și nici o femeie n-ar fi putut să-i spună să...

— Ei, hai, în fond nu erau scrisori de dragoste, interveni Dresham încercînd să fie rațional.

— Nu, și asta e cel mai grav ; nu sînt scrisori de dragoste — replică doamna Touchett.

— Atunci e clar că n-ar fi trebuit să le scrie ; pe cînd bărbatul, bietul nenorocit, nu prea se putea opune să le primească.

— Probabil că s-a bazat pe public că o să-l scutească de efortul de a le citi, spuse tînărul Hartly care era într-o fază cinică.

Doamna Armiger își întoarse spre Dresham chipul drăgălaș, plin de reproș.

— După felul în care îl aperi mă faci să cred că știi cine e.

Se uitară cu toții la Dresham iar soția lui zîmbi cu aerul superior al femeii care cunoaște secretele profesionale ale soțului. Dresham ridică din umeri.

— Dar ce-am spus ca să-l apăr ?

— Ai spus că e un biet nenorocit — l-ai compătimit.

— Un bărbat care a putut s-o lase pe Margaret Aubyn să-i scrie astfel de scrisori ? Firește că îl compătimesc.

— Atunci *trebuie* să știi cine e, exclamă doamna Armiger cu un aer triumfător.

Hartly și Flamel rîseră iar Dresham scuturâ din cap.

— Nimeni nu știe ; nici măcar editorii ; cel puțin așa mi-au spus.

— Așa ți-au spus să ne spui nouă, adăugă Hartly cu șiretenie ; și doamna Armiger continuă cu aerul că duce argumentația mai departe.

— Dar chiar dacă și *el* și *ea* sînt morți, cineva trebuie să fi dus scrisorile la editură.

— O păsărică, probabil, spuse Dresham zîmbind îngăduitor la auzul acestei deducții.

— O păsărică de pradă, atunci — un vultur, mai degrabă — interveni un altul.

— Ah, nu, nici nu sînt de acord cu voi. Scrisorile astea aparțineau publicului — răspunse Dresham, dezinvolt.

— Cum ar putea niște scrisori să aparțină publicului dacă nu i-au fost adresate lui ? interveni doamna Touchett.

— Ei bine, într-un fel i-au fost adresate. O personalitate atît de mare ca cea a Margaretei Aubyn aparține întregii lumi. O astfel de minte face parte din fondul gîndirii universale. Aceasta este consecința celebrității —

devii *monument historique*. Posteritatea plăteşte costul menţinerii celebrităţii tale dar cu condiţia să fii întotdeauna deschis în faţa publicului.

— Şi totuşi nu văd cum asta l-ar disculpa pe cel care predă cheile sanctuarului.

— Cine a fost acela ? întrebă cineva.

— Cine a fost ? Oh, nimeni, poate cutia de scrisori, crăpătura în perete prin care scrisorile au trecut în posteritate...

— Dar ea nu a intenţionat să le dea posterităţii !

— O femeie n-ar trebui să scrie astfel de scrisori dacă nu vrea să fie publicate...

— N-ar trebui să le scrie unui astfel de bărbat ! Doamna Touchett îl corectă dispreţuitoare.

— Eu nu păstrez niciodată scrisorile, spuse doamna Armiger, ferm convinsă că şi-a adus o valoroasă contribuţie la discuţie.

Se auzi un hohot general şi Flamel, care pînă atunci nu vorbise, spuse leneş :

— Voi femeile sînteţi iremediabil subiective. Aş îndrăzni să spun că majoritatea bărbaţilor vor vedea în aceste scrisori numai imensa lor valoare literară, importanţa lor ca documente. Latura personală nu contează acolo unde sînt atîtea altele.

— Oh, ştim cu toţii că nu ai nici un fel de principiu, declară doamna Armiger ; şi Alexa Glennard spuse cu un zîmbet leneş :

— Domnule Flamel, n-o să-ţi trimit niciodată o scrisoare de dragoste.

Glennard se îndepărtă nerăbdător. O astfel de discuţie era la fel de enervantă ca şi bîzîitul ţînţarilor. Se întreba de ce oare soţia lui dorise să-l tîrască într-o astfel de expediţie lipsită de sens... Ura ceata asta din jurul lui Flamel... şi ce treabă avea Flamel să se amestece astfel şi să susţină publicarea scrisorilor de parcă Glennard ar fi avut nevoie de apărarea lui.

Întoarse capul și văzu că Flamel își trăsese un scaun lîngă Alexa și îi vorbea pe un ton scăzut. Ceilalți se împrăștiară în grupuri răzlețe, de cîte doi, de-a lungul punții. Glennard avu senzația că nu va mai putea să-l vadă pe Flamel vorbind cu soția sa fără sentimentul scîrbit de neîncredere care îl copleșea în acel moment.

A doua zi dimineață, la micul dejun, Alexa își surprinse soțul cu o rugăminte neașteptată.

— Vei să-mi aduci din oraș scrisorile acelea ?

— Ce scrisori ? întrebă el, lăsînd ceașca pe masă. Se simțea vulnerabil de parcă ar fi fost atacat din întuneric.

— Ale doamnei Aubyn. Cartea despre care vorbeau toți ieri.

Glennard își cîntări cu grijă a doua ceașcă de ceai și spuse prudent :

— Nu știam că te preocupă așa ceva.

De fapt nu era o cititoare pasionată și o carte nouă nu nimerea la ea decît atunci cînd ajungea — cum se spune — în raza ei vizuală ; îi răspunse însă cu o calmă tenacitate.

— Cred că m-ar interesa pentru că anul trecut am citit biografia ei.

— Biografia ei ? De unde ai luat-o ?

— Cineva mi-a împrumutat-o atunci cînd a apărut... domnul Flamel, cred.

Primul lui impuls a fost să exclame „De ce naiba împrumuți cărți de la Flamel ? Pot să-ți cumpăr tot ce vrei" ...dar fără să vrea simți cum adoptă o atitudine de îngăduință zîmbitoare.

— Flamel întotdeauna are ultimele cărți, nu-i așa ? Apropo, trebuie să ai mare grijă să-i înapoiezi tot ce îți împrumută. E foarte capricios în privința bibliotecii sale.

— Oh, întotdeauna am avut grijă, spuse ea cu un aer competent care îl uimi. Apoi adăugă, în timp ce el își lua pălăria :

— Nu uita scrisorile.

De ce oare ceruse scrisorile ? Era această dorinţă bruscă urmarea vreunei aluzii din partea lui Flamel ? Gîndul îl îmbolnăvea, dar îşi păstră destulă luciditate ca să-şi spună, o clipă mai tîrziu, că s-ar spulbera şi ultima speranţă de autocontrol dacă va ceda pornirii de a vedea un scop ascuns în orice vorbă şi faptă a ei. Nu putea să-şi dea seama cît de mult ghicise Flamel ; şi din cîte îl cunoştea nu putea spune cum ar fi putut folosi aceste deducţii. Tocmai acele calităţi care făcuseră din Flamel un sfătuitor valoros îl transformau într-un complice periculos. Glennard simţea că bîjbîie printre forţe străine pe care propriile sale fapte le-au pus în mişcare.

Alexa era o femeie cu puţine pretenţii ; dar dorinţele ei, fie ele minore, erau categorice, spre deosebire de impulsurile de moment de acelaşi gen. Ştia că dacă îi ceruse o dată cartea nu va uita de ea ; renunţă deci la ideea de o clipă de a cere cartea la biblioteca de împrumut şi de a-i spune că se epuizaseră toate exemplarele. Dacă volumul trebuia cumpărat, mai bine s-o facă imediat. Plecă mai devreme de la birou şi în drum spre gară intră în prima librărie. Vitrina era ticsită cu volume purtînd titluri atrăgătoare. *Margaret Aubyn* îi izbi privirile într-un şir nesfîrşit de exemplare. Intră în magazin şi se îndreptă spre o tejghea unde numele se repeta pe mai multe rînduri de cărţi. Aveai impresia că restul literaturii fusese alungat în spatele rafturilor. Luă un exemplar şi aruncă banii unui vînzător uimit care îl conduse pînă la uşă cu intenţia vădită de a-i împacheta volumele.

Pe stradă fu cuprins de o teamă bruscă. Dacă se întîlnea cu Flamel ? Ideea i se părea de nesuportat. Chemă un taxi şi merse direct la gară, unde, în mijlocul unei multimi asudate, aşteptă o jumătate de oră plecarea trenului.

Îşi vîrîse cîte un volum în fiecare buzunar şi în tren nu îndrăzni să le scoată ; dar cuvintele acestea oribile îi

răsăreau înaintea ochilor de pe paginile ziarului de seară. Aerul părea împînzit cu numele Margaretei Aubyn ; în faţa lui un bărbat citea o revistă pe coperta căreia numele sălta în sus şi în jos în ritmul mişcării trenului.

Cînd intră în casă i se spuse că doamna Glennard era afară ; urcă în camera lui şi scoase cărţile din buzunare. Zăceau în faţa lui, pe masă ca nişte fiinţe vii de care îi era frică să se atingă... în cele din urmă deschise primul volum. O scrisoare binecunoscută i se ivi în faţa ochilor şi fiecare cuvînt era tipărit cu caractere strălucitoare care-i dădeau viaţă. Frazele scurte alergau speriate de-a lungul paginii ca nişte animale rănite în cîmp deschis... Era o imagine oribilă... o *battue* [1] a unor fiinţe nevinovate mînate fără milă afară din adăpostul lor. Nu ştiuse că va fi astfel.

Acum înţelegea că, în momentul vînzării scrisorilor, el nu privise această tranzacţie decît din punctul lui de vedere : ca o pată nefericită pe un trecut care altfel era destul de curat. Nu făcuse o legătură între fapta lui şi Margaret Aubyn ; căci moartea, dacă te sanctifică, te face în acelaşi timp inofensiv. Dumnezeul lui Glenard era unul al vieţii, al clipei prezente, al realităţii ; toată viaţa şi-o trăise în prezenţa acestui Dumnezeu, fără să-i pese de zeii care, în spatele faptelor şi pasiunilor, pregătesc armele fatale ale morţii.

VII

O bătaie în uşă îl făcuse să se ridice şi cînd se uită o văzu pe soţia sa. Se priviră în tăcere şi ea îl întrebă şovăind.

— Eşti bolnav ?

Cuvintele ei îl făcură să-şi recapete stăpînirea de sine.

— Bolnav ! Fireşte că nu. Mi-au spus că eşti încă afară şi am urcat sus.

[1] *Goană* (fr.) (N.t.).

Cărțile zăceau pe masă, între ei doi ; se întrebă cînd le va vedea. Ea întîrzie în prag cu aerul că lasă explicația în mîinile lui. Nu era genul de femeie care printr-o ceartă aparentă să încurajeze de fapt o scuză.

— Unde ai fost ? întrebă Glenard și se întreptă spre ea, împiedicînd-o astfel să vadă cărțile.

— Am făcut o plimbare pînă la familia Dresham și am luat ceaiul cu ei.

— Nu pot să înțeleg ce găsești la oamenii ăștia, spuse el ridicînd din umeri, apoi adăugă fără să se mai controleze : Presupun că a fost și Flamel.

— Nu. A plecat în dimineața asta cu iahtul.

Răspunsul puse capăt izbucnirii nervoase și Glennard rămase fără nici o inițiativă, în afară de aceea de a se deplasa nervos către fereastră. Privirile ei îl urmăriră și se opriră asupra cărților.

— Ah, le-ai adus ! Ce bine-mi pare ! îi spuse.

— Pentru o femeie care nu citește niciodată faci niște excepții uluitoare ! îi răspunse el peste umăr.

Zîmbetul ei părea să spună că în disperare de cauză accepta și posibilitatea ca în oraș să fi fost foarte cald sau ea el să fi avut niște necazuri.

— Vrei să spui că nu e frumos din partea mea că vreau să citesc cartea ? îl întrebă. Firește că n-a fost frumos să o publice, dar, în fond, eu nu sînt răspunzătoare pentru asta, nu-i așa ?

Se opri și, văzînd că el nu răspunde, continuă încă zîmbitoare.

— Să știi că am citit și cărțile Margaretei Aubyn, care îmi plac foarte mult. Cînd ne-am întîlnit prima dată tocmai citeam *Semințe de rodie*. Nu-ți amintești ? Atunci mi-ai povestit totul despre ea.

Glennard se întoarse cu fața spre cameră și se uită la ea uluit.

— Totul despre ea ? repetă el și în același timp își aduse aminte. Într-o după masă, o găsise pe domnișoara Trent cu volumul în mînă și sub impulsul stupid al îndrăgostitului care vrea să-și asocieze propria-i persoană cu tot ce o preocupă pe iubita sa a încălcat obișnuita sa discreție cu privire la trecutul său. Îl răsplătea gîndul că devenise un personaj important în imaginația domnișoarei Trent și astfel a continuat să povestească întîmplări, una după alta, redeșteptînd amănunte adormite ale vieții sale de la Hillbridge. Vanitatea sa creștea mai mult văzînd interesul cu care ea asculta amintirile unei ființe care arborase deja haina nepersonală a celebrității.

Incidentul pierise fără urmă din amintirea lui ; dar acum ieșea la iveală ca un vechi dușman care, pentru că a fost uitat, a devenit și mai periculos. Instinctul de autoapărare — care uneori poate fi cel mai periculos instinct al omului — îl făcu să spună jenat :

— Oh, obișnuiam s-o văd în casele altora, asta-i tot.

Și cum ea tăcea ca de obicei, lăsîndu-i lui timp pentru cît mai multe gafe, Glennard continuă tot mai indiferent :

— Pur și simplu nu pot să înțeleg ce găsești interesant într-o carte ca asta.

Ea păru că meditează îndelung.

— Atunci, înseamnă că ai citit-o !

— M-am uitat prin ea. Nu citesc niciodată astfel de lucruri.

— E adevărat că ea n-a dorit ca scrisorile să fie publicate ?

Glennard simți ameteala bruscă care te apucă pe marginea prăpastiei și în același timp avu sentimentul că ar fi pierdut dacă ar privi mai mult de un pas înaintea lui.

— Asta cu siguranță că nu pot ști — răspunse el și, arborînd un zîmbet, își petrecu mîna pe sub brațul ei.

— Știi, eu n-am luat ceaiul la familia Dresham ; nu vrei acum să-mi oferi și mie ?

În acea seară, sub pretextul că are de lucru, Glennard se închise în micul său birou care dădea în salon. În timp ce își aduna hîrtiile îi spuse soției sale :

— Nu-i așa că n-ai de gînd să stai în casă într-o seară ca asta ? Vin și eu afară imediat.

Ea însă își trăsese fotoliul lîngă lampă.

— Vreau să mă uit prin carte, spuse ea luînd primul volum din *Scrisori*.

Glennard ridică din umeri și se retrase în birou.

— Voi închide ușa ; vreau să am liniște, îi explică el din prag ; iar ea aprobă din cap fără să-și ridice ochii de pe carte.

El se așeză într-un scaun privind fără țintă spre hîrtiile împrăștiate. Cum putea el să lucreze cînd dincolo de ușă ea stătea cu volumul acela în mînă ? Ușa închisă nu reușea să i-o înlăture din fața ochilor — o vedea clar, o simțea aproape de el, într-un contact la fel de dureros ca atunci cînd te lovești pe locul unei vînătăi.

Senzația aceasta făcea parte din sentimentul general de înstrăinare, de parcă s-ar fi trezit dintr-un somn lung și și-ar fi dat seama că se află într-o țară străină, printre oameni care vorbesc o limbă necunoscută. Sufletele noastre sînt doar niște zone necunoscute, bucăți de pămînt pe care le-am amenajat pentru a putea vieții pe ele ; în ceea ce-i privește pe cei din jur, nu cunoaștem decît hotarele care îi despart de noi. Acum își dădea seama că nu cunoaște acele părți ale caracterului ei care nu intrau în contact direct cu al său ; și senzația uluitoare a acestei distanțări era accentuată de descoperirea că într-o anume privință ea se apropiase de el mai mult ca niciodată. Așa cum cineva poate trăi fericit ani de zile fără să știe că posedă o sensibilitate aparte, tot așa și Glennard trăise alături de soția lui fără să-și dea seama că individualitatea ei devenise o parte din structura propriei sale vieți, cu neputință de dezrădăcinat, asemenea unei excrescențe pe un organ

vital. Şi acum, deodată, se simţea incapabil să-i prevadă opiniile şi să se ferească de urmările lor.

În dimineaţa următoare, ca să scape de mărturisirile de la micul dejun, plecă în oraş mai devreme decît de obicei. Soţia sa citea încet, dar îi plăcea să discute despre ceea ce citea şi el nu-şi dorea altceva acum decît să amîne discuţia inevitabilă cu privire la scrisori. După amiază, acelaşi instinct de apărare îl mînă pînă la club în căutarea unei persoane care ar putea fi convinsă să vină pînă la ei la cină. Singurul care se afla la club era Flamel.

Cînd se trezi că insistă ca Flamel să vină la cină, Glennard îşi dădu seama de întreaga ironie a situaţiei. A-l folosi pe acesta drept scut împotriva privirilor ei iscoditoare era într-un fel mai puţin umilitor decît să-şi închipuie că soţia sa poate fi o armă de apărare împotriva lui Flamel.

Simţi o nemulţumire contradictorie cînd acesta acceptă imediat şi tăcură amîndoi pînă cînd maşina ajunse la gară. Cînd trecură prin dreptul standului de cărţi din sala de aşteptare Flamel se opri o clipă şi zăriră amîndoi numele Margaretei Aubyn aşezat la vedere deasupra unei tejghele ticsite cu binecunoscutele volume.

— O să întîrziem, protestă Glennard, scoţînd ceasul.

— Du-te înainte, spuse Flamel imperturbabil. Vreau să iau ceva.

Glennard îi întoarse spatele şi porni spre peron. Flamel reveni cu o revistă cu un aspect foarte nevinovat, dar Glennard nu îndrăzni nici măcar să se uite la copertă ca nu cumva să apară numele de care îi era teamă.

Trenul era plin de persoane cunoscute şi au fost nevoiţi să stea separat pînă cînd au ajuns la mica staţie suburbană. În timp ce au urcat agale dealul umbrit, Glennard a vorbit cu volubilitate, i-a arătat amenajările făcute de vecini, s-a plîns de apropierea ameninţătoare a unei linii de cale ferată electrică, apărîndu-se astfel instinctiv de riscul vreunei aluzii cu privire la *Scrisori*. Flamel îi

suportă discursul cu dezinteresul amabil pe care îl manifestăm față de suburbia altuia și au ajuns la masa de ceai a Alexei fără cea mai vagă apropiere de subiectul atît de temut.

Cina a decurs fără probleme. Flamel, care era întotdeauna într-o formă excelentă în prezența Alexei, i-a acordat o atenție deosebită reușind să pună în lumină cuvintele ei : răspunsurile lui păreau că scot la iveală o semnificație ascunsă a vorbelor ei, așa cum sculptorul își extrage statuia din blocul de piatră. Glennard intui sub calmul soției sale o anume sensibilitate la aceste manevre și această descoperire fu pentru el ca lumina unui fulger deasupra unui peisaj noptatec. Pînă acum aceste iluminări de moment nu făceau decît să dezvăluie ciudățenia ținutului : ignoranța sa părea că sporește cu fiecare nouă observație ; aparenta ei simplitate era cu mult mai greu de descifrat. Uneori se întîmplă să-ți găsești destul de ușor drumul printr-un labirint, dar candoarea Alexei era ca o cîmpie acoperită de zăpadă pe care dacă pierdeai drumul nu mai găseai altă urmă după care să te iei.

După cină s-au întors pe terasă, unde luna le oferea un tablou romantic așa cum se înălța în spatele bătrînului ulm. Glennard își uitase trabucurile. Se duse după ele în biroul său și trecînd prin camera de zi văzu volumul al doilea de *Scrisori* zăcînd deschis pe măsuța soției sale. Luă cartea și se uită la data scrisorii pe care ea tocmai o citise. Era una din ultimele... Știa pe dinafară acele cîteva rînduri. Lăsă cartea din mînă și se sprijini de perete. De ce oare o fi inclus scrisoarea asta printre celelalte ? Sau era cu putință ca și celelalte să i se pară la fel ?

Deodată vocea Alexei veni din întuneric.

— May Touchett avea dreptate — într-adevăr e ca și cum te-ai uita prin gaura cheii. Aș fi vrut să n-o fi citit !

Flamel răspunse pe tonul degajat al omului care își punctează frazele prin pufăituri de țigară.

— Probabil așa ni se pare nouă ; dar pentru generația următoare cartea va deveni clasică.

— Atunci ar fi trebuit publicată doar după ce ar fi trecut destul timp ca să devină clasică. E îngrozitor, aproape degradant să citești secretele unei femei pe care poate ai cunoscut-o cîndva.

Apoi adăugă pe un ton scăzut.

— Stephen a cunoscut-o.

— Da ?

— A cunoscut-o foarte bine, la Hillbridge, cu ani în urmă. Cartea l-a făcut să se simtă oribil... nu vrea cu nici un chip s-o citească... n-a vrut nici ca eu s-o citesc. La început n-am înțeles dar acum înțeleg cît de îngrozitor de neloial trebuie să i se fi părut. E mult mai rău să surprinzi secretele unui prieten decît pe cele ale unui străin.

— Oh, Glennard e un tip atît de sensibil, spuse Flamel într-o doară.

Alexa îi răspunse aproape cu reproș.

— Dacă ai fi cunoscut-o, sînt sigură că ai simți și tu la fel.

Glennard stătea nemișcat ; îl îngrozea gîndul că din nefericire nu reușise să-i aducă la cunoștință lui Flamel două probleme, în cazul de față extrem de compromițătoare : faptul că o cunoscuse pe Margaret Aubyn și că nu-i spusese nimic Alexei despre contribuția lui la publicarea scrisorilor. Un individ mai puțin șiret decît Flamel s-ar fi lămurit deja cine este destinatarul scrisorilor ; o dată sugerată această posibilitate, nimic mai ușor decît s-o verifici printr-o discretă investigare. Într-o pornire de autoacuzare Glennard se îndreptă spre fereastră. De ce n-ar anticipa dezvăluirea adevărului mărturisind totul soției sale, în prezența lui Flamel ? Dacă în el ar exista cea mai vagă urmă de decență, o astfel de încercare ar fi modul cel mai sigur de a-i obține tăcerea ; și mai ales, l-ar fi scutit pe

el de nevoia de a se apăra împotriva remuşcărilor cu privire la soţia sa.

Pornirea fusese destul de puternică pentru a-l mîna pînă în dreptul ferestrei ; dar acolo îl cuprinse un sentiment de revoltă. În fond, ce făcuse el ca să aibă nevoie de explicaţii şi de apărare ? El însuşi îi auzise pe Dresham şi Flamel cum susţineau că publicarea scrisorilor nu era numai justificată dar şi obligatorie ; şi dacă imparţialitatea verdictului lui Flamel putea fi pusă la îndoială, Dresham reprezenta părerea obiectivă a omului de litere. Cît despre cuvintele Alexei acestea erau nişte simple vorbe rostite de o femeie „drăguţă" cu privire la o problemă care a fost deja lămurită de alte femei „drăguţe". Rostise frazele cuvenite la fel de mecanic de parcă şi-ar fi pus o rochie adecvată, sau ar fi scris o formulă corectă de invitaţie la cină. Glennard avea puţină încredere în judecăţile abstracte ale sexului opus ; ştia că jumătate din femeile care erau îngrozite de publicarea scrisorilor doamnei Aubyn şi-ar fi trădat secretele fără nici un scrupul.

Scăderea bruscă a nivelului emoţional îi aduse un sentiment de uşurare pe măsură. Îşi spuse că acum ce fusese mai rău trecuse şi că lucrurile vor apare din nou în adevărata lor lumină. Flamel şi Alexa schimbaseră subiectul şi cînd ieşiră pe terasă Glennard îi înmînă lui Flamel ţigările de foi şi-i spuse vesel, — deşi ar fi putut jura că erau ultimele cuvinte pe care ar fi vrut să le rostească.

— Fii atent, bătrîne, înainte de a pleca la Newport trebuie să vii şi să petreci cîteva zile cu noi, nu-i aşa Alexa ?

VIII

Probabil că, inconştient, Glennard sperase în sinea lui ca această stare de spirit să rămînă la fel de senină. Întotdeauna se mîndrise cu robusteţea caracterului său, care îl

ajuta să țină piept inevitabilului și să transforme eșecurile sale în baze de construcție pentru viitoarele reușite. Deși nici măcar acum nu-și dădea seama că ceea ce numea el inevitabil fusese mai înainte alternativa pe care o preferase ; era totuși conștient că această grea încercare nu putea fi tratată cu indiferență. Uneori suferința clădește sufletului lăcașuri spațioase dar, în al său, sufletul lui Glennard se simțea chinuit. Își spuse că asta se întîmpla pentru că nu putea cu nici un chip să scape de dovezile atît de evidente ale faptelor sale. Peste tot trebuia să se confrunte cu *Scrisorile*. Oameni care nu deschiseră niciodată o carte le comentau exprimîndu-și rezervele critice ; în cercurile în care literatura nu pătrunde decît sub o formă strict personală, citirea lor devenise o obligație socială.

Glennard era nedrept cu el însuși. Suferea mai ales din pricină că își descoperise dintr-o dată propria micime. Autoaprecierea noastră se poate naște și din ideea acelei fapte mărețe pe care n-am avut niciodată ocazia s-o facem ; pînă și firile extrem de modeste și de obiective își acordă în mod nefast credite la un nivel foarte ridicat. Glennard nu s-a considerat niciodată un erou ; dar a fost întotdeauna convins că nu e capabil de ticăloșie. Tuturor ne place ca greșelile noastre să corespundă unui anumit model și să aibă o croială anume, și Glennard s-a trezit deodată azvîrlit într-un veșmînt al dezonoarei care cu siguranță că s-ar fi potrivit unei figuri mult mai josnice.

Urmarea imediată a acestor săptămîni de necazuri a fost hotărîrea de a se muta în oraș pe timpul iernii. Glennard știa că o astfel de hotărîre depășea deja limitele prudenței ; era însă ușor să alungi temerile Alexei care, deși conducea treburile casei cu o atenție minuțioasă, își păstra, ca orice femeie americană, distanța obișnuită față de preocupările de afaceri ale soțului. Glennard simțea că nu putea avea încredere în el însuși pe timpul unei ierni petrecute în doi. Simțea o teamă nelămurită la gîndul că

ea ar putea afla adevărul în legătură cu scrisorile, deşi nici nu putea fi sigur că va rezista pornirii sinucigaşe de a mărturisi. Sufletul său tînjea după înţelegere ; era dornic să audă un glas de compătimire şi de simpatie. Dar ei oare i-ar fi milă ? Ar înţelege ? Din nou se trezi cu brutalitate confruntat cu incredibila lui ignoranţă în ceea ce privea persoana ei. Faptul că el ştia prea bine cum se comporta ea în situaţii extreme şi că putea conta în astfel de cazuri pe curajul ei deosebit şi pe sinceritatea ei, pe care i le admirase întotdeauna, nu îl ajută cîtuşi de puţin să înţeleagă puterea ei de pătrundere a unei fapte bazată pe o psihologie atît de încîlcită pe care nici el nu mai reuşea să şi-o explice. Ar fi fost mai uşor dacă ea ar fi fost o fire mai complexă, mai feminină — dacă ar fi putut conta pe înţelegerea ei imaginativă sau pe obtuzitatea ei morală — dar nu putea fi sigur pe nimic din toate acestea. Nu era sigur decît pe faptul că, pentru un timp, trebuia să o evite. Glennard nu putea să nu spere că, treptat, fapta lui va înceta să-şi facă simţite consecinţele. Nu se jena să recunoască în sinea lui că spera într-o tocire a propriilor sale sensibilităţi ; prefera să accepte posibilitatea nesigură că factorii externi ar putea cumva şterge de pe conştiinţă o astfel de pată. În momentele sale de umilire extremă, încerca să se liniştească la gîndul că Flamel îl încurajase. El trebuie să fi ghicit de la început către cine erau adresate scrisorile ; şi totuşi nici atunci, nici mai tîrziu nu ezitase să susţină publicarea lor. Asta îl făcu pe Glennard să nutrească un sentiment de prietenie, care se transformă însă într-o reacţie şi mai puternică de neîncredere şi aversiune. Cînd Flamel nu era prezent simţea că lipseşte suportul acestui acord tacit ; cînd se afla acolo, prezenţa lui părea că revendică un drept inadmisibil.

La începutul iernii soţii Glennard au intrat în posesia căsuţei care avea să-i coste aproape nimic. Spre uşurarea lui, această schimbare avea să-i ofere prilejul să stea

mai puțin cu soția lui, iar atunci cînd era ea prezentă să fie protejat de multiplele preocupări ale vieții de oraș. Alexa, care niciodată nu putea să pară grăbită, dovedea aceeași neatenție zîmbitoare a femeii atrăgătoare pentru care latura socială a vieții de familie nu-și pierduse încă noutatea. Cu necugetarea bărbatului care a rămas înfloritor după prima sa imprudență financiară, Glennard o îndemnă să-și permită mici extravaganțe ; la început ea nu-și pierdu bunul simț. De vreme ce veniseră în oraș — argumenta el — pot foarte bine să-și permită să se distreze. Adoptă o atitudine înțelegătoare față de necesitatea unor toalete noi, de Crăciun îi dărui un set de blănuri, iar înainte de Anul Nou fură amîndoi de acord că trebuie să adauge modestului lor cămin o servitoare.

A doua zi providența a făcut să grăbească luarea unei astfel de hotărîri : pe tava cu micul dejun, Glennard găsi un plic care purta numele editorilor cărora el le vînduse scrisorile doamnei Aubyn. Se întîmplase să fie singura scrisoare adusă cu poșta de dimineață și aruncă o privire peste masă soției sale care coborîse înaintea lui și care pusese probabil plicul pe tavă. Nu era genul de femeie care să pună întrebări nelalocul lor, dar el simți bănuiala din privirea ei și tocmai nu se putea hotărî dacă să se prefacă surprins la primirea scrisorii, sau să treacă peste ea ca peste o comunicare de afaceri care s-a rătăcit la el acasă, cînd din plic alunecă un cec. Erau drepturile de autor pentru prima ediție. Încercă pe loc un sentiment de pură satisfacție. Banii soseau la momentul cel mai potrivit și el nu se putea abține să nu se bucure. Nu peste mult timp vor fi și mai mulți ; știa că volumul se vindea mult peste așteptările editorilor. Băgă cecul în buzunar și părăsi încăperea fără să se uite la soția sa.

Mergînd spre birou, se făcu simțită cealaltă reacție. Banii primiți erau primul lucru concret care îi aducea aminte că trăia din vînzarea respectului față de sine însuși.

Sentimentul meschinăriei sale, care îl făcuse să dea scrisorile publicității, îi alunga acum gîndul de la profitul material : înțelegea ce element sordid se adăuga întregii situații și cum faptul că avea nevoie de bani și că trebuia să-i cheltuiască îl lega și mai mult de consecințele faptel sale. În aceste prime clipe de nefericire i se păru că își trădase din nou prietena.

În acea după amiază, cînd ajunse acasă mai devreme decît de obicei, salonul Alexei era plin de o veselie care se răspîndea pînă pe scări în jos. Ca prin minune, Flamel nu era acolo ; dar Dresham și tînărul Hartly se grupaseră în jurul mesei de ceai și ascultau rîzînd zgomotos o întîmplare relatată de doamna Armiger, în acel staccato zbuciumat care făcea ca vorbele ei să semene cu cotcodăcitul unui coteț de găini speriate.

Ea se opri cînd intră Glennard și el avu vreme să remarce că soția sa, care era ocupată cu tava de ceai, nu rîdea împreună cu ceilalți.

— Continuă, continuă, mormăi entuziasmat tînărul Hartly ; și, drept răspuns la nedumerirea lui Glennard, doamna Armiger declară printr-un strigăt dezaprobator că nu înțelege de ce rîdeau cu toții.

— Pot să vă spun că mai degrabă îmi vine să plîng. Nu știu ce mă făceam dacă Alexa n-ar fi fost acasă să-mi dea o ceașcă de ceai. Nervii mei sînt la pămînt — da, încă una, draga mea, te rog — și cum Glennard o privea cu uimire, continuă după ce cumpăni o clipă asupra celei de-a doua bucăți de zahăr.

— Ah, știi, tocmai am venit de la întrunirea literară de la Waldorf.

— De mult timp n-am mai fost în oraș și nu mai sînt la curent, spuse Glennard luînd ceașca pe care i-o întindea soția sa. Despre cine e vorba și ce a citit ?

— Fata aceea drăguță din sud... Georgie... Georgie și mai cum... protejata doamnei Dresham, sau poate că e a

dumitale, domnule Dresham ? Enorma sală de bal era ticsită şi toate femeile plîngeau ca proastele... a fost lucrul cel mai cumplit pe care l-am ascultat vreodată...

— Ce ai ascultat ? întrebă Glennard ; soţia lui interveni :

— Julia, nu vrei o altă bucată de prăjitură ? Sau, Stephen, sună te rog şi cere nişte pîine prăjită. Tonul ei trăda o oarecare plictiseală din pricina subiectului în discuţie. Glennard se întoarse către sonerie, dar doamna Armiger continuă exprimîndu-şi cu drăgălăşenie uimirea.

— *Scrisorile doamnei Aubyn,* n-aţi ştiut asta ? Le-a citit atît de frumos încît a fost de-a dreptul oribil — aş fi leşinat dacă s-ar fi aflat prin apropiere un bărbat care să mă scoată afară.

Bucuria lui Hartly spori, şi Dresham spuse bine dispus.

— Cît e de tipic pentru voi femeile să ţipaţi indignate împotriva unei cărţi, pentru ca apoi să faceţi tot ce puteţi şi să încurajaţi o publicitate cît mai gălăgioasă.

Doamna Armiger îl întrerupse într-o avalanşă de autoacuzaţii.

— A fost oribil ; dezgustător. I-am spus soţiei dumitale că ar trebui să ne fie ruşine că ne ducem acolo şi cred că Alexa a avut perfectă dreptate să refuze să cumpere bilete — chiar dacă a fost în scopuri de binefacere.

— Oh, pentru mine binefacerea începe acasă. Nu pot să-mi permit luxuri emoţionale, murmură gazda indiferentă.

— Binefacere ? jubilă Hartly. Nu sesizasem întreaga frumuseţe a faptului. Să citeşti scrisorile de dragoste ale bietei Margaret Aubyn, la Waldorf, în faţa a 500 de oameni, în scopuri de binefacere ! *Ce fel* de binefacere, dragă doamnă Armiger ?

— Casa Femeilor fără Prieteni...

— Bine ales, comentă Dresham, iar Hartly îşi ascunse veselia în pernele sofalei.

Cînd rămaseră singuri, Glennard, ţinînd încă în mînă ceaşca cu ceai de care nu se atinsese, se întoarse spre soţia sa, care şedea liniştită lîngă măsuţa pe care se afla ceainicul..

— Cine te-a rugat să iei un bilet pentru această întrunire ?

— Nu ştiu exact, Kate Dresham, mi se pare. A fost ideea ei.

— Este exact acel gen de vulgaritate de care este ea în stare ! Este dezgustător, monstruos...

Ea îi răspunse gravă, fără să-şi ridice privirile.

— Aşa am crezut şi eu. Tocmai de aceea nu m-am dus. Dar trebuie să ţii cont că foarte puţini oameni au sentimentele tale faţă de doamna Aubyn.

Glennard reuşi să pună jos ceaşca cu o mînă sigură, dar camera se roti în jurul lui şi se lăsă să cadă în cel mai apropiat scaun.

— Sentimentele mele ? repetă el.

— Vreau să spun că foarte puţini au cunoscut-o cînd a locuit în New York. Pentru majoritatea femeilor care au fost la întrunire ea nu este decît un simplu nume, prea îndepărtat ca să aibă vreo personalitate. Firește, în cazul meu a fost altceva...

Glennard îi aruncă o privire speriată.

— Altceva... de ce altceva ?

— De vreme ce ai fost prietenul ei.

— Prietenul ei ! Glennard se ridică în picioare. Vorbeşti de parcă ar fi avut doar unul... cea mai celebră femeie a zilelor ei ! Făcu cîţiva paşi prin cameră şi se aplecă să se uite la nişte cărţi de pe masă. Continuă apoi :

— Sper că n-ai invocat acest motiv.

— Motiv ?

— Ca să nu te duci. O femeie care oferă diverse motive ca să scape de obligaţiile sociale va deveni în mod sigur antipatică sau ridicolă.

Rostise cuvintele fără voia lui ; dar într-o clipă înțelese că în mod ciudat ele creaseră o punte între el și soția sa. O simțea mai aproape de el ca pe un dușman care îl pîndește gîfîind, și răspunsul ei veni ca un fulger care luminează mîna pe trăgaci.

— Se pare că spunîndu-ți ție motivele le-am făcut pe amîndouă.

Glennard profită de faptul că în acea seară cinau în oraș și o evită pe Alexa pînă cînd ea coborî în toaleta de operă. Doamna Touchett, care mergea la același dineu, se oferise să vină să o ia ; Glennard refuză locul nesigur dintre fardurile celor două doamne și o porni pe jos. Seara era interminabilă. Întrunirea de la Waldorf, la care toate femeile fuseseră prezente, readusese în discuție *Scrisorile doamnei Aubyn* și Glennard auzind cum soția lui este interogată cu privire la absența ei își dori, în nefericirea lui, ca ea să se fi dus mai bine decît să i se remarce lipsa. Își pierdea vertiginos simțul proporțiilor acolo unde venea vorba despre *Scrisori*. Nu mai putea să audă pe cineva amintind de ele fără să bănuiască o aluzie ; la un moment dat ajunse atît de departe încît își imagină că doamna Dresham, pe care el nu o agrea, organizase întrunirea tocmai cu scopul de a-l face să se trădeze — căci deja era convins că Dresham ghicise care era contribuția lui în această afacere.

Încercarea de a păstra o suprafață liniștită deasupra unui astfel de zbucium interior era la fel de zadarnică și fără sfîrșit ca și chinurile prin care treci în timpul unui coșmar. Nu-și mai dădea seama ce spune vecinilor săi ; deodată, cînd se uită spre Alexa, privirea ei îl îngheță.

Stătea aproape în fața lui, alături de Flamel, și lui Glennard i se păru că își construiseră în jurul lor unul din acele ziduri de conversație în spatele căruia doi oameni pot să-și spună ce doresc. Ei tăceau însă în timp ce în jurul lor se discuta despre citirea scrisorilor. Tăcerea lor părea de-a dreptul cinică — complicitatea lor se lepăda și de ultima ei mască. Îl cuprinse un tremur de mînie care

dispăru aproape imediat și se gîndi — cu un sentiment ciudat de ușurare — că o dată ajuns la fund nu mai contează dacă Flamel i-a spus sau nu soției sale. Presupunerea că Flamel știa adevărul în legătură cu scrisorile devenise pentru Glennard o realitate ; și acum credea că ar fi mai bine ca Alexa să știe și ea.

Se sperie cînd își dădu seama de propria sa indiferență. Se pare că ultimele bariere ale voinței sale se prăbușeau în fața acestui torent de slăbiciune morală. Cum ar putea să-și joace rolul mai departe, cum ar putea să țină piept inamicului dacă în venele sale curgea această otravă a indiferenței ? Se gîndi la disprețul soției sale și încercă să-și adune puterile. Nu uitase cum se încheiase conversația lor. Dacă vreodată se întrebase cum ar fi reacționat ea în fața adevărului, acum nu-și mai punea această întrebare — îl va disprețui. Dar iată că se ivea un alt element insidios ; disprețul ei putea să-l ajute să scape de-al său. Își spuse că, de vreme ce nu-i mai păsa de consecințe, putea cel puțin să renunțe la autoapărare. Ceea ce își dorea acum nu era pedepsirea ci izbăvirea : revolta soției sale ar mai fi putut încă să-l împace cu el însuși. Aici se găsea singura lui speranță de regenerare. Disprețul ei era antisepticul moral de care avea nevoie, înțelegerea ei era singurul balsam care l-ar fi putut vindeca.

Cînd plecară de la dineu îi era atît de frică să vorbească încît o lăsă să plece singură acasă și se duse cu Flamel la club.

IX

A doua zi dimineața se trezi hotărît să afle părerea Alexei despre el. Se simțea ca o navă ce plutește în plină furtună, nu ca una ancorată în port, și în acest vîrtej de senzații avea nevoie de o acalmie vremelnică.

Se întoarse tîrziu acasă pentru că cinau singuri şi ştia că toată seara va fi a lor. După cină o urmă în salon gîndindu-se că acum avea să vorbească ; dar cînd ea îi oferi cafeaua îi spuse fără să-şi dea seama.

— Va trebui să duc asta în birou ; am o mulţime de lucru.

Singur, în biroul său, îşi blestemă laşitatea. Oare ce îl împiedicase ? Un fel de inaccesibilitate conştientă părea că-l ţine pe el la distanţă ; nu se putea strecura pe lîngă postul de gardă... nu va putea niciodată să o ia prin surprindere. Ei bine, atunci de ce să n-o înfrunte ? Lucrul de care se temea nu putea fi mai rău decît ceea ce îndura el acum. Îşi împinse scaunul în lături şi dădu să o pornească spre scări cînd îi veni în minte o altă soluţie. Ce-ar fi dacă în loc să-i spună el, ar lăsa-o să afle singură şi să urmărească apoi efectul descoperirii. În acest fel trecea peste povara destăinuirii.

Ideea îi venise pentru că zărise formula de încheiere de pe cecul trimis de editor. Depusese banii dar notiţa căzuse din agenda sa în timp ce făcea ordine pe birou pentru a se apuca de lucru. Era o formulă des folosită în astfel de cazuri, din care reieşea destul de clar că el este cel care primeşte drepturile de autor pentru scrisorile Margaretei Aubyn. Ar fi cu neputinţă ca Alexa să citească aşa ceva fără să-şi dea imediat seama că scrisorile îi fuseseră adresate lui şi că el le-a vîndut.

Rămase jos pînă cînd o auzi sunînd după servitoare ca să stingă luminile ; apoi urcă în salon cu un vraf de hîrtii în mînă. Alexa tocmai se ridica şi lumina lămpii căzu peste bucla bogată care îi atîrna peste sprîncene asemeni cornişei unui templu. Chipul ei semăna adeseori cu imaginea singuratică a unui altar ; şi tocmai această frumuseţe uşor sfielnică îl făcea pe Glennard să se simtă la un pas de sacrilegiu.

Ca nu cumva acest sentiment să pună stăpînire pe el se grăbi să spună :

— Ţi-am adus ceva de lucru, cîteva facturi vechi şi alte lucruri pe care aş vrea să le sortezi pentru mine. Unele nu mai merită să fie păstrate — dar asta o să poţi hotărî şi singură. Poate printre ele mai găseşti o scrisoare sau două — nimic important ; dar nu-mi place să le arunc pe toate fără să le mai verific o dată şi n-am timp să fac asta.

Îi întinse scrisorile şi ea le luă cu un zîmbet care părea că descoperă, în serviciul pe care el i-l cerea, o încercare tacită de a repara incidentul din ziua precedentă.

— Eşti sigur că voi şti pe care s-o păstrez ?

— Oh, absolut sigur, răspunse el dezinvolt. Şi apoi, nici una nu e foarte importantă.

A doua zi dimineaţă inventă o scuză ca să plece de acasă fără să se vadă cu ea şi cînd se întoarse, cu puţin timp înaintea cinei, găsi în hol pălăria şi bastonul unui musafir. Era Flamel, care tocmai îşi lua rămas bun.

Se ridicase, dar Alexa şedea încă jos ; atitudinea lor dădea impresia unui dialog care se prelungise dincolo de limitele cuvintelor. Amîndoi întoarseră nişte priviri mirate spre Glennard şi el avu senzaţia că intră într-o cameră care s-a golit pe neaşteptate, de parcă gîndurile lor ar fi fost nişte conspiratori, care s-au împrăştiat la apropierea lui. Simţi cum îl înhaţă vechea lui frică. Şi dacă soţia sa sortase deja hîrtiile şi-i spusese lui Flamel despre descoperirea ei ? Ei bine, pentru Flamel nu era nici o noutate faptul că Glennard primea drepturile de autor pentru *Scrisorile doamnei Aubyn.*

Cînd uşa se închise în urma lui Flamel, ridică privirile spre Alexa, hotărît să afle ce era mai rău. Dar Alexa se ridicase şi ea, şi aplecată deasupra măsuţei de scris, cu spatele la Glennard, începu să vorbească agitat :

— În seara asta cinez în oraş, nu te superi că te părăsesc ? Tocmai acum Iulia Armiger mi-a trimis vorbă că are un bilet în plus pentru concertul Ambrose. Mi-a spus să-ţi zic cît de rău îi pare că nu au două, dar eu ştiam că ţie n-o să-ţi pară rău ! — încheie ea rîzînd şi rîsul ei

păru că îl imită pe cel al doamnei Armiger ; şi înainte ca el să poată spune ceva, adăugă cu mîna pe clanţă.

— Domnul Flamel a stat atît de mult, încît abia am timp să mă îmbrac. Concertul începe ridicol de devreme şi Iulia m-a invitat pentru şapte şi jumătate.

Glennard rămase singur în camera goală ce părea cumva plină de ironie şi conştientă de tot ceea ce se întîmpla.

— Mă urăşte, murmură el, mă urăşte...

A doua zi era duminică şi Glennard rămase anume mai mult în camera sa. Cînd coborî, soţia sa era deja aşezată la masa de dimineaţă.

Îl întîmpină cu obişnuitul ei zîmbet şi amîndoi se refugiară în primul subiect de discuţie care le veni la îndemînă, ca nişte drumeţi pe care îi apucă pe neaşteptate furtuna. În timp ce el o asculta relatînd despre concert, începu să creadă că, în fond, ea nu sortase încă hîrtiile şi că agitaţia ei din seara precedentă se datora unei alte cauze, în care el, probabil, nu era direct implicat. Se miră că pînă atunci nu-i trecuse prin cap că Flamel era genul de bărbat care putea foarte bine să încînte o femeie de unul singur şi fără ajutorul neprevăzutului. Această presupunere limpezi întrucîtva lucrurile şi Glennard simţi că rămăsese singur cu meschinăria lui.

Alexa se ridică de la masă înaintea lui şi, cînd el urcă în salon, o găsi îmbrăcată gata de plecare.

— Nu e cam devreme pentru biserică ? întrebă el.

Ea îi răspunse că în drum intenţiona să treacă o clipă pe la mama ei ; în timp ce ea îşi punea mănuşile el căuta un chibrit, ca să-şi aprindă ţigara, printre nimicurile de pe poliţa căminului.

— Atunci, la revedere, spuse ea şi se întoarse spre ieşire ; apoi adăugă, din prag :

— Apropo, am sortat hîrtiile pe care mi le-ai dat. Cele pe care am considerat că ai vrea să le păstrezi sînt pe birou. Coborî, şi Glennard auzi uşa închizîndu-se în spatele ei.

Sortase hîrtiile, ştia deci, *trebuia* să ştie, şi nu dăduse nici un semn !

Nu-şi dădu seama cum se trezi din nou în biroul său. Pe masă se afla pachetul pe care i-l dăduse. Era mult mai mic — se observa că cercetase cu atenţie hîrtiile şi distrusese cea mai mare parte din ele. Desfăcu elasticul şi împrăştie pe masă plicurile rămase. Notiţa editorului era printre ele.

X

Soţia lui ştia şi nu dădea nici un semn. Glennard se afla în situaţia călătorului pe mare care, la căderea nopţii, închide ochii sperînd ca pînă în zori să lase în urma lui multe leghe şi se trezeşte în faţa unui hublou care încadrează imaginea aceleiaşi bucăţi de ţărm. Din starea de exaltare în care se afla de cînd luase acea hotărîre, căzu brusc într-o apatie iraţională. Mustrările de conştiinţă fuseseră anihilate de pornirea sa de a se mărturisi. Încercase să pună o parte din povara sa pe umerii soţiei sale ; iar acum, cînd ea refuzase în mod tacit să o poarte, simţea că greutatea e prea mare pentru a putea fi purtată.

O perioadă fericită de muncă intensă îl făcu să iasă din starea aceasta de nefericire searbădă. Plecă în vest să pledeze pentru un caz important, îl cîştigă şi se întoarse la preocupări noi. Afacerile sale erau destul de înfloritoare pentru a-l preocupa în pauzele muncii sale profesionale şi, timp de peste două luni, nu prea avu timp să se privească pe sine în faţă. În mod firesc — încă nu era deprins cu toate subtilităţile introspecţiei — Glennard lua

această insensibilitate temporară drept o redeșteptare treptată a sănătății sale morale.

Își spuse sieși că redescoperea simțul proporțiilor, ajungînd să vadă lucrurile în adevărata lor lumină. Acum se gîndea la gestul necugetat de a obține înțelegerea soției sale ca la un act de nebunie de ale cărui consecințe îl salvase providența care îi ocrotește pe smintiți. Avea prea puțin timp liber ca s-o observe pe Alexa ; trase însă concluzia că bunul simț care tocmai îl părăsise pe el o îndemna pe ea să accepte în tăcere inevitabilul. Dacă această însușire era substitutul anemic al spiritului fierbinte de justiție prin care se distinsese ea în trecut, atunci el acceptă alternativa, această scădere a tonalității, de care se pare că era nevoie pentru menținerea duetului matrimonial. Care femeie își păstra spiritul ei abstract de dreptate acolo unde era vorba de o altă femeie ? Poate că ideea că el profitase de pe urma iubirii doamnei Aubyn nu i se părea soției sale total dezgustătoare.

Cînd presiunea muncii sale începu să scadă și el descoperi în după-amiezile lungi că poate să ajungă acasă mai devreme, observă că micul lor salon era mereu plin și că arareori își petreceau seara singuri. Cînd el era obosit — se întîmpla adeseori — ea pleca singură ; se pare că ideea de a renunța la întîlnire pentru a rămîne cu el nu-i venea niciodată. Ca adolescentă manifestase un interes prea mic față de societate și nici în anul pe care îl petrecuseră la țară nu păruse că o regretă. Se gîndi că, asemenea tuturor celorlalți bărbați, confundă entuziasmul de început al femeii față de gospodărie cu primul semn al dragostei de casă. În orice caz, Alexa dezmințea teoria sa cu aceeași nepăsare cu care un răsad înșeală așteptările grădinarului. Se schimbase într-un mod destul de ciudat. Într-un fel, schimbarea era în bine, de vreme ce ea devenise, dacă nu mai frumoasă, măcar mai vie și mai expresivă ; frumusețea ei devenise mai comunicativă : arăta de parcă și-ar fi însușit conștient arta de a se folosi de

aceste calităţi intuitive şi acum îşi folosea efectele cu discriminarea unui artist experimentat. În ochii unui critic imparţial (aşa cum Glennard se considera pe sine), această artă putea să pară, uneori, puţin prea evidentă. Manifestările ei de veselie erau lipsite de spontaneitate şi uneori se înfuria cînd o auzea rîzînd ca Julia Armiger ; dar Glennard avea destulă imaginaţie pentru a înţelege că, în privinţa priceperii soţiei sale în arta mondenităţii, un bărbat vede în mod inevitabil partea din spate a tapiseriei.

Privind de pe această poziţie ironică relaţia lor, Glennard descoperi cu uimire că şi-a pierdut orice interes cu privire la sentimentele soţiei sale faţă de Flamel. De pe culmea olimpiană a indiferenţei sale urmărea maimuţăreala lor inofensivă. Era surprinzător cum această degradare a soţiei sale îl făcea să se simtă împăcat cu sine. Deşi acum se îndepărtaseră unul de altul, îi lega în mod tacit această complicitate. Da, erau complici ; gelozia lui nu putea depăşi dispreţul ei. Înainte, această gelozie ar fi fost o pată pe sufletul ei imaculat, dar acum apărea ca un tribut plătit pentru idealurile în care el nu mai credea.

Glennard nu prea era tentat să cerceteze zonele periferice ale literaturii. Întotdeauna sărea „notele literare" din ziare şi avea prea puţin timp pentru aceste plăceri ocazionale. Nu-şi imaginase aşadar ecourile prelungite pe care *Scrisorile Aubyn* aveau să le trezească. Cînd discuţiile despre carte încetară, el presupuse că nimeni nu mai avea s-o mai citească ; vîlva se domolise aparent şi el trăi sentimentul liniştitor că exagerase durabilitatea acestei cărţi. Această convingere, chiar dacă nu-i uşura conştiinţa, cel puţin îi oferea un fel de evadare din întuneric ; se simţea ca un vinovat scos de la stîlpul infamiei şi aruncat în întunericul liniştitor al unei celule.

Dar într-o seară, cînd Alexa îl părăsise pentru a merge la un bal, răsfoi din întîmplare revistele de pe masa ei, își luă trabucul și se așeză luînd în mînă un număr al revistei *Horoscope ;* de pe prima pagină îl izbi portretul Margaretei Aubyn. Era reproducerea fotografiei care stătuse atîta vreme pe biroul lui. Aerul uscat al memoriei o transformase într-o imagine abstractă, dar această bruscă evocare păru că o aduce lîngă el, mai aproape decît fusese vreodată în timpul vieții. Era oare din pricină că o înțelegea mai bine ? O privi îndelung în ochi ; mici detalii din înfățișarea ei ajunseră pînă la el ca niște dezmierdări : arcuirea obosită a pleoapelor, felul ei brusc de a se înclina în față în timp ce vorbea, mișcările mîinilor lungi și expresive. Toată feminitatea ei, calitate pe care niciodată nu o apreciase, se furișa spre el din aceste priviri lipsite de reproș ; și acum cînd era prea tîrziu, viața trezise în el puterea de a o intui chiar și în această imagine nereușită a ei. Pentru o clipă se consolă cu gîndul că, astfel, ei doi erau împreună cu orice preț. Stînd în fața ei își simțea conștiința dezvăluită pînă în cele mai ascunse cotloane. Rușinea îi era adîncă dar suferința avea o forță înviorătoare : era de parcă durerea de nesuportat s-ar fi iscat din apatia supusă a morții.

În dimineața următoare, se trezi cu un sentiment nou al vieții de parcă ora petrecută alături de Margaret Aubyn ar fi fost o reluare mai pasională a întîlnirilor lor din trecut. Primul lui gînd fu acela de a o vedea iarăși ; și cu cît devenea mai conștient cu atît se temea mai mult să nu-i apară senzația apropierii ei. Dar ea era încă lîngă el : prezența ei rămînea singura realitate într-o lume a umbrelor. Pe tot parcursul programului său de lucru Glennard trăi cu incredibilă acuitate fiecare episod al trecutului lor uitat ; asemeni celui care a stăpînit cîndva spiritul unei limbi străine, se întoarse cu uimire sporită la paginile tinereții sale. În această lucidă privire retrospectivă, pînă și

cel mai neînsemnat detaliu avea înțelesul său și bucuria redescoperirii era știrbită la gîndul tuturor lucrurilor pe care le ratase. Fusese atît de caraghios și de jalnic în prostia lui ; se gîndi cu ironie că dacă n-ar fi fost criza prin care trecea acum ar fi putut trăi mai departe fără să fie conștient de această pierdere. Se simțea de parcă ea l-ar fi cumpărat cu sîngele ei.

În acea seară, el și Alexa cinară singuri. După cină, o urmă în salon. Nu mai simțea nevoia să o evite ; abia dacă mai era conștient de prezența ei. După cîteva cuvinte, tăcerea se așternu asupra lor și Glennard continuă să fumeze cu ochii ațintiți asupra focului. Nu avea nimic împotrivă să discute cu ea ; simțea o ciudată dorință de a fi cît se poate de bun ; întotdeauna însă uita că ea era lîngă el. Prezența ei luminoasă și puternică, ce emanase un suflu de viață atît de cald, devenise acum firav ca o umbră și, dincolo de ea, Glennard putea privi atît de departe.

Ea se ridică și începu să umble prin cameră. Căuta ceva parcă, și Glennard se ridică s-o întrebe ce vroia.

— Numai ultimul număr din *Horoscope*. Credeam că l-am lăsat pe masă.

El tăcu.

— Nu l-ai văzut ? continuă ea.

— Nu, răspunse el rece. Revista era încuiată în biroul său.

Soția lui veni pînă în dreptul căminului. Era în fața lui și, cînd se uită la ea, îi întîlni privirea întrebătoare.

— Citeam un articol.. o recenzie a *Scrisorilor* doamnei Aubyn — șovăi ea, roșind puternic.

Glennard încetă să-și scuture trabucul în foc. Simți dorința sălbatică de a nu auzi rostindu-se numele celeilalte femei ; se părea că în rest nimic altceva nu mai conta pentru el.

— Am impresia că citești foarte mult — îi spuse.

Ea rămase în continuare în fața lui.

— Îl păstram pentru tine, credeam că te-ar putea interesa, insistă ea cu blîndeţe.

Glennard se ridică şi îi întoarse spatele. Era convins că ea ştia că el luase revista şi simţea cum începe s-o urască din nou.

— Eu n-am timp pentru astfel de lucruri răspunse el cu indiferenţă. În timp ce se îndrepta spre uşă, o auzi făcînd paşi grăbiţi spre el, pentru ca apoi să se cufunde, fără o vorbă, în scaunul din care el se ridicase.

XI

În timp ce urca pe drumul spre cimitir sub soarele aspru de februarie Glennard se simţi cuprins de acea beatitudine care vine după încetarea bruscă a unei dureri fizice. Ajunsese la punctul la care autoanaliza nu mai are efect ; pornirea care îl mînase pînă aici fusese pur intuitivă. Nici măcar nu căutase un motiv pentru asta, în afara faptului evident că dorinţa sa de a sta lîngă mormîntul Margaretei Aubyn nu era o încercare de a-şi corecta sentimentele ci mai degrabă nevoia de a concretiza într-un fel legătura dintre ei.

Promiscuitatea ironică a morţii făcuse astfel ca doamna Aubyn să aibă parte de ospitalitatea lăcaşului de veci al soţului ei ; deşi Glennard ştia că era înmormîntat în apropierea New York-ului, nu fusese niciodată la mormîntul ei. Străbătea aleile lungi copleşit de imaginea lugubră a reînvierii ei. N-a avut o familie care să o conducă pe ultimul drum ; a murit singură, aşa cum a şi trăit ; „distinsele persoane îndoliate" care au format cortegiul faimoasei scriitoare n-au ştiut nimic despre femeia pe care o înmormîntau. Glennard nu-şi putea aminti nici măcar anotimpul în care murise, — în starea aceasta de spirit îşi imagină că trebuie să fi fost o astfel de zi, de februarie, aspră, cu o lumină puternică ce oferă limpezime nu însă

și căldură. În fața lui, aleile albe se întindeau la nesfîrșit, iar de-a lungul lor se înșirau mostre stereotipe ale durerii, de parcă toate platitudinile care se rostiseră vreodată fuseseră transformate în plăci de marmură, pentru a fi atîrnate deasupra morților ce nu opuneau rezistență. Ici și colo, o urnă convențională sau un înger insipid exprima o suferință compusă cu finețe, căci orice frază banală poate purta în fond o semnificație aleasă ; dar, în cea mai mare parte, șirul nesfîrșit de monumente părea că simbolizează acele generalizări ieftine cu privire la moarte, ce nu tulbură niciodată liniștea celor vii. Mergînd pe aleea ce i se deschidea în față, Glennard căuta instinctiv o piatră funerară modestă. Uitase că arareori morții își proiectează propriile lor lăcașuri și descoperi cu durere numele gravat la baza unei coloane uriașe ce se înălța agresivă în punctul de întîlnire a două alei.

— Cît de mult ar fi urît așa ceva ! murmură el.

Se așeză pe o bancă din apropiere. Monumentul se ridica în fața lui ca o locuință somptuoasă, rămasă pustie : nu putea crede că Margaret Aubyn zăcea acolo. Era duminică dimineața, de-a lungul aleilor treceau siluete negre, care așezau flori pe mormintele înghețate. Glennard observă că mormintele învecinate fuseseră de curînd împodobite și își imagină fiorul de nerăbdare ce străbătea movilițele de pămînt uscat, în așteptarea acestei ploi de flori binecuvîntate. Se ridică degrabă și merse înapoi pînă la intrarea în cimitir. Lîngă porți se aflau cîteva sere, și Glennard intră în prima din ele pentru a cere niște flori.

— Vreți ceva ornamental ? întrebă omulețul anemic din spatele tejghelii umede.

Glennard scutură din cap.

— Flori tăiate doar ? Atunci veniți cu mine. Florarul descuie o ușă de sticlă și îl conduse de-a lungul unui culoar verde și umed. Aerul fierbinte era îmbibat cu parfumul azaleelor albe, a liliacului alb și a crinilor albi ; toate florile erau albe : erau ca o prelungire, ca o eflo-

rescență mistică a șirurilor lungi de morminte de marmură, și parfumul lor părea că acoperă mirosul de putreziciune. Aerul încărcat îl ameți. Așteptînd florile în pragul ușii trăi sentimentul acut al prezenței Margaretei Aubyn — dar nu acea prezență imponderabilă făurită de imaginație, ci un corp viu, ce pulsa fierbinte în brațele sale.

Păși afară și se lăsă din nou cuprins de aerul aspru. Se întoarse și răspîndi florile pe mormînt. Marginile petalelor albe se chirceau de ger ca niște foi de hîrtie aprinse.

XII

Motivul vizitei sale la cimitir nu se putea defini decît ca un ultim efort de a scăpa de atitudinea impersonală a soției sale care îi accepta rușinea. I se părea că atîta vreme cît el va putea supraviețui acestei rușini nu va cădea complet pradă consecințelor ei. Se temea în primul rînd ca nu cumva să devină rodul faptei sale. Indiferența soției sale îl degrada : i se părea că îl așează la același nivel cu dezonoarea sa. Margaret Aubyn ar fi urît fapta și în aceeași măsură l-ar fi compătimit pe el. Gîndul la posibila ei milă o aduse din nou lîngă el. O femeie știa, dar nu înțelegea, iar alta părea că înțelege uneori, fără să știe.

Autocompătimirea sa se transformase mai nou în remușcare și aceasta îl făcea să pretindă singurătatea și meditația. Se pierdu pe sine în reflecții morbide, în viziuni zadarnice asupra vieții pe care ar fi putut s-o ducă alături de Margaret Aubyn. Avea momente de tulburare, cînd răul pe care i-l făcuse i se părea că-i leagă unul de altul.

Pentru a se lăsa furat de astfel de emoții își făcu obiceiul ca, în după-amiezele de duminică, să se plimbe de unul singur mult după apusul soarelui. Zilele se lungeau,

în aer plutea o boare de primăvară, şi paşii îl purtau acum prin parc şi zonele sale periferice.

Într-o duminică, obosit de plimbarea sa fără nici un ţel, luă un taxi la ieşirea din parc şi se lăsă purtat spre Riverside Drive. Era o după-amiază cenuşie biciuită de vînturile de est. Maşina mergea încet şi cum stătea aşa, lăsat pe spate, privind absent la aleile pustii ce şerpuiau pe sub ramurile goale, printre straturile de iarbă înverzite prematur, atenţia îi fu atrasă de un cuplu care mergea în faţa sa. Singuri pe alee, cei doi mergeau şovăind de parcă şi-ar fi potrivit pasul după conversaţia pe care o purtau, marcată din cînd în cînd de pauze meditative. Ici şi colo se opreau şi la una din opriri, doamna se întoarse spre însoţitorul ei, oferindu-i lui Glennard profilul soţiei sale. Bărbatul era Flamel.

Sîngele îi năvăli spre tîmple. Se ridică cu o smucitură şi coborî prelata capotei taxiului ; dar cînd şoferul se întoarse, Glennard se trînti la loc fără o vorbă. Apoi, îşi dădu seama de ciudăţenia gestului său şi spuse :

— Întoarce... înapoi... oriunde... mă grăbesc.

În timp ce taxiul se întorcea, mai aruncă o ultimă privire spre cele două siluete. Nu se mişcaseră ; Alexa asculta, cu capul plecat.

— Dumnezeule... gemu el.

Era oribil, era dezgustător, nu putea să înţeleagă. Femeia nu însemna nimic pentru el — mai puţin decît nimic — şi totuşi sîngele îi vuia în urechi şi un nor îi atîrna în faţa ochilor. Ştia că asta nu era decît deşteptarea instinctelor primare care, la fel ca nişte simple reflexe ale corpului, nu aveau nimic de a face cu eul său raţional ; ci doar cu o suferinţă transformată în dezgust. Da, asta simţea, dezgust — o greaţă aproape fizică. Plămînii săi erau plini de aburii otrăviţi ai vieţii. Era bolnav, înfiorător de bolnav.

Merse cu maşina pînă acasă şi urcă în camera sa. În seara aceea dădeau o mică masă şi, cînd coborî, oaspeţii

tocmai soseau. Se uită la soţia sa, frumuseţea ei era extraordinară, dar i se păru asemenea unei mări liniştite de-a lungul unui ţărm întunecos. Îl înfricoşa.

Rămase pînă tîrziu în biroul său. Auzi servitoarea închizînd uşa de la intrare ; apoi soţia sa urcă la etaj şi luminile se stinseră. Îşi simţea creierul asemenea unei săli imense ce reverberează ecoul unui singur gînd, la nesfîrşit... În cele din urmă, îşi trase un scaun lîngă masă şi începu să scrie. Puse adresa pe plic şi apoi reciti încet ceea ce scrisese.

„Dragul meu Flamel,

Îmi cer scuze pentru că nu ţi-am trimis mai repede acest cec care reprezintă procentajul obişnuit pentru vînzarea *Scrisorilor*.

Sper că îmi vei ierta această neglijenţă.

Al tău devotat,

Stephen Glennard".

Ieşi din casa întunecoasă şi puse scrisoarea în cutia de poştă de la primul colţ.

A doua zi după amiază a fost reţinut mai mult la birou şi, cînd tocmai se pregătea să plece, auzi o voce care întreba de el în camera alăturată. Se aşeză din nou şi Flamel fu introdus în cameră.

Glennard îndepărtă un scaun care stătea în cale şi cei doi bărbaţi se măsurară pentru o clipă din priviri ; apoi Flamel veni spre el, scoase un carneţel şi puse pe birou o bucată de hîrtie.

— Dragă prietene, ce naiba înseamnă asta ?

Glennard recunoscu cecul.

— Pur şi simplu am fost neglijent. Ar fi trebuit să ajungă la tine mai devreme.

Flamel vorbise pe un ton firesc, uşor mirat, dar acum vocea i se schimbă şi îl întrebă nervos.

— Pe ce motiv ?

Glennard se îndepărtase de lîngă masă şi se sprijinea de volumele legate în piele din bibliotecă.

— Pe motiv că ai vîndut scrisorile doamnei Aubyn pentru mine şi eu consider că în astfel de cazuri intermediarul are dreptul la un procentaj din vînzare.

Flamel tăcu o clipă, apoi spuse :

— Aşa consideri, zici. E o descoperire recentă ?

— Firește, de aceea nu ţi-am trimis cecul mai repede. Ştii, sînt novice în afaceri.

— Şi de cînd ai descoperit că se punea problema unei afaceri în ceea ce mă privea pe mine ?

Glennard se îmbujoră şi spuse pe un ton uşor ridicat.

— Îmi reproşezi că nu mi-am amintit mai devreme ?

Flamel vorbise pînă atunci pe un ton alert, abia reţinîndu-şi furia dar acum se holbă la Glennard înveselit.

— Pe cinstea mea, nu te înţeleg !

Glennard păru contrariat de schimbarea tonului.

— E foarte simplu — murmură el.

— Foarte simplu — îmi oferi bani în schimbul unui serviciu prietenesc ? Nu ştiu ce pretenţii au alţi prieteni de-ai tăi.

— Unii din prietenii mei nu şi-ar fi asumat o astfel de sarcină. Cei care ar fi făcut-o s-ar fi aşteptat probabil să fie plătiţi.

Îşi ridică privirile şi cei doi se uitară unul la altul. Flamel era palid, buzele îi tremurau, dar reuşi să-şi păstreze o voce calmă.

— Dacă însinuiezi că afacerea nu a fost cinstită mă obligi să-ţi răspund că tu ai propus-o. Dar în ceea ce mă priveşte, eu n-am văzut şi nu voi vedea niciodată vreun motiv pentru care aceste scrisori să nu fie publicate.

— Tocmai asta e !

— Ce ?

— Faptul că tu n-ai văzut ce m-a făcut pe mine să vin la tine. Cînd cineva are în mînă lucruri furate nu vine cu ele la secţia de miliţie.

— Furate, repetă Flamel. Scrisorile au fost furate ?

Glennard izbucni în rîs.

— Cît timp vrei să mă mai prefac în legătură cu scrisorile astea ? Ştii foarte bine că mi-au fost adresate mie.

Flamel îl privi în tăcere.

— Ţie ? N-am ştiut.

— Şi nici n-ai bănuit, presupun — rînji Glennard.

Flamel amuţi din nou. Într-un tîrziu spuse :

— Presupunînd chiar că aş fi nutrit vreun sentiment de curiozitate în această problemă, tot n-aş fi reuşit să aflu că scrisorile ţi-au fost adresate ţie. Nu mi-ai arătat niciodată originalele.

— Asta nu dovedeşte nimic ! Erau zeci de posibilităţi de a afla. Era un lucru foarte uşor de făcut.

Flamel îl privi dispreţuitor.

— Ideile noastre diferă probabil asupra lucrurilor care sînt uşor de făcut. Pentru mine n-ar fi fost uşor.

Furia lui Glennard se revărsa prin cuvinte care îi veneau la nimereală.

— Atunci poate te interesează să afli că soţia mea *ştie* despre scrisori... a ştiut de cîteva luni...

— Ah, spuse Flamel încet.

Glennard înţelese că în pornirea sa oarbă apucase o armă foarte bună de atac. Flamel nu mişcă un muşchi, dar chipul său trăda acea schimbare infimă ivită după infiltrarea treptată a unei otrăvi. Semnificaţia fiecărui cuvînt îşi atinsese ţinta ; Glennard simţea însă că suferinţa exprimată prin aceste cuvinte acoperea intenţia lor. Acum era sigur că Flamel nu l-ar fi trădat niciodată, dar asta nu făcea decît să-i sporească mînia. Aşteptă cu sufletul la gură ca Flamel să vorbească.

— Dacă ea ştie, asta nu e din cauza mea.

Asta aşteptase să audă.

— Din cauza ta, Dumenezeule ! Cine a spus asta ? Crezi că în privinţa asta te las pe tine sau pe oricine altcineva s-o informeze pe soţia mea asupra faptelor mele ? Nu mă aşteptam ca vanitatea ta extraordinară să te inducă în eroare în aşa hal !

Simţi apoi cum toată demnitatea i se surpă şi, încercînd să rămînă pe poziţie, adăugă pe un ton mai ferm.

— Soţia mea a aflat de la mine toate astea.

Flamel răspunse prin tăcere. Izbucnirea celuilalt părea că îi redase siguranţa de sine şi, cînd vorbi, fermitatea din glasul său dovedea că se hotărîse ce poziţie să adopte.

— În acest caz înţeleg şi mai puţin...

— Şi mai puţin...

— Ce înseamnă asta. Arăta spre cec. Cînd ai început să vorbeşti, am bănuit că ai intenţionat să mă mituieşti ; acum nu pot decît să deduc că e vorba de o jignire neintenţionată. În ambele cazuri, iată răspunsul meu.

Rupse hîrtia în două şi aruncă bucăţile peste biroul lui Glennard. Apoi se întoarse şi ieşi din cameră.

Glennard îşi sprijini capul pe braţe. Dacă asaltîndu-l pe Flamel sperase să-şi recapete respectul faţă de sine însuşi, rezultatul nu-i confirma aşteptările. Lovitura pe care o dăduse tocise lama mîniei sale şi extinderea neaşteptată a ranei pricinuite nu schimba cu nimic faptul că arma i se rupsese în propriile mîini. Înţelegea acum că furia sa împotriva lui Flamel era numai reflectarea unui dezgust violent faţă de el însuşi. Dar asta nu-i diminua antipatia faţă de celălalt, ci doar făcea represaliile sale inofensive. Refuzul lui Flamel de a se certa era ultima treaptă a degradării sale.

În lumina acestei ultime umilinţe, ideea indiferenţei soţiei sale îl şocă la fel de absurd ca şi reînvierea trecutului său. Trăise tot timpul într-o lume artificială în care

sentimentele se hrăniseră din propria sa vanitate pe care acum, spre ușurarea lui, o simțea prăbușindu-se.

Se întunecase aproape cînd părăsi biroul și merse încet spre casă, în acea stare de dezorientare care urmează după o astfel de criză. Nu era conștient de faptul că se gîndea la soția sa ; și totuși, cînd ajunse în fața propriei sale uși, descoperi că, fără să-și dea seama, ea devenise încă o dată punctul central al conștiinței sale.

XIII

Pînă acum nu-i trecuse prin minte că ea ar fi putut să omită conținutul documentului pe care el i-l pusese în cale. Și dacă, uitîndu-se în grabă peste hîrtii, trecuse peste el ca peste afacerea particulară a vreunui client ? Putea, de pildă, s-o împiedice să creadă că Glennard era avocatul unei persoane necunoscute care vînduse *Scrisorile Aubyn* ? Subiectul nu avea de ce să-i atragă atenția, nu era o femeie curioasă.

Ajuns la acest punct, Glennard puse jos furculița și o privi în lumina lumînărilor. Această nouă explicație a indiferenței ei nu întîrzie să i se înfățișeze. Capul ei era plecat în aceeași poziție ca atunci cînd o zărise cu o zi înainte în compania lui Flamel ; atitudinea ei reînvie cu vioiciune acea impresie. În fond, era destul de simplu. Încetase să-i mai pese de el pentru că îi păsa de altcineva.

Urcînd scările în urma ei simți cum se trezește din nou furia în el. Sentimentele își pierduseră complexitatea artificială. Nu o mai găsea vinovată de faptul că în mod tacit îi acceptase meschinăria și simțea doar că o iubește și că a pierdut-o. Acum, în mod ciudat, îl obseda un singur gînd : faptul că el și ea trecuseră prin fuziunea dragostei și ieșiseră din ea la fel de diferiți, de parcă n-ar fi avut loc nici o transmutare. Orice altă pasiune, se gîndi el, lasă o amprentă, dar dragostea trecuse ca o corabie pe ape.

Ca întotdeauna, ea se așează în fotoliul de lîngă lampă iar el se sprijini de șemineu mișcînd la întîmplare fleacurile de pe poliță.

Deodată, zări imaginea ei în oglindă. Se uita la el. Se întoarse și privirile lor se întîlniră. Făcu cîțiva pași prin cameră.

— Vreau să-ți spun ceva — începu el.

Ea continua să-l privească și chipul i se îmbujoră. Glennard remarcă din nou cu strîngere de inimă cum frumusețea ei cîștigase în căldură și expresivitate. Era de parcă o cupă transparentă ar fi fost umplută cu vin. Se uită la ea ironic.

— Nu te-am împiedicat niciodată să-ți vezi prietenii aici, izbucni el. De ce te întîlnești cu Flamel în locuri retrase ? Nimic nu o degradează mai mult pe o femeie...

Ea se ridică brusc și rămaseră amîndoi uitîndu-se unul la altul, la o distanță de cîțiva pași.

— Ce vrei să spui ? întrebă ea.

— Te-am văzut împreună cu el, duminica trecută, pe River Drive — continuă el și rostirea acestei acuzații făcu să-i crească mînia.

— Ah, murmură ea. Se lăsă iarăși să cadă în fotoliu și începu să se joace cu un cuțit de hîrtie care se afla pe masă, lîngă cotul ei.

Tăcerea ei îl exaspera.

— Ei bine ? Asta e tot ce ai de spus ?

— Vrei să-ți explic ? întrebă ea cu trufie.

— Insinuezi că n-am dreptul ăsta ?

— Nu insinuez nimic. Îți voi spune tot ce vrei să afli. M-am dus la plimbare cu domnul Flamel pentru că m-a invitat.

— Nu m-aș fi gîndit că te-ai dus neinvitată. Dar sînt unele lucruri pe care o femeie cu bun-simț nu le face. Nu se furișează cu bărbați pe străzi lăturalnice. De ce nu puteai să te vezi cu el aici ?

Ea șovăi.

— Pentru că el a vrut să fim singuri.

— Adevărat ? Aș putea să știu dacă îi satisfaci toate dorințele cu aceeași promptitudine ?

— Nu știu dacă mai are și altele în ceea ce mă privește. Făcu o pauză apoi continuă pe un ton ușor amenințător. A vrut să-și ia rămas bun. Pleacă.

Glennard se uită la ea mirat.

— Pleacă ?

— Pleacă mîine spre Europa. Va sta mult timp. Credeam că știi.

Ultima frază îi stîrni iritarea.

— Uiți că de la tine aflu eu informații despre Flamel. E prietenul tău, nu al meu. De fapt, m-am întrebat uneori de ce făceai un efort deosebit să fii drăguță cu el, cînd trebuia să vezi destul de limpede că nu-l plac.

Răspunsul ei nu veni imediat. Părea că își alege cu grijă cuvintele, nu atît de dragul ei, cît de al lui, și disperarea lui creștea la gîndul că încerca să-l cruțe.

— A fost prietenul tău înainte de a fi al meu. Nu l-am cunoscut pînă cînd m-am măritat. Tu ai fost acela care l-ai adus în casă și păreai că dorești să-l simpatizez.

Glennard rîse scurt. Apărarea era mai slabă decît se așteptase : era clar că nu era o femeie deșteaptă.

— Respectul tău față de dorințele mele este într-adevăr minunat ; dar nu e prima dată în istorie cînd un bărbat a făcut greșeala să-și prezinte prietenii soției. Oricum, ar fi trebuit să vezi că de atunci entuziasmul meu s-a domolit ; dar probabil ai vrut să mă simt obligat.

Tăcerea ei părea că anihilează aproape pe jumătate sarcasmul său.

— Asta vrei să insinuezi ? insistă el.

— Nu răspunse ea cu bruscă sinceritate. Am observat într-un timp că nu păreai să-l placi, dar de atunci...

— Ei bine, de atunci ?

— Mi-am închipuit că ai motive să vrei în continuare să fiu drăguță cu el, cum zici tu.

— Ah, spuse el pe un ton care încerca să pară vesel ; dar ironia dispăru, căci ceva în vocea ei îl făcea să simtă că el și ea se aflau în sfîrșit în deșertul pustiu al înțelegerii, unde înțelesurile se ascund zadarnic în spatele vorbelor.

— Și de ce ți-ai imaginat asta ? Sîngele i se urcă spre tîmple. Pentru că ți-a spus că îi eram obligat lui ?

— Obligat ? întrebă ea pălind.

— Ah, să nu ne mai ascundem după degete. Nu ți-a spus că eu sînt cel care am publicat scrisorile doamnei Aubyn ? Răspunde-mi.

— Nu — spuse ea, și după o pauză, care părea că e lăsată pentru cîntărirea situației, adăugă. Nimeni nu mi-a spus.

— Deci n-ai știut ?

— Nu pînă cînd... pînă cînd... rosti ea cu efort.

— Pînă cînd ți-am dat să sortezi hîrtiile alea ?

Ea lăsă capul în jos.

— Ai înțeles atunci ?

— Da.

Îi privi chipul inexpresiv.

— Ai bănuit și mai înainte ? îngăimă el.

— Uneori... da. Glasul ei devenise o șoaptă.

— De ce ? Din cauza celor ce s-au spus ?

În privirea ei se putea citi mila.

— Nimeni n-a zis nimic... nimeni nu mi-a spus nimic. Felul tău de a te purta...

— Felul meu de a mă purta ?

— De cîte ori venea vorba de carte. Lucruri pe care le-ai spus o dată sau de două ori, nervozitatea ta, nu pot să-ți explic.

Fără să-și dea seama, Glennard se apropie. Respira ca un om care a alergat.

— Știai deci, știai, bolborosi el.

Mărturisirea dragostei pentru Flamel l-ar fi rănit mai puțin și n-ar fi îndepărtat-o atît de el.

— Știai, știai, repetă el și deodată suferința lui căpătă glas. Dumnezeule ! La început spui că ai bănuit și după aceea ai aflat... acest lucru blestemat și odios ; îl știi de luni de zile, — au trecut luni de zile de cînd ți-am pus hîrtia în cale — și totuși n-ai făcut nimic, n-ai spus nimic, n-ai dat nici un semn, ai trăit alături de mine, de parcă nu s-ar fi schimbat nimic în viețile noastre. Mă întreb din ce ești făcută. Nu înțelegi întreaga mîrșăvie a faptei ? Nu înțelegi că te-ai degradat și tu o dată cu mine ? Sau n-ai nici o noțiune a rușinii ?

Își păstrase destul simțul realității, ca să-și dea seama că, în mod fatal, acest șuvoi de vorbe avea să atragă disprețul ei ; dar ceva îi spunea că amîndoi trecuseră dincolo de faza represaliilor fățișe, și dacă în sufletul ei mai vibra vreo coardă, atunci nu era cea a disprețului.

Avu dreptate. Ea se ridică încet și veni spre el.

— N-ai suportat destul și așa ? Spuse ea cu o ciudată nuanță de compătimire în glas.

Glennard se holbă la ea.

— Destul ?

— Destul chin...

De pe frunte i se înlătură parcă un cerc de fier.

— Ai observat, deci ? șopti.

— Ah, Doamne... suspină ea și se prăbuși lîngă el, ascunzîndu-și disperarea în brațele lui. Rămaseră astfel înlănțuiți, mult timp, mînați de același sentiment înfricoșător de rușine.

Cînd în cele din urmă ea își ridică privirea, el și-o feri pe-a lui. Disprețul ei l-ar fi rănit mai puțin decît lacrimile pe care i le simțise acum.

— Ai făcut-o din cauza banilor ? vorbi ea istovită ca un copil care tocmai a avut o criză de plîns.

Buzele lui rostiră un da neauzit.

— Asta a fost moștenirea datorită căreia ne-am căsătorit ?

— Da.

— Ea se desprinse și se ridică în picioare. El o urmări cum se îndepărtează de el.

— Mă urăști, izbucni el.

Nici un răspuns.

— Spune că mă urăști ! insistă Glennard.

— Ar fi așa de ușor, îi răspunse ea cu un zîmbet misterios. Se așeză lîngă masa de scris și-și sprijini fruntea în mîini.

În cele din urmă rosti.

— Au fost mulți ?

— Mulți ? șovăi el.

— Banii.

— Banii ? Acest aspect părea că însemna atît de puțin pentru el încît pentru o clipă nu înțelese ce vroia să spună.

— Trebuie plătiți înapoi, insistă ea. Poți face asta ?

— Ah, da. Răspunse nerăbdător. Pot s-o fac.

— Aș face orice pentru asta ! — se grăbi ea să spună.

— Fireşte.

Rămase uitîndu-se la ea cu un autodispreț impasibil.

— Ai impresia că o să se schimbe ceva ?

— Să se schimbe ?

— Sentimentele mele... sau ale tale față de mine.

Ea scutură din cap.

— Asta e cea mai mică parte, gemu Glennard.

— Este singura parte pe care o putem repara.

— Cerule ! Dacă s-ar putea repara ceva... Se ridică și traversă camera spre ea. De ce n-ai vorbit niciodată ?

— Tu singur ai răspuns la întrebarea asta.

— Am răspuns ?

— Adineaori, cînd mi-ai spus că ai făcut-o pentru mine. Aș fi vorbit dacă aș fi avut cum să te ajut — rosti ea cu voce gravă.

— Dar m-ai disprețuit probabil.

— Ți-am spus că ar fi fost simplu să fie așa.

— Dar cum de ai putut continua astfel... și să urăști banii ?

— Știam că vei vorbi la timp. Vroiam mai întîi să-i urăști și tu la fel de mult ca mine.

El se uită la ea cu un fel de venerație.

— Ești minunată, murmură Glennard, dar încă nu știi cît de departe am ajuns.

Ea ridică mîna rugător.

— Nici nu vreau.

— Atunci ți-e teamă că mă vei urî !

— Nu, ci că tu mă vei urî pe *mine*. Lasă-mă să înțeleg fără să-mi spui.

— Nu poți. E prea odios. Credeam că nu-ți pasă pentru că îl iubeai pe Flamel.

Ea roși puternic.

— Nu, nu... îl avertiză.

— Vrei să spui că n-am dreptul ?

— Vreau să spui că vei regreta.

Glennard stătea în fața ei cu un aer rugător.

— Vreau să-mi spui ceva și mai rău, și mai jignitor. Dacă nu înțelegi asta, vei avea absolut toate motivele să mă dai afară din casă.

Ea îl privi cu un aer divinizator.

— Eu voi înțelege, dar tu vei regreta.

— Trebuie să risc, spuse Glennard, apoi se îndepărtă și începu să strîngă cărțile de pe masă. Brusc, se întoarse și o privi în față.

— Flamel ține la tine ?

Roșeața ei se accentuă dar ea continua să se uite la el fără mînie.

— Ce rost ar avea ? spuse cu o notă de tristețe.

— Ah, nu *asta* te-am întrebat, murmură Glennard plin de căință.

— Ei, bine, atunci...

În fața acestei rugăminți el nu reacționă, ci se uită doar la ea cu o privire ce părea să spună că ea este un biet factor în această totală redistribuire a înțelesurilor.

— Astăzi l-am insultat pe Flamel. L-am făcut să înțeleagă că îl bănuiam că ți-a spus ție. Îl uram pentru că el știe despre scrisori.

Glennard observă groaza care i se întipărise în priviri și pentru o clipă trebui să se lupte cu această nouă tentație. Făcu însă un efort și spuse.

— Nu-l acuza pe el — n-are nici o vină. El m-a ajutat să le public, dar l-am mințit și pe el ; i-am spus că au fost scrise către altcineva... către un bărbat care a murit...

Ea ridică mîinile într-un gest ce părea că vrea să îndepărteze loviturile ei.

— Acum mă disprețuiești ! insistă Glennard.

— Ah, biata femeie, biata femeie, murmură ea.

— După cum vezi, nu cruț pe nimeni ! spuse el triumfător, în timp ce ea își ținea fața ascunsă.

— Mă urăști cu adevărat, cu adevărat !

— Taci ! îi comandă ea, dar Glennard nu mai părea conștient de nici un obstacol din calea lui.

— Ținea la tine, ținea la tine și niciodată nu ți-a spus despre scrisori...

Alexa țîșni în picioare, izbucnind :

— Cum de poți ? Cum de îndrăznești ? *Așa ceva...* !

Glennard era de o paloare cadaverică.

— E o armă... ca oricare alta.

— A unui ticălos !

— Eu aș fi folosit-o, dacă aș fi fost în locul lui — zîmbi el jalnic.

— Stephen ! Stephen ! strigă ea de parcă ar fi vrut să înăbușe blasfemia de pe buzele lui. Porni spre el într-un gest salvator.

— Nu spune astfel de lucruri. Îți interzic ! Ne degradează pe amîndoi.

Glennard o îndepărtă cu mîini șovăitoare.

— Nimic din ceea ce spun despre mine nu te poate degrada pe tine. Sîntem pe două nivele diferite.

— Eu sînt pe-al tău, oriunde s-ar afla !,

El înălță capul și privirile lor țîșniră una spre alta.

XIV

Marile reînnoiri au uneori un efect la fel de imperceptibil ca cel al primelor semne de primăvară. Glennard, deși simțea că s-a apropiat de soția sa, rămăsese totuși la o distanță ce nu permitea comunicarea. Își însușea acum cu greu primele noțiuni ale unui limbaj nou și trebuia să bîjbîie în căutarea ei prin ceața deasă a umilinței sale, o pîclă prin care figura ei se întrevedea grotesc distorsionată.

Faptul că niciodată nu ne dăm seama cît de bine ne cunosc cei de lîngă noi ne ajută să trăim alături de ei. Dragostea este un refugiu clădit pe stima față de propria noastră persoană și nu suportăm privirile care reușesc să ne vadă goliciunea. Glennard nu își ura soția, pentru că acum se năștea în el încet și chinuitor o pasiune profundă, care făcea ca sentimentele sale anterioare să pară o simplă tulburare a sîngelui. Era ca un copil care revine la sentimentul unei prezențe învăluitoare : apropierea ei era sînul la care el se ascundea.

La început nu au vorbit prea mult unul cu altul și fiecare discuta în afara subiectului care se afla între ei doi, ferindu-se de el ca de o pădure bîntuită de stafii. Dar orice cuvînt, orice gest părea că tinde spre el, de parcă în bezna otrăvită a acestui codru s-ar fi aflat o fîntînă vindecătoare... Numai de-ar putea să-și croiască drum prin desiș, către izvorul binefăcător.

Glennard își urmărea soția atent, asemenea călătorului pentru care toate semnele din natură sînt prețioase și văzu că ea se refugiase momentan în ideea renunțării la

bani. Dacă teoretic își dădea seama de inutilitatea unor astfel de măsuri, instinctul ei feminin o îndemna să găsească alinare în această formă naivă de penitență. Glennard observă că avea de gînd să trăiască pe cît se poate de modest pînă cînd presupusa lor datorie avea să fie plătită și în sinea lui se rugă ca ea să nu descopere cît de departe — sub aspect material — ajungea obligația pe care ea spera să o achite astfel. Mintea ei reținuse suma plătită inițial pe scrisori și Glennard știa că o va putea pune deoparte într-un an sau doi. Era înduioșat de felul în care soția lui renunța la micile plăceri pe care le considera semne ale dependenței lor. Aceste renunțări comune îi apropiară unul de altul ; ele erau dovada neajutorării ei și redau în schimb întreaga dimensiune protectoare a dragostei lui. Și totuși, încă nu își vorbeau.

Cîteva săptămîni mai tîrziu, într-o seară, cînd stăteau în fața focului din salon, Alexa îi înmînă o scrisoare pe care o citea cînd își făcuse el apariția.

— Am veşti de la domnul Flamel — spuse.

Parcă o prezență ascunsă ieșise atunci la iveală în fața lor. Glennard luă scrisoarea cu un gest mecanic.

— E de la Smyrna, nu vrei s-o citeşti ?

El i-o dădu înapoi. Spune-mi tu ce scrie în ea — are un scris foarte neciteț.

Se plimbă pînă în celălalt capăt al salonului, apoi se întoarse și rămase în fața ei.

— M-am gîndit să-i scriu lui Flamel, spuse.

Alexa își ridică privirile.

Glennard continuă încet.

— E o problemă pe care trebuie s-o lămuresc. I-am spus că ai știut de scrisori tot timpul ; sau cel puțin de multă vreme ; și am văzut cît de mult l-a rănit asta. Firește exact asta intenționasem, dar nu pot să-l las cu impresia asta falsă ; trebuie să-i scriu.

Alexa primi vestea fără să facă nici o mișcare, dar Glennard observă că în adîncuri sufletul ei se tulburase ; în cele din urmă, spuse pe un ton șovăielnic.

— De ce îi spui impresie falsă ? Într-adevăr am știut.

— Da, dar eu am insinuat că nici nu ți-a păsat.

— Ah !

El continua să o privească.

— Nu vrei să restabilesc lucrurile ?

— Nu e nevoie — îi răspunse ea uitîndu-se în ochii lui plină de curaj.

Glennard roși la auzul acestui răspuns ; făcu un semn de înțelegere.

— Din punctul tău de vedere poate nu e nevoie, dar totuși vreau să mă restabilesc pe mine.

Soția lui îl privi cu blîndețe și murmură :

— Dar eu nu fac asta ?

— Fiind întru totul tu însăți ? Ah, dar reabilitarea e prea completă ! Mă faci să par — chiar și în ochii mei — ceea ce nu sînt, ceea ce nu voi putea fi niciodată. Uneori nu pot să mă apăr de toate aceste minciuni, dar pot cel puțin să isc altele.

Acum, că își dăduse drumul, îngenunche lîngă ea și o prinse de mîini.

— Nu vezi că a devenit o obsesie pentru mine ? Că dacă aș putea să mă despoi pînă la ultima minciună — numai că întotdeauna ar mai rămîne una dedesubt — și să fac penitență, gol, în piața publică, măcar aș reuși să ușurez o durere prin alta ? Nu vezi că tortura mea cea mai groaznică este imposibilitatea unor astfel de îndreptări ?

Își ținea mîinile în ale lui fără să încerce să le retragă.

— Ah, biata femeie, biata femeie ! suspină ea.

— N-o compătimi pe ea, ci pe mine ! În fond ce i-am făcut ei sau ție ? Sînteți amîndouă inaccesibile. Eu sînt cel care m-am vîndut.

Se smuci brusc de lîngă ea, apoi se propti iarăși în fața ei, izbucnind :

— Cît de mult îți închipui că o să mai rezişti ? Ai fost măreață, ai fost plină de zel, dar ce folos ? Nu poți șterge ticăloșia faptei. E doar un chin pentru tine, iar *ei* nu-i folosește la nimic !

— Asta-i gîndul pe care nu-l pot suporta ! strigă ea cu însufleţire.

— Ce gînd ?

— Că ei nu-i folosește la nimic — tot ce simți și toată suferința ta. Asta nu schimbă nimic.

Glennard se feri de privirea ei provocatoare.

— Ce-i făcut e bun făcut.

— Pentru totdeauna, oare ? medită ea.

Glennard nu răspunse și amîndoi se cufundară într-o tăcere care era de fapt un canal subteran de comunicare.

Puțin mai tîrziu, ea fu cea care începu să vorbească, într-un acces nou de timiditate, și Glennard o privi surprins.

— Nu se spune că primii creștini în loc să dărîme templele păgîne — templele zeilor antici — le-au purificat dîndu-le o nouă întrebuințare în folosul lor ? Întotdeauna am crezut că omul poate face asta cu propriile sale fapte — fapte pe care le urăște, dar pe care le poate anula. Adică să poți ridica un zid de netrecut în jurul lor...

Vocea ei tremura.

— Nu putem doborî întotdeauna templele pe care le-am ridicat în cinstea unor zei păgîni, dar putem așeza spiritele benefice în casa răului — spiritele rușinii, ale iertării și ale înțelegerii, care poate nu s-ar fi coborît asupra noastră, dacă n-am fi avut atîta nevoie...

Veni lîngă el și îl luă de mînă. Glennard rămase cu capul plecat. Ea se așeză fără un cuvînt ; acum însă tăcerea lor era fertilă ca un nor de ploaie — făcea să încolțească semințele înțelegerii.

În cele din urmă își ridică privirile și spuse:

— Nu știu ce spirite ale răului au venit să locuiască în casa pe care am clădit-o eu, dar tu ești acolo și asta e

destul. E ciudat, de atîtea ori ea mi-a urat fericire și acum, în sfîrșit, am găsit-o datorită ei. Nu te-am cunoscut din cauza ei ci prin ea te-am descoperit pe tine. Știi că uneori — asta e cel mai greu — nu mă pot suporta pe mine însumi. Nu-ți dai seama că ăsta e lucrul cel mai groaznic căruia trebuie să-i fac față ? Mă gîndesc cîteodată că aș fi suportat mai bine totul dacă tu n-ai fi înțeles. I-am luat totul, totul... pînă și ultimul refugiu, fidelitatea, în care mai avea încredere, unicul lucru pe care *aș fi putut* să i-l las ! I-am luat totul, am înșelat-o, am jefuit-o, am distrus-o și în schimb ea m-a ajutat să te găsesc !

Țipătul soției sale îl întrerupse.

— Ea nu te-a ajutat să mă găsești pe *mine*, ci pe tine însuți te-a ajutat să te găsești — îi spuse ea, aplecîndu-se spre el mînată de un val de milă. Nu vezi, continuă ea, în timp ce privirile lui erau ațintite asupră-i, că ăsta e darul de care nu poți scăpa, datoria pe care ești obligat să o achiți ? Nu înțelegi că tu n-ai fost niciodată ceea ce ea a crezut că ești și că acum, ca printr-o minune, te-a transformat în omul pe care îl iubea ? Pentru *asta* merită să suferi, să-ți dai viața, pentru o femeie ăsta ar fi darul pe care ar dori să îl ofere.

— Ah, cele ce vin blestem vor fi asupra capului său ; ce i-am oferit eu vreodată ei ? exclamă Glennard.

— Fericirea de a da — răspunse ea.

CUPRINS

Prefață V
Tabel cronologic XXII

Fiul ei 3
Ziua înmormîntării 82
Năluca 108
Bucuria umple casa 136
Diagnosticul 161
Piatra de încercare 188

Lector : CORNEL SIMIONESCU
Tehnoredactor : ELENA CĂLUGĂRU

Bun de tipar : 25.V.1985. Apărut 1985.
Coli editoriale 14. Coli tipar : 9,5

Comanda nr. 50 091
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1 — București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026